

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ  
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI**

**ALTINDERE VADİSİ MİLLİ PARKI (TRABZON)'NDA KORUMA DEĞERİ İLE  
TURİZM POTANSİYELİNİN SAPTANMASINA YÖNELİK BİR YÖNTEM  
YAKLAŞIMI**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Peyzaj Mimarı Ertan DÜZGÜNEŞ**

**HAZİRAN 2009  
TRABZON**

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ  
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI**

**ALTINDERE VADİSİ MİLLİ PARKI (TRABZON)'NDA KORUMA DEĞERİ  
İLE TURİZM POTANSİYELİNİN SAPTANMASINA YÖNELİK BİR YÖNTEM  
YAKLAŞIMI**

**Pey. Mim. Ertan DÜZGÜNEŞ**

**Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde  
“Peyzaj Yüksek Mimarı”  
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 11.06.2009**

**Tezin Savunma Tarihi : 10.07.2009**

**Tez Danışmanı : Prof. Dr. Öner DEMİREL**

**Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Banu Çiçek KURDOĞLU**

**Jüri Üyesi : Prof. Dr. Cantürk GÜMÜŞ**

**Enstitü Müdürü : Prof. Dr. Salih TERZİOĞLU**

**Trabzon 2009**

## ÖNSÖZ

“Altındere Vadisi Milli Parkı (Trabzon)’nda Koruma Değeri ile Turizm Potansiyelinin Saptanmasına Yönelik Bir Yöntem Yaklaşımı” adlı bu çalışma, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans programında yapılmıştır.

Yüksek Lisans Tez çalışmam boyunca karşılaştığım zorlukların aşılmasında bana yol gösteren, her türlü destek ve imkanı sağlayan, ayrıca değerli bilgilerinden yararlandığım, saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Öner DEMİREL’e, değerli görüş ve önerilerinden dolayı Yrd. Doç. Dr. Banu Çiçek KURDOĞLU’na ve Yrd. Doç. Dr. Füsun ERDURAN’a, en içten teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Çalışmalarım sırasında yardımlarını esirgemeyen Milli Parklar Daire Eski Başkanı Mesut Yaşar KAMILOĞLU’na, Doğa Koruma ve Milli Park Mühendisi Erol AYDOĞDU’ya, Trabzon Orman Bölge Müdürlüğü ve Maçka Belediyesi çalışanlarına, arazi çalışmalarım boyunca desteğini esirgemeyen Öğr. Gör. Serkan DEMİREL’e ve Özcan BEYAZLIK’a sonsuz teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunarım.

Tez çalışmam süresince her zaman desteğini gördüğüm Arş. Gör. Yaşar Özkan YEŞİLBAĞ’a ve tavsiyelerinden yararlandığım çalışma arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Akademik çalışmalarım süresince maddi ve manevi destekleriyle daima yanımda bulunan ve bugün bulunduğum yerde olmamda sonsuz katkıları olan aileme şükranlarımı sunarım.

Ertan DÜZGÜNEŞ  
Trabzon 2009

## İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
ÖZET .....	VII
SUMMARY .....	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	IX
TABLolar DİZİNİ.....	XII
KISALTMALAR DİZİNİ .....	XV
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Giriş.....	1
1.2. Doğa ve Koruma ile İlgili Kavramlar.....	3
1.3. Doğal Çeşitlilik ve Ekoloji .....	6
1.4. Doğa Koruma Gerekçeleri ve Önemi .....	8
1.5. Doğa Koruma Kriterleri.....	10
1.6. Dünyadaki Doğa Koruma Tarihçesi .....	11
1.6.1. Küresel Ölçekte Koruma Kuruluşları .....	15
1.7. Türkiye’deki Doğa Koruma Tarihçesi ve Yapıları.....	16
1.7.1. Türkiye’deki Koruma Kuruluşları .....	18
1.7.2. Türkiye’deki Yasal Düzenlemeler.....	19
1.7.3. Türkiye’nin İmzaladığı Uluslararası Sözleşmeler .....	22
1.7.4. Türkiye’deki Korunan Alanlar .....	24
1.7.4.1. 6831 Sayılı Orman Kanunu .....	24
1.7.4.2. 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu.....	24
1.7.4.3. 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu .....	32
1.7.4.4. 2872 Sayılı Çevre Kanunu.....	32
1.7.4.5. 4915 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu .....	32
1.7.4.6. 1380 Sayılı Su Ürünleri Kanunu .....	33
1.7.4.7. Yasalarla Tanımlanmamış Korunan Alanlar .....	33
1.8. Turizm ve Rekreasyon ile İlgili Kavramlar .....	34
1.9. Doğa Temelli Turizm Türleri .....	40
1.10. Dünyada ve Ülkemizde Korunan Alan Turizmi.....	44

1.11.	Turizm ve Çevre .....	45
1.12.	Turizm ve Kalkınma .....	49
1.12.1.	Sürdürülebilir Kalkınma .....	52
1.12.2.	Sürdürülebilir Turizm .....	53
1.13.	Turizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyal Etkileri .....	56
1.13.1.	Koruma-Kullanım İlişkileri .....	61
1.13.2.	Taşıma Kapasitesi .....	61
1.13.3.	Kabul Edilebilir Değişim Sınırı .....	62
2.	YAPILAN ÇALIŞMALAR .....	63
2.1.	Materyal .....	63
2.2.	Yöntem .....	64
2.2.1.	Anketlerin Uygulanması .....	65
2.2.1.1.	Uzman Anketi Uygulaması .....	65
2.2.1.2.	Halk Anketi Uygulaması .....	70
3.	BULGULAR .....	72
3.1.	Doğal Ölçütler .....	72
3.1.1.	Coğrafi Konum ve Değerlendirme .....	72
3.1.2.	Yüzey Şekilleri ve Değerlendirme .....	73
3.1.3.	Jeolojik Oluşumlar ve Değerlendirme .....	76
3.1.4.	Sismolojik Koşullar ve Değerlendirme .....	81
3.1.5.	Toprak ve Yeraltı Zenginlikleri ve Değerlendirme .....	84
3.1.6.	İklim Koşulları ve Değerlendirme .....	86
3.1.6.1.	Sıcaklık .....	87
3.1.6.2.	Yağış .....	88
3.1.6.3.	Bulutluluk ve Güneşlenme .....	88
3.1.6.4.	Nisbi Nem .....	89
3.1.6.5.	Rüzgar .....	90
3.1.7.	Hidrolojik Durum ve Değerlendirme .....	93
3.1.8.	Bitki Örtüsü ve Değerlendirme .....	97
3.1.8.1.	Vejetasyon Yapısı .....	98
3.1.8.2.	Orman Yapısı .....	99
3.1.9.	Yaban Hayatı ve Değerlendirme .....	105
3.1.9.1.	İki Yaşamlılar .....	105
3.1.9.2.	Sürüngenler .....	106

3.1.9.3.	Memeliler.....	107
3.1.9.4.	Kuşlar.....	109
3.1.10.	Rekreasyon Alanları ve Değerlendirme.....	112
3.1.10.1.	Doğal Peyzaj Değerleri.....	112
3.1.10.2.	Kültürel Peyzaj Değerleri .....	115
3.1.10.3.	Rekreasyonel Peyzaj Değerleri.....	118
3.1.11.	Çevre Sorunları ve Değerlendirme .....	120
3.2.	Kültürel Ölçütler .....	123
3.2.1.	Alan Kullanımı ve Değerlendirme.....	123
3.2.2.	Sosyo-Ekonomik Durum ve Değerlendirme .....	125
3.2.3.	Sosyal Altyapı ve Değerlendirme .....	130
3.2.4.	Folklor ve Değerlendirme.....	132
3.2.5.	Geleneksel Mimari-El Sanatları ve Değerlendirme.....	134
3.2.6.	Tarih-Arkeoloji ve Değerlendirme .....	137
3.2.7.	Ulaşım-İletişim ve Değerlendirme.....	139
3.2.8.	Enerji-Su Altyapısı ve Değerlendirme.....	142
3.2.9.	Sosyal Davranışlar ve Değerlendirme.....	144
3.2.10.	Sosyo-Kültürel Yaşam ve Değerlendirme .....	146
3.2.10.1.	Yerel Basın-Yayın .....	146
3.2.10.2.	Spor.....	146
3.2.10.3.	Din .....	148
3.2.10.4.	Sivil Toplum Kuruluşları.....	148
3.2.10.5.	Şenlikler.....	149
3.2.11.	Yöre Mutfağı (Gastronomi) ve Değerlendirme .....	151
3.2.12.	Kültürel Koruma Alanları ve Değerlendirme .....	153
3.3.	Bulguların Değerlendirilmesi .....	154
3.3.1.	Doğal Ölçütler .....	160
3.3.2.	Kültürel Ölçütler .....	161
3.3.3.	Ağırlıklı ve Ağırlıksız Değerlerin Karşılaştırılması .....	161
4.	TARTIŞMA.....	163
4.1.	Doğal Ölçütler .....	164
4.2.	Kültürel Ölçütler .....	168
5.	SONUÇLAR.....	171
6.	ÖNERİLER .....	174

7.	KAYNAKLAR.....	178
8.	EKLER .....	186
	ÖZGEÇMİŞ	

## ÖZET

Bu çalışma, Altındere Vadisi Milli Parkı'nın koruma ve kullanım ilkeleri doğrultusunda turizm potansiyelinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Altındere Vadisi Milli Parkı, sahip olduğu doğal ve kültürel değerleri ile turistik etkinliklerin gerçekleştirildiği uluslararası düzeyde ayrıcalıklı potansiyel alanlardan birisidir. Alanın sahip olduğu bu zenginlik ve çeşitliliğin kullanım (turistik ve rekreatif) değeri ile korunan alan olması nedeniyle kullanılabilir turistik potansiyelinin belirlenmesine yönelik olarak gerçekleştirilen bu çalışmada, matematiksel bir değerlendirme yöntemi olan “ölçüt karneleri yöntemi” kullanılmıştır.

Yöntem, koruma ve kullanım değerleri olmak üzere birbirine zıt iki eksen etrafında şekillenmektedir. Alanın sahip olduğu kaynak değerleri bu yöntem doğrultusunda irdelenerek her bir kaynak değeri için kullanım ve koruma değerleri belirlenmiş ve alanın genel kullanılabilir turistik potansiyeli hesaplanmıştır. Kaynak değerlerinin turizm potansiyellerinin belirlenmesinde farklı disiplinlerdeki uzman gruplara ve araştırma alanı içinde çeşitli rekreatif ve turistik etkinlikler amacıyla alana gelen yerli ve yabancı turistlere yönelik anket çalışması yapılmıştır. Her bir ölçütün kendi arasında değerlendirilmesi yapılarak önerilerde bulunulmuştur. Kullanılabilir turistik potansiyelinin yüzde bazına indirgenmesiyle benzer alanlarla karşılaştırma olanağı sağlanmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Doğa Koruma, Korunan Alanlar, Koruma-Kullanım Değeri, Turizm, Altındere Vadisi Milli Parkı



## SUMMARY

### **A Methods Approach Towards Determining Protection Value and Tourism Potential at Altındere Valley National Park**

This study has been done in order to determine the tourism potential of Altındere Valley National Park in accordance with the principles of protection and use.

Altındere Valley National Park is one the potentially distinguished areas on an international scale with the natural and cultural values it possesses and the tourism activities it hosts. In the present study, which has been carried out in order to determine the useable tourism potential of the area, a mathematical evaluation method: “criteria evaluation reports method” has been used since the area is a protected area with its richness, variety and utilitarian (touristic and recreational) value.

The method is shaped around two opposite axes which are protection and utility values. By evaluating the resource values possessed by the area with this method, utility and protection values have been determined for each resource value and the general useable tourism potential has been calculated for the area. In order to determine the tourism potential of the resource values, a questionnaire study has been conducted with experts from different disciplines and local and foreign tourists who have visited the area for various tourism and recreation activities. Each criterion has been valuated individually and suggestions have been made. By converting the useable tourism potential into percentages, opportunity has been created for comparison with different areas.

**Key Words:** Nature protection, Protected areas, Protection-utility value, Tourism, Altındere Valley National Park

## ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. Korunan alanlardaki gelişim.....	13
Şekil 2. Hall ve Page (1999)'a göre serbest zaman, rekreasyon ve turizm arasındaki ilişkiler.....	38
Şekil 3. Kırsal turizm kaynakları .....	44
Şekil 4. Çabuk (1996)'a göre, turizm ve çevre ilişkileri.....	48
Şekil 5. Dünyadaki turist sayısındaki artış.....	50
Şekil 6. Türkiye'ye gelen turistlerin ülkelere göre dağılımları.....	51
Şekil 7. Türkiye'nin turizm geliri .....	51
Şekil 8. Sürdürülebilir turizmde ilişkiler .....	54
Şekil 9. "Kullanım" değerinin, "Koruma" değerinden yüksek olması durumunda "Kullanılabilir Turistik Potansiyel" .....	69
Şekil 10. "Koruma" değerinin "Kullanım" değerinden yüksek olması durumunda "Kullanılabilir Turistik Potansiyel" .....	70
Şekil 11. Altındere Vadisi Milli Parkı'nın jeomorfolojik bir görünümü .....	74
Şekil 12. Meydana gelen heyelanlardan bir görüntü .....	75
Şekil 13. Doğu Pontidlerde Litostratigrafik farklılıklar sunan zonlar .....	77
Şekil 14. Altındere Vadisi Milli Parkı'nın jeolojik kesiti .....	78
Şekil 15. Altındere Milli Parkı zemin sınıflaması .....	79
Şekil 16. Altındere Milli Parkı heyelan bölgeleri .....	80
Şekil 17. Türkiye deprem bölgeleri haritası ve Altındere Milli Parkı'nın yeri.....	82
Şekil 18. Türkiye'de son bir yılda olan depremler ve milli park alanı .....	83
Şekil 19. Yıllara göre ortalama sıcaklık.....	87
Şekil 20. Yıllık Ortalama Yağış Miktarı.....	88
Şekil 21. Yıllara göre ortalama günlük toplam güneşlenme süresi .....	89
Şekil 22. Yıllara göre ortalama açık günler sayısı .....	89
Şekil 23. Yıllık Ortalama Nisbi Nem Oranı .....	90
Şekil 24. Yıllara göre ortalama rüzgar hızı.....	90
Şekil 25. Walker (1991)'e göre konfor zonları.....	91
Şekil 26. Meryemana deresini besleyen yan kollardan görünüm.....	94
Şekil 27. Altındere Vadisi Milli Parkı Havzası'nın Strahler yöntemine göre derecelendirilmiş drenaj ağı.....	95

Şekil 28.	Alana hakim olan türlerden Doğu Ladini .....	99
Şekil 29.	Orman Üst Sınırı.....	100
Şekil 30.	Ladinin karışık meşçereler halinde bulunuşu .....	100
Şekil 31.	Ladin ve Kayının karışık meşçereler halinde bulunuşu.....	101
Şekil 32.	Bakı noktasından Sümela Manastırı'na bakış .....	113
Şekil 33.	Dik arazi yapısı.....	114
Şekil 34.	Seslikaya-İspandemos Yaylası'ndaki yürüyüş parkuru.....	115
Şekil 35.	Sümela Manastırı.....	116
Şekil 36.	Başka bir açıdan Sümela Manastırı .....	116
Şekil 37.	Santa Harabelerinden Bir görünüm .....	117
Şekil 38.	Yayla yerleşimleri.....	117
Şekil 39.	Yayla Evleri.....	118
Şekil 40.	Milli Park içerisinde bulunan piknik alanları .....	118
Şekil 41.	Park alanında hizmet veren bungalovlar.....	119
Şekil 42.	Manastıra çıkan yol .....	121
Şekil 43.	Milli Park içerisinde bulunan restaurant.....	127
Şekil 44.	Park alanı içerisinde bulunan satış reyonları .....	127
Şekil 45.	2000-2008 yılları arası Milli Park'a gelen araç tipleri ve sayıları .....	128
Şekil 46.	Yıllara göre gelir dağılımları .....	129
Şekil 47.	Yöresel kıyafetlerden peştamal.....	132
Şekil 48.	Halk dansı horon.....	133
Şekil 49.	Yayla evleri.....	135
Şekil 50.	Geleneksel el sanatları örnekleri.....	135
Şekil 51.	Sümela Manastırı ve konumlandığı kayalık .....	137
Şekil 52.	Milli Park girişi.....	139
Şekil 53.	Milli Park içerisinde bulunan yön ve bilgilendirme levhaları .....	140
Şekil 54.	Park girişinde bulunan iletişim birimleri .....	140
Şekil 55.	Maçka İlçesi'nde çıkan yerel gazete.....	146
Şekil 56.	Alanda gerçekleştirilen yamaç paraşütü ve rafting sporundan bazı görüntüler.....	147
Şekil 57.	Maçka Spor.....	147
Şekil 58.	Maçka Satranç Spor Kulübü Derneği .....	147
Şekil 59.	Maçka İlçesi'nde düzenlenen şenlikler.....	150
Şekil 60.	Doğu Karadeniz mutfağından örnekler .....	152

Şekil 61.	Çalışma alanının ağırlıksız kullanım ve koruma değerleri ile kullanılabilir turistik potansiyeli .....	157
Şekil 62.	Çalışma alanının ağırlıklı koruma ve kullanım değerleri ile kullanılabilir turistik potansiyeli .....	159
Şekil 63.	Ağırlıksız genel kullanım ve koruma değerleri ile kullanılabilir turistik potansiyeli.....	162
Şekil 64	Ağırlıklı genel kullanım ve koruma değerleri ile kullanılabilir turistik potansiyeli.....	162

## TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Çevre korumanın çalışma alanları .....	4
Tablo 2. Doğa koruma alanları ile ilgili belirleme ve değerlendirme kriterleri.....	11
Tablo 3. Doğa korumanın ana kısımları .....	12
Tablo 4. Çeşitli ülkelerdeki milli parkların sayısı, toplam alanları, ülke yüzölçümüne oranları .....	14
Tablo 5. Korunan alan sayısı ve kapladıkları alan .....	15
Tablo 6. Küresel ölçekteki koruma kuruluşları.....	15
Tablo 7. Ülkemizdeki ilan edilen korunan alanların yıllara göre dağılımları.....	18
Tablo 8. Ülkemizdeki koruma kuruluşları .....	18
Tablo 9. 1963-2013 yıllarını kapsayan beş yıllık kalkınma planları .....	19
Tablo 10. Ülkemizde korunan alanlar yönünden önemli bazı yasalar ve kanun hükmünde kararnameleler .....	21
Tablo 11. Ülkemizin imzaladığı uluslararası sözleşmeler .....	22
Tablo 12. Ülkemizde ilan edilen milli parklar ve kapladıkları alanlar .....	26
Tablo 13. Değişik ölçütlere göre turizm türleri.....	36
Tablo 14. Turizm ve rekreasyon arasındaki farklılıklar.....	39
Tablo 15. WTO'ya göre 1995-2020 arasında uluslararası turizm hareketlerinin tahmini .....	50
Tablo 16. Hunter ve Green (1995)'e göre turizmin doğal çevre üzerindeki olumsuz etkileri.....	58
Tablo 17. Hunter ve Green (1995)'e göre turizmin yapay çevre üzerindeki olumsuz etkileri.....	59
Tablo 18. Hunter ve Green (1995)'e göre turizmin sosyo-kültürel çevre üzerindeki olumsuz etkileri .....	60
Tablo 19. Turizmin ekonomik açıdan olumsuz etkileri .....	60
Tablo 20. Turistik potansiyeli oluşturan ölçütler ve ağırlık katsayıları .....	66
Tablo 21. Ölçüt Karnesi .....	67
Tablo 22. Coğrafi konum karnesi .....	73
Tablo 23. Yüzey şekilleri karnesi .....	76
Tablo 24. Jeolojik oluşumlar karnesi .....	81
Tablo 25. Sismolojik koşullar karnesi .....	84

Tablo 26.	Toprak koşulları ve yeraltı zenginlikleri karnesi.....	86
Tablo 27.	İncelen istasyonların konumları ve özellikleri.....	87
Tablo 28.	Altındere Vadisi Milli Parkı'nın turistik iklim konfor değeri .....	92
Tablo 29.	İklim koşulları karnesi .....	92
Tablo 30.	Hidrolojik durum karnesi.....	96
Tablo 31.	Altındere Vadisi Milli Parkı'nda önde gelen türler .....	101
Tablo 32.	Altındere Vadisi Milli Parkı'nda bulunan hakim türlerden bazıları ve ekolojik özellikleri.....	102
Tablo 33.	Altındere Vadisi'nin floristik açıdan doğa koruma değeri .....	104
Tablo 34.	Bitki örtüsü karnesi.....	104
Tablo 35.	Bölgede belirlenen Amphibia (İki Yaşamlı) türleri.....	105
Tablo 36.	Bölgede belirlenen sürüngen türleri.....	106
Tablo 37.	Alanda belirlenen memeli türleri .....	107
Tablo 38.	Alanda belirlenen kuş türleri .....	109
Tablo 39.	Altındere Vadisi'nin faunistik açıdan doğa koruma değeri.....	111
Tablo 40.	Yaban hayatı karnesi .....	112
Tablo 41.	Rekreasyon alanları karnesi.....	120
Tablo 42.	Çevre sorunları karnesi .....	122
Tablo 43.	Altındere Vadisi Milli Parkı arazi dağılımı .....	124
Tablo 44.	Alan kullanımı karnesi.....	125
Tablo 45.	Altındere Vadisi Milli Parkı sınırları içerisinde kalan yaylalar ve bu .....	126
Tablo 46.	Maçka İlçesi nüfus oranı.....	126
Tablo 47.	2000-2008 yılları arasında giriş yapan araç sayıları.....	128
Tablo 48.	2000-2008 yılları arası elde edilen gelir .....	129
Tablo 49.	Sosyo-ekonomik durum karnesi .....	130
Tablo 50.	Sosyal altyapı karnesi .....	131
Tablo 51.	Folklor karnesi .....	134
Tablo 52.	Geleneksel mimari ve el sanatları karnesi .....	136
Tablo 53.	Tarih ve arkeoloji karnesi .....	138
Tablo 54.	Ulaşım ve iletişim karnesi .....	141
Tablo 55.	Altındere Milli Parkı alanında bulunan yaylaların içmesuyu, elektrik ve telefon alt yapısı durumu .....	143
Tablo 56.	Enerji ve su altyapısı karnesi .....	144
Tablo 57.	Sosyal davranışlar karnesi .....	145
Tablo 58.	Maçka İlçesi'ndeki sivil örgütlenmeler .....	148

Tablo 59. Sosyo-kültürel yaşam karnesi .....	151
Tablo 60. Yöre mutfağı karnesi .....	152
Tablo 61. Kültürel koruma alanları karnesi .....	154
Tablo 62. Ölçütlere göre ağırlıksız ve ağırlıklı kullanım, koruma değerleri ile kullanılabilir turistik potansiyeli .....	155
Tablo 63. Çalışma alanının genel ağırlıksız, ağırlıklı ve yüzdeye indirgenmiş kullanım, koruma değerleri ve kullanılabilir turistik potansiyeli .....	156
Tablo 64. Doğal ölçütlerin öncelik sırası .....	164
Tablo 65. Kültürel ölçütlerin öncelik sırası .....	168

## KISALTMALAR DİZİNİ

- AIEST : International Association of Scientific Experts in Tourism (Uluslararası Turizm Uzmanlar Birliği)
- FAO : Food and Agriculture Organization (Birleşik Devletler Gıda ve Tarım Organizasyonu)
- GSMH : Gayrisafi Milli Hasıla
- IMCO : International Mistral Class Organization (Denizcilik Danışma Örgütü)
- IUCN : International Union for Conservation of Nature (Uluslararası Doğal Kaynakları Koruma Birliği)
- OECD : Organization for Economic Co-operation and development (Ekonomik kalkınma ve İşbirliği Örgütü)
- ROS : Rekreasyon Olanakları Spektrumu
- TÇV : Türkiye Çevre Vakfı
- TEMA : Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı
- TMMOB : Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
- TTDK : Türkiye Tabiatını Koruma Derneği
- UNEP : United Nations Environment Programme (Birleşik Milletler Çevre Programı)
- UNESCO : United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)
- WHO : World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
- UNWTO : World Tourism Organization (Dünya Turizm Örgütü)
- WWF : World Wildlife Fund (Dünya Yaban Hayatı Fonu)



## 1. GENEL BİLGİLER

### 1.1. Giriş

Doğa, içinde barındırdığı milyonlarca canlı türüne ev sahipliği yapan muhteşem biyo-çeşitlilik oyununun sergilendiği büyük bir sahnedir. İnsanoğlunun bu sahnede başrolü almasından itibaren nüfus ve ekonomi hızla büyümeye, buna paralel olarak da doğal kaynaklar ve çevre üzerinde büyük bir baskı oluşmaya başlamıştır.

Küresel çevre üzerinde gittikçe artan bu baskı sonucu, dünya genelinde giderek artan bir çevre bilinci gelişmiştir. Hükümetler, sivil toplum ve özel sektör kuruluşları ortak bir paydada buluşarak bu durumu çözüme gayreti içine girmişlerdir. Özellikle son yıllarda şirketler, üretimlerinde çevre dostu yaklaşımlarıyla dikkat çekmektedirler. Çok sayıda şirket, yeni gelişmekte olan “temiz teknoloji” adı altında yeniden yapılandırılmaktadır. Buna paralel olarak hükümetler de çevreye duyarlı yeni politikalar geliştirmeye başlamışlardır. Özellikle sivil toplum kuruluşlarının kamuoyunda oluşturduğu baskılar hükümetleri ateşleyici niteliktedir. Dünya ölçeğinde Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği (IUCN), Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Organizasyonu (FAO), Dünya Yaban Hayatı Fonu (WWF), Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ve Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) gibi uluslararası doğa koruma kuruluşlarının kurulmasıyla dünyada hızla artan nüfus ve buna paralel olarak doğa üzerinde insanoğlunun meydana getirdiği olumsuz baskı, tüm dünyada bir kamuoyu etkisi oluşturmuştur.

Ülkemizde ise gerek Çevre ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ile Koruma Kurulları, Özel Çevre koruma Kurumu Başkanlığı gibi koruma kuruluşlarının ve gerekse Türkiye Tabiatını Koruma Derneği (TTKD), Türkiye Çevre Vakfı (TÇV), Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı (TEMA) gibi sivil toplum kuruluşlarının doğa koruma konusunda ulusal ölçekte ortak yürüttükleri koruma çalışmaları başlamıştır. Ülkemizin de taraf olduğu ve hükümetlerin 1954 yılında Avrupa Kültür Antlaşması, 1981 yılında Barselona Sözleşmesi (Akdeniz’in Kirlenmeye Karşı Korunması Sözleşmesi), 1992 yılında Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ve 1996 yılında Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine

İlişkin Sözleşme (CITES Sözleşmesi) gibi antlaşmaları imzalamasıyla sivil toplum kuruluşları, hükümetler ve özel şirketler koordineli bir şekilde koruma olgusu üzerinde yoğunlaşmışlardır.

Koruma alanlarının oluşturulması ve ayrılmalarında birtakım değerlendirme ve sınıflandırma kıstasları esas alınmaktadır. İfade edilmesi gereken, alanın hangi özelliklerinin koruma açısından önemli olduğu, hangi özelliklerinin ise kullanma değeri taşıyıp taşımadığını belirlemektir. Son yıllarda özellikle gerek akademik çalışmalar ve gerekse milli park çalışmalarında koruma değeri ile korunan tür ve sayıları konusunda çok ciddi çalışmalar yapılmaktadır.

Ne var ki, doğal kaynakların koruma değeri yanında kullanım değeri olduğu da önemli bir gerçektir. Özellikle günümüzde ülkelerin ve bölgelerin ekonomik kalkınmasında itici bir rol oynayan turizm sektörünün göz ardı edilmemesi gerekir.

Turistlerin özellikle son yıllarda kitle turizminden ve deniz turizminden uzaklaşarak alternatif turizme yönelmeleri, onları bozulmamış olan yörelere ve doğal alanlara yönlendirmiştir. Doğal alanlar içinde de koruma alanları oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Koruma alanlarında koruma değeri olarak son derece önemli yer tutan bölgelerin dışında kalan alanlar, son yıllarda rekreasyon ve turizm amaçlı olarak son yıllarda yapılan düzenlemelerle turizme hizmet edecek bir biçimde değerlendirilme yoluna gidilmektedir. Korunan alanların, çeşitli doğal ve kültürel kaynak değerlerine sahip olmaları nedeniyle taşıdıkları turizm potansiyeli ve turizme dayalı etkinliklerle zamanla kullanımın artmasına koşut olarak bir bozulma sürecine gireceği kaçınılmazdır. Burada dikkat edilmesi gereken husus, koruma ve kullanmanın sürdürülebilir bir biçimde ele alınması zorunluluğudur. Korunan alanların sahip olduğu turizm potansiyeli, o alanın sadece koruma değerine sahip olmadığını, aynı zamanda ekonomik açıdan son derece önemli turistik amaçlı kullanım değeri olduğunu da gösterir.

Doğu Karadeniz’de Trabzon ili sınırları içindeki korunan alanlar, son yıllarda Turizm Bakanlığı çalışmalarıyla da desteklenen alternatif turizm etkinliklerinin yapılabileceği ayrıcalıklı alanlar olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışmada, Trabzon sınırları içinde bulunan Altındere Vadisi Milli Parkı’nın sahip olduğu doğal ve kültürel kaynak değerlerinin, koruma ve kullanım değerleri ile kullanılabilir turistik potansiyeli ortaya konacaktır. Yapılan bu araştırma ile alanın hassas ve korunması gereken değerlerinin bulunduğu alanlar ile diğer turizm ve rekreasyon alanlarının koruma ve turizm değerlerinin ortaya konmasında, ölçüt karneleri yönteminden yararlanılmıştır.

## 1.2. Doğa ve Koruma ile İlgili Kavramlar

“Doğa” terimi, insanoğlunun bilim ve teknikte, akıl ve bilinç yolu ile bugün ulaşabildiği sınırlı gücüyle bir türlü akıl sır erdiremediği, çok engin bir fiziksel mekan organizasyonudur (Aran, 1977). Doğa, oluşumu, değişmesi ve gelişmesi, insanoğlunun herhangi bir bilinçli etkinliğini gerektirmeyen bir yaşama alanıdır. Doğa sadece “kırsal” anlamına gelmemektedir. Herhangi bir durum ya da nesne olmadığı ve insan etkinliklerinden bağımsız bir sürekliliği yansıtmaktadır. Bu ise, doğanın hangi durumlarda zarar görmüş sayılabileceği ve dolayısıyla doğanın nelere karşı ve nasıl korunabileceği sorunlarının yanıtlanabilmesini de kolaylaştıracaktır (Anonim, 2000).

İnsanoğlunun var oluşundan bu yana doğa ve doğal kaynaklar üzerinde insan kaynaklı meydana gelen kullanımlar sonucu dünyamız hızla kirlenmeye ve bozulmaya başlamıştır. Ormansızlaşmanın artması, endüstriyel atıkların doğaya salınması, sulak alanların kurutulması, erozyonun artması, ortalama sıcaklığın yükselmesi ve bitki ve hayvan neslinin tüketilmesi, bu sürece örnek olarak gösterilebilir. Bu sürecin daha çok hız kazandığı son yüzyılda insanoğlu, parçası olduğu doğayı değişik amaçlarla koruma içinde olmuş ve bu doğrultuda korumacı yapılar, yaklaşımlar ve teknikler gibi çeşitli girişimlerde bulunmuşlardır.

Doğal sayılan herhangi bir bireyi ya da ortamı korumak için çeşitli araç ve düzenekler gerekmektedir. Korunmasına karar verilen birey ya da ortama özel ayrıcalıklı bir yapının ya da statünün kazandırılması ile koruma amacının daha kolay ve daha akılcı biçimde gerçekleştirilebileceği umulmaktadır (Anonim, 2000).

Yeryüzü kaynaklarının akılcı koruma ve kullanımını amaçlayan modern koruma kavramı iki prensibin birleşimine dayanmaktadır (Zafer, 1991);

1. Doğru ve kesin envanter temeline dayanan kaynak yönetimini planlama gereksinimi,
2. Kaynakların tüketilmesini önlemek amacıyla koruma önlemleri alma gereksinimi.

Koruma kavramı, doğa koruma ve çevre koruma olarak iki ayrı grupta nitelendirilebilir. Ancak doğa koruma çevre korumanın içinde yer alan bir koruma çeşididir. Çevre koruma insanoğlunun yaşam temellerini korumaya çalışırken, doğa koruma temelde insanı düşünerek doğal kaynakları korumaya hedefler. Çevre korumayı oluşturan çalışma alanları Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Çevre korumanın çalışma alanları (Yücel, 1999)

<b>ÇEVRE KORUMANIN ANA KONULARI</b>			
<b>Biyolojik-Ekolojik Çevre Koruma</b>			
Doğa Koruma	Peyzaj Planlama	Rekreasyonel Planlama	Yeşil Alan Planlaması

Doğa koruma kavramı ile ilgili olarak birçok kavram bulunmaktadır. Ancak hiçbirisi açık ve net bir şekilde tanımlama getirememiştir. Lüft (1991)'e göre, doğa koruma çok sık olarak “peyzaj bakımı” ile eş anlamlı gibi kullanılmıştır (Çolak, 2001). Doğa koruma kavramı, insanlar, hayvanlar ve bitkiler için temel yaşam ortamını oluşturan doğanın her türlü zararlı etkilerden, tahriplerden veya yok edilmesinden korunmasını ve iyileştirilmesi için gerekli önlemlerin alınmasını ifade eder (Çelikyay, Çorbacı ve Koçan, 2006).

Doğa koruma, günümüzde sadece doğal kaynakların korunması anlamına gelmemektedir. Aksine Jeschke ve Wegener (1998)'e göre tür ve form çeşitliliğinin güvence altına alınması ve bununla birlikte yaşam temellerimizin ekolojik, ekonomik, etik ve estetik açıdan korunması anlamındadır (Çolak, 2001).

Bu tanımlar doğrultusunda, doğa koruma şu ana kısımları kapsamaktadır (Çolak, 2001);

- Tür koruma (bütün organizmaların güvence altına alınması)
- Biyotop koruma (özel nitelikli yaşam alanlarının korunması)
- Ekosistem koruma
- Abiyotik kaynak koruma (su, toprak, iklim, hava vb.)

Doğa korumanın amacı; insanların çevrelerinde istenmeyen tahribatların oluşmasından önce fiziki ve içgüdüsel olarak harekete geçtikleri “koruma” duygusudur. Dobson (1999)'a göre; bir doğa korumanın niteliği, kendi sınırları içerisindeki ekolojik süreçler ve bulunan türler ile tanımlanır. Bu iki özelliğin, bir ülkenin belli bölgelerini temsil etmesi önemlidir (Çolak, 2001).

Koruma girişimleri önceleri, doğanın güzelliğinden yararlanmak isteyen güçlü ve seçkin kesim tarafından kalkınma etkinliklerinin bozucu etkisine karşı “kaynakların kilit altına alınması” biçiminde olmuştur. Oysa bugün korunan alanlar, uygun bir organizasyon ve yönetimi ile topluma sunulan başlıca ve sürekli dengeli kullanım alanları olarak tanımlanmaktadır (Zafer, 1991). IUCN (1994)'e göre korunan alanlar; biyolojik

çeşitliliğin, doğal ve kültürel kaynakların sürdürülebilir korunmasını sağlamak amacıyla ayrılan yasalar ve diğer etkili araçlarla yönetilen kara ve deniz parçalarıdır.

Dünya yüzeyinin onda biri olan korunan alanlar, doğanın korunması yolunda temel araçlardan biridir. 2003 yılında Durban (Güney Afrika) 'da yapılan V. Dünya Milli Parklar Konferansı'nda yeryüzünde 102.102 adet koruma alanının 18,8 milyon km<sup>2</sup>'lik alan kaplamakta olduğu ve yerkürenin %13'ü kadar büyüklüğe sahip olduğu bildirilmiştir (Chape ve ark, 2003). Ne var ki çoğu, yasada korunan alan olarak gözüke de çoğu zaman koruma çalışmaları kağıt üzerinde kalmaktadır. Kağıt üzerinde var olan doğal parklar, gerçek hayatta tümüyle korumasız bırakılmaktadır. Bu "kağıt parklara" daha çok dünyadaki biyoçeşitliliğin büyük bir bölümünü elinde tutan, ancak koruma alanlarını yönetecek para ve uzmanlığın en az olduğu gelişmekte olan ülkelerde rastlanmaktadır (Tuxill ve Bright, 1998).

1981 yılında; IUCN, FAO, WWF ve UNEP tarafından Dünya Koruma Stratejisi hazırlanmıştır (Zafer, 1991). Bu stratejiye göre;

- Önemli ekolojik süreçlerin ve insan varlığının sürdürülmesi, geliştirilmesi için yaşama destek olan sistemlerin korunması,
- Bilimsel ilerleme, teknik yenilikler ve biyolojik kaynakları kullanan birçok endüstrilerin sağlıklı gelişimi yanında kültüre bitkileri, evcil hayvanlar ve onların ıslahı için gerekli üretim programlarının dayandığı genetik çeşitliliğin korunması,
- Önemli endüstrilerin ve milyonlarca kırsal nüfusun dayanağı olan türler ve ekosistemlerin kullanımının dengelenmesi hedeflenmiştir.

Stratejide ortaya konan görüşlerin temeli olan ve Stockholm (1972)'de kabul edilen "çevrenin korunması, ekonomik kalkınma için en önemli ön koşuldur" temel ilkesi, 1992 Rio Çevre Deklarasyonu'nda (madde 2) onaylanmıştır. Rio Deklarasyonu'nda çevrenin korunmasının, kalkınmanın önünde engel değil, bizzat destekçisi olduğu fikri net bir şekilde ortaya konmuştur (Demirel, 2005).

Doğa koruma alanları oluşturma kararı, bu alanların içerdikleri birey ya da toplumlarla sıkı sıkıya ilgilidir. Doğaya ait her varlığın biyolojik yaşam zincirinin tam olarak tanımlanamamış olmasından ötürü, onun koruma değeri konusunda yapılacak herhangi bir değerlendirmede tüm doğal varlıkların korunmasının gerekli olduğu düşüncesinin ağır basması gerekmektedir.

### 1.3. Doğal Çeşitlilik ve Ekoloji

İnsanoğlunun var oluşunun temelini biyolojik çeşitlilik oluşturmaktadır. Çevremizde gördüğümüz biyolojik çeşitlilik 3 milyar yıldan uzun bir süre devam eden evrim sürecinin bir sonucudur. Bu süre içerisinde türlerin yok olması ya da azalması doğal bir süreçtir. Fakat bu süreç, günümüzde insanoğlunun müdahalesiyle hız kazanmıştır.

Biyolojik çeşitlilik, bir habitat içindeki bitki ya da hayvan türlerinin çeşitliliği anlamına gelen, aynı zamanda o habitatta bir türe ait genetik çeşitliliği tanımlayan, organizma çeşitlerinin alan ya da hacim birimi başına sayısı, belli bir zaman ve yerdeki türlerin bileşimidir (Ermert ve ark, 2000). Başka bir deyişle, bir yaşam ortamındaki canlılara ait tür sayısı, genetik özellikler, ekosistemler ve ekosistemlerin içinde cereyan eden süreçler bakımından zenginliği ifade eden bir kavramdır (Çepel, 2006). Bir başka tanıma göre biyolojik çeşitlilik; bir bölgedeki genlerin bu genleri taşıyan türleri barındıran ekosistemlerin ve bunları birbirine bağlayan süreçlerin tamamını kapsar ya da bir bölgedeki genlerin, türlerin, ekosistemlerin ve ekolojik olayların oluşturduğu bir bütündür (Işık, 2006).

Biyolojik çeşitlilik, ilk olarak 1975–1980 yılları arasındaki politik metinlerde kullanılmaya başlanılmıştır. Bu konudaki ilk kitap ise 1986 yılındaki biyolojik çeşitlilik üzerine olan bir forumun bildirileri toplanarak “Biodiversity” adı altında yayınlanmış kitaptır (Çolak, 2001).

Biyolojik çeşitlilik başlıca dört ana parçadan oluşmaktadır. Bunlar (Işık, 2006);

- Genetik Çeşitlilik
- Tür Çeşitliliği
- Ekosistem Çeşitliliği
- Ekolojik Olaylar Çeşitliliği

Wilson ve Peter (1988)’e göre; “Biyolojik çeşitlilik” terimi son yıllarda popüler sözlüğe girmiş ve Amerika Ulusal Akademi Bilimleri’nce yayımlanan “Biyolojik Çeşitlilik” te ün kazanmıştır (Brown, 1998). İnsanlığın bir sigortası olarak gelecekte yararlanabileceği büyük bir bilgi hazinesi olan biyolojik çeşitlilik, büyük bir organik kütüphanedir (Kence, 1989).

Orman ekosistemleri de dahil olmak üzere içinde buldukları tüm ekosistemlere direnç ve istikrar, güç ve canlılık, renk ve güzellik katan biyolojik çeşitlilik, ister gen, ister tür, isterse ekosistem düzeyinde olsun yöresel, bölgesel ve küresel boyutlarda korunmalı

ve geliştirilmelidir. Bu amaca ulaşabilmek için uluslararası düzeyde işbirliği zorunlu görünmektedir. Biyoçeşitliliği hem in-situ (doğal ortamı içinde) hem de ex-situ (doğal ortamı dışında) olarak koruyabilmek için bazı etkin yöntemler geliştirilmiştir. 1992’de Rio’da ortaya konulan “Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi” bu yöndeki çalışmaları destekleyici ve yönlendirici niteliktedir (Işık, Yaltırık ve Akesen, 1997). Ülkemiz ise bu sözleşmeye 1996 yılında taraf olmuştur.

Son zamanlarda ulusal ve uluslararası kuruluşlarca desteklenen koruma alanlarının tesisi, biyolojik çeşitliliği korumada en çok kabul gören bir araçtır (Sekhar, 2003). Yıllar boyunca koruma alanında sürdürülen çalışmalar, biyolojik çeşitliliğin yoğun olduğu alanlara odaklanmıştır. Korumacılar, özellikle son yıllarda biyolojik çeşitliliğin korunması hususunda yerel halkın katılımına önem vermişlerdir. Bu, bazen yerel halkın korunan alanlardan elde ettiği biyokütle kaynakları, kurum ve kuruluşlarla yaban hayatı turizminden elde ettiği gelirlerle, park fonlarının yerel köylere yönlendirilmesi gibi doğrudan yararlarla bağlı olmaktadır ( Sekhar, 2003).

Biyolojik çeşitliliğin küreselölçekte korunması ve geliştirilmesi için son yıllarda bir taraftan hükümetler ve parlamentolar, diğer taraftan farklı paydaşlarca sürdürülen idari süreçlerde büyük bir hız sağlanmış, koruma alanlarına ilişkin uygulamalar ulusal ve uluslararası yasalarca düzenlenmiş ve tanımlanmıştır.

Ülkemiz biyolojik çeşitlilik açısından anakaralarla boy ölçüşebilecek derecede bir zenginliğe sahiptir. Bunun başlıca nedenleri şunlardır (Çepel, 2006);

- Türkiye, eski dünyanın Avrupa, Asya ve Afrika Kıtaları arasında doğal bir köprü konumundadır,
- Arazi yükseklikleri, ülkenin birçok yerinde ekstrem sınırlar arasında (0-3000m.) değişmektedir,
- Arazi yüzü şekli, jeolojik ve jeomorfolojik özellikler bakımından mozaik yapıya sahiptir,
- Sulara ait ekosistem çeşitliliği bulunmaktadır. Çok değişik lagün, göl, akarsu ve deniz ekosistemlerine sahip bir ülke konumundadır,
- Dünya üzerinde bitki coğrafyası bölgelerinden birçoğu Anadolu Yarımadası’nda bulunmaktadır. Gerçekten Anadolu’da Avrupa-Sibirya, Akdeniz, İran-Turan bitki coğrafyası bölgeleri büyük yer tutmaktadır. Bunlar ise, bitki örtüsü zenginliği bakımından önemli bölgelerdir.

- Ülkemizde çoğu endemik olan binlerce bitki ve hayvan türü ve gen havuzları bulunmaktadır. Yaklaşık üçte biri endemik olan dokuz bini aşkın flora türü ve seksen binin üzerinde fauna türü ile dünyanın biyolojik çeşitliliği açısından önemli bir yere sahiptir. Bu açıdan baktığımızda ülkemiz dünyadaki sekiz büyük gen merkezinden ikisini içine almaktadır (Işık, 1999).

Canlı ve cansız varlıklar, ekosistem denen dinamik bir yapı içinde karşılıklı madde alışverişine dayalı bir ilişki içinde olup oluşturdukları ortama doğal çevre denilmektedir. Doğal çevre içinde yaşayan canlıların kendi türünden bireylerle, diğer canlı türleriyle ve cansız çevreleriyle olan ilişkilerini incelemek ekoloji biliminin konusudur (Kalem, 2001).

1860'lı yıllarda Alman biyolog Ernest Haeckel tarafından ortaya atılan ekoloji terimi; iklim, toprak, su etkenlerinin karşılıklı ve canlı varlık üzerine etkilerini etüt ve tespit eden bir bilim dalıdır (Bayer, 1990). Biyolojinin bir alt dalı olan ekoloji, bir başka tanıma göre; insan ve diğer canlılar ile bunların canlı ve cansız çevreleri arasındaki ilişki ve etkileşimleri ile yaşamın devamını sağlayan madde ve enerji döngülerini, kendilerini yenileyebilen mekan birimlerin içinde inceleyen bilim dalıdır (Yıldız, Sipahioğlu ve Yılmaz, 2005).

Ekoloji sözcüğü, son otuz ya da kırk yıldan beri günlük terminolojinin bir parçası olmuştur. Doğada canlılar ile çevre koşulları arasında bir denge vardır ve buna “ekolojik denge” denir. Canlıların var olabilmemesinin ve devamlılığının sağlanması, bu dengenin korunması ile sağlanmaktadır. Ekoloji, doğal ekosistemlerdeki karmaşık ilişki ve etkileşimlerin anlaşılması ve sistemlerin aksayan yönlerine insanın ne tür müdahalede bulunması gerektiğini ortaya koyması açısından yüzyılın en önemli bilimlerinden biri haline gelmiştir (Kalem 2001). 20.yy.'ın ortalarından itibaren ekolojik sorunların başta insanlar olmak üzere tüm canlıların yaşamını tehdit eder duruma ulaşması, ekolojinin gündeme gelmesini ve önem kazanmasını sağlamıştır.

#### **1.4. Doğa Koruma Gereçleri ve Önemi**

Koruma çabaları, yıllarca biyolojik çeşitliliğin insan tehdidine karşı korunan alanlar üzerinde yoğunlaşmıştır. 2003 yılında Güney Afrika'da yapılan 5. Dünya Parkları Kongresinde, dünya yüzeyinin %13'ünün küresel korunan alan sistemi içinde olduğu ve korunan alanların; birçok yolla biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilir kullanımı aracılığıyla yerel halka ekonomik anlamda fayda sağladığı belirtilmiştir (Rodrigues ve ark, 2004). Korunan alanlar kendi kaynaklarında bir sınırlama getirdiğinden yerel halk korunan



alanların tesisinden zarar görebilir. Çünkü gelişmekte olan ülkelerde halk geçimini özellikle buralardan sağlamaktadır (Gadgil, 1990). Buna rağmen, Ghimire ve Pimbert (1997)'e göre, korunan alanlar, son yıllarda artan bir hızla yerel halkın geçim kaynağı üzerinde önemli ölçüde ve sürdürülebilir bir rol üstlenmiştir (Sekhar, 2003). Porter ve ark. (1988)'na göre, bu konu Biyolojik Çeşitlilik Kongresi'nin 11 ve 12. maddesinde işlenmiştir (Sekhar, 2003).

Korunan alanların buldukları bölgeye olan 16 faydasını MacKinnon (1986) şu şekilde özetlemektedir (Özer, 2004);

- Hidrolojik yapının devamlılığını sağlar
- Toprağın korunmasına yardımcı olur
- İklim yapısının korunmasına destek olur
- Yenilenebilir kaynakların korur
- Biyolojik çeşitliliği korur
- Turizmi destekler
- Rekreatiyonel faaliyetlere imkan sağlar
- Çalışma (iş) için elverişli imkanlar sağlar
- Gen kaynaklarını korur
- Araştırmalar ve denetlenebilecek faaliyetler için fırsatlar sunar
- Eğitim faaliyetlerine imkan sağlar
- Yaşam çevresinin kalitesini artırır
- Özel faaliyetler için fırsatlar sunar
- Geleneksel ve kültürel değerlerin korunmasına yardımcı olur.
- Doğal çevredeki değerleri korur
- Miras değerleri bulundurarak bölgesel gurur kaynağı olurlar

Doğa korumanın ilk ortaya atıldığı günden beri temel amaç, doğadan ekonomik anlamda mümkün olduğunca yararlanmak iken daha sonraları ekonomik yönünün yanında bilimsel ve etik, estetik, eğitici-öğretici, estetik ve rekreasyonel-turistik yönden de doğadan yararlanılması gerektiği gündeme gelmiştir. Doğa korumanın gerekçeleri şu şekilde özetlenebilir;

- Bilimsel ve Etik Gerekçeler: Biyoloji, tarım ormancılık, balıkçılık, eczacılık, tıp, kimya ve davranış bilimleri açısından bilgi kaynağıdır. Korunan hayvan ve bitki türleri, doğal elemanlar ve doğa parçalarını(milli parklar, doğa koruma alanları,

doğa parkları, doğa anıtları vb.) antropojen etkilerinin daha az olması nedeniyle bilimsel çalışmalarda öncelikli alanlardır (Yücel, 1999).

- Ekonomik Gerekçeler: Uzun süreler boyunca doğal kaynakların insanlar tarafından bilinçsizce tüketilmesi sonucu barınma, beslenme ve ekonomik gelişme açısından yaşamın devam edebilmesi için doğanın koruma altına alınması gereklidir.
- Rekreatyonel ve Turistik Gerekçeler: Uygarlık seviyesini yakalamış ülkelerde doğal ve yarı doğal alanların boş zamanların değerlendirilmesi ve dinlenme gibi turistik ve rekreatif etkinlikler için kullanılması sağlıklı bireylerin yetişmesi açısından son derece önemlidir.
- Estetik Gerekçeler: Doğa anıtı, anıt ağaç, spesifik olarak belli özellikler taşıyan bitki, hayvan ya da peyzaj öğeleri gibi doğal ve kültürel peyzaja sahip elemanların korunması gereğidir.
- Ahlaki-Manevi Gerekçeler: İnsanoğlunun ilk defa inançlarının oluştuğu dönemden bu yana doğayı hem ahlaki hem de manevi nedenlerle koruma arzusu olgusu oluşmuştur. Hindistan gibi bazı ülkelerde bazı hayvanların kutsal sayılması, hayvanları koruma hareketlerin gündeme gelmesi buna örnek olarak gösterilebilir.
- Ekolojik Gerekçeler: Bitki ve hayvanlar aynı ortamlarda karşılıklı ilişki içerisinde bulunmaktadır. Dolayısıyla ekosistemde bir biyolojik denge söz konusudur. Bundan dolayı doğa, doğaya yabancı işlemlerden sürekli olarak zarar görmektedir (Çolak, 2001). Doğa koruma alanları örnek ekosistemler olarak evrensel düzeyde ekolojik planlamalarda önemli roller oynamaktadırlar.
- Psikolojik ve Tıbbi Gerekçeler: Doğa, insanoğlu üzerinde psikolojik ve sosyolojik açıdan huzur, rahatlık, dinginlik, sessizlik gibi önemli etkiler bırakmaktadır. Günümüzde şehir ortamında bulunan insanlar üzerinde meydana gelen yoğun baskı ve stres çalışma saatlerinin de artmasıyla birlikte insanları doğal alanlara yönelmeye teşvik etmektedir.

### **1.5. Doğa Koruma Kriterleri**

Doğa koruma kriterleri, belirleme kriterleri ve sınıflandırma kriterleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Belirleme kriterleri çok çeşitli olmakla birlikte en çok kullanılanları, doğallık, büyüklük, enderlik, eşsizlik, zorunluluk, çeşitlilik, duyarlılık, tipiklik, kendine

özgü çekicilik ve potansiyel değerdir. Belirleme ve sınıflandırma kriterleri Tablo 2’de özetlenerek açıklanmaktadır.

Tablo 2. Doğa koruma alanları ile ilgili belirleme ve değerlendirme kriterleri

DOĞA KORUMA ALANLARI İLE İLGİLİ BELİRLEME VE DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ		
Belirleme Kriterleri	Sınıflandırma Kriterleri (Zafer, 1991)	
	Kullanım Hedeflerinin Belirlenmesi ile İlgili Kriterler	Kültürel Durumla İlgili Kriterler
<b>Doğallık:</b> Doğal ve yarı doğal alanlarda insan aktivitelerinden doğan olumsuz etkilerin derecesinin ve niteliğinin belirlediği bir kriterdir.		
<b>Büyüklik:</b> Alan büyüklüğü koruma amacına bağlıdır. Büyük alanlar, yaşam alanlarını uzun sürede koruyabilen rekreasyon ve koruma girişimleri geniş olan alanlardır. Büyük olan alanlar daha fazla sayıda biyolojik oluşumlar barındırdığı için daha çok önem taşımaktadır.	— Alanın, orman, su rezervi gibi doğal bir kaynak olması	— Alanın, ülkenin kültürel tarihinin niteliği ve gelişimi açısından değer taşıması
<b>Enderlik:</b> Enderlik, bir alanda yer alan topluluk ve habitatlarla ilgilidir. Ender olan tür ve habitatların koruma öncelikleri daha fazladır.	— Alanın, kritik bir habitat olması — Alanın, hidrolojik açıdan değer taşıması	— Alanın, kültürel kaynaklarının ender ya da tehlike altında olması nedeniyle değer taşıması
<b>Eşsizlik:</b> Eşi olmayan ya da nadir olan alanlardır.	— Alanın, genetik açıdan korumaya değer olması	— Alanın, yüksek yaratıcılık ta da teknik başarıya önemli tarımsal ve estetik niteliklere sahip olma açısından değer taşıması
<b>Zorunluluk:</b> Yaşamsal önem taşıyan alanların korunmasıdır.	— Alanın, coğrafik yerleşim açısından değer taşıması	
<b>Çeşitlilik:</b> Çoğunlukla korunacak alanın büyüklüğüne bağlıdır. Genellikle koruma alanlarındaki habitat çeşitliliğine ve yakın ilişkili tür ve toplulukların sayılarına bağlıdır.	— Alanın, temel bilimsel açıdan eğitsel önem taşıyan jeolojik oluşumları içermesi nedeniyle değer taşıması	— Alanın, geçmişte önemli kişilerin yaşamları ve çalışmalarını ile güçlü ilişkiler açısından değer taşıması
<b>Duyarlılık:</b> Duyarlı alanlar, genellikle küçülen veya oluşumu zor olan ekosistemlerdir. Yüksek derecede duyarlı ve hassas alanlar öncelikli ele alınması gereken alanlardır.	— Alanın, estetik değerler taşıması — Alanın, uzun süreli araştırma alanı olması	— Alanın, sosyal, kültürel ya da dinsel nedenlerle toplumun özel ilişkileri açısından değer taşıması
<b>Tipiklik:</b> Simgesel olarak da tanımlanabilen tipiklik, diğer alanlarla benzer özellik taşımasıdır.	— Alanın, eğitsel amaçlar için uygun olması	— Alanın, ülkenin kültürel tarihinin kuşaklara aktarılmasında yardımcı olacak bilgiler açısından değer taşıması
<b>Kendine Özgü Çekicilik:</b> Tür ya da toplulukların diğerlerinden daha çekici olması durumudur.	— Alanın, ziyaretçi ve turistler için çekici olması	
<b>Potansiyel Değer:</b> İnsan etkisi sonucu niteliğini kaybetmiş alanların sahip olduğu potansiyel değerlerinin koruma altına alınmasıdır.	— Alanın, ekonomik yararlar yönünden korumaya değer olması	
<b>Biyolojik Değerleri Artıran Peyzajlar:</b> Tarım arazileri, doğal ya da kültürel alanlar gibi değerlere sahip alanların korunmasıdır.	— Alanın, koruma hedeflerine uygun politik durumunun olması	

## 1.6. Dünyadaki Doğa Koruma Tarihçesi

Doğa koruma, Erz (1980)’e göre; serbest yaşayan bitkiler, hayvanlar ve onların yaşam temellerinin bütün bir peyzaj (ekosistem) içinde teşvik edilmesi ve korunması amacıyla yapılan bütün önlem ve işlemleri kapsar (Çolak, 2001). Burada temel amaç flora

ve faunayla birlikte peyzaj öge ve elemanlarını aynı ortam içerisinde korumaktır. Bir başka tanıma göre doğa koruma; insan sağlığı ve yaşamın garantisi için doğada yaşayan bitki ve hayvan türlerinin varlığı, onların yetiştirme ve yaşam ortamları ile belirli kriterler ışığında korumaya değer bulunan doğa parçalarını ve doğal elemanları korumaktır (Yücel, 2005). Tablo 3’de doğa korumanın ana kısımları gösterilmektedir (Çolak, 2001).

Tablo 3. Doğa korumanın ana kısımları

DOĞA KORUMANIN ANA KISIMLARI			
Tür Koruma	Biyotop Koruma	Ekosistem Koruma	Abiyotik Kaynak Koruma (su, toprak, hava, iklim gibi)

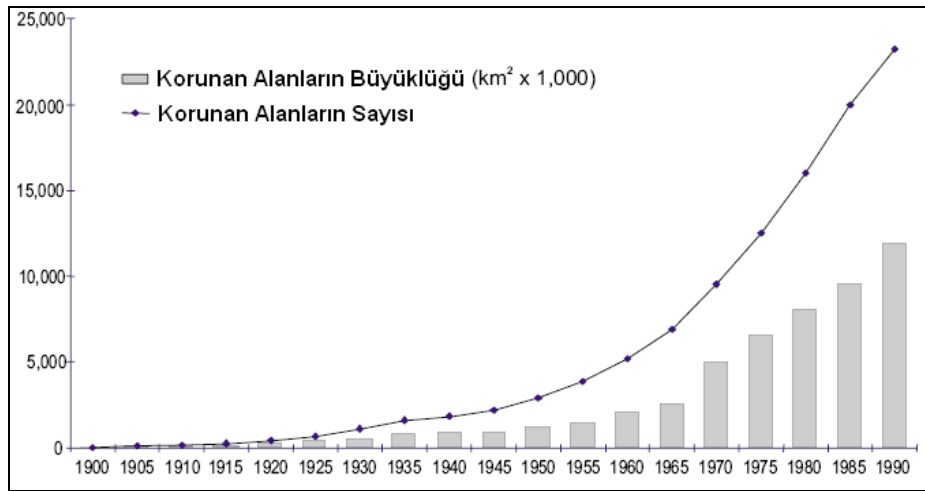
Doğa koruma kavramı, günümüz anlamıyla olmasa da çok eski zamanlara kadar uzanmaktadır. İlk insanlar mağaralarda veya kaya oyuklarında doğanın bir parçası olarak yaşarlardı. İnsan sayısının az oluşundan dolayı doğa üzerinde meydana getirdikleri olumsuz etkiler de çok azdı. Fakat M.Ö. 4000’li yıllarda tahripler ortaya çıkmaya başlamış ve bu durum Romalılar zamanında daha da artmıştır (Çolak, 2001).

Koruma kavramının ilk ortaya çıkışı MÖ. 252 yıllarına rastlamaktadır. Bu devirde Hindistan İmparatoru Asoka tarafından hayvanların, balıkların ve ormanların korunması için bir ferman çıkarılmıştır. Ant ve Stipproweit (1985)’e göre; 2000 yıl önce Roma’da meyve ağaçlarının korunması için önlemler alınmış, 1343 yılında Dortmund’da (Almanya) tarım alanları ve otlakların ağaçlandırılması belirli yasalara bağlanmış ve 1250 yılında yine İngiltere’de kartal, doğan, atmaca ve balıkçıl kuşların korunması istenmiştir (Yücel ve Babuş, 2005). MacKinnon ve Ark. (1986)’na göre; 1084 yılında İngiltere Kralı William-1, koruma amacına yönelik bir arazi etüdünün yapılmasını emretmiştir. Tüm İngiltere’de “Domesday Book” adında yayınlanmış olan bu çalışma ormanlar, balıkçılık, tarım alanları, av rezervleri, verimli toprak kaynaklarının evrimini içeren, ülkenin gelişmesi için gerekli planlar hazırlamaya temel oluşturan bir kitaptır (Zafer, 1991).

Doğa koruma kavramının bilinçli olarak ilk ortaya çıkışı 19. yüzyılın ilk yarısına rastlamaktadır. Bir taraftan doğa bilimleri ve beraberinde ormancılık biliminin gelişmesi, diğer taraftan ise 19. yüzyıla damgasına vuran romantik dünya görüşünün musiki, şiir ve güzel sanatlara hakim olması bu bilinçlenmeyi desteklemiştir. Almanya’da ilk defa Bonn şehri çevresindeki Drachenfels Ormanı’nın 1829 yılında muhafaza ormanı olarak ayrılması

bu döneme denk gelmektedir. 1838 yılında Harz Bölgesi'nde Taufelsmauer bölgesinin muhafaza amaçlı ayrılması aynı düşüncenin devamıdır. Amerika'da 1832 yılında Arkansas'da şifalı sularından dolayı bir park olarak ayrılan ve özel bir korumaya tabii tutulan sahaya 1921'de "Kaynar Sular Milli Parkı" adı verilmiştir. (İnal, 1949). 1960'larda başlayan ve giderek artan çevre bilincinin gelişmesiyle doğanın korunması konusu dünya genelinde büyük önem kazanmıştır. Sanayi devrimiyle birlikte doğa üzerinde meydana gelen olumsuzlar sonucunda koruma-kullanma ilkesi kapsamında doğal kaynakların belirli limitler dahilinde kullanılması gündeme gelmiştir.

Yellowstone (Amerika) Ulusal Parkı'nın 1872 yılında ilanıyla birlikte doğa koruma kavramı dünya genelinde resmen tanınmış oldu. 19. yy. sona ermeden doğa koruma kavramı Avustralya, Kanada, Yeni Zelanda ve Meksika tarafından da benimsendi. Avusturalya'da Kraliyet Ulusal Parkı (1879), Kanada'da Banff Ulusal Parkı (1885), Yeni Zelanda'da Tongariro Ulusal Parkı (1897), Meksika'da El Chico Ulusal Parkı (1898) ülkelerinin ilk ulusal parkları olarak kurulmuşlardır. Kurulan bu milli parkların temel özellikleri hükümetçe kurulmuş olmaları, geniş ve genellikle doğal çevre içerikli alanlar olup halkın kullanımına açık alanlar olmalarıdır. (Eagles ve Ark., 2002). Korunan alanların sayısı ve alansal olarak artışı Şekil 1'de gösterilmektedir.



Şekil 1. Korunan alanlardaki gelişim (Eagles ve Ark., 2002)

Avrupa'da 1909 yılında İsveç'te Söderasen Ulusal Parkı ilk milli park olarak ilan edilmiştir. Bunu 1914 yılında İsviçre'deki Swiss Ulusal Parkı izlemiştir. Birinci Dünya Savaşı'na kadar 11 tanesi Avrupa'da olmak üzere, dünyada yaklaşık olarak 40 milli park ilan edilmiştir. İkinci Dünya Savaşı'na kadarsa bu sayı Avrupa'da 31, dünyada ise 300'e

ulaşmıştır (Yücel ve Babuş, 2005). Dünya genelinde bazı ülkelerdeki milli parkların sayıları ve kapladıkları alanlar Tablo 4’de verilmektedir.

Tablo 4. Çeşitli ülkelerdeki milli parkların sayısı, toplam alanları, ülke yüzölçümüne oranları (Yücel ve Babuş, 2005)

Ülke Adı	Milli Park Sayısı	Kapladıkları Toplam Alan (ha)	Ülke Yüzölçümüne Oranları (%)
ABD	805	54.317.500	15,5
Avustralya	2.295	43.695.300	7,5
Azerbaycan	12	74.300	4,6
Brezilya	312	20.972.600	18,0
Bulgaristan	54	75.100	10,1
Çin	54	44.939.300	7,8
Kanada	1.816	45.636.200	6,3
Yunanistan	13	79.200	3,2
İran	16	1.619.800	6,5
İspanya	34	160.400	9,2
Japonya	53	637.800	14,0
Pakistan	5	714.500	9,2
Rusya	108	25.203.200	7,6
Türkiye	33	686.486	0,8
Dünya	8.800	438.448.000	10,8

Uzakdoğuda ise Unzen Ulusal Parkı adı altında ilk milli park 1934 yılında Japonya’da ilan edilmiştir. Halen Japonya’da 28 adet ulusal park bulunmaktadır. İlk Ulusal Parklar Dünya Kongresi’nin yapıldığı 1962 yılı ile 2003 yılındaki son dünya kongresi arasında, koruma alanları ile ilgili olarak yapılan değerlendirme sonucu korunan alan sayısı ile kapladıkları alan büyüklüğü Tablo 5’de verilmektedir (Chape ve Ark., 2003)

Tablo 5. Korunan alan sayısı ve kapladıkları alan

YIL	KORUNAN ALAN SAYISI	KAPLADIKLARI ALAN
1962	9.214	2,4 milyon km <sup>2</sup>
1972	16.394	4,1 milyon km <sup>2</sup>
1982	27.794	8,8 milyon km <sup>2</sup>
1992	48.388	12,3 milyon km <sup>2</sup>
2003	102.102	18,8 milyon km <sup>2</sup>

### 1.6.1. Küresel Ölçekte Koruma Kuruluşları

Dünya genelinde doğa koruma ve çevre koruma konularında faaliyetlerde bulunan ve belli yasal düzenlemelere bağlı olan birçok resmi ve gönüllü kuruluş bulunmaktadır. Bu kuruluşların isimleri, çalışma amaçları ve fonksiyonları Tablo 6’da özetlenmektedir.

Tablo 6. Küresel ölçekteki koruma kuruluşları

KORUMA KURULUŞLARI					
Resmi Organlar			Gönüllü Örgütler		
Kuruluş Adı	Kuruluş Yılı	Çalışma Amacı	Örgüt Adı	Kuruluş Yılı	Çalışma Amacı
AGİT	1992	Ülkelerin sınırları içerisinde bulunan doğal ve kültürel mirasın korunmasını sağlamaktır. Bu doğrultuda, “Avrupa Kentsel Şartı”, “Avrupa Kültür Antlaşması” ve “Avrupa’nın Yaban Hayatı ve Yaşam Ortamlarını Koruma Sözleşmesi” konularında bağlayıcı ve yaptırıma dönük çalışmalar sergilemekte ve kararlar almaktadır (Demirel, 2005).	ICBP	1922	Kuş türlerini araştırmak, daha önceden bilinmeyen türleri yetiştirmek, insanlara kuşlarla ilgili eğitim vermek ve korumaktır (URL-15).
			IWRB	1947	
UNESCO	1946	Dünya genelinde bulunan doğal alanlarda ekosistemler ve türler korunmak suretiyle biyolojik kaynakların korunmasına yardımcı olmaktadır (Gümüş, 2000 ve URL-5).	WWF	1961	Doğa koruma ve kaynak yönetimi konularında geniş bir uzmanlar ağına ve kapsamlı teknik bilgiye erişim konusunda önemli kaynaklar oluşturmak, biyolojik çeşitliliği korumak ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlamak amacıyla çalışmaktadır (URL-6).

Tablo 6'nın devamı

UNEP	1972	Çevreyle ilgili verileri toplamak, elde ettikleri güncel ekolojik bilgileri hükümetlere ve uluslar arası kamuoyuna sunmak, hükümetleri bir araya getirerek gerekli faaliyetlerin yürütülmesine imkan sağlamaktır (Demirel, 2005).	CDSN	1967	Okyanusları ve yaşlı ormanları korumak, iklim değişikliğini durdurabilmek, yenilenebilir enerjileri nükleer silahlanmaya ve kirliliğe son vermek, zehirli kimyasalların ortadan kaldırılmasını sağlamak ve genleri oynanmış organizmaların doğaya bırakılmasını önlemek, nükleer denemelere karşı çıkmaktır (URL-7).
			Greenpeace	1971	
			IUCN	1990	Dünyadaki doğal varlıkların ve çeşitliliğin korunması, adil ve ekolojik yönden sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için çalışmaktadır (URL-4).

### 1.7. Türkiye'deki Doğa Koruma Tarihçesi ve Yapıları

Yeşil alanlarda yapılan tahribatlar ve bu alanların imara açılmaları sonucunda ülkemizde orman varlığı toplam alanın yaklaşık ¼'üne kadar düşmüştür. Ormanların tahribatını engellemek ve estetik, rekreasyonel ve turistik özellikleri ile ormanları korumak amacıyla belli yasal düzenlemelere gidilmiş ve doğa koruma çalışmaları hız kazanmaya başlamıştır.

Ülkemizde doğa koruma çalışmaları Osmanlı Devleti zamanında devletin ihtiyaçları doğrultusunda sultanların fermanlarıyla yapılmıştır. Koruma faaliyetlerine en çok orman arazilerinde ve özellikle devlet malı konumundaki orman, kuru ve baltalıklarda rastlanmaktaydı (Avcıoğlu ve Kalem, 2006). Ancak, Cumhuriyetimizin kuruluşuyla birlikte her alanda olduğu gibi doğa koruma alanında da bir takım düzenlemeler yapılmıştır. 1937 yılında 3116 sayılı Orman Kanunu'nun 43. maddesinde "Muhafaza Ormanları" kavramı gündeme gelmiştir. Günümüzde ise 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 23. maddesinde muhafaza ormanlarının tanımı şu şekilde yapılmıştır; "Ormansızlık yüzünden arazi kayma ve yağmurlarla yıkanma tehlikesine maruz olan yerlerdeki ormanlarla meskun mahallerin havasını, demiryollarını, şoseleri, ziraat edilen mahalleri çığ, sel gibi zararlardan koruyan ve buraları toz fırtınalarına karşı muhafaza eden; nehir dolmalarının önüne geçen, memleket müdafaası için muhafazası zaruri ormanlar"



(KIRÇEV, 2000). 5 Mayıs 1937 yılında 3167 sayılı Kara Avcılığı Kanunu ile “Türkiye’de yabani olarak yaşayan faydalı ve zararlı hayvanların her türlü vasıta ile avlanmaları” hükmüne bağlanmıştır (URL-9).

Bugünkü anlamda koruma bölgelerinin gündeme gelmesi 1940’lı yıllara rastlamaktadır. Gülez (1989)’e göre; İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Selahattin İnal tarafından 1949 yılında yayımlanan “Tabiatı Koruma Karşısında Biz ve Ormancılığımız” adlı yapıtında “Milli Park” deyimini ilk kez kullanılmaya başlanmıştır 1956 yılına kadar geçen yedi senelik süre zarfı içinde Türkiye Ormancılar Cemiyeti, TMMOB Orman Mühendisleri Odası ve Türkiye Tabiatını Koruma Cemiyeti gibi çeşitli disiplinlerin gayretli çabaları sonucunda 1956 yılında yürürlüğe giren 6831 sayılı Orman Kanunu’nun 25. maddesiyle milli parklar, “Orman Umum Müdürlüğü; mevki ve haiz olduğu hususiyeti dolayısıyla lüzum göreceği ormanları ve orman rejimine giren sahaları, memleketin ilim hayatının istifadesine tahsis etmek, tabiatı muhafaza etmek, yurdun güzelliğini sağlamak, halkın çeşitli spor ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak, turistik hareketlere imkan vermek maksadıyla milli park olarak ayrılabilir.” denilerek uygulamaya girmiştir. Bu yasanın yürürlüğe girmesinin ardından 1958 yılında ilk milli parkımız olan “Yozgat Çamlığı Milli Parkı” milli park ilan edilmiştir.

1965 yılında Milli Parklar Dairesi’nin kurulmasının ardından 1976 yılında Milli Parklar ve Avcılık Genel Müdürlüğü kurulmuştur. 1970’li yıllarda koruma özelliğine sahip olan bazı alanlar için Türk ve Amerikalı uzmanlarla birlikte Milli Park Uzun Devreli Gelişme Planları hazırlanmıştır. 1980’li yıllara gelindiğinde gerek sivil toplum kuruluşlarınca ve gerekse hükümetler ve halkın girişimleriyle doğa koruma hususu genişlemiş ve 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ile ülkemizde yasalarla koruma altına alınmıştır. Bu yasaya göre korunan alanlar “milli parklar”, “doğa parkları”, “doğa koruma alanı” ve “doğa anıtları” olmak üzere dörde ayrılmaktadır. Günümüzde 40 adet milli park, 31 adet doğa koruma alanı, 30 adet doğa parkı, 14 adet özel çevre koruma bölgesi ve 104 adet doğa anıtı bulunmaktadır (URL-9). 1983 yılında yürürlüğe giren 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve 2872 sayılı Çevre Kanunu ile ülkemizdeki diğer koruma yapılarının korunması yasal bir statüye bağlanmıştır. Ülkemizde ilan edilen korunan alanlar ve yıllara göre sayıları Tablo 7’de verilmektedir.

Tablo 7. Ülkemizdeki ilan edilen korunan alanların yıllara göre dağılımları

Yıllar	Milli Parklar	Doğa Koruma Alanları	Doğa Parkları	Doğa Anıtları	Özel Çevre Koruma Bölgeleri	TOPLAM
1958–1960	4	-	-	-	-	4
1961–1965	2	-	-	-	-	2
1966–1970	5	-	-	-	-	5
1971–1975	4	-	-	-	-	4
1976–1980	1	-	-	-	-	1
1981–1985	1	-	2	-	-	3
1986–1990	4	20	3	1	12	40
1991–1995	8	12	6	54	-	80
1996–2000	4	3	5	3	1	16
2001–2005	2	-	1	43	1	47
2006–2009	5	-	13	4	-	22
<b>TOPLAM</b>	40	31*	30	105	14	220

- Şimdiye dek ilan edilen doğa koruma alanlarının sayısının 35 olması gerekirken 4 adet doğa koruma alanı doğa parkı olarak değişmiştir.

### 1.7.1. Türkiye’deki Koruma Kuruluşları

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de doğa koruma ve çevre koruma amacıyla resmi ve gönüllü olmak üzere birçok kurum ve kuruluş görev yapmaktadır. Tablo 8’de ülkemizde bulunan resmi organlar ve gönüllü örgütlerin amaçları gösterilmektedir.

Tablo 8. Ülkemizdeki koruma kuruluşları

KORUMA KURULUŞLARI			
Resmi Organlar		Gönüllü Örgütler	
Kuruluş Adı	Çalışma Amacı	Örgüt Adı	Çalışma Amacı
Çevre ve Orman Bakanlığı	Çevrenin, doğal zenginliklerin ve kaynakların, kırsal ve kentsel alanlarda arazinin korunması, iyileştirilmesi ve bu değerlerin en verimli şekilde kullanılması, ormanların içinde ve bitişiğinde yaşayan köylülerin kalkındırılması, bunun için gerekli tedbirlerin alınmasıdır (URL–10).	TTKD	Ülkemizin doğal kaynaklarının korunması, toprak, su, bitki ve insan arasındaki dengenin sağlamak, sanayileşme ve şehirleşmenin meydana getirdiği çevre sorunlarını ve kirlenmeyi önlemek, doğal dengeyi korumaktır (URL–12).
Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü	Mili park, doğa parkı, doğa anıtları, doğa koruma alanları, mesire yerlerinin ayrılması, yaban hayatı ve av kaynaklarının korunması, planlanması, düzenlenmesi, geliştirilmesi, tanıtılması, yönetilmesi ve işletilmesi ile ilgili işleri yürütmektir (Demirel, 2005).	Doğal Hayatı Koruma Derneği	Türkiye’nin olağanüstü zengin bitki ve hayvan türleri ile bunların doğal yaşam alanlarının değerinin farkına varılmasını ve koruma altına alınmasını sağlamaktır (URL–13).

Tablo 8'in devamı

Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı	Uluslararası koruma sözleşmeleri ve çevre mevzuatı da dikkate alınarak bölgedeki koruma ve kullanma esaslarını tespit etmek ve yeni düzenlemeler yapmak, bölgenin bu kanun hükmünde kararnamenin amacı doğrultusunda korunması için her türlü icraatta bulunmak, araştırma ve incelemeleri yapmak ve yaptırmak, gerektiğinde tüm kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili dernekler ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği sağlamaktır (Yücel, 1999).	TEMA	Doğal varlıkların ve çevre sağlığının korunması, erozyonla mücadele halkı bu konuda bilinçlendirmek, biyolojik çeşitliliğin, toprak, su ve doğal çevrenin korunmasına ilişkin milli politikaların oluşturulmasına yardımcı olmak, doğal kaynakların bilinçsizce kullanılmasını engellemek ve hayvancılığın temeli olan çayır ve meraları koruyup geliştirmektedir (URL-11).
Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu	Koruması gereken gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve restorasyonu ile ilgili işlerde uygulanacak ilkeleri belirlemek; koruma kurulları arasında gerekli koordinasyonu sağlamak ve uygulamadan doğan genel sorunları değerlendirerek görüş vermek suretiyle bakanlığa yardımcı olmaktır (Demirel, 2005).	Türkiye Çevre Vakfı	1982 Anayasası'ndaki çevre ile ilgili 56. maddeyi ve 1983 yılında yürürlüğe giren 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun ilk taslağını hazırlamış olmasıdır. Ayrıca 1989 yılında "sürdürülebilir kalkınma" kavramını ülke gündemine ilk defa getirmiştir.

### 1.7.2. Türkiye'deki Yasal Düzenlemeler

Planlama, eğitim, insan kaynakları, bilgi sistemleri, teknoloji, sağlık, enerji, çevre, ve ekonomi gibi birçok alanı kapsamakta ve bu doğrultuda ileriye yönelik projeksiyonlarda bulunur. Bu nedenle, ülkemiz 1960'lı yıllardan sonra planlı yıllara geçmiş ve bu amaçla beş yıllık kalkınma planları yapmıştır. Tablo 9'da günümüze kadar yapılan beş yıllık kalkınma planları doğa, çevre ve turizm açısından ele alınarak özetlenmektedir.

Tablo 9. 1963-2013 yıllarını kapsayan beş yıllık kalkınma planları

<b>1. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)</b>	Çevre politikası, doğa koruma ve turizm konusunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.
<b>2. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)</b>	Çevre ile ilgili bir başlık olmamasına rağmen dolaylı yasalar çıkartılmıştır. Çevrenin tüm sektörel yaklaşım ve stratejilerde yer alması 1985'den sonra VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda ele alınmıştır. Ekonomi, sanayi ve enerji sektörlerinde çevre konularına sıkça değinilmiştir. Turizm konusu ilk defa gündeme gelmiş ve turizm politikasının temel ilkeleri belirlenmiştir. Bu doğrultuda; turizmin ekonomik, sosyal ve kültürel fonksiyonlarından tam olarak yararlanılması, iç ve dış turizmin hareketlenmesinin sağlanması ve bu amaçla tanıtımlara ağırlık verilmesi öngörülmüştür (Anonim, 1968).

Tablo 9'un devamı

<b>3. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)</b>	Kitle turizmine ve turizmin belirli bölgelerde gelişmesine ve kıyılar ile milli park niteliğindeki alanların korunmasına ve kamu yararına kullanılmasına önem verilmiştir. Sanayi ve kentleşmenin yoğun olduğu alanlarda su, toprak ve havanın kirlendiği ve ekolojik dengenin bozularak canlı yaşamını tehlikeye düşürdüğü kabul edilmiştir (Anonim, 1973).
<b>4. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)</b>	çevre sorunları, su, hava, deniz, toprak erozyonu ve kirlenmesi, gürültü ve dinlenme yerleri olarak daha ayrıntılı irdelenmiştir. Turizm politikasında ise organize turizm bölgelerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir. 12 Mart 1982 yılında kabul edilen "Turizmi Teşvik Kanunu" ile birlikte turizmde büyük bir ivme kazanmıştır (Anonim, 1979).
<b>5. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)</b>	Artık şehirleşme, erozyon ve doğal afetlerin sonucu çevre kirlenmeleri ile tarımda modernleşmenin getirdiği çevre sorunları kabul edilmiş ve temel çevre ilkesinin sadece mevcut kirliliğin ortadan kaldırılması, olası kirliliğin engellenmesi değil, kaynakların gelecek nesillerin de yararlanabilmesi için en iyi şekilde korunması ve geliştirilmesi olduğu vurgulanmıştır. Dolayısıyla doğal kaynak kullanımında ekolojik denge gözetilirken bu kaynakların gelecek nesillerin de kullanılabileceği şekilde korunması ve geliştirilmesine önem verilmiştir. Turizm sektörü açısından çevresel boyutun önemi belirtilmiştir. Ülkemizin doğal, tarihsel, arkeolojik ve kültürel varlıkları, kış, av ve su sporları, festival, sağlık ve gençlik turizmi ile mevcut diğer turizm potansiyelinin ekolojik dengeyi koruma, çevreyi geliştirme ilkeleri doğrultusunda değerlendirilmesi vurgulanmıştır (Anonim, 1984).
<b>6. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)</b>	Çevre konusundaki temel ilke, insan sağlığı ve doğal dengeyi koruyarak doğal kaynakların yönetimini sağlamak ve gelecek nesillere yaşanabilir bir çevre bırakmaktır. Bunun için çevre bilincinin yaygınlaştırılması hedeflenmiştir. Bunun dışında kıyıya yönelik kitle turizmine alternatif yeni turizm türlerinin geliştirilmesinin gündeme gelmiştir. Kış, av ve su sporları ile festival, sağlık, gençlik, kongre, termal golf ve 3. yaş turizmini daha cazip hale getirecek teşvik politikalarının geliştirilmesi uygun görülmüştür (Anonim, 1989).
<b>7. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)</b>	Turizm ile ilgili olarak rekabet gücü yüksek ve verimli bir turizm ekonomisinin geliştirilmesi, yerel halkın ve turistlerin turizmden beklentilerinin karşılanması, doğal ve kültürel değerlerin zenginleştirilerek sürekliliğin sağlanması hedeflenmiştir. Bu doğrultuda yeni alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi ve potansiyel alanların oluşturulması, böylelikle turizmin mevsimsel ve coğrafi dağılımının iyileştirilmesi amaçlanmış ve turizm sektörünün uzun vadeli ve sağlıklı gelişmesini sağlamak amacıyla yönelik dinamik ve stratejik TUSAP Ana Planı'nın uygulamaya geçirilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca, sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı doğrultusunda, insan sağlığı ve doğal dengeyi koruyarak sürekli bir ekonomik kalkınmaya imkan verecek şekilde doğal kaynakların yönetimini sağlamak ve gelecek kuşaklara insana yakışır bir doğal, fiziki ve sosyal çevre bırakmak temel strateji olarak ele alınmıştır (Anonim, 1995).
<b>8. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)</b>	Ekonomik ve sosyal gelişmeyi gerçekleştirirken insan sağlığını, ekolojik dengeyi, tarihi ve estetik değerleri korumak esas olarak doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımının teşvik edilmesi; çevresel risklerin en aza indirilmesi yaklaşımı amaçlanmıştır (Anonim, 2000).

Tablo 9'un devamı

<b>9. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)</b>	Gelecek kuşakların ihtiyaçlarını gözeterek, doğal kaynakların koruma ve kullanma koşulları belirlenecek ve bu kaynaklardan herkesin adil biçimde yararlanmasını sağlayacak şekilde çevre yönetim sistemleri oluşturulması hedeflenmiştir. Bu doğrultuda çevre ve kalkınma ile ilgili sağlıklı ve entegre bilgi sistemleri oluşturularak izleme, denetim ve raporlama altyapısının geliştirilmesi öngörülmüştür. Ülkemizin sahip olduğu biyolojik çeşitliliğin ve genetik kaynakların araştırılması, korunması, değerlendirilmesi ve ekonomik değer kazandırılması amaçlanmıştır. Turizm konusunda ise çevreyi kollayıcı, koruyucu ve geliştirici bir politikanın izlenmesi hedeflenmiştir (Anonim, 2007).
---	---

Ülkemizin yürürlüğe koyduğu beş yıllık kalkınma planları doğrultusunda bazı yasal düzenlemelere gidilmiştir. Tablo 10'da ülkemizde kabul edilen bazı yasal düzenlemeler ve kabul ediliş tarihleri belirtilmektedir.

Tablo 10. Ülkemizde korunan alanlar yönünden önemli bazı yasalar ve kanun hükmünde kararname (Yücel ve Babuş, 2005)

Yasal Düzenlemenin Adı	Kabul		Resmi Gazete	
	Tarihi	No	Tarihi	Sayısı
Orman Kanunu	08.02.1937	3116	18.02.1937	3537
Kara Avcılığı Kanunu	05.05.1937	3167	13.05.1937	3603
Orman Kanunu	31.08.1956	6831	08.09.1956	9402
Su Ürünleri Kanunu	22.03.1971	1380	04.04.1971	13799
Turizmi Teşvik Kanunu	12.03.1982	2634	16.03.1982	17635
Anayasa	18.10.1982	2709	20.20.1982	17844
Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu	221.07.1983	2863	23.07.2983	18113
Çevre Kanunu	09.08.1983	2872	11.08.1983	18132
Milli Parklar Kanunu	09.08.1983	2873	11.08.1983	18132
Orman Kanunu	23.09.1983	2896	27.09.1983	18174
Orman Genel Müd. Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun	31.10.1985	3234	08.11.1985	18922
Akdeniz'de Özel Koruma Alanlarına İlişkin KHK	07.10.1988	88/1311	23.10.1988	19968
Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı Kurulmasına Dair KHK	19.10.1989	383	13.11.1989	20341
Kıyı Kanunu	04.04.1990	3621	17.04.1990	20495
Mera Kanunu	25.02.1998	4342	28.02.1998	23272
Kültür ve Turizm Bak. Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun	16.04.2003	4848	29.04.2003	25093
Çevre ve Orman Bak. Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun	01.05.2003	4856	08.05.2003	25102
Kara Avcılığı Kanunu	01.07.2003	4915	11.07.2003	25165
Orman Kanunu	05.11.2003	4999	18.11.2003	25293
Orman Kanunu	17.06.2004	5192	03.07.2004	25511

\* bazı yasalar yürürlükten kaldırılmıştır.

### 1.7.3. Türkiye'nin İmzaladığı Uluslararası Sözleşmeler

Türkiye, kendi içinde yürürlüğe koyduğu yasal düzenlemeler dışında uluslararası platformlarda karşılıklı ilişkilerde bulunabilmek ve söz sahibi olabilmek amacıyla doğa, çevre ve turizm konusunda uluslararası birçok antlaşmaya imza atmıştır. Tablo 11'de imzalana antlaşmalar tarih ve amaçlarıyla birlikte açıklanmaktadır.

Tablo 11. Ülkemizin imzaladığı uluslararası sözleşmeler

SÖZLEŞMENİN ADI	TARİH	AMAÇ
Avrupa Kültür Antlaşması	17.06.1957	
Avrupa ve Akdeniz Bitki Koruma Teşkilatı Hakkında Sözleşme	10.08.1965	
Kuşların Himayesine Dair Milletlerarası Sözleşme	17.12.1966	
Akdeniz'in Kirlenmesine Karşı Sözleşme (Barselona Sözleşmesi)	12.06.1981	Akdeniz'i ortak bir miras olarak kabul ederek ve bu konudaki mevcut uluslararası sözleşmelerinin, deniz kirlenmesinin bütün boyutlarını ve kaynaklarını kapsamadığını ve Akdeniz bölgesinin özel ihtiyaçlarına cevap vermediğini belirterek, "günümüzdeki ve gelecekteki nesillerin istifadesi için korunmasını" hedeflemek
Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme	14.02.1983	Kültürel ve doğal mirası korumak
Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi	22.07.1989	Mimari mirasın, Avrupa kültür mirasının zenginliği ve çeşitlerinin eşsiz bir ifadesi, geçmişimizin değer biçilmez bir tanığı olduğunu ve bütün Avrupalıların bir ortak mirasını oluşturduğunu kabul ederek, mimari mirasın tanımlamak, korunacak varlıkların tespiti etmek, yasal koruma işlemleri, koruma politikaları ve yasal yaptırımları belirlemek
Denizlerin Gemiler Tarafından Kirlenmesinin Önlenmesine Ait Sözleşme (MARPOL Sözleşmesi)	24.06.1990	Petrol ve zararlı maddelerle deniz çevresinin kasıtlı olarak kirlenmesini tamamen ortadan kaldırılmak ve bu maddelerin bir kaza neticesinde denize boşaltımını en aza indirmeyi hedefleyerek, dünya denizlerini korumak
Ozon Tabakasını İncelten Maddeler Protokolü	09.08.1990	Ozon tabakasını incelten maddeleri tanımlanmak ve yayılmalarını azaltılmak ve kontrol altına alınmak
Ozon Tabakasının Korunması Sözleşmesi	08.09.1990	Gelişmekte olan ülkelerin ihtiyaçlarını ve özel koşullarını göz önünde bulundurarak, ozon tabakasını beşeri faaliyetlerin yol açtığı değişikliklerden korumak için alınacak önlemlerin uluslararası işbirliğini ve eylemi gerektirdiğinin ve ilgili bilimsel ve teknik görüşlere dayanması" gerektiğini varsayarak kabul etmek
Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi (Bern Sözleşmesi)	20.02.1994	Yabani flora ve faunayı ve bunların yaşama ortamlarını muhafaza etmek, özellikle birden fazla devletin işbirliğini gerektirenlerin muhafazasını sağlamak

Tablo 11'in devamı

Karadeniz'in Kirlenmesine Karşı Korunması Sözleşmesi ve Protokolleri	06.03.1994	Karadeniz'in deniz çevresini korunmak, canlı kaynakları muhafaza etmek ve kirlenmeye karşı korunmak
Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Sözleşmesi (RAMSAR Sözleşmesi)	15.03.1994	Özellikle su kuşlarının yaşama ve üreme alanları için büyük öneme sahip olan sulak alanların korumak
Tehlikeli Atıkların Sınırlar ötesi Taşınımının ve Bertarafının Kontrolüne İlişkin Sözleşme	15.05.1994	Tehlikeli atıklarla diğer atıkların giderek artan oluşumunu ve bunların sınır ötesi taşınımının insan sağlığı ve çevre için büyük bir tehdit oluşturduğunu kabul ederek ve bu tehlikelerden korumanın en etkin yolunun atıkların oluşumunu miktar ve tehlike potansiyeli açısından asgari düzeye indirmek
Nesli Tehlikede Olan Yabani Bitki ve Hayvan Türlerinin Ticaretinin Düzenlemesine Dair Sözleşme (CITES Sözleşmesi)	27.09.1994	Yabani hayvan ve bitki türlerinin canlı ve ölü örnekleri ile bunların kolayca tanınabilen parçaları ile türevlerinin uluslararası ticaretini düzenlemek.
Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (Rio Konferansı)	27.12.1996	Biyolojik çeşitliliğin korunması; bu çeşitliliğin unsurlarının sürdürülebilir kullanmak; genetik kaynaklar ve teknoloji üzerinde sahip olunan bütün hakları dikkate almak kaydıyla, bu kaynaklara gereğince erişimin ve ilgili teknolojilerin gereğince transferi sağlamak ve uygun finansmanın tedariki de dahil olmak üzere, genetik kaynakların kullanımından doğan yararları adil ve hakkaniyete uygun paylaşmak
Özellikle Afrika'da Ciddi Kuraklık ve/veya Çölleşmeye Maruz Ülkelerde Çölleşme ile Mücadele için Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (UNCDD)	Şubat 1998	Çölleşmeyle mücadele ve/veya kuraklığın etkilerini hafifletmek
Avrupa Çevre Ajansına ve Avrupa Bilgi ve Gözlem Ağına Türkiye Cumhuriyeti'nin Katılımı ile İlgili Olarak Avrupa Topluluğu ve Türkiye Cumhuriyeti Arasında Yapılan Anlaşmanın Kabul Edilmesi ile İlgili Müzakerelerin Nihai Senedinin ve Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında Türkiye Cumhuriyeti'nin Avrupa Çevre Ajansı ve Avrupa Bilgi ve Gözlem Ağına Katılımı Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun	23.01.2003	
Avrupa Peyzaj Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Görüldüğüne Dair Kanun	10.06.2003	Peyzajın korumak, yönetimini ve planlamasını geliştirmek ve peyzaj konularında Avrupa işbirliğini düzenlemek
Kyoto Protokolü	30.05.2008	Atmosferdeki sera gazı yoğunluğunun, iklimte tehlikeli etki yapmayacak seviyelerde dengede kalmasını sağlamak

#### **1.7.4. Türkiye'deki Korunan Alanlar**

##### **1.7.4.1. 6831 Sayılı Orman Kanunu**

Ülkemizde ilk olarak muhafaza ormanlarına 1937 yılında 3116 sayılı Orman Kanunu'nun 43. Maddesi'nde yer verilmiştir. Ancak, günümüzde yürürlükte bulunan haliyle 1956 yılında yürürlüğe giren 6831 sayılı orman Kanunu'nun 23. Maddesi'nde yer verilmektedir. Bu maddeye gereğince "Arazi kayması ve yağmurlarla yıkanması tehlikesine maruz olan yerlerdeki ormanlarla, meskün mahallerin havasını, şose ve demiryollarını, toz ve kum fırtınalarına karşı muhafaza eden ve nehir yataklarının dolmasının önüne geçen veya memleket müdafası için muhafazası zaruri görülen Devlet ormanları veya maki veya fundalarla örtülü yerler daimi olarak; tahrip edilmiş veya yangın görmüş Devlet ormanları da istihsal ormanı haline gelinceye kadar Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığınca muhafaza ormanı olarak ayrılabilirler" denmektedir (T.C. Resmi Gazete, 1956). Gerek 1937 yılında yürürlüğe giren 3116 sayılı Orman Kanunu'nun 43. maddesinde gerekse 1956 yılında yürürlüğe konulan 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 25. maddesinde belirtildiği üzere, ülkemizdeki doğa koruma amaçlı düzenleme çalışmalarında ana amaç, ormanları korumak ve erozyonla mücadele gereksiniminden doğmuştur denilebilir.

Ülkemizde 53 adet muhafaza ormanı bulunmaktadır. Toplam kapladıkları alan 383.392,8 hektardır.

##### **1.7.4.2. 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu**

1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 25. Maddesi'nde ilk olarak milli park alanlarına yer verilmiş olmasına rağmen 1983 tarihli ve 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ile ulusal parkçılık ve doğa koruma yasal bir dayanağa kavuşmuştur. Bu kanunun 2. Maddesi'ne göre milli park, "bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçaları" olarak tanımlanmıştır (T.C. Resmi Gazete, 1983). Milli parklar, korunan alanlar içerisinde ekolojik, tarihi ve kültürel değerler bakımından daha çok tanınan alanlar olarak öne çıkmaktadır. Sahip oldukları doğal, kültürel, tarihi ve arkeolojik kaynak değerlerine göre kuruluşları gerçekleştirilmektedir. Ülkemizde ilk milli park 1958 yılında



Yozgat'ta ilan edilen Yozgat amlığı Milli Parkı'dır. Son ilan edilen milli parkımız ise Adana'da 2008 yılında ilan edilen Yumurtalık Lagünü Milli Parkı'dır. Günümüzde 40 adet milli park ilan edilmiştir. Tablo 12'de ülkemizde yer alan milli parkların kapladıkları alan ve kuruluş tarihleri belirtilmektedir.

Aynı kanunun 2. maddesine göre, doğa parkı, doğa koruma alanı ve doğa anıtı kavramlarının tanımları yapılmıştır. Kanuna göre;

Doğa parkı, “bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçalarını” ifade etmektedir. Ülkemizde, 30 adet doğa parkı olup 79047,4 ha.'lık alan kaplamaktadır.

Doğa koruma alanı, “bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden ve mutlak korunması gerekli olup sadece bilim ve eğitim amaçlarıyla kullanılmak üzere ayrılmış tabiat parçalarını” belirtmektedir. Ülkemizde, 30 adet doğa parkı olup 79047,4 ha.'lık alan kaplamaktadır.

Doğa anıtı, “tabiat ve tabiat olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değere sahip ve milli park esasları dahilinde korunan tabiat parçalarını” ifade etmektedir (T.C. Resmi Gazete, 1983). Ülkemizde 105 adet doğa anıtı bulunmaktadır. Kapladıkları alan 5.286 ha'dır.

Tablo 12. Ülkemizde ilan edilen milli parklar ve kaplıcalar alanlar (URL-8)

NO	ADI	İLİ	ALAN (Ha.)	TESİS TARİHİ	KAYNAK DEĞERİ
1	Yozgat Çamlığı Milli Parkı	Yozgat	264	05.02.1958	İnsan etkisi ile meydana gelen step içerisinde yer alan sayılı relikt (kalıntı) ormanlardan biridir. Karaçam, meşe ve ardıç ağaç toplulukları milli parkın bitki örtüsünü meydana getirmektedir. Dinlenme ve eğlenme gibi rekreasyonel faaliyetlere imkan vermektedir.
2	Karatepe-Aslantaş Milli Parkı	Osmaniye	7715	29.05.1958	Flora ve faunasının yanında Roma ve Bizans döneminde de yerleşim gören alanda özellikle Pınarözü köyü yakınlarında bazilika tipinde bir tapınağın tabanında görülen çok renkli mozaikler üstün sanat değeri ve kültürel peyzaj özelliği taşımaktadır. Nisan ve Kasım ayları arasında parkın arkeolojik ve tabii değerleri ile açık hava müzesi görülebilmekte ve çadır ile konaklama yapılabilmektedir.
3	Soğuksu Milli Parkı	Ankara	1195	19.02.1959	Tabii görünüşünü koruyan karaçam, sarıçam, meşe ve kavak ağaçlarından oluşan ve alt flora yönünden zengin türlere sahip bir orman dokusu bulunmaktadır. Yaban domuzu, ayı, kurt, tilki, geyik, sansar, kara akbaba ve kartal sık görülen yaban hayvanlarıdır. Piknik, doğa yürüyüşü, tırmanma gibi günübirlik rekreasyonel ve sportif aktivitelerin gerçekleştirilmesine oldukça uygundur.
4	Kuşçenneti Milli Parkı	Balıkesir	24.047	27.07.1959	Göçmen kuşların yuva kurmak amacıyla seçtikleri yerdir. Kaşıkçıdan balıkçılara, çeltikçiden karabataklara, saz bülbulünden pelikanlara, kuğudan kazlara, ördeklere kadar kuluçka yapan, kışlayan ve göç sırasında uğrayan 239 kuş türünden 2-3 milyon kuş her yıl buraya uğramaktadır. Alan içerisindeki gözetleme kulesinden geniş bir çevre gözlemlenebilir. Kuş gözlemcilerinin uğrak bir alanıdır.
5	Uludağ Milli Parkı	Bursa	12.732	20.09.1961	İçerisinde oteller bölgesi diye adlandırılan mevki ziyaretçilere kış aktivitelerinden kayak imkanı sunarken, Sarıalan, Çobankaya ve Kirazlıyayla mevkileri kamp ve günübirlik kullanımlar için düzenlenmiş sahalardır.
6	Yedigöller Milli Parkı	Bolu, Zonguldak	2.019	29.04.1965	İrili ufaklı göller, orman denizini andıran zengin bitki örtüsü, göllerde yaşayan alabalıklar ve bu değerlerin yarattığı rekreasyonel kullanım potansiyeli ana kaynak değerleri oluşturur. Kampçılık, günübirlik piknik, doğa yürüyüşü, fotoğrafçılık parkın rekreasyonel peyzaj değerlerini oluşturmaktadır.
7	Dilek Yarımadası Milli Parkı	Aydın	27.675	31.03.1966	Birçok lagün ve bataklıkları bünyesinde barındıran uluslararası niteliklere haiz bir sulak alan karakterinde olan Milli park, nesli tükenmeye yüz tutmuş bitki ve hayvan türlerinin yaşadığı son noktadır. Akdeniz ülkelerinde korunan türler arasında bulunan Akdeniz Foku ve deniz kaplumbağaları milli parkın kıyılarında yaşama ve üreme olanağı bulmaktadır. Deniz ve ormanın iç içe bulunduğu koylar ile Menderes Deltası görülmeye değer ender güzelliklerden sadece birkaçıdır. Kamp ve günübirlik kullanım alanları mevcut olup, çadır ve karavanla konaklamak mümkündür.

Tablo 12'nin devamı

8	Spil Dağı Milli Parkı	Manisa	5.505	22.04.1968	Değişik jeolojik oluşumlar, zengin flora ile tarihi ve mitolojik özelliklerin bir arada, doğal ve kültürel peyzajın en güzel örneklerinin sergilendiği bir sahadır. Ağlayan Kaya, Dulkadın mevkisindeki eskiden yerleşim yeri olarak kullanılan mağaralar ilgi çekici ve görülmesi gereken diğer özelliklerdir. Arazinin jeomorfolojik yapısı dağcılık sporuna uygundur. Aynı zamanda doğa yürüyüşleri ve atıcılık sporları da yapılmaktadır.
9	Kızıldağ Milli Parkı	Isparta	59.400	09.05.1969	Sedir ormanları ve maki topluluklarının oluşturduğu flora çeşitliliğinin sergilendiği, Beyşehir Gölü'nün kuşbakışı gözlenebildiği doğal peyzaj çeşitliliğine sahip bir sahadır. Gününbirlik rekreasyonel aktivitelerden piknik, doğa yürüyüşleri, uzun süreli rekreasyonel aktivitelerden de çadırlı ve karavanlı kamping yapılabilir. Ayrıca Termessos şehri kalıntıları, Güllük Dağı'nın değişik jeolojik ve jeomorfolojik oluşumları ile Akdeniz bitki topluluklarının sergilendiği orman ve maki toplulukları, zengin fauna gibi doğal ve kültürel pek çok özellikleri ile görülmeye değer bir sahadır. Tabiatın sunduğu bütün zenginlikler, güzellikler ve Termessos şehri, surları, kuleleri, kral yolu, Hadrian Kapısı, gymnasium, tiyatro, odeon, zengin süslemeli mezarlar, sarnıçlar görülmeye değerdir.
10	Güllük Dağı Termessos Milli Parkı	Antalya	6.702	03.11.1970	Sahanın meydana gelişini hazırlayan karst morfolojisi bakır doğanın araştırılması, yürüyüş, manzara seyretme, tırmanma ve basit kamping imkanı sağlamaktadır.
11	Kovada Gölü Milli Parkı	Isparta	6.534	03.11.1970	Buzul gölleri, dağlardan Ovacık düzliğüne gelindiğinde kaynayan gözele, vadi boyunca dökülen küçük şelaleler milli parkın peyzajının ilgi çekici örnekleridir. Milli park içerisinde gününbirlik rekreasyonel faaliyetlerden piknik, doğa yürüyüşleri ve isteğe bağlı olarak basit kamp yapılabilir. Her türlü deniz sporları, piknik, kamp, doğa yürüyüşü ve arkeolojik alanlara yapılan geziler rekreasyonel peyzaj değerlerini oluşturmaktadır. Olympos'un birkaç kilometre batısındaki dağlık arazide kalke ve serpantin formasyonları kantağındaki çatlaklardan çıkan ve Likya'nın sönmeyen ateşi diye adlandırılan doğal gaz, yüzyıllardır yanmakta ve Bellerophentes mitosuna Chimaira (Yanar Taş) adıyla geçerek yöreye mitolojik değer kazandırmaktadır.
12	Munzur Vadisi Milli Parkı	Tunceli	42.000	21.12.1971	Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı, Kabatepe Tanıtma Merkezi ve Müzesi, Karlı Sirt, Conkbayırı'ndaki yazıtlar, anıtlar ve Atatürk'ün saatinin parçalandığı yer, Conkbayırı'nda İngiliz ve Yeni Zelanda anıt ve mezarlıkları, Mehmet Çavuş Anıtı, tamamı şehit olan 57. Alay Şehitliği, Anzak Koyu Anıtı ve mezarlıkları, Seddülbahirdeki Çanakkale Şehitleri Anıtı ve müzesi, Yahya Çavuş Anıtı, İngiliz Helles Anıtı, Alçıtepe köyündeki özel müze, Kilitbahir Kalesi ve müzesi, siperler, savaş kalıntıları, Seyit Onbaşı Anıtı ve Bigalı köyündeki Atatürk Evi en önemli kaynak değerlerdir. Saha içerisindeki Kabatepe mevkiinde gününbirlik piknik yapmak mümkündür. Çadırli kamp ve denizden faydalanma imkanı da bulunmaktadır.
13	Beydağları Sahil-Olimpos Milli Parkı	Antalya	34.425	16.03.1972	
14	Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı	Çanakkale	33.000	22.11.1973	

Tablo 12'nin devamı

15	Köprülü Kanyon Milli Parkı	Antalya	36.614	12.12.1973	Milli parkın rekreasyonel dokusunu Köprü Irmağı teşkil eder. Bu ırmağın değişken karakteri rafting sporu için ideal alan oluşturur. Ağaçlarla gölgelenen nehir kenarında güntübrlik ve kamp kullanma alanları milli parkın en önemli aktivitelerini teşkil eder. 400 hektarlık saf Akdeniz servisi ormanı, milli parkın flora özelliklerinin en önemli ve en belirgin olanıdır. M.Ö. 5. yüzyılda kurulmuş antik Selge şehrinin tiyatrosu, agorası, Zeus ve Artemis tapınakları, sarnıçları, su kemeri, Köprü Irmağı ve Kocaçay üzerinde bulunan Oluk ve Büyüüm köprüleri ile Selgeyi Pamphylia sahil şehirlerine bağlayan taş kaplamalı tarihi yolu şehrin kalıntılarının en çarpıcı örnekleridir.
16	Ilgaz Dağı Milli Parkı	Çankırı, Kastamonu	1.088	02.06.1976	Jeolojik ve jeomorfolojik oluşumlar ile heybetli orman dokusu ana kaynak değerini oluştururken kiş sporları, doğa yürüyüşü, çadırla ve karavanla kamp ve Baldıran Vadisi'nde alabalık üretme istasyonu ve avlanma göletleri rekreasyonel peyzaj değerlerini oluşturmaktadır.
17	Başkomutan Tarihi Milli Parkı	Afyon, Kütahya, Uşak	40.742	08.11.1981	Milli parkın en önemli kaynak değeri olan harp tarihi, arazinin jeolojik yapısı ve bitki örtüsüyle desteklenmektedir. Kocatepe ve Dumlupınar bölgelerinde yer alan ormanlık alanlar içerisinde bütün yıl su bulunan vadi boyları, pek çok endemik türleri kapsayan bitki örtüsü ve yaban hayatı zenginlikleri milli parkın diğer kaynak değerlerini oluşturur. Park sahası içerisindeki iki ana bölüm içinde yer alan Kocatepe ve Dumlupınar savaş alanları, şehitlikler ve anıtlar görülmesi gereken yerlerdir. Çadır ve karavanlı kamping mümkündür.
18	Göreme Tarihi Milli Parkı	Nevşehir	9.572	25.11.1986	İçinde barındırdığı ören yerleri, kiliseler, tarihi yapılar ve peri bacaları ana kaynak değerlerini oluşturmaktadır. Yerel şarap yapım yerleri, güvercinlikler, ilginç kaya oyma mekanları, depoları ve vadiler Göreme yöresinin geçmişteki kültürüne uygun tarım ve köy (kırsal) hayatını yansıtan yerleşimler olması nedeniyle ziyaretçilerin ilgisini çekecek niteliktedir.
19	Altındere Vadisi Milli Parkı	Trabzon	4.800	09.09.1987	Ana kaynak değerlerini Sümela Manastırı ile Altındere Vadisi'nin bitki zenginliği ve jeomorfolojik yapısı teşkil etmektedir. Flora açısından çok zengin olan alanda hakim bitki örtüsünü doğu ladini oluşturmaktadır. Doğa yürüyüşleri, piknik alanları, el sanatlarını tanıtıcı antikacı dükkanı, yeme-içme ihtiyaçlarını karşılayacak büfeler rekreasyonel peyzaj değerlerini oluşturmaktadır.
20	Boğazköy-Alacahöyük Milli Parkı	Çorum	2.634	21.09.1988	ana kaynak değeri, kültürel (arkeolojik) değerlerdir. Anadolu'nun en önemli medeniyetlerinden Hititler'e başkentlik yapmış olan Boğazköy (Hattuşaş) kentine ait kalıntılar bulunmaktadır. Saha, doğal değer açısından; insan eliyle Anadolu Platosu'nun flora ve faunasına yapılan tahribatı göstermesi sebebiyle örnek bir görünüm sunar. Orman örtüsünün, yerini antropojen step araziye bırakması sonucu fauna değişmiştir. Genel olarak saha, çiftlik ve otlak için kullanılan hemen hemen ağaçsız bir step görüntüsü kazanmıştır.
21	Nemrut Dağı Milli Parkı	Adıyaman	13.850	07.12.1988	Kommagene Kralı Antiochos'un tımütüsü ile kutsal alanlar, dev heykeller, Eski Kale (Arsameia), Yeni Kale, Karakuş Tepe ve Cendere Köprüsü ziyaretçilerce görülmesi gerekli yerlerdir. Nemrut Dağı Milli Parkı'nda kır gazinosu mevcut olup, güntübrlik ziyaretçilere hizmet vermektedir.

Tablo 12'nin devamı

22	Beyşehir Gölü Milli Parkı	Konya	88.750	11.01.1993	Peyzaj değerleri, göçmen kuşlar için iyi bir barınak olması, potansiyel göl sularına dayalı su sporlarına elverişli göl kıyılarının bulunması ile Selçuklu dönemine ait kültürel kaynaklar, milli parkın kaynak değerlerini oluşturmaktadır.
23	Kazdağı Milli Parkı	Balıkesir	21.463	17.04.1994	Zengin bitki örtüsüne sahip ve peyzaj özellikleri ile etkileyici nitelikte ve bol suların bulunduğu vadiler, Kaz Dağı'nın bütünü ve Sarıkız efsanesinin geçtiği belirtilen Sarıkız mevkii ana kaynak değerlerini oluşturmaktadır. Günübürlük kullanımlar, piknik ve kamp alanları mevcuttur.
24	Kaçkar Dağları Milli Parkı	Rize	51.550	31.08.1994	Türkiye'de Rhododendronların 3000 m.'ye ulaştığı tek yer ve ülkemizde Pleistosen'e ait buzul izleriyle beraber, aktüel buzullaşmanın birlikte görüldüğü ender yerlerden birisi burasıdır. Bu sahada birçok buzulla birlikte, buzul gölleri, buzul vadileri, sirkler ve morenler bulunmaktadır. Her yıl Nisan ve Mayıs aylarında Karadeniz'den ayrılarak Hemşin, Firtına ve Çağlayan dereleri boyunca sadece yumurta bırakmak için seyahat eden deniz alalarının derelerdeki üreme faaliyetlerini görmek ve izlemek dikkate değer bir olaydır Doğa yürüyüş sporuna uygun topografyası ile dağçılık faaliyetlerine olanak sağlamaktadır.
25	Hatilla Vadisi Milli Parkı	Artvin	16.988	31.08.1994	Gerek ilginç jeolojik ve jeomorfolojik yapısı ve gerekse özgün bitki toplulukları yöreye ülkemizde nadir rastlanan bir alan özelliğini vermektedir. Ayrıca bu doğal öğelerin birleşimi sonucu eşsiz peyzaj özellikleri ortaya çıkmakta ve bu durum da zengin rekreasyonel potansiyel arz etmektedir. Milli park sahası içerisinde ziyaretçilerin günübürlük ve kamp kullanımını için belirlenmiş yerler bulunmaktadır.
26	Karagöl-Sahara Milli Parkı	Artvin	3.766	31.08.1994	Göl çevresi iadin ve çamların meydana getirdiği yoğun ormanlarla kaplıdır. Bu doğal öğelerin ördüğü Karagöl, ender manzara özelliklerine sahiptir. Ayrıca gölün kuzeydoğusundaki Bagat mevkii ve çevresinde çim kayığı pisti niteliğine sahip alanlar mevcuttur. Reşat Deresi kenarında 1700-1800 m.'lerde kademeli olarak yer alan düzlüklerde aynı zamanda Sahara Pancar Şenlikleri yapılmaktadır. Bu şenliklere bölge dışında oturan yöre insanları katılarak bölgeye iç turizm açısından oldukça büyük ekonomik katkı sağlamaktadır.
27	Altınbeşik Mağarası Milli Parkı	Antalya	1.156	31.08.1994	Çevresindeki zengin flora ile karst topografyasının vahşi güzelliği milli parkın peyzaj değerlerini oluşturmaktadır.
28	Honaz Dağı Milli Parkı	Denizli	9.616	21.04.1995	Bitki zenginliği ve peyzaj değerlerinin yanı sıra Colossea antik kent sahası ile arkeolojik zenginliğe sahiptir. Honaz Dağı, gerek topografik özellikleri ve uygun eğim koşulları, gerekse kar yağışının yeterli düzeyde olması nedeniyle ülkemizin kayak potansiyeli yüksek alanlarından birisidir.
29	Aladağlar Milli Parkı	Niğde, Adana, Kayseri	54.524	21.04.1995	Gerçek anlamda bir jeomorfolojik açık hava müzesidir. Kapuzbaşı Şelaleleri ile buzul gölleri görülmeye değer niteliktedir. Kamp alanı, günübürlük alanlar, mola alanları, yürüyüş parkurları, doğa yürüyüş patikaları, bazı noktalarda yayla gelişimleri rekreasyonel peyzaj değerlerini oluşturmaktadır.

Tablo 12'nin devamı

30	Marmaris Milli Parkı	Muğla	33.350	08.03.1996	Bakır kıyıları, bitki ve hayvan topluluğu açısından zenginliği ile başta Cennet Adası ve diğer adalar kaynak değerlerini oluşturmaktadır. Günübirlik ve kamp alanları mevcuttur.
31	Saklıkent Milli Parkı	Muğla, Antalya	12.390	06.06.1996	Ana kaynak değerini, 1000-1100 m. yükseklikte ve oldukça dik vadi yamaçlarına sahip Saklıkent Kanyonu oluşturmaktadır. Yüksek rakımlı bölgelerinde yer alan yayla gelişimleri, sosyo-kültürel yaşam şekilleri, doğal güzellikleri ile Dumanlıdağ mevkiî gerek anıt niteliğindeki sedir ağaçlarının diğer kaynak değerlerini oluşturmaktadır.
32	Troya Tarihi Milli Parkı	Çanakkale	13.350	07.11.1996	Millî parkın ve çevresinin tabiat tarihi ile ilgili en önemli özelliği, jeolojik özelliğidir. Öncelikli olarak görülmesi gereken yerlerin başında Troya antik şehri (ören yeri) gelmektedir.
33	Küre Dağları Milli Parkı	Kastamonu, Bartın	37.172	18.05.2000	Batı Karadeniz Bölgesinin Küre Dağları üzerindeki zengin bitki çeşitliliğine sahiptir. Kullanıma açılmamış hakir yerlerden birisidir. Bünyesinde bulundurduğu kanyonlar, vadiler, mağaralar ve karstik şekiller açısından jeolojik ve jeomorfolojik kaynak değerlerine sahip bir alandır.
34	Sarıkarnış-Allahuekber Dağları Milli Parkı	Kars, Erzurum	22.980	19.10.2004	Saf sarıçam meşcereleri ve Allahuekber Dağlarında 1914-1915 yıllarında Sarıkarnış Harekatı olarak bilinen harekatta yaklaşık 90 bin Türk Askerinin donarak öldüğü Şehitlik abideleri ana kaynak değerlerini oluşturmaktadır.
35	Ağrı Dağı Milli Parkı	Ağrı, Iğdır	87.380	17.11.2004	Ağrı Dağı, 5137 m yüksekliği ile ülkemizin ve Avrupa'nın en yüksek noktası olması yanında zirvesinde de ülkemizin en büyük buzulu bulunmaktadır. İnsanlık tarihinde Ağrı Dağı, Nuh'un gemisinin tufandan sonra indiği yer olarak bilinmektedir. Dünyada Alaska'daki meteor çukurundan sonra ikinci büyük göktaşı çukuru da millî park sınırları içerisinde yer almaktadır.
36	Gala Gölü Milli Parkı	Edirne	6.090	05.03.2005	Sulak Saha, göl ve orman ekosistemlerini ve bu ekosistemlerde barınan çeşitli canlı türlerini ihtiva etmesi, 130 kuş türünün varlığı, nesli tehlikeye düşmüş veya nadir türleri, özellikle tepeli pelikan ( Pelecanus crispus) çeltikçi ( Plegads falcinellus) ve küçük karabatak (( Phalacrocorax pygmaeus) gibi nesli son derece azalmış türleri barındırması kaynak değerlerini oluşturmaktadır.
37	Sultansazlığı Milli Parkı	Kayseri	24.523	17.03.2006	Tatlı ve tuzlu su ekosistemlerinin bir arada bulunduğu nadir bir ekosistem oluşu, nesli tehlikeye düşmüş veya düşebilir türlerinde yer aldığı 301 kuş türünün beslenme, barınma ve kuluçka alanı oluşu, Avrupa'da turna, flamingo, akbalıkcıl, kaşıkçı kuşlarının bir arada kuluçkaya yattığı tek alan oluşu kaynak değerlerini oluşturmaktadır.
38	Tek Tek Dağları Milli Parkı	Şanlıurfa	19.335	25.06.2007	Millî Park alanının büyük bir bölümünde menengiç bitkisi yayılış göstermektedir. Alan otsu türler açısından zengindir. Yöreyle endemik olan Peygamber çiçeğinin (centaurea) 138 yıl sonra ortaya çıkması önem arz etmektedir. Alanı içerisinde tarihi ve arkeolojik açıdan önemli alanlar bulunmaktadır. Bunlar, Han-el Barur Kervansarayı, Şuayb Şehri Harabeleri ve Soğmatar Harabeleridir.

Tablo 12'nin devamı

38	Tek Tek Dağları Milli Parkı	Şanlıurfa	19.335	25.06.2007	Milli Park alanının büyük bir bölümünde menengiç bitkisi yayılış göstermektedir. Alan otsu türler açısından zengindir. Yöreye endemik olan Peygamber çiçeğinin (centaurea) 138 yıl sonra ortaya çıkması önem arz etmektedir. Alanı içerisinde tarihi ve arkeolojik açıdan önemli alanlar bulunmaktadır. Bunlar, Han-el Barur Kervansarayı, Şuayb Şehri Harabeleri ve Soğmatar Harabeleridir.
39	İğneada Longoz Ormanları Milli Parkı	Kırklareli	3155	03.11.2007	Milli Parkın ana kaynak değerleri; Avrupa ölçeğinde çok sınırlı yayılışa sahip, korunabilmiş, yok olma tehlikesiyle karşı karşıya bulunan en önemli subasar (longos) ormanları oluşturmaktadır. Avrupa çapında nadir ve eşsiz bir örneği ile zengin bir yaban hayatını ihtiva etmesi, delta, tatlı su bataklıkları, turba alanları, sulak saha ve orman ekosistemleri diğer kaynak değerlerini oluşturmaktadır.
40	Yumurtalık Lagünü Milli Parkı	Adana	16430	06.12.2008	Seyhan-Ceyhan deltası göl lagünleri, kıyı kumulları, barındırdığı bitki ve hayvan türleri ile kompleks bir yapı oluşturmaktadır. Ülkemizde Halep Çamı'nın nadir bir yayılış alanı olmasının yanında nesli tehlikeye düşmüş su kuşlarının yaşama ortamıdır. Akyatan ve Ağyatan gölleri barındırdığı kuş türleri açısından Türkiye'deki A sınıfı niteliğindeki 19 sulak alandan ikisini oluşturmaktadır. Ayrıca nesli tehlikeye düşmüş 2 tür deniz kaplumbağasının (Caretta caretta) ve özellikle chelonia mydasın Akdeniz'de varlığını sürdürülebilmesi açısından bu alanlar oldukça önemlidir. Saha, Türkiye'nin Akdeniz kıyılarında yer alan 17 deniz kaplumbağası yuvalama alanlarından birisidir.

### **1.7.4.3. 2863 Sayılı Kùltür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu**

1983 tarihli ve 2863 sayılı Kùltür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun amacı, “ korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kùltür ve tabiat varlıkları ile ilgili tanımları belirlemek, yapılacak işlem ve faaliyetleri düzenlemek, bu konuda gerekli ilke ve uygulama kararlarını alacak teşkilatın kuruluş ve görevlerini tespit etmektir” (T.C. Resmi Gazete, 1983). Yürürlüğe giren bu kanun ile birlikte “kùltür varlıkları”, “tabiat varlıkları” ve “sit” kavramlarının tanımları yapılmıştır. Ülkemizde, 831 adet doğal sit, 188 adet kentsel sit, 125 adet tarihi sit, 5278 adet arkeolojik sit ve 390 adet diğeri sit alanları olmak üzere 6812 adet sit bulunmaktadır.

### **1.7.4.4. 2872 Sayılı Çevre Kanunu**

Bu Kanunun amacı, “bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamaktır” denilmektedir. Çevre Kanunu ile birlikte “çevre”, “çevre koruması”, “çevre kirliliği”, “sürdürülebilir çevre”, “sürdürülebilir kalkınma”, “biyolojik çeşitlilik”, “ekosistem”, “ekolojik denge” ve “sulak alan” gibi kavramlar belirlenmiş ve açıklanmıştır. Aynı kanunun 9. maddesinde ilan edilecek koruma alanlarının, kırsal ve kentsel alanlarda arazi kullanma kararına uygun olarak belirlenebileceği belirtilmektedir (T.C. Resmi Gazete, 1983). Bu doğrultuda “Özel Çevre Koruma Bölgeleri” belirlenmiş ve 1988 yılında ilk olarak Gökova, Köyceğiz-Dalyan ve Fethiye-Göcek alanları Özel Çevre Koruma Bölgeleri ilan edilmiştir. Günümüzde 14 adet Özel Çevre Koruma Bölgesi mevcuttur.

### **1.7.4.5. 4915 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu**

İlk olarak 5 Mayıs 1937 yılında 3167 sayılı yasa ile av ve yaban hayatı konusu gündeme gelmiş ve 2003 yılında tekrar gözden geçirilerek 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu yürürlüğe konmuştur. Kanun'un amacı, “sürdürülebilir av ve yaban hayatı yönetimi için av ve yaban hayvanlarının doğal yaşam ortamları ile birlikte korunmalarını, geliştirilmelerini, avlanmalarının kontrol altına alınmasını, avcılığın düzenlenmesini, av kaynaklarının millî ekonomi açısından faydalı olacak şekilde değerlendirilmesini ve ilgili



kamu ve özel hukuk tüzel kişileri ile işbirliğini sağlamaktır” şeklinde açıklanmıştır (T.C. Resmi Gazete, 2003).

Kanun kapsamında “Yaban Hayatı Koruma Sahaları” ve “Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları” olmak üzere iki koruma alanı belirlenmiştir.

#### **1.7.4.6. 1380 Sayılı Su Ürünleri Kanunu**

1380 sayılı ve 1971 tarihli Su Ürünleri Kanunu'nun amacı, su ürünlerinin korunmasını, istihsalini ve kontrolünü sağlamaktır. 2. Maddesi'nde “su ürünleri”, “istihsal yerleri ve vasıtaları”, “üretim ve yetiştirme yerleri”, “lagünler”, “dalyan yeri” ve “voli yeri” gibi kavramlara açıklık getirilmiştir (T.C. Resmi Gazete, 1971).

Ülkemizde 1970'li yıllarda Akyazı'da kurulan üretim tesisiyle birlikte su ürünleri yetiştiriciliği başlamıştır. Su ürünleri yetiştiriciliği açısından dünya da 30–35. sıralarda yer alan ülkemizde balık ve diğer su ürünleri tüketimi dünya ülkelerine göre düşüktür.

#### **1.7.4.7. Yasalarla Tanımlanmamış Korunan Alanlar**

Ülkemizde yasalarla tanımlanmamış fakat belirli özelliklere sahip alanlar araştırma ormanı, tohum ormanı, tohum bahçeleri, gen kaynağı koruma ormanı gibi adlarla koruma altına alınmaktadır (KIRÇEV, 2000). Bu alanlar ve özellikleri aşağıdaki verilemektedir (Demirel, 2005).

- Araştırma Ormanları: Kurumun ihtiyaç duyduğu araştırmaların gerçekleştirilebilmesi amacıyla Devlet Ormanlarının, Araştırma ve Geliştirme Daire Başkanlığı'na devredilmesi sonucu ayrılan orman alanlarıdır. Ülkemizde 21984 ha. alan kaplayan 10 adet araştırma ormanı bulunmaktadır.
- Gen Koruma Ormanları: Bir türün genetik çeşitliliğinin doğal ortamında korunması amacıyla seçilen ve yönetilen doğal meşcerelerdir. Gen koruma ormanları ile doğada var olan genetik zenginliğin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması amaçlanmaktadır
- Tohum Bahçeleri: Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü bünyesinde faaliyet gösteren Orman Fidanlıklarının ihtiyaç duyduğu kaliteli tohumların temini için yararlanılan ve insan etkisinden nispeten korunan alanlardır.

- Tohum Ormanları: Mevcut koşullar altında istenilen karakterler bakımından üstün özelliklere sahip ağaçların bulunduğu belirli bir coğrafik bölgede yer alan ve tohum üretimi için özel bir yönetim ve işletmeye tabi tutulan meşçerelelerdir. Tohum meşçereleleri ile kaliteli ve kaynağı belli türlerin ve bitki topluluklarının korunması hedeflenmektedir.

### **1.8. Turizm ve Rekreasyon ile İlgili Kavramlar**

Turizm insanların tatil, dinlenme, sağlık, kültür, spor, avlanma, diğer toplumları tanıma vb. amaçlarla sürekli olarak buldukları yerden ayrılarak yurtiçi ve yurtdışındaki yörelere doğru hareketliliği ve bu yörelerdeki geçici olarak kalışları olarak tanımlanabilir (Uslu, 1990). Bir başka tanıma göre turizm; bir yerde yabancıların geçici veya sürekli olarak iş tutma ve para kazanma amacına bağlı olmayan konaklama ve yolculuklarından doğan ilişkilerin bütünüdür (Bayer, 1973). Mayer'in Monte Carlo Uluslararası Turizm Akademisi'nin düzenlediği turizm tanımı yarışmasında ödül kazanan tanımında turizm; insan psikolojisinin bir tezahürü olarak ortaya çıkan yer değiştirme, değişiklik, kaçma ve uzaklaşma isteğidir (Kolcu, 1993). Uluslararası Turizm Uzmanlar Birliği (AIEST)'nin 1954 yılında İtalya'nın Palermid kentinde yaptıkları toplantıda kabul edilen tanıma göre ise; kazanç sağlama amacına yönelik olmayan ve sürekli yerleşmemek koşuluyla insanların bir yere seyahatleri ve orada konaklamalarından doğan aktivitelerin bütünüdür (Albayrak, 1993).

Yukarıda yapılan tanımlamalar doğrultusunda turizmin özellikleri aşağıdaki gibi özetlenebilir (Keleş, 2001).

- Turizm gelir elde etme amacı gözetilmemek üzere yapılan seyahatleri ve geçici konaklama hareketlerini kapsamaktadır.
- Turizm bir tüketim olgusudur.
- Turizm, insanların kendi konaklama yerleri dışında sürekli yerleşme amacı taşımadan yaptıkları seyahat ve geçici konaklamaları kapsamaktadır.
- Turizm insanların iş, merak, din, dinlenme, kültür, sağlık, spor, seminer, aile ziyaretleri gibi olaylar nedeniyle yapmış oldukları geçici konaklamaları ve seyahatleri kapsamaktadır. Bu tür olaylardan dolayı insanlar her dönemde seyahat

etmişlerdir. Örneğin; din olgusu Ortaçağ, kültür olgusu Rönesans, merak olgusu İlk Çağ insanlarını harekete geçiren etkenler olarak ortaya çıkmıştır.

- Turizm insanların kişisel veya toplu şekilde yaptıkları seyahat ve konaklamaları kapsamaktadır.
- Turizmin alternatif turizm olanağı bulunmaktadır. Böylece insanlar seyahat edecekleri yeri, seyahat aracını ve konaklayacakları yerleri serbestçe seçebilirler.
- Turizm seyahatle birlikte 24 saati aşan konaklamayı ve seyahatle konaklamanın ortaya çıkardığı tüm kurumlar, davranışlar, faaliyetleri içermektedir. Bu durumda turizme bir endüstri gözü ile bakmak gerekmektedir.
- Turizm sosyal bir olgudur. Turizmin toplum halinde yaşayan insanlara özgü olması, ölçülebilmesi, süreklilik göstermesi ve zorunlu nitelik taşıması turizme sosyal karakter veren elemanlardır.
- Turizm, turistik olayların içeriğini, durumunu, etkilerini, bilimsel yöntemlerle sosyal ve ekonomik açıdan araştırarak turizm olayının sebep ve sonuç ilişkilerini bulan ve bu ilişkilerin temel ilkelerini ortaya koyan bir bilim dalıdır.

Turizmin başlangıcı M.Ö. 4000 yıllarına yazıyı, parayı ve tekerleği ilk bulan Sümerlere kadar gitmektedir. M.Ö. 3000 yıllarında Mısır, ünlü piramitleri ve tapınakları nedeniyle gezginlerin yoğun ilgisini çekmişti ve bunun için konaklama ve dinlenme amacıyla evlerini ve bahçelerini inşa etmişlerdir. Eski Yunan'da M.Ö. 700 yıllarında Olimpiyat oyunlarının başlaması, dünya turizm tarihi içerisinde önemli bir olay olarak kabul edilir. (Barutçugil, 1986). Turizm kelimesi 19. yy.'da İngilizlerin Avrupa'ya yaptıkları yolculuklar için kullanılmaya başlandı. Eskiden özellikle imtiyazlı sınıflar tarafından uygulanan turizm, ulaşım tarzlarının gelişmesiyle büyük ölçüde değişti, yer değiştirme kolaylıklarının devamlı olarak gelişmesi (konfor, hızlilik, garanti, vb.) ve kısa zamanda herkesin tatil yapmasını sağlayan toplumsal gelişmeler turizm evrimini hızlandırdı. Turizm gelirlerinin bugün birçok ülkenin ödeme dengesinde artan bir önemi vardır. Bu gelirler turist çeken ülkelerde özellikle ticaret açığını kapatır. Buna karşılık hayat seviyesi yüksek ülkelerde turizm gelirden daha çok döviz kaybına sebep olmaktadır. 1965'te bu durum ABD, Almanya ve İngiltere'de görüldü (Meydan Larousse). Ancak günümüzdeki anlamıyla turizm ulaşım sistemlerinin gelişmesiyle birlikte 1940'lı yıllardan sonra başlamıştır.

Günümüzde turizm; ekonomi, sosyoloji, psikoloji, işletme, politika ve benzeri birçok bilim dalının yakından ilgilendiği çok yönlü ve son derece karmaşık bir olaydır. Turizm

olayının ortaya çıkış nedenleri, oluşumu ve etkileri dikkate alındığında karmaşıklık ve çok yönlülük daha da belirgin hale gelmektedir (Barutçugil, 1986).

Ülkemizde turizm çalışmalarına 1949–1950 yıllarından itibaren önem verilmeye başlandı. 24 Mayıs 1949 tarihli ve 5392 sayılı Basın, Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü kanunu bu yolda atılan ilk önemli adımdı. Bazı ülkelerin iktisadi kalkınmalarını turizm yoluyla hızlandırdıkları görülünce ülkemizde turizmin bir sanayi haline getirilmesi gerektiğine inanılarak 13 Mayıs 1953 tarihli ve 6086 sayılı Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu yürürlüğe konuldu (Meydan Larousse).

Turizmin ortaya çıkış nedenleri olarak; dinlenme-eğlenme ihtiyacı, gözlemleme-inceleme, eğitim-öğretim, sportif ihtiyaçlar, sosyal ve dini ihtiyaçlar gösterilebilir. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından turizm çeşitleri sağlık ve termal turizmi, yayla turizmi, av turizmi, golf turizmi, yat turizmi, ipek yolu, hava sporları, akarsu-rafting turizmi, kuş gözlemciliği, kış turizmi, mağara turizmi, kongre turizmi, gençlik turizmi, botanik turizmi, inanç turizmi, dağcılık ve su altı dalış olarak belirlenmiştir (URL–1). Tablo 13’de farklı ölçütlere göre turizm türleri belirtilmektedir.

Tablo 13. Değişik ölçütlere göre turizm türleri (Bayer, 1992)

<b>DEĞİŞİK ÖLÇÜTLERE GÖRE TURİZM TÜRLERİ</b>	
<p>1. Turistin Geldiği Yere Göre Turizm Türleri</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Dış Turizm</li> <li>• İç Turizm</li> </ul> <p>2. Turist Sayısına Göre Turizm Türleri</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Ferdi Turizm</li> <li>• Kitle Turizmi</li> <li>• Kolektif Turizm</li> </ul> <p>3. Seyahat Zamanı Seçimine Göre Turizm Türleri</p> <p>a) Turizm Sezonuna Göre</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Sezon Turizmi</li> <li>• Yarı Sezon Turizmi</li> <li>• Sezon Dışı Turizm</li> </ul> <p>b) İklim Saatlerine Göre</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Yaz Turizmi</li> <li>• Kış Turizmi</li> </ul> <p>c) Konaklama Süresine Göre</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Günlük Turlar</li> <li>• Hafta Sonu Turları</li> <li>• Haftalık Turlar</li> <li>• Bir Ay Süreli Turlar</li> </ul>	<p>6. Amacına Göre Turizm Türleri</p> <p>a) Dinlenme Turizmi</p> <p>b) Kültür Turizmi</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Tarihi ve Ören Yerleri Ziyaretçileri Turizmi</li> <li>• Kültürel Yörelere Gezme Turizmi</li> <li>• Doğal Varlıkları Gezme Turizmi</li> <li>• Dinsel Turizm</li> </ul> <p>c) Sağlık Turizmi</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Kaplıca Turizmi</li> <li>• Kür Turizmi</li> <li>• Zayıflama Turizmi</li> <li>• Tedavi Turizmi</li> <li>• İçmeler Turizmi</li> <li>• Yayla Turizmi</li> </ul> <p>d) Ticaret Turizmi</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• İş Turizmi</li> <li>• Ticaret Turizmi</li> <li>• Sergi ve Fuarlar Turizmi</li> </ul> <p>e) Kongre Turizmi</p>

Tablo 13'ün devamı

DEĞİŞİK ÖLÇÜTLERE GÖRE TURİZM TÜRLERİ	
d) Uzaklıklara Göre <ul style="list-style-type: none"> <li>• Kısa Mesafeli Turizm</li> <li>• Uzun Mesafeli Turizm</li> <li>• Transit Turizm</li> </ul> 4. Konaklama Süresine Göre Turizm Türleri <ul style="list-style-type: none"> <li>a) Kısa Süreli Turizm               <ul style="list-style-type: none"> <li>• Günlük Turlar</li> <li>• Hafta Sonu Turları</li> </ul> </li> <li>b) Uzun Süreli Turizm</li> </ul> 5. Turistik Sosyal Seviye ve İsteklere Göre Turizm Türleri <ul style="list-style-type: none"> <li>• Sosyal Turizm</li> <li>• Geleneksel Turizm</li> <li>• Lüks Turizm</li> </ul>	f) Spor Turizmi <ul style="list-style-type: none"> <li>• Aktif Spor Turizmi</li> <li>• Dağcılık Turizmi</li> <li>• Kış Turizmi</li> <li>• Kampçılık Turizmi</li> </ul> g) Eğlence Turizmi           h) Sosyal Turizm <ul style="list-style-type: none"> <li>• Aile Boyu Turizm</li> <li>• Grup Turizmi</li> <li>• Dernek Turizmi</li> <li>• Gençlik Turizmi</li> <li>• Üçüncü Yaş Turizmi</li> </ul> i) Politik Turizm <ul style="list-style-type: none"> <li>• Diplomatik Turizm</li> <li>• Politik Gösteri Turizmi</li> </ul> j) Macera Turizmi <ul style="list-style-type: none"> <li>• Dağ Gezileri</li> <li>• Mağara Gezileri</li> </ul>

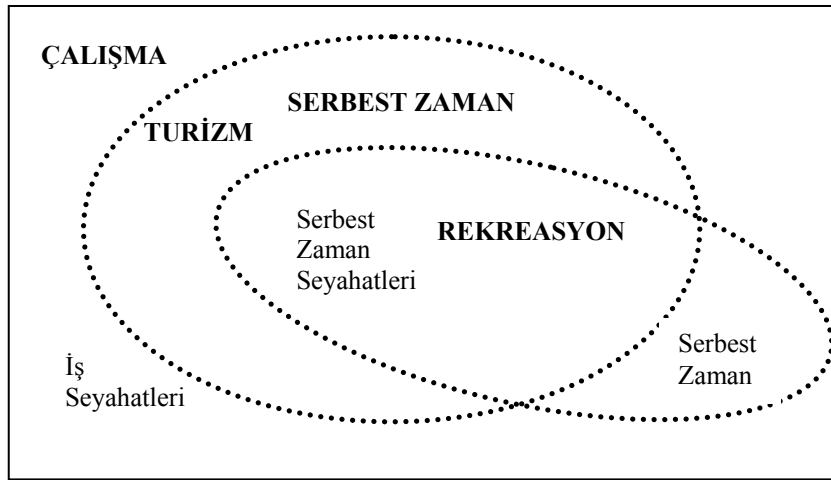
Sanayi devriminin ardından hızla artan kentleşme insanoğlunu doğadan uzaklaştırmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ise gelişen teknolojiye paralel olarak çalışma saatleri artmış ve buna paralel olarak doğadan uzaklaşmasına ek olarak beton yığınlarının arasına gömülmüşlerdir. Dolayısıyla boş zaman ya da serbest zaman kavramı ortaya çıkmıştır.

Tümer (1975)'e göre serbest zaman; kişilerin buldukları sosyal yapı içerisinde yaşamlarını sürdürebilmek ve daha yüksek düzeylere ulaştırabilmek için zorunlu olarak yaptıkları çaba ve eylemler dışında kendi isteklerine göre değerlendirmede serbest oldukları süredir. Rekreasyon ise kişilerin serbest zamanları içerisinde günlük yaşamın sıkıcı disiplinli ve monoton geçen çalışmasının etkisinden kurtulmak, dinlenmek ve hoşça vakit geçirmek amacıyla gösterdikleri çeşitli aktiviteleri içermektedir. (Uzun ve Altunkasa, 1991). Bir başka tanıma göre serbest zaman, günlük yaşamın belirli bir bölümünü kapsayan ve kişilerin yeme, yatma, çalışma gibi zorunlu olarak yapmaları gereken zamanların dışında kalan serbest zamanlar dinlenme ve eğlenmeye yönelik tüm etkinliklerin yapılabildiği zaman dilimidir (Demirel, 1997).

Çalışma zamanının tersi olan serbest zaman kavramı ilk kez Aristo tarafından ortaya konulmuştur. Sanayi devrimiyle birlikte teknolojik ve ekonomik alandaki gelişmeler çalışma zamanını ve süresini kısaltmıştır. 1900'lerde haftada 62 saat olan çalışma süresi, günümüzde 40, bazı ülkelerde ise 35 saate inmiştir (Sertkaya, 2001).

Yoğun iş temposundan kaynaklan ve insanların bu anlamda yeniden enerji toplayabilme ve bedenen ve ruhsal yönden yenilenebilme için insan yaşamında birtakım değişikliklere gitme olarak tanımlanan rekreasyon, Latince “yeniden” anlamına gelen “re” ve “yaratma” anlamındaki “create” sözcüklerinin birleşmesi ile ortaya çıkmıştır. Çalıkoğlu (1989)’a göre rekreasyon; bireyin kendi istek ve içgüdüsüne göre olanakları ölçüsünde kullanabileceği serbest zamanlarında yer alan bedensel ve ruhsal dinlenme gereksinimlerini karşılayarak bireyi boşaltan ve yineleyen, çalışma ve yaşama istek ve gücünü ayakta tutan ve sürdürüldüğü sürece bireye zevk veren, gelir sağlama düşüncesinden uzak her türlü eylemi kapsayan davranışlar bütünüdür (Kolcu, 1993).

Şekil 2’ de serbest zaman, turizm ve rekreasyon ilişkileri görülmektedir. Şekilde kırık çizgiler, kavramlar arasındaki sınırın yumuşak olduğunu ifade etmektedir. Serbest zaman, çalışmadan 2 ana alanla ayrılır. Birincisi serbest zaman seyahatlerinden farklı olan iş seyahatleridir. İkincisi ise ciddi serbest zamandır. Bu alan iş ile serbest zaman arasında kalan, kişisel hobi ve kariyer çalışmalarının geliştirildiği zamandır.



Şekil 2. Hall ve Page (1999)'a göre serbest zaman, rekreasyon ve turizm arasındaki ilişkiler (Sertkaya, 2001)

Rekreasyon kavramının temelini insanların boş zamanlarını serbestçe doğayla bütünleşik olarak geçirmeleri oluşturmaktadır. Clawson ve Knetsch rekreasyon deneyimin beş evrede kazanılmakta olduğunu belirtmektedirler (Güleç, 1979). Bu evreler;

- Planlama aşaması ve merakla bekleme,
- Rekreasyon alanına gidiş,
- Rekreasyon yerinde yapılan eylem ya da eylemler,

- Dönüş,
- Anımsama,

İnsan yaşantısındaki boş zamanın fiziki ve sosyo-ekonomik kıymetlendirilmesi, bir rekreasyon aktivitesidir. İnsanın yaşam düzeyinde yer değiştirmesi genel anlamda turizm kabul edildiğine göre, rekreasyon etkinliği de turizm faaliyetidir. Bu bakımdan turizm ve rekreasyon birbirlerini tamamlayıcı ve iç içe faaliyet ve işlemlerin bir toplamıdır (Bayer, 1992).

Rekreasyon aktif ve pasif rekreasyon olarak ikiye ayrılmaktadır. Aktif rekreasyon; insanların buldukları kent veya kırsal alanda dağcılık, avcılık veya kent içindeki spor tesislerinden faydalanma gibi bedeni bir güç sarf ederek yapılan rekreasyon çeşididir. Pasif rekreasyon ise; dinlenme, müzik dinleme gibi, çok büyük güç sarf edilmeden yapılan rekreasyon çeşididir ( Bayer, 1992).

Koç (1991) ve Örucü (2002)'ye göre, turizm ve rekreasyon arasındaki benzer noktalar şu şekilde özetlenebilir (Çıdam, 2007);

- Her iki olgu da iç itimi sonucu, serbest zamanlarda gönüllü olarak yapılır,
- Her ikisi de fiziksel ve düşünsel bir hareketlilik içerir,
- Her yaştaki ve sosyal yapıdaki bireyler için söz konusudur,
- Bireysel ya da toplu olarak yapılabilir,
- Çevreyi geliştirmek, ulusal mirası korumak ve restore etmek için harcanan çabalar, rekreasyon ve turizme katkıda bulunur
- Yerel rekreasyon için yüksek kaliteli kullanımlar, genelde turizme olan ilgiyi artırır, konaklama ve diğer hizmetler için talep oluşturur.

Turizmle rekreasyon arasındaki farklılıklar ise Tablo 14'de şu şekilde özetlenebilir;

Tablo 14. Turizm ve rekreasyon arasındaki farklılıklar (Çıdam, 2007)

<b>TURİZM</b>	<b>REKREASYON</b>
Kişinin ikamet ettiği yer dışında bir yerde, iş amacı dışında konaklamasıdır.	İkamet edilen yer ve çevresinde, gönüllü olarak yapılan etkinliklerdir.
En az 24 saat konaklama gerektirir.	Konaklama söz konusu değildir.
Turizm talebi, farklı kent veya ülkelerden kaynaklanmaktadır.	Rekreasyon talebi, belirli bir yerde ikamet eden yerleşik nüfus tarafından oluşturulmaktadır.
Kaynak esastır, devamlılığı ilgili kaynakların sürdürülebilirliğine bağlıdır.	Kullanım esastır, kaynaklar kullanım amacına uygun ve erişilebilir olmalıdır.
Turizmde kaynaklar belirleyici faktördür.	Rekreasyonda amaç yerel talebin tatmin edilmesi olduğundan kaynaklar yetersiz de olabilir.

Tablo 14'ün devamı

TURİZM	REKREASYON
İstihdam ve turist harcamaları nedeniyle ekonomik yararı fazladır.	Ekonomik yararı azdır.
Çevre kalitesi açısından tek veya ayırt edici özellik o yerin kimlik oluşumu açısından önemli bir faktördür.	Kent çevresi ve kırsal alanlar önemlidir.
Mevsimlik kullanım söz konusudur, aşırı talebe karşı hassastır.	Hafta sonlarında ve bayram tatillerinde yoğunlaşır, kalabalığa karşı toleranslıdır.

### 1.9. Doğa Temelli Turizm Türleri

**Yumuşak Turizm:** İlk kez 1987 yılında ortaya çıkan yumuşak turizm ekonomik yönden verimli, sosyal yönden sorumlu ve çevresel yönden de zararsız olmaktadır (Sertkaya, 2001). Kırsal alanda gelişen yumuşak turizm, değişik yapıtlarda konaklama bakımından üç çeşittir (Bayer, 1992).

**Küçük Kır Evleri:** Kent yaşamından uzaklaşmak ve doğayla bütünleşmek, zihinsel yönden rahatlayabilmek için seçilen konaklama tipleridir.

**Kamplar:** Açık hava, doğaya yakın olma ve özgürlük isteyenlerin seçmiş olduğu konaklama tipleridir. “Yeşil otelcilik” diye isimlendirilen kampçılık, son yıllarda ulusal ve uluslararası düzeyde hizmet veren olanaklara sahiptir.

**Tatil Çiftlikleri:** Ülkemizde kırsal alanda geliştirilebilecek en uygun ve önemli turizm ve rekreasyon faaliyet türüdür.

**Yeşil Turizm:** Son yıllarda yerli ve yabancı turistlerin gittikleri yerlerdeki doğal alanlara ve çevre sorunlarına karşı bilinçli ve duyarlı oldukları gözlenmektedir. Turistlerin gittikleri ülkelerdeki doğa koruma ve çevre sorunlarına duyarlı oldukları gözlenmekte; bu durum ise turizmin kitlesel karakterden uzaklaşıp bireysel bir nitelik kazanmakta olduğunu göstermektedir. Böylece çevre duyarlı yumuşak turizm formu olan yeşil turizm olgusu gündeme gelmiştir (Demirel ve Ejder, 1995). Sözen (1994)'e göre, 1970'li yıllarda Fransız hükümeti tarafından oluşturulan ve kırsal alanların doğal değerlerinin bozulmadan kalması için ileri sürülen bir turizm şeklidir (Sertkaya, 2001). Bu turizm biçiminde turizmin çevresel, sosyal ve ekonomik boyutu bir arada düşünülmektedir. Yeşil turizmin çeşitli biçimleri şunlardır (Güleç, 1992);

- Doğa Turizmi,
- Sorumlu Turizm,



- Bilinçli Turizm,
- Alternatif Turizm,
- Ekoturizm,
- Yayla Turizmi.

Alternatif Turizm: Tıpkı ekoturizm ve sürdürülebilir kalkınma gibi ilgi çekici kavramlardan birisi olan alternatif turizm turizme yeni bir bakış açısı getirmektedir. Alternatif turizm kavramsal olarak sürdürülebilir kalkınma düşüncesi üzerine kurulmuştur (Oruç, 2004). Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın tanımına göre alternatif turizm; sosyal ve ekolojik uyuma, yerel ve yabancı girişimcilerin işbirliğine ve gelişmede yerli malzeme kullanılmasına öncelik verme amacını güden bir turizm çeşididir. Diğer bir tanıma göre, klasik kitle turizminin olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla oluşturulmuş, yeni turistik ürünlerin bir araya getirildiği turizm çeşididir. Alternatif turizm kavramının ortaya çıkmasını sağlayan temel etkenler, turizmin gittikçe artan olumsuz çevresel etkilerinin fark edilmeye başlanması, yeni turistik aktiviteler arayan turist sayısındaki artış, ekonomik ve çevresel etkenlerin önem kazanması ve turizm pazarındaki genel eğilimlerin alternatif turizm çeşidine doğru kayması olarak sıralanabilir. (Yıldız ve Kalağan, 2008). Kadt (1994)'a göre, alternatif turizm, kültürel ve sosyal gerginliklere yol açan, tüketim toplumunu körükleyen uluslararası bir kapitalizm aracı olan kitle turizminin ahlaki değerlerde meydana getirdiği bozukluklara verilen karşılığın fısıltısıdır (Sertkaya, 2001). Alternatif turizmi oluşturan turizm türleri şunlardır (Acuner, 2006).

- Doğa Turizmi,
- İnanç Turizmi,
- Kültür Turizmi,
- Fuar, Festival ve Kongre Turizmi,
- Spor Turizmi,
- Sağlık (Termal) Turizmi,
- Yat Turizmi,
- Kuş Gözlemciliği,
- Üçüncü Yaş Turizmi,
- Gençlik Turizmi,
- Rekreasyonel Turizm

Ekoturizm: 1970’li yıllarda ortaya çıkan “Ekolojik turizm” ya da “ekoturizm” adıyla bilinen bu turizm biçimi dinlenmek, güneşlenmek ya da denize girmek yerine gittikleri yerlerin kültürünü ve doğasını tanımaktır. Doğaya dayalı olan bu turizm şekli Uluslararası Ekoturizm Derneği’nin (International Ecoturizm Society) tanımına göre doğayı koruyan, yerel halkın kalkınmasına katkıda bulunan ve sorumluluk duygusu içinde doğal alanlara yapılan seyahatleri kapsayan bir turizm şeklidir (URL-2).

Ekoturizm çevresel harcamaları en aza indirip o alana kattığı ekonomik yararları en üst seviyeye çıkararak bir turizm şeklidir. Bölge insanına ekonomik anlamda gelir sağlarken doğal kaynaklara da zarar verilmesini önlemektedir.

Ekoturizmin bileşenlerini öncelikle turizmin kullanıcıları olan ekoturistler, daha sonra yerel halk ve en son olarak da turizme yön veren turizm acente ve bürolarıdır (Beyhan, 2002).

1998’de Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi 2002 yılını “Uluslararası Ekoturizm Yılı” olarak ilan etmiştir. 2001’den başlayarak, Mozambik, Brezilya, Avusturya, Seyşel Adaları, Cezayir, Ekvator, Maldiv Adaları, Fiji ve İsveç’te “Ekoturizmin Yönetimi, Gelişimi ve Planlanması” konusunda çeşitli toplantılar düzenlenmiş ve nihayet 19–22 Mayıs 2002’de Kanada’da UNEP önderliğinde “Dünya Ekoturizm Zirvesi” toplanmıştır. Bu, ekoturizm konusunda yapılan ilk dünya zirvesidir. Zirvede, ekoturizm sürdürülebilir kalkınmanın bir parçası olarak ele alınmış ve az gelişmiş bölgelerdeki yoksullukla mücadelede bir çözüm olarak öne sürülmüştür (URL-3). Doğal kaynakların-sistemlerin sürekliliği ve yenilenmesi amacıyla yoğunlaşmış bir turizm türü olarak, özellikle kentleşme oranı çok yüksek gelişmiş ülkelerde doğal çevreye karşı duyarlılığın artması sonucu ortaya çıkmıştır (Demirel, 1997).

Doğa Turizmi: Gelişmekte olan ülkelerde bölgesel kalkınmayı sağlamada bir araç olarak kullanılmaktadır. Özellikle son yıllarda milli parklar, ekolojik değer taşıyan alanlar ile doğal güzelliklerin bulunduğu alanlar turistlerin özel ilgi alanlarına girmiştir (Montanari, 1994). Bu alanlar daha çok el değmemiş ormanları, yaban hayatı alanlarını, doğal alanları ve habitatları kapsamaktadır. Zaman içinde turistik etkinliklerin artışına koşut olarak olumsuz çevresel etkilenmelerle birlikte yöre insanının kültürel değerlerinde de aşınma gözlenmesini engellemek amacıyla koruma-kullanım dengesinin sınırları çok iyi çizilmesi gerektiği ortadadır (Demirel, 1997). Akça (2004)’ya göre, doğa turizmi bir taraftan kırsal halka çağdaş dünyanın sunduğu bütün nimetlere ulaşmada yardımcı olurken;

diğer taraftan da farklı kültürleri ve yerleri tanımak, geçmişe olan özlemi gidermek, stresten kurtulmak veya isteyen kişilere farklı olanaklar sağlamaktadır (Acuner, 2006).

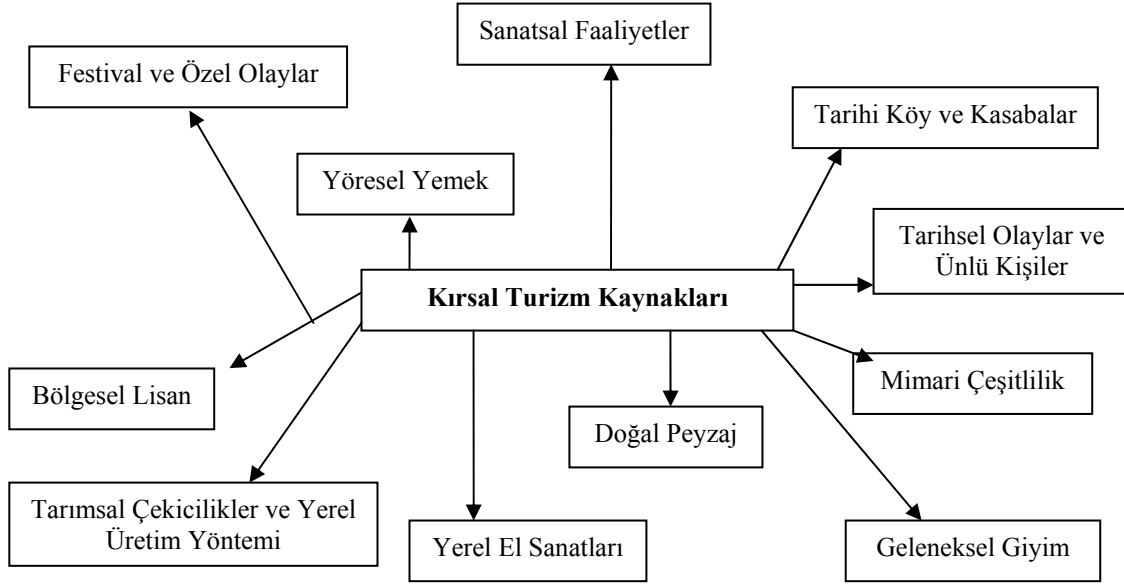
Yayla Turizmi: Yaylaların turizm amaçlı kullanımıyla ortaya çıkmıştır. Doğal alanlarda görülen bu turizm şekli insanların kent yaşamından kopup doğaya açıldıkları bir turizm şeklidir. Sosyal etkinlikleri ve doğal güzellikleri ile ön plana çıkan yaylaların insanlara tanıdıkları olanakları ve bu olanakları en doğru biçimde nasıl değerlendirileceğini saptamaya yönelik incelemeler sonucunda, kültürel ve doğal kaynakların titizlikle korunması ön koşulu ile yaylaların turizme kazandırılması amaçlanmıştır (Türk, 2000). Yaylalar, bitki örtüsü, yaban hayatı kaynakları, göl, şelale, kanyon vb. peyzaj değerlerine sahip yerel mimari tarzının korunduğu, geleneksel kırsal yaşam ortamıyla ekoturizm özellikleri göstermektedir (Doğaner, 2001).

Dağ Turizmi: Dağlık ortamda bulunma, dinlenme ve tatil ile dağ sporları yapma uğraşlarını kapsayan bir turizm hareketidir (Ülker, 1992). Dağların ilk olarak turizme açılması sportif etkinliklerden dağcılık ve kayak sporu sayesinde olmuştur. Kış turizmi, alpinizm, yayla turizmi, ekoturizm, kırsal turizm, klimatizm gibi turizm çeşitlerini ve rekreasyonel faaliyetleri içine almaktadır (Doğaner, 2001). Dağ turizmi dağ sporlarının gelişmesine ve yaygınlaşmasına yardımcı olan, gezi, yürüyüş, tırmanma ve doğa araştırmalarını içeren bir turizm biçimidir. Orta ve yüksek dağlık alanların yüzey şekilleri, iklim ve kırsal yapısına bağlı olarak oluşmakta ve gelişmektedir (Doğaner, 2001).

Kırsal Turizm: Sanayi devrimiyle hızlı bir şekilde başlayan teknolojiye ve ekonomideki gelişmeler sonucu insanların doğadan kopması ve dolayısıyla doğal ortamlara duydukları özlem sonucu doğaya yönelmesiyle çıkan bir kavramdır. Kırsal turizm içerisinde birçok etkinlik yapılabilmektedir. Bu nedenle, içerisinde ekoturizm, alternatif turizm, doğa turizmi, yeşil turizm gibi turizm kavramlarını barındırmaktadır. Kırsal turizmi şu şekilde tanımlanabilir (Kuntay, 2004);

- Kırsal alanda gerçekleşmesi: Tarım ve tarımla ilgili etkinliklerde çalışan nüfusun yaşadığı alanlarda gerçekleşmesi,
- Kırsal işlevlere bağlı etkinliklerde bulunması: Küçük bir yapı, geniş açık alan, doğanın içinde tarımla ilgili çalışma, toprakla uğraşma, at binme, geleneksel yaşam biçiminin devam etmesi,
- Kırsal ölçekte olması: Kullanım yoğunluğunun az olması, insanı ezen yapılar olmaması, doğadan kopmamış, doğa ile iç içe bir yaşam sunması,

- Geleneksel özelliklerin yaşatılmaya devam etmesi: Örneğin tandırda ekmek, yayık ayranı, gözleme gibi. Organik bir yapı, organik bir düzenleme, doğal yapı malzemeleri ile yapılmış yerel mimari dokunun bozulması.



Şekil 3. Kırsal turizm kaynakları (Arslan ve Kiper, 2006)

Kırsal turizm, sosyal planda kırsal nüfus açısından toprağa bağlı olmaktan kurtulmayı, ekolojik planda kırsal çevreyi koruma bilincini yaratmayı, ekonomik planda kırsal alanda yaşayanlar için yeni faaliyet alanları oluşturmayı hedeflemektedir (Demirel, 1997).

### 1.10. Dünyada ve Ülkemizde Korunan Alan Turizmi

Dünya üzerinde ilan edilen korunan alanlardan özellikle milli parklar, sahip olduğu koruma statüsünün yanında içinde barındırdığı rekreasyon zonları ile rekreatif ve turistik etkinliklere imkan vermektedir. Amerika'daki Yellowstone Ulusal Parkı, Büyük Kanyon Ulusal Parkı, Kanada'daki Banff Ulusal Parkı ve İsviçre'deki Swiss Ulusal Parkı örnek olarak gösterilebilir. Örneğin; Yellowstone Ulusal Parkı barındırdığı gayzerleri ve yaban hayatı ile Büyük Kanyon Ulusal Parkı'nın 1600 m. derinliğe ve 2,4 km genişliğe varan jeomorfolojik özellikleri dünyanın dört bir yanından turistleri çekmektedir. milli parklar, doğa parkları kara avcılığı ve su ürünleri kanunları kapsamında olan koruma alanlarının

yerli ve yabancı turistleri çekerek rekreatif ve turistik faaliyetlere imkan vermesi korunan alan turizmini gündeme getirmektedir.

Ülkemizde ise ilan edilen 40 milli park çeşitli doğal ve kültürel özellikleri ile birçok turistik etkinliğe imkan vermektedir. Kuş Cenneti Milli Parkı'nın kuşların göç yolları üzerinde olması, dünyadan birçok profesyonel ve amatör kuş gözlemcilerini buraya çekmektedir. Altındere Vadisi Milli Parkı ise özellikle Hristiyanların hacı olabilmek adına Sümela Manastırı'na geldikleri korunan alanlardan biridir.

Dünya ölçeğinde milli parklar ve korunan alanlar, ekonomik açıdan değerlendirildiğinde, ziyaretçilere sunduğu mal ve hizmete dayalı ürün akışı ile birlikte ziyaretçilerin parkın girişinden çıkışına kadar parkta kaldığı sürece harcadığı ve yaptığı tüm harcamalar milli parkların koruma değerinin turizm açısından gelire nasıl dönüştüğünün de kanıtlayıcısı durumundadır.

### **1.11. Turizm ve Çevre**

Çevre, canlıları ya da canlı topluluklarını yaşamları boyunca etkileyen canlı ve cansız (madde ve enerji) dış koşulların ve faktörlerin bütünüdür. Bir başka tanıma göre ise canlıların içinde yaşadığı, hayati bağlarla bağlı oldukları, çeşitli şekillerde etkiledikleri ve etkilendikleri bir ortamdır (Yıldız, Sipahioğlu ve Yılmaz, 2005). Bu nedenle, turizm ve çevre arasında sıkı bir bağ bulunmaktadır. Çevre kalitesi ne kadar yüksek olursa turistik faaliyetler de bir o kadar artmaktadır. Ancak, turistik faaliyetlerin geniş bir çerçevede yayılmasını sağlamak ve kısa sürede ekonomik anlamda girdi elde etmek amacıyla çevre ve doğal kaynaklar üzerinde tahribatlara yol açmamak gerekir.

1960'lı yıllardan sonra başlayan çevre hareketleri, ilk defa 1972 yılında Birleşmiş Milletler tarafından Stockholm'de yapılan bir konferansla uluslararası platformlarda tartışılmaya başlanmıştır. Ülkemizin de katıldığı bu konferans, Dünya Çevre Politikasının başlangıç noktası olarak kabullenilmiş ve bu tarihten sonra Çevre Koruma hareketleri günümüze kadar aralıksız olarak dünya gündemini meşgul etmeye devam etmiştir. (Zilelioğlu, 1989).

Bu konferansın ardından 1973'te Birleşmiş Milletler Çevre Programı adı altında kısa adı UNEP olan merkezi Nairobi'de bulunan devamlı bir komisyon kurulmuş ve bundan sonraki çevresel faaliyetleri düzenleme görevi bu kurula verilmiştir. Çevre sorunlarıyla ilgili uluslararası kuruluşlar sadece UNEP' ten ibaret değildir. Bunun yanında UNDP, FAO, UNESCO, WHO, Dünya Meteoroloji Örgütü, IMCO, Avrupa Konseyi, NATO,

OECD, çevre sorunlarıyla ilgili faaliyetlerde bulunmaktadır. (Zilelioğlu, 1989). Çevre tehditleri konusundaki giderek artan bilinçlenme, hükümetleri (zayıf biçimde de olsa) işbirliğine dönük yönetim biçimleriyle, okyanuslarda aşırı balık avcılığı, bazı türlerin soyunun tükenmesi, ticari gelişmenin Antarktika'yı tehdidi, ozon tabakasının tükenmesi, atmosferde biriken sera gazları nedeniyle iklim değişimi riski gibi konuların üstüne gitmeye itmiştir (Anonim, 1996).

Ülkemizde güncel anlamda çevre olgusunun yasalarımızda yer almaya başlamasında ilk adım, 1982 Anayasası ile atılmıştır. 1982 tarihli T.C. Anayasası'nın 56. maddesi, "Çevreyi korumak vatandaşların ve devletin görevidir." ilkesini getirmiş ve dünyadaki sayılı ülkelerden biri olarak, çevre koruma anayasal bir esasa bağlanmıştır. 1982 Anayasası'nın bu somut direktifleri doğrultusunda, 11 Ağustos 1983 tarihinde, 2872 sayılı "Çevre Kanunu" yürürlüğe girmiş ve yukarıda belirtilen anayasal ilkeyi genişleten yasal temelleri getirmiştir (Uslu, 1989). Ancak, 1982 yılında gündeme getirilen Turizmi Teşvik Yasası ile birlikte günümüze kadar doğal kaynaklar ve ekosistemler üzerinde yapılan tahribatların en büyük teşvik edici yasal dayanağı olmuştur.

Günümüzde en çok ilgi çeken tatil mekanları, doğanın en az tahrip edildiği yerler olarak görülmektedir. Bu alanların taşıma kapasitesi üzerinde gelen turistlerin aşırı çığneme, rekreasyonel etkinlikler ve bu alanlara inşa edilen turistik tesislerin atıklarının plansız ve kontrolsüz biçimde doğaya salınması, doğal alanlar üzerinde ve ekosistemlerde büyük tahribatlara yol açmakta ve zamanla doğadaki ekolojik dengeyi bozmaktadır.

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde turizm planlamaları, alt yapıya ve çevreye olan etkisine bakılmaksızın yapılmaktadır. Bundaki amaç, doğrudan gelir elde etmek ve rant sağlamaktır. Ancak, doğal alanların ve çevrenin yeterli düzeyde bozulması ve tahrip edilmesi, turistlerin artık o alanlara daha az gitmelerine neden olacağı unutulmamalıdır. Bu nedenle, uzun dönemde gelir sağlamak ve en az düzeyde çevreyi etkilemek için turizm planlamalarının çevre politikalarıyla birlikte düşünülmesi gerekmektedir.

Olalı ve Timur (1988)'a göre iyi yönetilmeyen ve yönlendirilmeyen turizm hareketleri sonucunda;

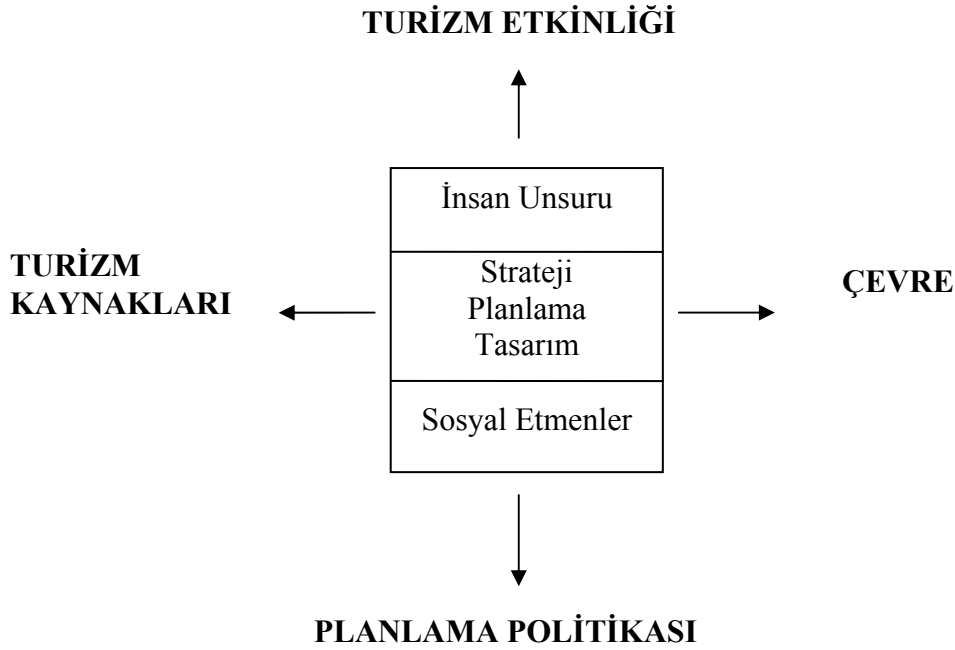
- Doğal çevrenin tahribi,
- Görsel kalitenin bozulması,
- Hava, su ve toprak kirlenmesi,
- Kamu sağlığının bozulması gibi olumsuz etkiler görülmektedir.

Yüksek çevre kalitesinin turizm ve rekreasyonu destekleyici bir etmen olduğu unutulmamalıdır (Demirel, 1997). Turizmin çevre ile olan ilişkileri Şekil 4’de gösterilmektedir.

Genel olarak, doğa ve turizm hareketleri birbirine zıt olgulardır. Kuramsal olarak doğa ile turizm arasında 3 farklı ilişkiden söz edilebilir (Güleç, 1998);

- Uyuşmazlık ve zıtlık: Turizm faaliyetlerinin doğaya ve doğal kaynaklara zararlı olabileceği düşünüldüğünde, doğa koruma ile turizm arasında bir zıtlık ve uyuşmazlık durumundan söz edilebilir.
- Bir anda var olma: Turizm ile doğa arasında çok az bir ilişkinin olması durumudur. Ancak, bu durum turizmin gelişmesi ile değişir. Böyle olunca da, turizm ve doğa koruma arasındaki bu yönde bir ilişki çoğunlukla uyuşmazlığa, az bir olasılıkla da birbirinin yararına olan ortak bir yaşama doğru yönelmektedir.
- Ortak yaşama: Turizm ile doğanın karşılıklı olarak birbirinden yararlandıkları bir ilişki şeklindedir. Bu ilişkide doğa, özgün değerlerini koruyabilmekte, hatta uygun koşullara doğru gelişebilmektedir. Bu durum, çok sayıda bireyin doğadan ve doğal değerlerden rekreasyonel, estetik, bilimsel ve eğitsel yönden yararlanabilmelerine imkan sağlayabilecektir.

Doğal ve tarihi çevre değerleri ile ekonomik, sosyal ve kültürel faktörler, turizm hareketinin başlangıç ve sınır koşullarını etkilemektedir. Örneğin, tarihi ve doğal çevre değerlerini dikkate almayan bir turizm gelişmesi kendisini doğuran bu değerlerin yok olmasına dolayısıyla sürecin ortadan kalkmasına yol açabilir (Uslu, 1990). Turizm hareketi genellikle doğal dengenin çok duyarlı olduğu yerlerde gelişmekte ve dikkat edilmediği takdirde bu dengeyi kolaylıkla bozmaktadır (Gürpınar, 1989).



Şekil 4. Çabuk (1996)'a göre, turizm ve çevre ilişkileri (Sertkaya.2001)

Son yıllarda turistlerin de çevre konusunda bilinçlendiği ve duyarlılıklarının arttığı görülmektedir. Turizmin yoğun şekilde yaşandığı ya da hassas ekosistemlerle bulunduğu bölgelerde, doğal çevre üzerinde olağanüstü etkiler görülmüştür. Günümüzde turizmin ağır baskısı altında ezilen başlıca ekosistemler, kıyısal alanlar (adalar, kıyısal sular, mercan kayalıkları, lagünler, mangrovlar, kumsallar ve kumullar), yüksek dağlık bölgeler (ormanlar, makiler, meralar, yaylalar) ve tatlı su ekosistemleridir (nehirler, göller, deltalar) (Kalem, 2001). Çevre bilinci ve kültürünün artmasıyla “yumuşak turizm”, “ekoturizm”, “sürdürülebilir turizm” ve “yeşil turizm” gibi doğaya dayalı alternatif turizm türleri ortaya çıkmıştır. Dünyanın önde gelen doğa koruma örgütlerinden biri olan Dünya Doğayı Koruma Vakfı (WWF)'nin turizm sektörü ile birlikte başlattığı “Pan-Park” (Protected Area Network) girişimiyle etkin koruma, katılımcılık, ziyaretçi memnuniyeti gibi belli göstergelere sahip bir yönetim kalitesine ulaşabilen milli parkları “Pan-Park” ağı içinde toplamayı hedeflemektedir. Bu uygulama henüz bazı Avrupa ülkelerinde hayata geçirilmeye çalışılmaktadır. Böylelikle turizm ile çevre arasında karşılıklı faydalanmaya dayanan bir ilişkinin kurulması amaçlanmaktadır (Kalem, 2001).

Turistik yatırım yapabilme ölçütü olarak başta doğal güzellikler ve yörenin iklim durumu önem kazanmaktadır. Turistik bir yörede turistlerin en çok doğanın, doğal



güzelliklerin korunduğu bir çevreyi ve yerel örf-adetleri tercih ettikleri yapılan araştırmalarda saptanmıştır (Albayrak, 1993).

Çevre ve doğaya özen gösterme, aşağıdaki ilkelerin benimsenmesiyle olabilmektedir;

- Her turizm yatırımında çevresel etki değerlendirilmesi yapılması,
- “Kirlenen öder” ilkesinin uygulanması,
- Turizmin geliştirilmesinde ortak kavramlar oluşturulması,
- Teknik olmayan alt yapının çoğaltılması,
- Güneş, su, rüzgar enerjisinin tercih edilmesi,
- Çevre bilincinin uyarılması,
- Onarma yerine korumanın tercih edilmesi,
- Alınacak tüm ilgili kararlara yerel halkın katılımının sağlanması,
- Sosyal ve kültürel kimliklerin korunması ve geliştirilmesi,
- Kültürel hayatın geliştirilmesi ve kültürel varlıkların korunması şekillerinde olabilir (Albayrak, 1993).

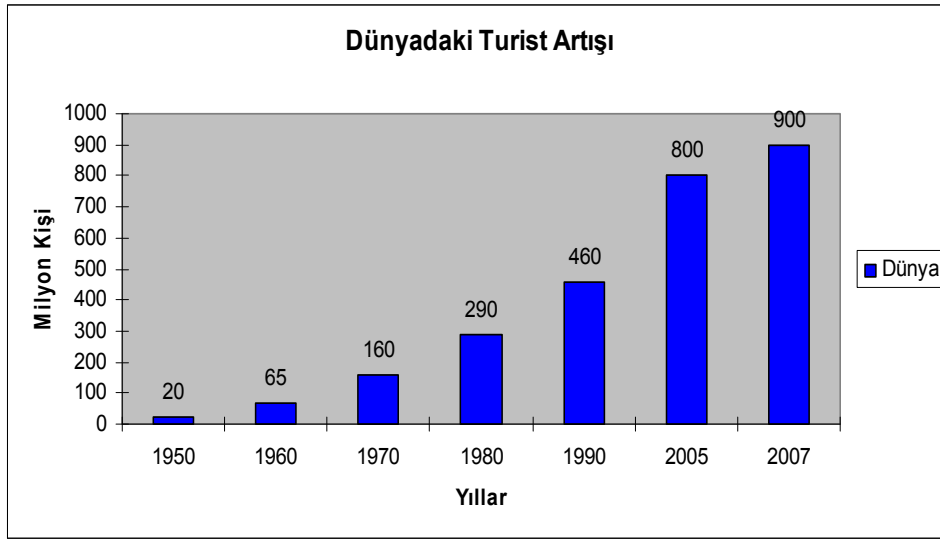
### **1.12. Turizm ve Kalkınma**

Kalkınma, insanların yaşam kalitelerinin artırılması taleplerinin ve ulusların karşılıklı olarak birbirlerinin ulaştıkları yaşan düzeyine ulaşma girişimlerinin şekillendirdiği doğal bir süreçtir. Her ülke için kalkınma anlayışı, ülkenin içinde bulunduğu doğal, kültürel, coğrafik ve sosyal duruma göre farklılık göstermektedir (Kahraman ve Türkay, 2006). Kalkınmanın ilk olarak o ülkenin daha sonra dünyanın geleceği açısından öneminin kavranmasıyla birlikte her sektör kendine yönelik çözümler üretmeye ve bu çözümleri hayata geçirmeye başlamıştır. Kalkınmanın ana kaynak değerlerini ekonomi, ekonominin ana kaynak değerini ise doğal kaynaklar oluşturmaktadır. Bir alt sektör olarak turizm de çevre ve doğayla olan sıkı ilişkilerinden ötürü kendisini bu sürece dahil etmektedir.

Dünya Turizm Örgütü'nün 2020 yılına yönelik yaptığı projeksiyonlarda turist sayısının 2010 yılında 1 milyar, 2020 yılında 1,6 milyar kişiye; turizm gelirinin 2 trilyon dolara ulaşacağı tahmin edilmektedir.

1950'lerde dünya genelinde yaklaşık 20 milyon insan turizm etkinliği yaparken 2000'li yıllarda 600 milyonu aşmıştır. 2007 yılında ise 900 milyona yakın bir düzeye çıkmıştır. Dünya Turizm Örgütü (WTO), 2010 yılında yaklaşık olarak 950 milyon turistin bir yıl içinde turistik konaklama yapacağını tahmin etmektedir. Turizm sektöründe son on

yılda ki büyüme hızı ise ortalama %5,5 civarındadır. (Kuntay,2004). Dünya Turizm Örgütü verilerine göre, 2023 yılında uluslar arası turizm gelirlerinin 2 trilyon ABD Dolarına ulaşacağı tahmin edilmektedir. Turizmin geliştiği ülkelerde GSMH'nın belirleyici alt sektörlerinden birisi konumuna gelmiş olan turizm sektörüne ilişkin yeni eğilimler incelendiğinde, tatilcilerin tercihlerinin deniz-kum-güneş üçlüsünden, eğlence-eğitim-çevre üçlüsüne kaydığı gözlenmektedir (Anonim, 2007).

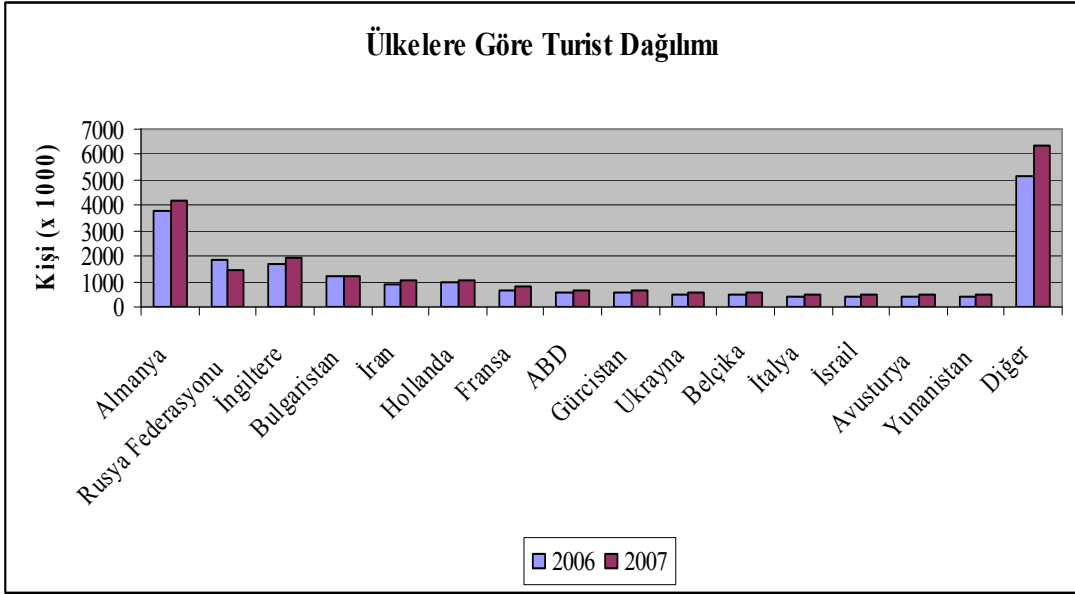


Şekil 5. Dünyadaki turist sayısındaki artış

Tablo 15. WTO'ya göre 1995-2020 arasında uluslararası turizm hareketlerinin tahmini (Türk, 2000)

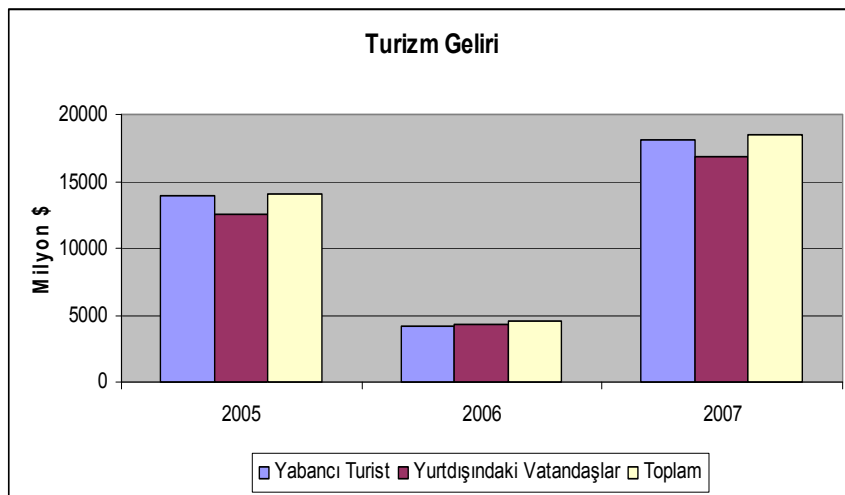
Bölgeler	Turizm Gelirleri (Milyon\$)			
	1995	2000	2010	2020
<b>Avrupa</b>	335	390	537	717
<b>Doğu Asya – Pasifik</b>	80	116	231	438
<b>Amerika</b>	111	134	195	285
<b>Afrika</b>	20	27	46	74
<b>Orta Doğu</b>	14	19	37	69
<b>Güney Asya</b>	4	6	11	19

2007 yılına ait turizm istatistiklerine göre ülkemizin en önemli pazarlarını ilk sırada Almanya, ikinci sırada Rusya Federasyonu ve üçüncü sırada ise İngiltere oluşturmaktadır. Yunanistan bu verilere göre en son sırada yer almaktadır (Şekil 6).



Şekil 6. Türkiye'ye gelen turistlerin ülkelere göre dağılımları (Türkiye İstatistik Yıllığı, 2007)

Türkiye'deki turizm gelirleri istatistiklerine baktığımızda 1997–2007 yılları arasındaki son on yıllık dönemde turizm geliri 8 milyon \$' dan 18,5 milyon \$' a çıkmıştır (Şekil 7).



Şekil 7. Türkiye'nin turizm geliri (Türkiye İstatistik Yıllığı, 2007)

### 1.12.1. Sürdürülebilir Kalkınma

Sürdürülebilir kalkınma kavramı ilk kez 1987 yılında toplanan Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nda Norveç eski Başbakanı Gro Harlem Brundtland başkanlığındaki Brundtland Komisyonu'nun "Ortak Geleceğimiz" adlı raporda gündeme getirilmiş ve 1992 yılında Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (Rio Dünya Zirvesi)'nda "gelecek nesillerin kendi gereksinimlerini karşılama imkanını yok etmeden, bugünün gereksinimlerini karşılamak" olarak tanımlanmıştır (Anonim, 1989). "Ortak Geleceğimiz" adlı raporda sürdürülebilir kalkınmaya yönelik politikalar önerilmektedir.

Sürdürülebilir kalkınma, sistemin pek çok elemanının bunlar arasındaki karşılıklı ilişkilerin ve davranışsal kalıpların ve değer yargılarının rol oynadığı karmaşık bir süreçtir. Bu süreçte doğal kaynaklar yaşamsal ve çok sayıdaki işlevi yerine getirdiğinden büyük bir öneme sahiptir. Sürdürülebilir kalkınmanın yolu doğal kaynakların sürdürülebilir yönetiminden geçmektedir (Kalem, 2001).

Sürdürülebilir kalkınma, birey başına kullanılan kaynaklarda artma zorunluluğu getirmeyen ve bu artışı ölçü almayan bir "yaşam kalitesi iyileştirilmesi" olarak düşünülmelidir. Mevcut yaşam kalitesinin sürdürülmesi ve geliştirilmesi kuşkusuz büyük bir ağırlıkla doğal kaynakların korunmasını, dolayısıyla etken olarak yönetilmesini zorunlu kılmaktadır (Geray, 1996).

1990'lı yılların başlarında yeni sürdürülebilirlik hareketinin kurucusu olan ve ün kazanan Walter Stahel, sürdürülebilirlik hareketinin 5 temele dayandığını ifade etmiştir. Bu temellerden her birinin diğerine göre üstünlüğünün olmadığını ve ayrı düşünülemeyeceğini belirtmiştir. Sürdürülebilirlik temellerinden ilki, doğanın korunmasıdır. Bu temel bozulmamış ekosistemlerin korunmasını içermektedir. İkinci temel ekonomik faaliyetlerin tehlikeye attığı bireysel sağlığı ve güvenliği koruma gerekliliğidir. Ağır metaller ve endokrin sistemlerine zarar veren maddelerin yol açtığı zehirlerin ve kirliliğin sınırlandırılmasını hedeflemektedir. Üçüncü temel, sürdürülebilirlik yaklaşımına verimliliği, yenileşme ve girişimciliğini içermektedir. İklim değişikliği ve ekosistem kaybı gibi tehditleri önlemek için verimlilikte Faktör On (on kat) artış öngörmektedir. Bu hem sanayide ve hem de gelişmekte olan ülkelerde görülen ekolojik verimlilik yaklaşımıdır. Bu ilk üç temel ilke, sürdürülebilir ekonominin zeminini oluşturmaktadır. Fakat "sürdürülebilir toplum" anlayışını hayata geçirebilmek için bu üç temel yeterli değildir. Bu nedenle, dördüncü temel olarak toplumsal ekolojiyi gündeme getirmiştir. Bu temel, kadın erkek

davranışları, toplumsal bütünleşme, toplum güvenliği, insan hakları ve barış gibi kavramları içermektedir. Beşinci ve sonuncu temel ise kültürel ekoloji olup farklı kültürlerin sürdürülebilirlik kavramını ve sürdürülebilirliğe ulaşma yöntemlerini algılama biçimini ele almaktadır (Lovins, 2008).

Günümüzde yaygın bir şekilde kullanılan “sürdürülebilir kalkınma” olarak ifade edilen bu yaklaşıma göre büyüme, kalkınma ile doğal kaynakların ve ekosistemlerin üretim potansiyeli arasında bir uyum sağlanması şarttır (Kalem, 2001).

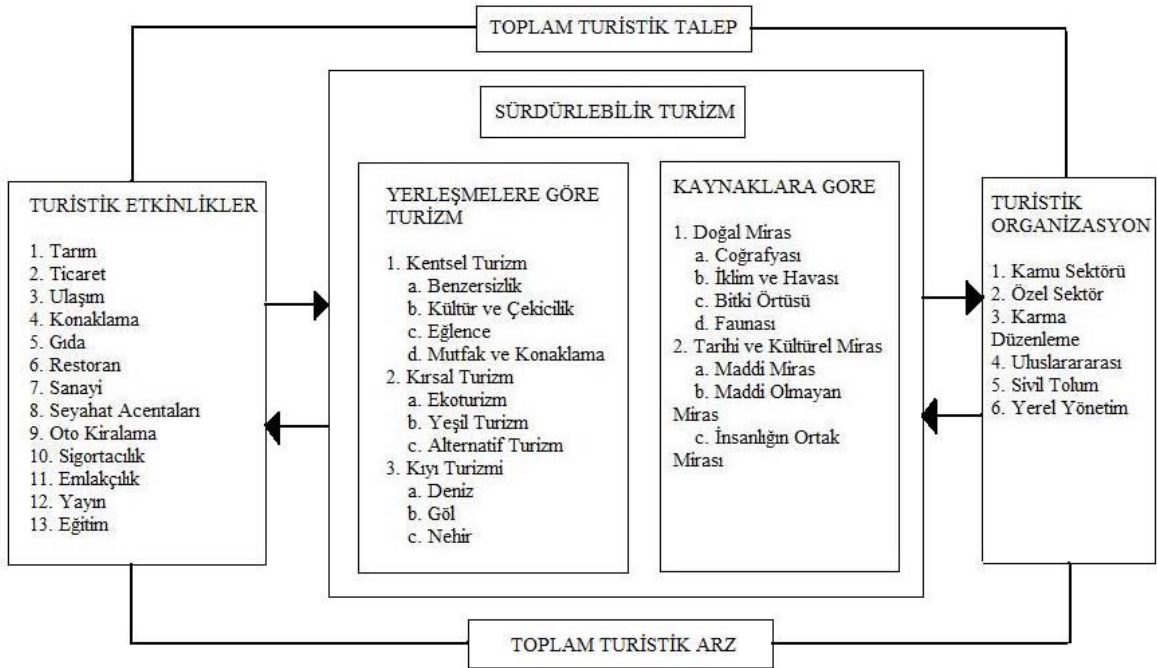
### **1.12.2. Sürdürülebilir Turizm**

Turizm kültürel ve sosyo-ekonomik gelişmeye etki yaptığı gibi yerel kimliğin kaybedilmesi ve çevrenin bozulması gibi olumsuz etkileri de olmaktadır. Amaç, gelişmenin sürdürülebilir olması, bugünkü ve gelecekteki toplumların yaşam kalitesini arttırmasıdır (Kuntay, 2004).

Bir başka tanıma göre sürdürülebilir turizm; hem turistin hem de turizme ev sahipliği yapan yörenin güncel gereksinimlerini karşılarken geleceğe yönelik olanakları da korumayı ve geliştirmeyi göz önünde bulunduran bir turizm anlayışıdır. Sürdürülebilirliğin gerçekleştirilebilmesi, turizmin sermayesi olan çevreye daha fazla önem veren yeni bir turizm kültürünün yerleşmesine bağlıdır (Kalem, 2001).

Artık küreselleşen dünyadaki ana yaklaşım sürdürülebilirliktir. Yani, günümüz ihtiyaçlarına etkili ve planlı şekilde yanıt veren ancak gelecek neslin de ihtiyaçlarını tehlikeye sokmayan bir yaklaşımdır.

Sürdürülebilir turizm, gelecek için perspektifleri geliştirerek ve koruyarak turistlerin ve ağırlayan bölgenin güncel ihtiyaçlarını yerine getiren, yaşayan canlı sistemlerin, biyolojik çeşitliliğin, temel ekolojik süreçlerin ve kültürel bütünlüğün göz önüne alındığı estetik, sosyal, ekonomik ihtiyaçlarla birlikte tüm kaynakların yönetimini bütünleştiren turizmdir. Sürdürülebilir turizm ve alt konularının birbirleri ile ilişkileri Şekil 8’de gösterilmektedir (Kuntay, 2004).



Şekil 8. Sürdürülebilir turizmde ilişkiler (Kuntay, 2004)

Avrupa Konseyi'ne göre 1992'de yapılan Dünya Zirvesi'nde kabul edilen turizm ilkeleri şu şekilde belirtilmektedir (Kalem, 2001);

- Turizm ve seyahat, insanların doğa ile uyum içinde sağlıklı ve üretken bir yaşam sürdürmelerine yardımcı olmalıdır.
- Turizm ve seyahat, dünya üzerindeki doğal ekosistemlerin korunmasına ve restorasyonuna katkıda bulunmalıdır.
- Turizm ve seyahat, sürdürülebilir üretim ve tüketim modellerine dayanmalıdır.
- Ülkeler, uluslararası turizm ve seyahat hizmetlerinin sürdürülebilir bir temele dayandırıldığı açık bir ekonomik sistemin geliştirilmesi için işbirliği yapmalıdır.
- Turizm ve seyahat ile barış, kalkınma ve çevre koruma karşılıklı birbirine bağlıdır.
- Turizm ve seyahat hizmetlerinin ticaretinde korumacılığa son verilmeli ya da bu eğilim tersine çevrilmelidir.
- Çevre koruma, turistik gelişim sürecinin bütünleyici bir parçasını oluşturmalıdır.
- Turistik gelişime ilişkin sorunlar, ilgili yurttaşların katılımı ve planlama kararlarının yerel düzeyde benimsenmesi ile ele alınmalıdır.

- Ülkeler, turistleri ve turistik alanları etkileyebilecek doğal afetler konusunda birbirlerini uyarmalıdır.
- Turizm ve seyahat sektörü, yerel halklar ve kadınlar için istihdam yaratmak üzere kapasitesini sonuna kadar kullanmalıdır.
- Turistik gelişim, yerel toplumun kimliğini, kültürünü, menfaatlerini tanımalı ve desteklemelidir.
- Turizm ve seyahat endüstrisi, çevre koruma ile ilgili uluslararası kurallara uymalıdır.

Çevreye dayalı turizm biçimi olan sürdürülebilir turizmin gelişimi için 4 aşama bulunmaktadır. Bunlar (Convery ve Flanagan, 1994):

1. Eğitimin Önemi: Sürdürülebilir turizm temsilcileri, politikacıları, plancıları, turizm operatörlerini, turistleri ve yatırımcıları kapsayan geniş bir gruba ulaşarak bu yaklaşımı benimsetmenin yollarını aramalıdır.

2. Yöresel Turizm Düzenleme Stratejileri: İş adamları, ekolojistler, planlama otoriteleri, turizm organizatörleri ve yöresel halkın bir arada bulunduğu organizasyonlarda fikir üretilerek sergilenmelidir.

3. Kırsal Turizm Forumları: Köy temsilcileri ve küçük kültürel bölgeleri kapsayan grupların katılımıyla gerçekleştirilecek toplantılarda sürdürülebilir turizmin yönetsel işlevini belirleyecek sorumlu örgütlerin görev ve yetkileri ortaya konmalıdır.

4. Bilgi Alışverişi: Kırsal turizmi geliştirme ve düzenleme projelerinde temel yöresel etki gruplarını bir araya getirerek iletişimlerini güçlendirmek suretiyle sonuca ulaşmadaki kararlılıklarını ortak olarak sergilemek fırsatları yaratılmalıdır.

Dökmeci (1997)'ye göre geliştirilecek turizm anlayışının sağlayacağı yararlar şunlardır (Sertkaya, 2001);

- Sürdürülebilir turizm, doğal, kültürel ve benzeri çevrelerdeki etkilerinin daha iyi anlaşılması gerektiğini ortaya koyar,
- Turizm doğrudan hem turizm sektörü hem de kaynak yönetimi sektörlerinde yerel istihdam olanakları sunar,
- Sürdürülebilir turizm, ekosistem taşıma kapasitesine uygun turizm gelişmelerinin sağlar,
- Sürdürülebilir turizm, yerel ulaşım ve temel toplumsal altyapıların geliştirilmesini teşvik eder,

- Gerek yerel halk gerekse ziyaretçiler açısından rekreasyonel olanaklar oluşturur, arkeolojik sitlerin ve tarihi alanların korunmasında etkin rol oynar.

Sürdürülebilir turizm politikaları sonucunda yeşil turizm, yumuşak turizm, alternatif turizm, ekoturizm gibi doğaya duyarlı turizm türleri ortaya çıkmıştır. Bu sayede, doğal kaynakların yönetiminde hem bugünün ihtiyaçlarına cevap verebilmesi ve aynı zamanda gelecek nesillerin de ihtiyaçlarını karşılayabilmesi hedeflenmiştir.

### **1.13. Turizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyal Etkileri**

Sanayi devrimiyle birlikte meydana gelen hızlı nüfus artışı ve bunun sonucunda ortaya çıkan yoğun stres, baskı ve iş temposuyla birlikte doğaya yönelik hız kazanmıştır. Bu paralellikte gelişen turizm sektörü ise turizme açılan doğal alanlarda daha çok konaklama tesisleri inşa etmiştir. Tarım, sanayi ve hizmet sektörleri yanında özellikle turizm sektöründen kısa zamanda elde edilen gelirin çok oluşu o alandaki sosyo-kültürel yaşama olan olumsuz etkilerin göz ardı edilmesine neden olmuştur.

Mathieson ve Wall, kontrolsüz gelişmenin turizm ve rekreasyon alanlarında oluşturduğu mekansal sorunları 5 başlık altında toplamıştır (Sertkaya, 2001):

- Mimari Bozulma: Gelişen alanlardaki üstyapının doğal çevre özelliklerine uyumlu ve estetik olması gerekir. Büyük ve çok katlı otel binaları birçok alanda çevre yapısı ile uyuşmamaktadır.
- Dağılımsal Bozulma: Özellikle kıyılardaki turistik ve rekreasyonel alanların gelişmesinde önceden hazırlanan planlardan ve düzenlemelerden farklılıklar meydana gelir ve tüm sahil şeridi boyunca gelişigüzel bir yayılma görülür.
- Üstyapıda Fazla Yüklenme: Birçok turizm ve rekreasyon alanında, üstyapı tesisleri dolu sezonlarda yapılan ziyaretleri karşılayamaz hale gelmektedir. Bunun sonucu olarak tesislerdeki bu yetersizlik kirlilik, hizmette aksama ve sağlık problemleri oluşturmaktadır.
- Trafik Karmaşası: Trafik yoğunluğu ve park sorunu gelişen turistik ve rekreasyonel alanlarda önemli sorunlar yaratmaktadır.
- Yerel Halkın Farklı Tutumları: Yerel halkın farklı tutumu en açık olarak, turistlerin çok hoşlandıkları özel olanakların yerel halkın kullanımına uygun görülmesi ile belirir. Kullanılan fiziksel engeller yerel halkın merkezde yer alan çekiciliklerden yararlanılmasına engel olmaktadır.



Ünal (1990)'a göre doğal ve tarihi çevre değerleri ile ekonomik ve kültürel etmenler, turizm hareketlerinin başlangıç ve sınırını oluşturmaktadır. Ancak turizm süreci kendi başlangıç ve sınır koşullarını etkileyebilmektedir. Tarihi ve doğal çevre değerlerini dikkate almayan bir turizm gelişmesi, kendisini doğuran bu değerlerin yok olmasına dolayısıyla sürecin ortadan kalkmasına yol açabilir (Baytekin, 2004).

Günümüzde dünyadaki en çekici tatil merkezleri, çoğunlukla en değerli ekosistemlerin içerisinde ve çevresinde konumlandırılmaktadır. Bu işgal, kıyısal bölgelerde, kumsallar ve kumullar, iç kesimlerde ise göl ve nehir çevrelerinde olmaktadır. Dağlık bölgelerdeki turistik alanlar özellikle dağların eteklerine veya zirvelerine kurulmaktadır. Bu son derece hassas ekosistemler turistik altyapının inşa edilmesi ve çok sayıda turist burayı işgal etmesi ile baskı altında kalmakta ve tahrip olmaktadır (Kalem, 2001).

Ünal (1990)'a göre yaklaşık 30 yıl önce İspanya, Fransa ve İtalya gibi ülkelerin kıyılarına Avrupalı turistlerin akın etmesi bölge insanlarının kısa dönemde çok para kazanma tutkusu ile birleşince kıyılarda önemli tahribatlara yol açmıştır (Baytekin, 2004). Ülkemizde 1980'li yıllardan sonra gelişmeye başlayan turizm sektörü, diğer ülkelerde olduğu gibi sadece ekonomik girdi olarak bakıldığından birçok alanda doğal tahribatlara yol açmıştır. 1982 yılında kabul edilen Turizmi Teşvik Yasası ile bu tahribat bir anlamda meşrulaştırılmıştır. Bu yasa kapsamında SİT alanları, ormanlar, milli parklar ve kentsel yeşil alanlar turizme açılmış ve kısa vadede ekonomik kalkınma uğruna tahrip edilmesine yol açmıştır.

Turizmin çevre üzerindeki etkilerini yapay ve doğal çevreye olan etkileri olarak ikiye ayırabilir. Dünya genelinde turizmin doğal çevre üzerinde oluşturduğu olumsuz etkileri Tablo 16'da özetlenmiştir.

Tablo 16. Hunter ve Green (1995)'e göre turizmin doğal çevre üzerindeki olumsuz etkileri (Sertkaya, 2001)

ETKİLER	POTANSİYEL SONUÇ
<b>BİTKİ ÖRTÜSÜ VE FAUNA ÜZERİNDEKİ DEĞİŞİMLER</b>	Bitki örtüsü ve hayvan cinslerinin üreme düzenlerinin bozulması
	Sünger, deniz kabukları, mercan gibi doğal nitelikli bitki hayvan ve türlerinin hediyelik eşya ve anı olarak satışına bağlı olarak yok edilmesi
	Turistik işlevlerin yer aldığı mekanlarda, yörenin bitki örtüsünden farklı türlerin kullanılmasıyla zamanla yerel bitki örtüsünde olan değişme
	Doğal ortamların aşırı kullanımına bağlı olarak yaşamsal rezervlerin azalması (su, kömür vb. azalması)
	Yeşil alanların insanlar veya araçlar tarafından çiğnenerek zarar görmesi
	Ağaçların kesilmesi
	Turistik tesis ve binalar yapmak için yeşil alanların katledilmesi
	Av turizmi ile hayvan cinslerinin bilinçsiz ve kontrolsüz yok edilmesi
<b>KİRLİLİK</b>	Atık suların, petrol, deterjan gibi zahırlı atıkların boşaltılması sonucu su kaynaklarının kirlenmesi
	Otomobil egzozlarında ısınma ve aydınlanma amacıyla katı ve sıvı yakıtların yakılmasından kaynaklanan hava kirliliği
	Turist etkinliklerinden ve turist gruplarının taşımacılığında kaynaklanan gürültü kirliliği
<b>EROZYON</b>	Turistik etkinlikleri artırmak amacıyla düzlük veya hafif rölyefli açık alanların elde edilmesi nedeniyle doğal alanlardaki biçimlenmenin bozulması sonucu oluşan toprak erozyonu
	Doğal alanlardaki jeolojik özelliklerin tahribi
	Nehir yataklarının değiştirilmesi
<b>DOĞAL KAYNAKLAR</b>	Yer altı ve yerüstü su kaynaklarının tüketilmesi
	Turistik işlevlere enerji üretilmesi amacıyla fosil yakıtların yakılarak tüketilmesi sonucu rezervlerin tüketilmesi
	Doğal alanlardaki turistik faaliyetlerin yangın riskini artırması
	Biyolojik kaynakların tüketilmesi (aşırı balık avlanması vb.)
<b>GÖRSEL ETKİLER</b>	Otopark, mimari yapılar, teleferik gibi turistik faaliyetlerin kolaylıkla yapılabilmesini sağlayabilmek amacıyla üstyapılar görsel açıdan olumsuz etki yaparlar
	Çöpler/döküntüler

Turizmin yapay çevre üzerindeki olumsuz etkileri Tablo 17'de özetlenmektedir.

Tablo 17. Hunter ve Green (1995)'e göre turizmin yapay çevre üzerindeki olumsuz etkileri (Sertkaya, 2001).

ETKİLER	POTANSİYEL SONUÇ
<b>KENT YAPISI</b>	Kentleşme ve genişleme sonucu yerleşim yerlerinde değişme
	Yerleşim alanlarının özel ve kamu amaçlı kullanımında değişme
	Kentsel donatılardaki değişimler (yol ve kaldırım gibi özgün yapım niteliklerinin değiştirilmesiyle, yerlerini modern ve pratik elemanların alması)
<b>ALTYAPI</b>	Altyapı yoğunluğu (yollar, demiryolları, otoparklar, elektrik hatları, iletişim sistemleri, atık madde imhası, vb.)
	Çevreyi turist kullanımına uygun olarak düzenleme (var olan açıklıkların otopark olarak kullanılması, dalgakıran, restoran, vb)
<b>GÖRSEL ETKİ</b>	Yeni mimariler (yerel mimari ve yerleşim dokusuna uyumsuz yapıların artışı)
	İnşaat alanlarının genişlemesi
	İnsan yoğunluğu, süprüntü yoğunluğu
<b>KİRLİLİK</b>	Hava kirliliği
	Hava kirliliğinin yapılara zararları

Turizmin sosyo-kültürel çevreye olan etkileri irdelendiğinde; sosyal ve kültürel açıdan çağı yakalayamamış ve geri kalmış bölgelerdeki insanların bilinçlendiği, yaşadıkları bölgenin geçmişi hakkında bilgi edinerek yöresel gelenek ve göreneklerini yeniden gündeme getirdikleri ve meslek dallarının çeşitliliğinin artması gibi olumlu etkiler görülmektedir. Ancak, yöre halkının kültürel açıdan bu denli zenginleşmesinin yanında dışarıdan gelen yabancı turistlerden edindikleri tutum ve davranışlar sonucu aile ilişkilerinin değişmesi ya da zayıflaması, gelenek göreneklerdeki ve yaşam tarzlarındaki değişim gibi olumsuz etkiler de görülmektedir. Özellikle turistlerin yoğun olarak ziyaret ettiği alanlarda bu etki daha da fazla olmaktadır. Turizm sayesinde toplumlar arasında kültürel değişim meydana gelmektedir. Bu noktada dikkat edilmesi gereken husus, kültürel gelişimin o toplum üzerinde bir yozlaşmaya sebebiyet vermemesidir. Turizmin sosyo-kültürel çevre üzerindeki olumsuz etkileri Tablo 18'de gösterilmektedir.

Tablo 18. Hunter ve Green (1995)'e göre turizmin sosyo-kültürel çevre üzerindeki olumsuz etkileri (Sertkaya, 2001)

ETKİLER	POTANSİYEL SONUÇ
<b>TARİH</b>	Tarihi eserlerin kaçak kazı yapan kişilerce satılması
<b>GELENEKSEL SANATLAR</b>	El sanatlarına talep artışı nedeniyle bu yeteneğe sahip bölge halkının yaşadığı çevreden ayrılmasıyla yöresel sanatların yok olması
<b>GELENEKLER</b>	Geleneksel yaşam biçiminden batılı yaşam biçimine geçiş
	Yiyecek alışkanlığında değişim
	Milli içecekler ve alkol kullanımında artış
<b>DEĞER VE NORMLAR</b>	Aile yapısında etkileşimler
	Suç oranında artış

Turizmin gerçekleştiği alanlarda turizmin üretilen mal ve hizmetlerin kalitesinden istihdam hacminin artışına kadar ekonomik anlamda birçok etkisi vardır. Olumlu etkilerine bakıldığında hem ülkenin hem de yer aldığı bölgenin finansal kaynak değerlerinin çeşitlenmesini sağladığını ve yapılan turizm yatırımlarının hızlı bir biçimde geri döndüğü görülmektedir. Bu sayede, ülkenin ve o bölgenin dünya turizm piyasasında yer almasına yardımcı olmaktadır. Ancak, bunun yanında birçok olumsuz etkiye de sahiptir. Turizmin ekonomik açıdan olumsuz etkileri Tablo 19' da özetlenmektedir.

Tablo 19. Turizmin ekonomik açıdan olumsuz etkileri (Kolcu, 1993)

ETKİLER	POTANSİYEL SONUÇ
<b>ENFLASYON</b>	Turistlerin geldiği ülke ile ziyaret edilen ülke arasındaki farklı ekonomik yapıların çelişkisi nedeniyle meydana gelen enflasyon
	Yatırımcıların turistik çekicilik kapsamında yer alan doğal ve tarihi kültürel mekanlara yakın hatta bu mekanların içine yatırım yapmak isteyişleri ekonomik açıdan arsa değerlerinin yükselişi, spekülasyonlar ve çevre ile çatışmalar
<b>DOĞAL VE TARİHSEL KAYNAKLAR</b>	Doğal ve tarihsel kaynakların turizm pazarında aşırı kullanımına, dolayısıyla bütün kaynakların tahribi, azalması ve ekonomik olarak işbirliğini yitirmesine yol açıdır.
	Bir yandan doğal ve kültürel tarihi çevre, tehlide uğramakta ve zamanla yitirilmekte ve ülkenin yerine konulamayacak kültürel kayba uğramakta oluşu yanında, turizm açısından önemli çekicilik kaynaklarını kaybetme

### 1.13.1. Koruma-Kullanım İlişkileri

#### 1.13.2. Taşıma Kapasitesi

Taşıma kapasitesi, bir çevrenin gelecekteki uygunluğunu azaltmadan sürdürülebilirliğinin sağlanabildiği maksimum kişi sayısıdır. Alanın taşıma kapasitesinin dikkate alınması ile turizm ve rekreasyon alanının doğal, ekonomik ve sosyal sağlığına olan olumsuz etkileri en düşük düzeye getirilebilmektedir (Erduran, 2003). Bu kavram, meraların aşırı otlatmadan korunması amacıyla geliştirilmiş olan “otlak taşıma kapasitesi”nden, örneksime yoluyla turistik ve rekreasyonel kullanımlara uyarlanmıştır (Kalem, 2001). Demir (2001)’e göre taşıma kapasitesi, Milli Park gibi korunan alanlar için oldukça önemlidir. Çünkü bir parkın taşıma kapasitesi, o parkın ekolojisine zarar vermeden alanın sürdürülebilirliğini sağlayacak sayıdaki ziyaretçi miktarını belirlemektedir. Milli parklardaki taşıma kapasitesini belirleyen çevresel etmenler şunlardır (Erduran, 2003);

- Alanın büyüklüğü ve kullanılabilir yüzey,
- Tabiatın kolayca bozulabilir olması,
- Yaban hayatı kaynakları,
- Topografya ve bitki yapısı,
- İnsan ziyaretçilerine duyarlı belirgin hayvan türleri,
- Turistlerin gözlemlene tercihleri,
- Ziyaretçilerin görüşleri,
- Tesislerin uygunluğu.

Taşıma kapasitesi şu formüle göre hesaplanmaktadır;

$$\text{Rotasyon Katsayısı} = \frac{\text{Bölgenin turistlere açık olduğu gün sayısı}}{\text{Ortalama ziyaret süresi (gün)}}$$

Günlük Toplam Ziyaretçi Sayısı (kişi) = Taşıma Kapasitesi x Rotasyon Katsayısı

$$\text{Taşıma Kapasitesi (kişi)} = \frac{\text{Turistler tarafından kullanılan alan (m}^2\text{)}}{\text{Ortalama bireysel standart (kişi/m}^2\text{)}}$$

Taşıma kapasitesi, fiziki, ekonomik ve sosyal taşıma kapasitesi olarak ayrılabilir. Fiziki taşıma kapasitesi öncelikle bir alanın taşıyabileceği insan sayısı veya etkinlik

türünün sayısını göstermektedir. Ekonomik taşıma kapasitesi, kaynakların çok çeşitli kullanımı ile ilgilenebilir. Bir alan için ön görülen kullanım ve bu alanda yer alabilecek başka kullanımların göreceli karşılaştırmasını sağlamaktadır. Sosyal taşıma kapasitesi, çoğunlukla görsel, psikolojik ve davranışsal taşıma kapasitesi olarak da tanımlanmaktadır. Alanı kullanan bireylerin algılamada kolaylık ya da zorluk çekip çekmemesi, alanın kalabalık olup olmaması ya da yaşanabilir olup olmamasıdır (Kuntay, 2004).

### 1.13.3. Kabul Edilebilir Değişim Sınırı

Kabul edilebilir değişim sınırı, aktivitelerin olası etkilerini belirleyip, ne kadar değişikliğe müsamaha edilebileceğine önceden karar veren, sistematik olarak neler olduğunu gösteren ve eğer aşılmış kalite standartları üzerinde anlaşmaya varılmış ise hangi aktivitelerin uygun olduğu saptayan bir yöntemdir. Kabul edilebilir değişim sınırı yönteminin aşamalarını şu adımlar oluşturmaktadır;

1. Adım: Alanın ve sorunların Saptanması
2. Adım: Olanak Çeşitlerini Belirlemek ve Saptamak
3. Adım: Kaynak ve Sosyal Koşulların ya da Göstergelerin Seçimi
4. Adım: Kaynak ve Sosyal Koşulların Envanteri
5. Adım: Kaynak ve Sosyal Koşulların Standartlarının Açıkça Belirtilmesi
6. Adım: Alternatif Olanak Sınıflarının Saptanması
7. Adım: Her Alternatif İçin Yönetim Eylemlerinin Saptanması
8. Adım: Bir Alternatifin Değerlendirilmesi ve Seçimi
9. Adım: Eylemler ve Gözlem Koşullarının Tamamlanması

İlk iki adım, “ne sağlanır” ve “ne başarılmalıdır” hakkında bir ROS (Rekreasyon Olanakları Spektrumu) saptaması içerir. Bu hedefler sürecin kanlı boyunca idareciye rehberlik eder. Bu yüzden her alan için arzulanan koşulların ne olacağını açıklamak önemlidir. Göstergelerin seçiminden sonra, güncel olarak üretilen bir envanter belirlenmelidir.

## 2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

### 2.1. Materyal

Araştırma alanı olarak Altındere Vadisi Milli Parkı sınırları içinde kalan alan seçilmiştir.

Araştırmada Milli Parkı çeşitli yönleriyle tanımlayan 1/25.000 ölçekli topoğrafik haritalar ile yine aynı ölçekte hazırlanmış ve alanı, doğal ve kültürel değerler açısından tanımlayan haritalardan, ayrıca araştırma alanı ile ilgili her türlü plan, proje, resim ve diğer materyallerden geniş ölçüde yararlanılmıştır.

Altındere Vadisi Milli Parkı'nın sahip olduğu doğal ve kültürel kaynak değerleri ile koruma ve turizm potansiyelini ortaya koyan Altındere Vadisi Milli Parkı Uzun Devreli Gelişme Planı Analitik Etüt Raporu (2005) incelenmiştir.

Turizm potansiyeli üzerinde önemli etkileri olan iklim koşullarının etüdü için Trabzon Meteoroloji Bölge Müdürlüğü'nden araştırma alanı ile ilgili son on yılın rasat değerleri elde edilerek incelenmiştir.

Çalışmalar sırasında araştırma alanından çekilen fotoğraflardan, arazi üzerinde yapılan gözlem ve incelemelerden yararlanılarak bu bilgiler değerlendirmelere alınmış, konu ile ilgili yapılan literatür taraması ile birlikte yöre ile ilgili olarak düzenlenmiş olan rapor ve haritalar incelenerek değerlendirilmiştir. Bu çalışmada, yöneme temel teşkil eden uzman anketi 16 farklı uzman gruba uygulanarak değerlendirilmiştir.

Araştırma alanında yapılan gözlem ve yerel incelemeler yanında araştırma alanı içinde çeşitli rekreatif ve turistik etkinlikler amacıyla gelen yerli ve yabancı turistlere anket çalışması yapılmıştır. Ayrıca alanın koruma ve turizm değerini ortaya koymaya yönelik olarak yerel halka da anket çalışması yapılmıştır.

Yapılan çalışmaya katkı sağlayabilecek her türlü bilimsel araştırmalar, yayınlar, makaleler, istatistikler, haritalar, fotoğraflar ve anketler materyal olarak kullanılmıştır.

## 2.2. Yöntem

Yöntem olarak, ilk defa Kalem (2001) tarafından ortaya konularak geliştirilen ve Kastamonu İli kıyı bölgesi ve yakın çevresine uyguladığı “Ölçüt Karneleri Yöntemi” kullanılmıştır.

Yöntem, koruma ve kullanım değerleri olmak üzere iki ana kısımdan oluşmaktadır. Bu iki değer yüzde olarak hesaplanmakta ve aralarındaki fark (pozitif ya da negatif olarak) “doğal/kültürel değerlerin korunması açısından alanın turizm potansiyeli”ni ya da “kullanılabilir turizm potansiyeli”ni ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda, “doğal” ve “kültürel” başlıklar altında belirlenen ölçütler tek tek irdelenmektedir. Bu ölçütler şunlardır;

- Coğrafi konumun sunduğu avantajlar ve dezavantajlar,
- Yüzey şekillerinin (dağlar, ovalar, kıyılar, vadiler, vb.) turistik kullanım açısından elverişliliği ve duyarlılığı,
- Jeolojik yapı, sismolojik durum ve toprak koşulları açısından turistik kullanım olanakları ve koruma ihtiyaçları,
- İklimsel koşulların oluşturduğu olanaklar,
- Hidrolojik özelliklerin (termal kaynaklar, akarsular, göller, vb.) turistik kullanım açısından elverişliliği ve duyarlılığı,
- Doğal bitki örtüsü ve hayvan varlığı açısından turistik kullanım olanakları ve koruma ihtiyacı,
- Doğa Koruma ve Rekreasyon Alanlarının sunduğu turistik kullanım olanakları ve koruma ihtiyacı,
- Tarihsel değerlerin turistik kullanım ve koruma açılarından önemi,
- Sosyo-ekonomik koşulların (demografi, ekonomi, turizm sektörünün durumu, eğitim, sağlık, vb.) turistik kullanım açısından uygunluğu, mevcut olanakların yeterliliği;
- Arazi kullanımının (orman, tarım, yayla, mera, yerleşim, vb.) turizm açısından uygunluğu,
- Teknik altyapının (ulaşım, iletişim, şehircilik, elektrik, su, kanalizasyon, vb.) turizm açısından uygunluğu ve yeterliliği,
- Folklorik değerlerin (halk oyunları, mimari, geleneksel yaşam tarzı, el sanatları, yöresel giyim, vb.) turizm açısından kullanım olanakları ve korunma ihtiyacı,



- Sosyal ve kültürel yaşamın (sivil örgütlenme, sinema-tiyatro, festivaller, sanat, spor, basın-yayın, dinsel değerler, vb.) turizm açısından sağladığı olanaklar,
- Kültürel Koruma Alanlarının (Kentsel Sitler, Dünya Mirası Alanları, vb.) sunduğu turistik kullanım olanakları ve koruma ihtiyacı.

Çalışma alanına uygun olarak 23 ölçüt geliştirilmiş ve bu ölçütler ayrı ayrı karneler halinde değerlendirilmiştir. Her ölçütün ağırlık katsayılarının nesnel biçimde belirlenebilmesi için çeşitli disiplinlerde çalışan 16 uzman kişiye anket uygulanmıştır (Ek-1). Ayrıca, alanı kullanan yerli ve yabancı turistler ile yerel halk ve yerel kurumlara alanın mevcut durumuna ve sahip olduğu etkinliklere yönelik 140 katılımcıya ayrı bir anket uygulanmıştır (Ek-2).

### 2.2.1. Anketlerin Uygulanması

#### 2.2.1.1. Uzman Anketi Uygulaması

Uzmanlara yönelik yapılan ankette her bir ölçütün önem derecesi ile ilgili sorular yöneltilmiş ve “önemsiz”, “önemli”, “çok önemli” olmak üzere üç seçenekli yanıtlar sunulmuştur ve birinin işaretlenmesi istenmiştir. Değerlendirmelerde katsayı olarak “önemsiz” seçeneğine (0) puan, “önemli” seçeneğine (1) puan ve “çok önemli” seçeneğine (2) puan verilmiştir. Her bir ölçütün ağırlık katsayısı aşağıdaki formülle hesaplanmıştır;

$$a = \frac{(n_0 \times 0) + (n_1 \times 1) + (n_2 \times 2)}{N}$$

a = ağırlık katsayısı

n = anketlerde ilgili seçenek için alınan yanıt sayısı

0 = “önemsiz” seçeneğinin puanı

1 = “önemli” seçeneğinin puanı

2 = “çok önemli” seçeneğinin puanı

N = anketlerde alınan toplam yanıt sayısı ( $n_0 + n_1 + n_2$ )

Örneğin; ankete katılan 16 uzman kişiden 7 kişi Milli Park’ın jeolojik oluşumlarının “önemli”, 1 kişi “önemsiz” ve 8 kişi “çok önemli” cevabını vermiştir. Formülde

değerlendirmeleri yerlerine koyduğumuzda “jeolojik oluşumlar” ölçütünün ağırlıklı katsayısı;

$$a = \frac{(1 \times 0) + (7 \times 1) + (8 \times 2)}{16} = 1,43 \text{ 'dür.}$$

Yapılan uzman anketi değerlendirmesi sonucunda Altındere Vadisi Milli Parkı için belirlenen doğal ve kültürel ölçütlerin ağırlık katsayıları Tablo 20’de gösterilmektedir.

Tablo 20. Turistik potansiyeli oluşturan ölçütler ve ağırlık katsayıları

No	Doğal Ölçütler	Ağırlık Katsayısı	No	Kültürel Ölçütler	Ağırlık Katsayısı
1	Coğrafi Konum	1,2	12	Alan Kullanımı	1,4
2	Yüzey Şekilleri	1,6	13	Sosyo-Ekonomik Durum	1,3
3	Jeolojik Oluşumlar	1,4	14	Sosyal Altyapı	1,3
4	Sismolojik Koşullar	0,5	15	Folklor	1
5	Toprak ve Yeraltı Zenginlikleri	0,8	16	Geleneksel Mimari ve El Sanatları	1,6
6	İklim Koşulları	1,1	17	Tarih ve Arkeoloji	1,7
7	Hidrolojik Durum	1,9	18	Ulaşım ve İletişim	1,5
8	Bitki Örtüsü	2	19	Enerji ve Su Altyapısı	1,1
9	Yaban Hayatı	1,5	20	Sosyal Davranışlar	1,4
10	Rekreasyon Alanları	1,6	21	Sosyo-Kültürel Yaşam	1,9
11	Çevre Sorunları	1,7	22	Yöre Mutfağı (Gastronomi)	1
			23	Kültürel Koruma Alanları	1,9

Çalışma alanının koruma-kullanım açısından “kullanılabilir turistik potansiyeli”nin ortaya konulabilmesi için “ölçüt karneleri” hazırlanmıştır. Yukarıdaki tabloda elde edilen veriler ölçüt karnelerine işlenmektedir. Kalem (2001)’e göre,

“Kullanım Değeri” ile ilgili göstergelerin formüle edilmesinde alandaki;

- Niceliği: Bolluğu, kıtlığı, çeşitliliği, vb.
- Niteliği: İlginçliği, güzelliği, vb.
- Turistik kullanım açısından elverişliliği ve sunduğu olanaklar

“Koruma Değeri” ile ilgili göstergelerin formüle edilmesinde alandaki;

- Niceliği: Bolluğu, kıtlığı, çeşitliliği, vb.

- Turistik kullanımının (doğal) ya da kullanılmamanın (kültürel) oluşturabileceği potansiyel tehdit
- Ölçütün duyarlılığı ve kaybolma eğilimi dikkate alınmaktadır.

Tablo 21’de gösterildiği gibi her ölçüt için düzenlenen karnelerde alanın koşulları tanımlanan gösterge kategorilerinden hangisine daha yakın durumda ise alan o kadar puan almaktadır. Puanlama yapılırken alanın ilgili ölçütün sahip olukları özellikler ve hangi göstergeye yakın oldukları ilgili konu başlıklarında izah edilmektedir. Elde edilen puanlar o ölçütün ağırlık katsayısı ile çarpılarak “ağırlıklı kullanım” ve “ağırlıklı koruma” değerleri elde edilmektedir. Bu iki değer birbirinden çıkarılmasıyla alanın o ölçütüyle ilgili “kullanılabilir turistik potansiyeli” bulunmaktadır.

Tablo 21. Ölçüt Karnesi

<b>Ölçütün Numarası ve Konusu</b>		<b>Alan Değeri</b>
<b>Ölçütün Ağırlık Katsayısı</b>		
<b>Puan</b>	<b>I. Kullanım Değeri ile İlgili Göstergeler</b>	
-	Değerlendirme konusu ölçütün alan için geçerli olmaması durumu.	
1	Değerlendirmeye konu olan ölçütün, alanda <u>çok az</u> miktarda bulunması (nicel); turistik etkinlikler için sunduğu olanakların <u>çok az elverişli</u> olması, peyzaj değerinin <u>çok düşük</u> olması (nitel) durumu.	
2	Değerlendirmeye konu olan ölçütün, alanda <u>sınırlı</u> miktarda bulunması (nicel); turistik etkinlikler için sunduğu olanakların <u>sınırlı düzeyde elverişli</u> olması, peyzaj değerinin <u>orta düzeyde</u> olması (nitel) durumu.	
3	Değerlendirme konusu ölçütün, alanda <u>bol</u> miktarda bulunması (nicel); turistik etkinlikler için sunduğu olanakların <u>elverişli</u> olması, peyzaj değerinin <u>yüksek</u> olması (nitel) durumu.	
4	Değerlendirmeye konu olan ölçütün, alanda <u>çok fazla</u> miktarda bulunması (nicel); turistik etkinlikler için sunduğu olanakların <u>çok elverişli</u> olması, peyzaj değerinin <u>olağanüstü</u> olması (nitel) durumu.	
<b>Kullanım Değeri</b>		x
<b>Ağırlıklı Kullanım Değeri (Kullanım Değeri x Ölçütün Ağırlıklı Katsayısı)</b>		xi
<b>Puan</b>	<b>II. Koruma Değeri İle ilgili göstergeler</b>	
-	Değerlendirme konusu ölçütün alan için bulunmaması durumu.	
1	Değerlendirmeye konu olan ölçütün, alanda <u>çok fazla</u> miktarda bulunması (nicel); <u>tehdit altında olmaması</u> ; her türlü turistik etkinliği tolere edebilecek düzeyde olması; <u>kullanmanın korumadan daha önemli olması</u> (nitel) durumu.	
2	Değerlendirmeye konu olan ölçütün, alanda <u>bol</u> miktarda bulunması (nicel); <u>sınırlı bir tehdit altında</u> olması; turistik etkinlikleri <u>belli bir ölçüde</u> tolere edebilecek düzeyde olması; <u>doğa korumanın da önemli</u> olması durumu.	
3	Değerlendirmeye konu olan ölçütün, alanda <u>az</u> miktarda bulunması (nicel); <u>tehdit altında</u> olması; <u>sınırlı</u> bir ölçüde tolere edebilecek düzeyde olması; <u>doğa korumanın kullanımdan daha önemli</u> olması; (nitel) durumu.	

Tablo 21'in devamı

4	Değerlendirmeye konu olan ölçütün, alanda <u>çok az</u> miktarda bulunması (nicel); <u>çok yönlü</u> tehdit altında olması; turistik etkinliklere karşı <u>çok duyarlı</u> olması, korumanın kullanımdan <u>çok daha önemli</u> olması (nitel) durumu.	
<b>Koruma Değeri</b>		y
<b>Ağırlıklı Koruma Değeri (Koruma Değeri x Ölçütün Ağırlık Katsayısı)</b>		yi
<b>Kullanılabilir Turistik potansiyel (Kullanım Değeri-Koruma Değeri)</b>		z
<b>Ağırlıklı Kullanılabilir Turistik-Potansiyel (Ağırlıklı Kullanım Değeri-Ağırlıklı Koruma Değeri)</b>		zi

Sübjektiviteden kaçınmak için gösterge kategorilerinin olabildiğince az ve koruma ile kullanım arasında bir karşılaştırma yapılmasına olanak verecek sayıda tutulması gerekmektedir. Bu bakımdan esnek bir kullanım/koruma karşılaştırmasına olanak veren en az dört gösterge kategorisine ihtiyaç bulunmaktadır. Değerlendirmeye konu olan ölçütün alanda bulunmaması durumunu gösteren ilk gösterge bir yana bırakıldığında, alanda varlığı söz konusu olan bir ölçüt için dört gösterge kategorisi optimum bir genişlik olarak kabul edilmiştir. Değerlendirmeyi kolaylaştırmak, sübjektifliği azaltmak, benzer ölçütler arasından mantıksal bir bütünlük (anlam bütünlüğü) sağlamak amacıyla, benzer nitelikteki değerlerle ilgili göstergeler standart bir şekilde formüle edilmeye çalışılmıştır (Kalem, 2001).

Ölçüt karnelerinde kullanılan göstergeler nicel ve/veya nitel değerler olabilmektedir. Nicel ölçütler (ör: akarsuların uzunluğu, dağlık alanların genişliği), istatistik veriler, ölçüler, haritalar veya bilimsel araştırmalarla; nitel ölçütler (ör: doğal güzellik) ise konu ile ilgili kişilerin, kurumların yorumları, görüşleri ve fotoğraf gibi görsel materyallerle desteklenmektedir (Kalem, 2001).

Bazı durumlarda alan ile ilgili ölçüt hem “koruma” hem “kullanım” değerlerine sahipken, sadece “kullanım” veya “koruma” değerlerine de sahip olabilir. Örneğin; “yaban hayatı varlığı” hem koruma hem kullanım değerlerine sahipken, iklim sadece kullanım değerine sahiptir. Bu durumda, iklim açısından bir alanın “kullanım değeri” aynı zamanda “koruma değeri”ne eşittir denilebilir.

Alanın genel “kullanılabilir turistik potansiyeli” (Z) ni hesaplayabilmek için öncelikle her bir ölçütün “kullanılabilir turistik potansiyel” değerleri toplamının ( $\sum Z$ ) elde edilebilecek maksimum değere ( $\sum Z_{max}$ ) göre yüzdesi ile bulunmaktadır (Kalem, 2001):

$$\sum Z = z_1 + z_2 + z_3 + \dots + z_n$$

$$Z = (\sum Z / \sum Z_{max}) \times 100$$

Alanın genel “kullanılabilir turistik potansiyeli” (Z) nin belirlenebilmesinin diğer bir yolu, alanın yüzdeye indirgenmiş “ağırlıklı kullanım” değerinden (X), “ağırlıklı koruma” değerinin (Y) çıkarılmasıdır (Kalem, 2001):

$$X = (\sum x / \sum x_{\max}) \times 100 \text{ (\% olarak)}$$

$$Y = (\sum y / \sum y_{\max}) \times 100 \text{ (\% olarak)}$$

$$Z = X - Y$$

Burada;

X: Alanın “ağırlıklı kullanım” değeri

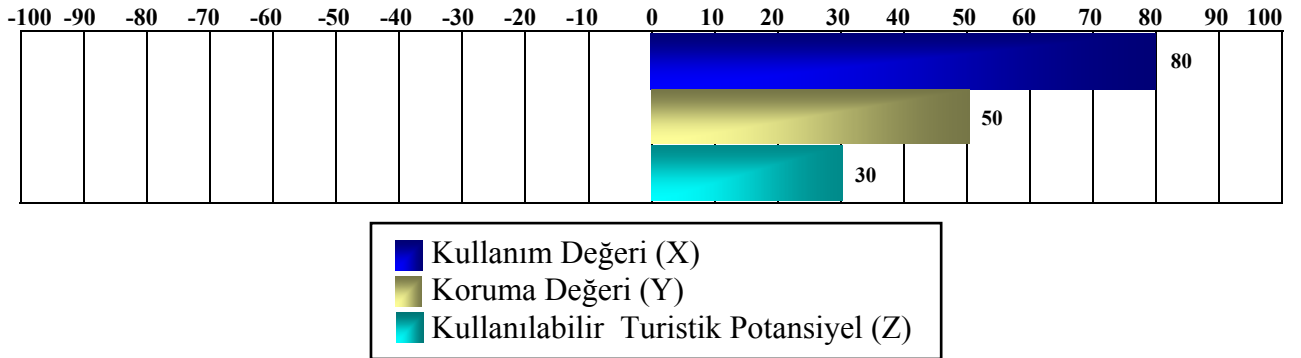
Y: Alanın “ağırlıklı koruma” değeri

Z: Alanın “kullanılabilir turistik potansiyeli”

x: Her bir ölçüte göre alanın “ağırlıklı kullanım” değeri

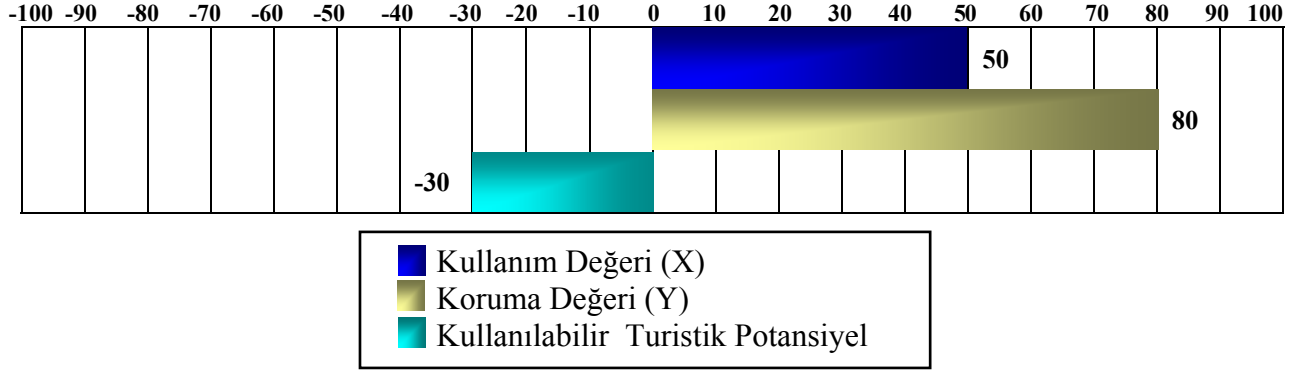
y: Her bir ölçüte göre alanın “ağırlıklı koruma” değeri

$\sum x_{\max}$ ,  $\sum y_{\max}$ ,  $\sum Z_{\max}$ : Ölçütlerin maksimum “ağırlıklı kullanım ( $\sum x_{\max}$ ), koruma ( $\sum y_{\max}$ ) ve kullanılabilir turistik potansiyel ( $\sum Z_{\max}$ )” değerlerinin toplamıdır. Örneğin, bir alanın değerlendirilmesinde elde edilen “ağırlıklı kullanım” ve “ağırlıklı koruma” değerlerinin maksimum değerler toplamı ( $\sum x_{\max} + \sum y_{\max}$ ) = 100 olduğu kabul edilsin. Alanın; “ağırlıklı kullanım” değeri ( $\sum x$ ) = 80, “ağırlıklı koruma” değeri ( $\sum y$ ) = 50 varsayalım. Bu durumda alanın “ağırlıklı kullanım” değeri  $(80/100) \times 100 = \%80$ ; “ağırlıklı koruma” değeri  $(50/100) \times 100 = \%50$  ve “kullanılabilir turizm potansiyeli” (Z) =  $80 - 50 = 30$  olacaktır (Şekil 9 )



Şekil 9. “Kullanım” değerinin, “Koruma” değerinden yüksek olması durumunda “Kullanılabilir Turistik Potansiyel”

Şekil 10’da ise, “kullanım değeri”nin “koruma değeri”ne göre daha düşük çıkması durumunda “kullanılabilir turistik potansiyel” in negatif çıkması gösterilmektedir.



Şekil 10. “Koruma” değerinin “Kullanım” değerinden yüksek olması durumunda “Kullanılabilir Turistik Potansiyel” (Kalem, 2001)

Verilen örnekler doğrultusunda; “kullanılabilir turizm potansiyeli” (Z) nin negatif ya da pozitif değer çıkması mümkündür. Bu doğrultuda (Z) değeri pozitif çıkarsa, alanının turistik amaçlı kullanma potansiyeline sahip olduğu; (Z) değeri negatif çıkarsa, alanın turistik kullanımı yerine korunmasının daha öncelikli amaç olması gerektiği görülmektedir.

Eğer değerlendirme, ölçütlerin ağırlık katsayıları dikkate alınarak yapılırsa, “kullanım” ve “koruma” değerleri ile “kullanılabilir turizm potansiyel” ağırlıklı olarak elde edilir. Bu durumda;

$X_i$ : Alanın, genel “ağırlıklı kullanım” değeri

$Y_i$ : Alanın, genel “ağırlıklı koruma” değeri

$Z_i$ : Alanın, genel “ağırlıklı kullanılabilir turistik potansiyeli”

$x_i$ : Her bir ölçüte göre alanın, “ağırlıklı kullanım” değeri

$y_i$ : Her bir ölçüte göre alanın , “ağırlıklı kullanım” değeri

$\sum x_{imax}$ ,  $\sum y_{imax}$ ,  $\sum z_{imax}$ : Ölçütlerin alabilecekleri maksimum “ağırlıklı kullanım ( $\sum x_{max}$ ), ağırlıklı koruma ( $\sum y_{max}$ ) ve ağırlıklı kullanılabilir turistik potansiyel ( $\sum z_{max}$ )” değerlerinin toplamıdır (Kalem, 2001).

### 2.2.1.2. Halk Anketi Uygulaması

Yöntem doğrultusunda uzman gruplarına yapılan anketler dışında hem halk katılımıcılığının sağlanması anlamıyla hem de alanın belirlenen ölçütler dışında kalan

özellikleri, eksik yönleri ve alanı kullanan grup yapısını ortaya koyabilmek ve ölçütleri değerlendirmede destekleyici olması açısından halka anket yapılmıştır. Halkı oluşturan gruplar, alanı ziyarete gelen yerli ve yabancı turistler ile burada yaşayan ve çalışan yerel kesimdir. Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanan anketler bizzat kendilerinin yanıtlayabileceği şekilde hazırlanmıştır. Anket sayısının belirlenmesinde Milli Park'ına giriş yapan yıllık ortalama kişi sayısı baz alınarak aşağıdaki formül kullanılmıştır.

$$n = \frac{N \times t^2 \times p \times q}{N \times m^2 + t^2 \times p \times q}$$

N = Toplumun Büyüklüğü

t = Güven Katsayısı

m = Hata Yüzdesi

p, q = Varyans Katsayısı

n = 150.000

t = 2 (% 95 güvenle çalışılmıştır)

m = % 10

p, q = 0.5, 0,5 (Toplumun homojen bir toplum olduğu düşünülmüştür)

$$n = \frac{150.000 \times 2^2 \times 0.5 \times 0.5}{150.000 \times 0.1^2 + 2^2 \times 0.5 \times 0.5} = \frac{150.000}{1501} = 99.9 = 100$$

Çıkan sonucun 100 olmasına karşın Altındere Vadisi Milli Parkı'na gelen ziyaretçilere yapılan anket sayısı 140 olarak belirlenmiştir.

### **3. BULGULAR**

#### **3.1. Doğal Ölçütler**

##### **3.1.1. Coğrafi Konum ve Değerlendirme**

Altındere Vadisi Milli Parkı, Doğu Karadeniz Bölgesi, Trabzon İli, Maçka İlçesi'nde, 40° 36' 55" kuzey enlemleri ve 39° 37' 55" doğu boylamları arasında bulunmaktadır. Maçka İlçesi'nin doğusunda Trabzon İli Merkez ve Yomra İlçeleri, batısında Düzköy, Akçaabat, Tonya ilçeleri; kuzeyinde Trabzon Merkez İlçesi; güneyinde Gümüşhane İli yer almaktadır. Milli Park'ın Trabzon İli'ne uzaklığı 48 km.'dir. Denizden yüksekliği 1000m. ile 3032m. arasında değişen Altındere Vadisi Milli Parkı, 09.09.10987 yılında 87/12097 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile milli park ilan edilmiş olup 4800 hektar alana sahiptir. Milli Park sınırları dahilinde 1 km. uzaklıktaki Altındere ve 16 km. uzaklıktaki Çoşandere köylerinin bir kısmı bulunmaktadır (Ek-4).

Bir alanın coğrafi konumu ya da başka bir ifadeyle erişebilirliği, o alanın turistik ve rekreatif kullanımı açısından önemlidir. Erişebilirliğin kolay olması, o alanın daha fazla sayıda turist çekmesi anlamına gelmektedir. Ancak, aşırı kullanım doğal ve kültürel değerler üzerinde meydana gelen tahribatlar sonucu bu kısa süreli bir kullanım şekline dönüşmektedir. Ne var ki, coğrafi konum açısından uzakta olan bir alan için bu durum tam tersidir. Yoğun kullanımdan uzak olacağından ötürü kaynak değerler üzerinde tahribat en az seviyede olacaktır. Dolayısıyla kullanım da uzun süreli olacaktır.

“Coğrafi Konum” ölçütüyle ilgili yapılan anket sonucunda verilen yanıtların % 25'i önemsiz, % 31,25'i önemli ve % 43,75'i çok önemli şeklinde olmuştur. Buna göre, ölçütünün ağırlık katsayısı 1,2'dir.

Altındere Vadisi Milli Parkı, Trabzon İli'ne 48 km. ve Gümüşhane İli'ne 100 km. yakınlığı sebebiyle, turistik talebin kaynağı olan merkezlerden en az birine çok yakın olduğundan kullanım değeri 3, ağırlıklı kullanım değeri 3,6'dır. 2007 yılında adrese dayalı 81 ilde yapılan nüfus sayımlarına göre Trabzon İli'nin nüfusu 748.982'dir. Dolayısıyla, alan, nüfusu 500.000-1.000.000 arasındaki en az bir yerleşim merkezinin etki alanı içinde olduğundan kullanım değeri 3, ağırlıklı kullanım değeri 3,6'dır. Bu durumda alanın kullanılabilir turistik potansiyeli ve ağırlıklı kullanılabilir turistik potansiyeli 0'dır (Tablo 22).



Tablo 22.. Coğrafi konum karnesi

<b>Ölçütün No: 1 Coğrafi Konum</b>		<b>Alan Değeri</b>
Ölçütün Ağırlık Katsayısı: 1,2		
<b>Puan</b>	<b>I. Kullanım Değeri ile İlgili Göstergeler</b>	
-	Alan, turistik talebin kaynağı olan merkezlere çok uzak (1000km'den fazla)	
1	Alan, turistik talebin kaynağı olan merkezlere oldukça uzak (500-1000 km)	
2	Alan, turistik talebin kaynağı olan merkezlere oldukça yakın (250-500 km)	
3	Alan, turistik talebin kaynağı olan merkezlerden en az birine çok yakın (0-250 km)	
4	Alan, turistik talebin kaynağı olan büyük merkezlerden en az birine çok yakın (0-250 km)	
<b>Kullanım Değeri</b>		<b>3</b>
<b>Ağırlıklı Kullanım Değeri (Kullanım Değeri x Ölçütün Ağırlıklı Katsayısı)</b>		<b>3,6</b>
<b>Puan</b>	<b>II. Koruma Değeri İle ilgili göstergeler</b>	
-	Alan, nüfusu 10.000'den büyük yerleşim merkezlerinin <u>etki alanı</u> içinde değil	
1	Alan, nüfusu 10.000-100.000 arasındaki <u>en az bir</u> yerleşim merkezinin etki alanı içinde	
2	Alan, nüfusu 100.000-500.000 arasındaki <u>en az bir</u> yerleşim merkezinin etki alanı içinde	
3	Alan, nüfusu 500.000-1.000.000 arasındaki <u>en az bir</u> yerleşim merkezinin etki alanı içinde	
4	Alan, nüfusu 1.000.000'dan büyük <u>en az bir</u> yerleşim merkezinin etki alanı içinde	
<b>Koruma Değeri</b>		<b>3</b>
<b>Ağırlıklı Koruma Değeri (Koruma Değeri x Ölçütün Ağırlıklı Katsayısı)</b>		<b>3,6</b>
<b>Kullanılabilir Turistik potansiyel (Kullanım Değeri-Koruma Değeri)</b>		<b>0</b>
<b>Ağırlıklı Kullanılabilir Turistik-Potansiyel (Ağırlıklı Kullanım Değeri-Ağırlıklı Koruma Değeri)</b>		<b>0</b>

### 3.1.2. Yüzey Şekilleri ve Değerlendirme

Altındere Vadisi, Doğu Karadeniz Dağları'nın kuzey yamacında, denizden ortalama 2500 m. yükseklikte konumlanmaktadır. Vadi'nin doğusunda, Semen Tepesi (2477 m) Kurtluçeşme Tepesi (2506 m), Sazlık Tepe (2446 m); batısında, Yanık Tepe (2464 m) İstihkam Tepe (2566 m) Çatal Tepe (2551 m); kuzeyinde Goflagol Tepesi (2241 m) ve güneyinde, Taşkesen Tepesi (2820 m), Koskoma Tepesi (2600 m), İncesu Tepesi (2398 m) yer almaktadır. Alanın genel jeomorfolojik durumu, çok yarılmış, parçalı, röllyefi çok dar ve derin vadilerle bölünmüş karışık bir yapıdan oluşmaktadır. Bunda, Doğu Karadeniz jeomorfolojisinin ana görünümünün kıyıya dik akan paralel drenaja sahip akarsuların açtığı dar ve derin vadilerle parçalanmış sırtlardan oluşmasının etkisi vardır. Özellikle, Milli Park'ın güneyi bazı ayrıcalıklar göstermektedir. Güney kesimlerdeki yamaçlar daha çok az eğime sahiptir ve güneyden kuzeye doğru yükseltisi 3000 m.'den 1000 m.'ye kadar azalan topoğrafik bir özellik sergilemektedir. Alanın Meryemana Deresi ve kolları tarafından derin bir şekilde parçalanması yörede yamaçlar olmasını sağlamıştır. Aşağıya doğru

inildikçe yamaç eğimleri artmaktadır. Batıya doğru bakan yamaçlardaki eğim doğuya doğru bakan yamaçlardaki eğime oranla daha fazladır (Ek-5).

Milli Park alanının sınırlarını oluşturan dağlık kesimlerin üzerinde 2300-2500 m.'ler arasında yayılım gösteren çok belirgin bir aşınım yüzeyi uzanmaktadır. Aşınım yüzeyi Karadeniz'e doğru eğimli olup çoğu yerde eğimi % 2-5 arasında değişmektedir. Eğim sırtların kenarlarında biraz artar ve % 7 -8'e kadar çıkar. Aşınım yüzeyinin yaşı tam olarak tespit edilememiştir. Ancak Karadeniz çevresinin jeomorfolojisi üzerine yapılan çalışmalara göre aşınım yüzeyinin yaşı Miyosen olmalıdır. Milli Park sahasında bazı sırt parçaları üzerinde basamaklar görülmektedir. Esasında bu basamaklar aşınım yüzeyinin yöredeki küçük faylarla parçalanmış bölümleridir (Anonim, 2005) .



Şekil 11. Altındere Vadisi Milli Parkı'nın jeomorfolojik bir görünümü

Eğimin dik olması ve alanın yoğun yağış alması yörede özellikle Taşköprü ve Haliya Yaylalarında heyelanlara yol açmaktadır. Ayrıca Meryemana Vadisi'nin batı yamacının doğuya göre daha az güneş alması çığ oluşumlarının meydana gelmesine sebep olmaktadır.



Şekil 12. Meydana gelen heyelanlardan bir görüntü

Dağ, ova, plato, vadi, göl, nehir gibi jeomorfolojik özelliklere sahip alanlar her zaman turistik açıdan ilgi çekici yer olmuştur. Bu gibi yerlerin sahip oldukları özellikler o alan içerisinde tırmanma, yürüyüş, kayak, gözlem, rafting gibi çeşitli etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır. Dolayısıyla koruma-kullanım dengesinin iyi bir şekilde sağlandığı alanlarda jeomorfolojik özellikler önemli rol oynamaktadır.

Anket değerlendirmelerine göre; jeomorfolojik oluşumlar için verilen cevapların %43,75'i önemli, % 56,25'i çok önemli şeklinde olmuştur. Anketler doğrultusunda bu ölçütün ağırlık katsayısı 1.6'dır.

Alanda dağ, vadi, göl gibi çeşitli yüzey şekilleri bulunmaktadır ve bunların peyzaj değerleri çeşitli ve tırmanış, yürüyüş, kayak, kano, yaban hayatı izleme, fotoğraf, yamaç paraşütü, bisiklet gibi karasal turistik açık hava etkinliklerine uygun niteliktedir. Bu nedenle ağırlık katsayısı 3, ağırlıklı kullanım değeri, 4,8'dir.

Alan, yeryüzü şekillerinin turistik etkinliklere karşı duyarlı olduğu bir bölgedir. Ancak, bu etkinlikler belli bir oranda tolere edilebilir. Dolayısıyla ağırlık katsayısı 2 ve ağırlıklı kullanım değeri 3,2 olarak uygun görülmüştür. Sonuç olarak kullanılabilir turistik potansiyeli 1, ağırlıklı kullanılabilir turistik potansiyeli ise 1,6'dır (Tablo 23).

Tablo 23. Yüzey şekilleri karnesi

<b>Ölçütün No: 2 Yüzey Şekilleri</b>		<b>Alan Değeri</b>
Ölçütün Ağırlık Katsayısı: 1,6		
<b>Puan</b>	<b>I. Kullanım Değeri ile İlgili Göstergeler</b>	
-	Ölçüt alan için geçerli değil	
1	Alan karasal yüzey şekillerimin* yalnız birine sahip, bunların peyzaj değeri** önemsiz ve belirli karasal turistik açık hava etkinliklerine*** uygun nitelikte	
2	Alan karasal yüzey şekillerinden* en az ikisine sahip, bunların peyzaj değeri** yüksek ve belirli karasal turistik açık hava etkinliklerine*** uygun nitelikte	
3	Alan çeşitli karasal yüzey şekillerine* sahip, bunların peyzaj değeri** yüksek ve çeşitli karasal turistik açık hava etkinliklerine*** uygun nitelikte	
4	Alan çok çeşitli karasal yüzey şekillerine* sahip, bunların peyzaj değeri** olağanüstü ve çok çeşitli karasal turistik açık hava etkinliklerine*** uygun nitelikte	
<b>Kullanım Değeri</b>		<b>3</b>
<b>Ağırlıklı Kullanım Değeri (Kullanım Değeri x Ölçütün Ağırlıklı Katsayısı)</b>		<b>4,8</b>
<b>Puan</b>	<b>II. Koruma Değeri İle ilgili göstergeler</b>	
-	Ölçüt, alan için geçerli değil	
1	Dağların ve diğer yüzey şekillerinin* morfolojik özellikleri, peyzaj değerleri*** ve ekolojisi çok yönlü tehdit altında değil, her türlü turistik etkinliği tolere edebilecek durumda (hassas değil); kullanma korumadan daha öncelikli	
2	Dağların ve diğer yüzey şekillerinin* morfolojik özellikleri, peyzaj değerleri*** ve ekolojisi sınırlı tehdit altında, ancak turistik etkinlikleri belli bir ölçüde tolere edebilecek durumda; doğa koruma da önemli	
3	Dağların ve diğer yüzey şekillerinin* morfolojik özellikleri, peyzaj değerleri*** ve ekolojisi tehdit altında, ancak turistik etkinlikleri çok sınırlı bir ölçüde tolere edebilecek durumda; doğa koruma daha öncelikli	
4	Dağların ve diğer yüzey şekillerinin* morfolojik özellikleri, peyzaj değerleri*** ve ekolojisi çok yönlü tehdit altında ve turistik kullanıma karşı çok duyarlı; doğa koruma çok daha önemli	
<b>Koruma Değeri</b>		<b>2</b>
<b>Ağırlıklı Koruma Değeri (Koruma Değeri x Ölçütün Ağırlık Katsayısı)</b>		<b>3,2</b>
<b>Kullanılabilir Turistik potansiyel (Kullanım Değeri-Koruma Değeri)</b>		<b>1</b>
<b>Ağırlıklı Kullanılabilir Turistik-Potansiyel (Ağırlıklı Kullanım Değeri-Ağırlıklı Koruma Değeri)</b>		<b>1,6</b>
* <b>Karasal yüzey şekilleri:</b> dağ, ova, plato, vadi, göl...		
** <b>Karasal turistik etkinlikler:</b> tırmanış, yürüyüş, macera, kayak, yaban hayatı izleme, fotoğraf, yamaç paraşütü, bisiklet, bunky-jumping		
*** <b>Peyzaj değerleri ve ekoloji:</b> alpin, sub-alpin kuşak, yayla, kanyon, mağara, kayalık, dolin, geçit, yamaç, karasal ekosistemler ve habitatlar, ormanlar, maki, fundalık, çayırılık, tarım, geleneksel alan kullanım, akarsu, çağlayan göl, sulak alan, sazlık, yaban hayatı, biyolojik çeşitlilik, manzara		

### 3.1.3. Jeolojik Oluşumlar ve Değerlendirme

Altındere Vadisi Milli Parkı Kuzey Zon Hattında konumlanmaktadır (Şekil 13). Bu zonda, Mezozoyik-Senozoyik yaşlı volkanik ve plütonik kayaların yoğunlaşmaktadır. Güney Zon'da ise sedimanter kayalar hakim durumdadır (Taşlı ve diğ., 1999).



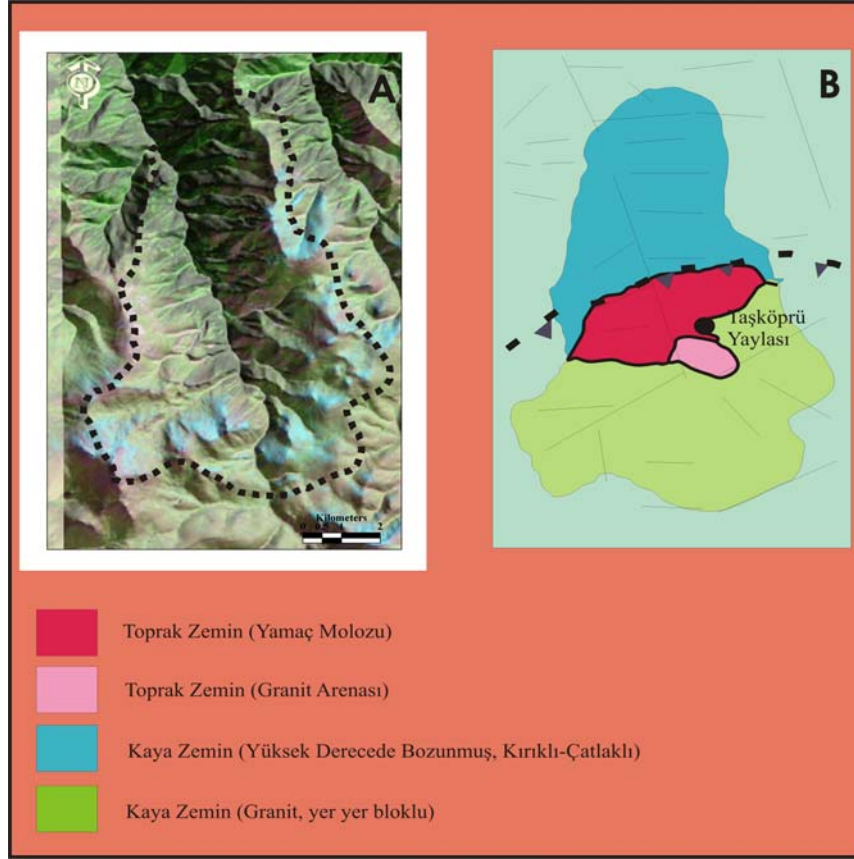
Şekil 13. Doğu Pontidlerde Litostratigrafik farklılıklar sunan zonlar. KAF: Kuzey Anadolu Fayı, KDAF: Kuzey Doğu Anadolu Fayı (Anonim, 2005)

Milli Park alanı bozulmaların son derece hakim olduğu bir bölgedir ve iki tür kaya zemini ayrımı yapılmıştır. İlki, granitik kayalardır. Yer yer bloksu yapıda ve sert zemin özelliğine sahip granitik kayalar yamaç eğimlerinin düşük olduğu yerlerde konumlanmışlardır. İkinci tip kaya zemini ise volkanik kayalardır. Bu tip kayalar özellikle Milli Park'ın en sert eğimli alanlarını oluşturmaktadır. Alanda, çoğunlukla andezit ve giderek artan sırayla dasit, granit, bazalt ve kuvarslı diyorit kayaları bulunmaktadır (Anonim, 2005) (Ek-6). Vadinin dikkat çekici morfolojisi içerisinde mevcut tepelerin ve sırtların daha çok trakiandezitler ile bazalttan olmakta, üzerinde Sümela Manastırı'nın bulunduğu kayanın da bir trakiandezit bloğundan oluşmaktadır (Menteş, 1992).



Şekil 14. Altındere Vadisi Milli Parkı'nın jeolojik kesiti (Anonim, 2001).

Park alanı, heyelan, kaya düşmesi ve çığ gibi doğal afetlere açık bir arazidir. Bunda toprak zeminin etkisi çok büyüktür. Özellikle Taşköprü Yaylası civarı bu etkiye açıktır. Heyelana sebep olan etkenler özellikle alandaki dik eğim, zeminin suya doygunluğu, kayaç veya zeminin özelliği ve tektonik yapıdır.



Şekil 15. Altındere Milli Parkı zemin sınıflaması (Anonim, 2005)



Şekil 16. Altındere Milli Parkı heyelan bölgeleri (Anonim, 2005)

İsbendomas ve Taşkörü yaylaları civarında demir-sülfür yatakları bulunmaktadır (Menteş, 1992).

Doğu Pontid Kuzey Zonunda yer alan Milli Park Alanı başlıca, volkanik ve plütonik kayaların mostra verdiği bir alan olup, Milli Park Alanı'nın, sadece, güney-güneydoğu kesiminde mermerler ortaya çıkmaktadır (Güven, 1998).

Bir alanın ilginç formlara sahip kayalıkları, travertenleri, kanyonları, mağaraları ya da sarkıt-dikitleri gibi jeolojik özellikleri o alandaki turistik kullanımı artırıcı özelliktedir. Örneğin, Pamukkale'deki travertenler her yıl yerli ve yabancı turistlerin ilgi odağı olmaktadır.

Anketlere verilen cevapların %6,25'i önemsiz, %43,75'i önemli ve %50'si çok önemlidir. Alanda, demir-sülfat yataklarının bulunuşu ve Milli park'ın güney-güneydoğu kesiminde bulunan mermerlerden ötürü alan, turistik ilgi açısından az sayıda, ulusal öneme sahip jeolojik oluşumlara ev sahipliği yapmaktadır. Bu durumda kullanım değeri 2, ağırlıklı kullanım değeri 2,8'dir.

Alanda korunması gereken jeolojik oluşumlara rastlanmadığından ötürü, turistik ilgi açısından sıradan jeolojik oluşumlara sahip olan Milli Park alanında her türlü turistik kullanımı tolere edebilecek düzeyde olup, kullanma korumadan daha önemli konumdadır.



Dolayısıyla ölçütün koruma değeri 1, ağırlıklı koruma değeri 1,4'dür. Sonuç olarak ağırlıklı kullanılabilir turistik potansiyeli 1,4'tür (Tablo 24).

Tablo 24. Jeolojik oluşumlar karnesi

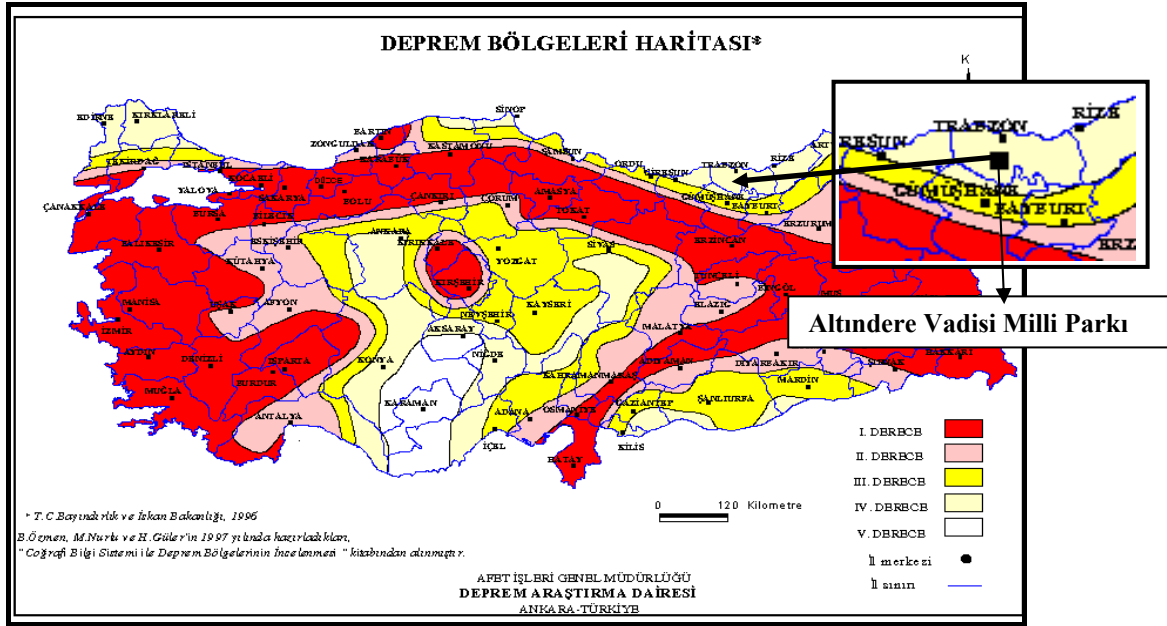
<b>Ölçütün No: 3 Jeolojik Oluşumlar</b>		<b>Alan Değeri</b>
Ölçütün Ağırlık Katsayısı: 1,4		
<b>Puan</b>	<b>I. Kullanım Değeri ile İlgili Göstergeler</b>	
-	Ölçüt alan için geçerli değil	
1	Alanda, turistik ilgi açısından az sayıda, sıradan (yerel öneme sahip) jeolojik oluşumlar bulunuyor	
2	Alanda, turistik ilgi açısından az sayıda, önemli (ulusal öneme sahip) jeolojik oluşumlar bulunuyor	
3	Alanda, turistik ilgi açısından az sayıda olağanüstü (uluslararası öneme sahip) ya da çok sayıda önemli (ulusal öneme sahip) jeolojik oluşumlar bulunuyor	
4	Alanda, turistik ilgi açısından çok sayıda olağanüstü (uluslararası öneme sahip) jeolojik oluşumlar bulunuyor ve bunlar turizme sunulmaya hazır durumda	
<b>Kullanım Değeri</b>		<b>2</b>
<b>Ağırlıklı Kullanım Değeri (Kullanım Değeri x Ölçütün Ağırlıklı Katsayısı)</b>		<b>2,8</b>
<b>Puan</b>	<b>II. Koruma Değeri İle ilgili göstergeler</b>	
-	Ölçüt, alan için geçerli değil	
1	Alan, turistik ilgi açısından sıradan jeolojik oluşumlara* sahip, bunlar her türlü turistik kullanımı tolere edebilecek düzeyde; tehdit altında değil, kullanma korumadan daha önemli	
2	Alan, turistik ilgi açısından çok sayıda önemli jeolojik oluşumlara* sahip, bunlar turistik kullanımı belli bir ölçüde tolere edebilecek düzeyde; sınırlı bir tehdit altında, koruma da önemli	
3	Dağların ve diğer yüzey şekillerinin* morfolojik özellikleri, peyzaj değerleri*** ve ekolojisi tehdit altında, ancak turistik etkinlikleri çok sınırlı bir ölçüde tolere edebilecek durumda; doğa koruma daha öncelikli	
4	Dağların ve diğer yüzey şekillerinin* morfolojik özellikleri, peyzaj değerleri*** ve ekolojisi çok yönlü tehdit altında ve turistik kullanıma karşı çok duyarlı; doğa koruma çok daha önemli	
<b>Koruma Değeri</b>		<b>1</b>
<b>Ağırlıklı Koruma Değeri (Koruma Değeri x Ölçütün Ağırlık Katsayısı)</b>		<b>1,4</b>
<b>Kullanılabilir Turistik potansiyel (Kullanım Değeri-Koruma Değeri)</b>		<b>1</b>
<b>Ağırlıklı Kullanılabilir Turistik-Potansiyel (Ağırlıklı Kullanım Değeri-Ağırlıklı Koruma Değeri)</b>		<b>1,4</b>
* <b>Jeolojik oluşumlar</b> : karstik kayalıklar, travertenler, kanyonlar, mağaralar, peri bacaları, sarkıtlar, diktler		

### 3.1.4. Sismolojik Koşullar ve Değerlendirme

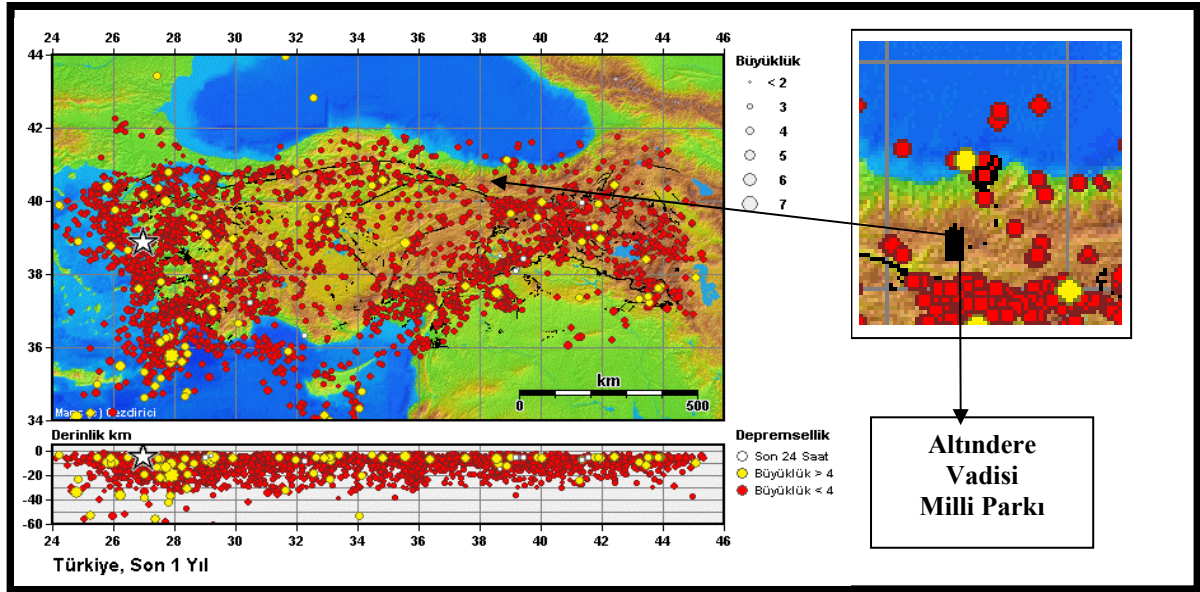
Bir alanın depremselliği, o alanın turistik gelişimi açısından oldukça önemlidir. Özellikle 1., 2. ve 3. derece deprem bölgesinde bulunan alanlarda korunan alanların tesisi önemli bir özellik taşımaktadır. Türkiye, son derece aktif bir tektonik yapının üzerinde kuruludur. 1996 yılında Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü

tarafından ortaya konan veriler doğrultusunda ülkemiz 5 farklı deprem bölgesine ayrılmıştır. Altındere Vadaisi Milli Parkı ise 4. Bölgede bulunmaktadır (Şekil 17) (URL-14).

Çalışma alanı, Kuzey Anadolu Fay Hattı'nın yaklaşık olarak 400 km. kuzeyinde yer almaktadır (Şekil 18). Milli Park alanı çevresinde Kandilli Rasathanesi verilerine göre son bir yıl içerisinde Richter Ölçeğine göre büyüklüğü 4'ün üzerinde çok sayıda deprem meydana gelmiştir.



Şekil 17. Türkiye deprem bölgeleri haritası ve Altındere Milli Parkı'nın yeri



Şekil 18. Türkiye’de son bir yılda olan depremler ve milli park alanı (URL-14)

Altındere Vadisi Milli Parkı, Kuzey Anadolu Fay Hattı’nın doğurmuş olduğu etkisi sonucunda deprem noktaları özellikle güney kesimlerde yoğunlaşmaktadır. Alanda, diri fay tespit edilememiş olsa da tektonik faaliyetler sürmektedir. Özellikle Milli Park’ın kuzeyinde son bir yıl içinde 15 deprem meydana gelmiştir (URL-16). Genellikle bu depremler, Richter ölçeğine göre büyüklüğü 4’ten küçüktür. Alanda büyük ölçekte deprem meydana gelme olasılığı düşüktür. Ancak, olası bir depremde zemin özellikleri göz önüne alındığında heyelanlar, toprak ve çamur akmaları ve kopmalar meydana gelebilir (Anonim, 2005).

Yapılan anket sonucunda cevap verenlerin % 68,75’i önemsiz, %12,5’i önemli ve %18,75’i çok önemli şeklinde cevaplandırmıştır. Ölçütün ağırlık katsayısı 0,5’dir. Çalışma alanı 4. deprem bölgesinde olduğunda dolayı kullanım değeri 3 ve ağırlıklı kullanım değeri 1,5’dir. Bu ölçüt için koruma değeri geçerli olmadığından ötürü ağırlıklı kullanılabilir turistik potansiyeli 1.5’dir (Tablo 25).

Tablo 25. Sismolojik koşullar karnesi

<b>Ölçütün No: 4 Sismolojik Koşullar</b>		<b>Alan Değeri</b>
Ölçütün Ağırlık Katsayısı: 0,5		
<b>Puan</b>	<b>I. Kullanım Değeri ile İlgili Göstergeler</b>	
-	Alan genel olarak 1. derece deprem bölgesi içinde	
1	Alan genel olarak 2. derece deprem bölgesi içinde	
2	Alan genel olarak 3. derece deprem bölgesi içinde	
3	Alan genel olarak 4. derece deprem bölgesi içinde	
4	Alan genel olarak 5. derece deprem bölgesi içinde	
<b>Kullanım Değeri</b>		<b>3</b>
<b>Ağırlıklı Kullanım Değeri (Kullanım Değeri x Ölçütün Ağırlıklı Katsayısı)</b>		<b>1.5</b>
<b>Puan</b>	<b>II. Koruma Değeri İle İlgili göstergeler</b>	
-		
1		
2	Koruma değeri ile ilgili göstergeler bu ölçüt için geçerli değil	
3		
4		
<b>Koruma Değeri</b>		<b>-</b>
<b>Ağırlıklı Koruma Değeri (Koruma Değeri x Ölçütün Ağırlık Katsayısı)</b>		<b>-</b>
<b>Kullanılabilir Turistik potansiyel (Kullanım Değeri-Koruma Değeri)</b>		<b>3</b>
<b>Ağırlıklı Kullanılabilir Turistik-Potansiyel (Ağırlıklı Kullanım Değeri-Ağırlıklı Koruma Değeri)</b>		<b>1.5</b>

### 3.1.5. Toprak ve Yeraltı Zenginlikleri ve Değerlendirme

Altındere Vadisi Milli Park alanının %22,18'ini (995,32 ha.) orman arazisi, %75,49'unu (3387,05 ha.) mera arazisi, %1,23'ünü (55,23 ha.) yerleşim alanı ve %3,96'sını (178,09 ha.) çıplak kayalıklar oluşturmaktadır (Anonim, 2001). Arazinin aşırı eğimli ve engebeli oluşu tarım yapılmasını engellemektedir. Dolayısıyla, mera alanlarında otlatma alanları haricinde ot üretimi yapılmaktadır.

Ormanlık alanlar, genellikle dağ çayır toprakları (%77) ve gri kahverengi podzolik topraklardan (%23) oluşmaktadır. Arazi, 6. ve 7. sınıf topraklardan meydana gelmektedir. Genellikle bitki ot, saz ve çiçekli bitkilerden oluşan bitki örtüsüne sahip yüksek dağ çayır toprakları orman sınırının yukarısında bulunmaktadır. 4. sınıf arazi olan bu toprak çeşidi özellikle yaz aylarında mera olarak otlatma amacıyla kullanılmaktadır. Gri kahverengi podzolik topraklar ise genellikle yaprağını döken, kısmen de iğne yapraklı orman örtüsü altında bulunmaktadır. Bu tür topraklar 3., 4., 6. ve 7. sınıf arazilerdir ve genellikle orman-funda ve mera kullanımındadır (Anonim, 2005). 1350 m. yüksekliğe kadar olan alanlar üzerinde özellikle Meryemana Manastırı'nın yer aldığı kısımda Kahverengi Orman toprakları bulunmaktadır. 1350-1750 m. arasında ise kireçsiz kahverengi orman toprakları bulunmaktadır. 1750-2000 m.'den sonraki kısımlarda ise yüksek dağ çayır toprakları

bulunmaktadır (Anonim, 2001). . Yağışın çok olduğu yerlerdeki çürüntü tip humus topraklar podsolümsü bir özellik oluşturarak üst toprağın aşırı yıkanmasına dolayısıyla verimin azalmasına neden olmaktadır (EK-7).

Çalışma alanı, genel olarak kumlu balçık, balçıklı kum ve kumlu killi balçık tektürlerinde oluşmaktadır ve çoğunlukla erozyona duyarlıdır. Alanın ortalama pH değeri 5.38 olup, bu değer yükseltiyle doğru orantılıdır (Anonim, 2001). .Orman topraklarının besin maddelerince zenginliği, temel olarak, toprağı oluşturan ana materyal ve içerdiği organik maddelerle yakından ilgilidir. Milli Park alanının topraklarını oluşturan ana materyal, genellikle feldispat, (ortoklas ve plajioklas), proksen, amfibol, ojit, hornblende, olivin, muskovit, biyotit ve mağnetit gibi mineralleri içerdiklerinden, bunlardan oluşan orman topraklarında K, Mg, Ca, Fe, Al ve Mn yeteri kadar bulunmaktadır (Anonim, 2005).

Toprak koşulları ile turizm arasındaki ilişki toprakların korunması ve akılcı kullanımı ile ilgilidir. Bugün dünyada gelişen turizm endüstrisi, değerli arazilerin istilasına ve binlerce yıllık bir süreç sonucu oluşmuş verimli toprakların kaybına neden olmaktadır. Bu nedenle, turistik gelişimde dikkate alınması gereken ölçütlerden birisi de toprağın kullanımı ile korunması arasındaki en uygun dengeyi gözetmek olmalıdır (Kalem, 2001).

Toprak ile ilgili ölçüte cevap verenlerin % 31,25'i önemsiz, %56,25'i önemli ve %12,5'i çok önemli şeklinde cevaplamışlardır. Bu doğrultuda ölçütün katsayısı 0,8'dir. Kullanım ile ilgili göstergeler bu ölçüt için geçerli değildir. Alanın arazi yapısı dik eğimli ve erozyona uygun olduğundan dolayı toprak koşulları turistik kullanım ve gelişime karşı çok duyarlıdır. Bu nedenle alan çok yönlü tehdit altındadır ve koruma çok önemlidir. Bu doğrultuda koruma değeri 4 ve ağırlıklı kullanım değeri 3,2'dir. Kullanım ile ilgili göstergeler mevcut olmadığından kullanılabilir turistik potansiyeli -4 ve ağırlıklı kullanılabilir turistik potansiyeli -3,2'dir (Tablo 26).

Tablo 26. Toprak koşulları ve yeraltı zenginlikleri karnesi

<b>Ölçütün No: 5 Toprak Koşulları ve Yeraltı Zenginlikleri</b>		<b>Alan Değeri</b>
Ölçütün Ağırlık Katsayısı: 0,8		
<b>Puan</b>	<b>I. Kullanım Değeri ile İlgili Göstergeler</b>	
-		
1		
2	Kullanım Değeri ile ilgili göstergeler bu ölçüt için geçerli değil	
3		
4		
<b>Kullanım Değeri</b>		-
<b>Ağırlıklı Kullanım Değeri (Kullanım Değeri x Ölçütün Ağırlıklı Katsayısı)</b>		-
<b>Puan</b>	<b>II. Koruma Değeri ile ilgili göstergeler</b>	
-	Ölçüt, alan için geçerli değil	
1	Toprak koşulları turistik gelişimi ve her türlü turistik kullanımı tolere edebilecek durumda; orta eğimli veya düşük verimli; tehdit altında değil, kullanma korumadan daha öncelikli	
2	Toprak koşulları turistik gelişimi ve turistik kullanımı belli bir ölçüde tolere edebilecek düzeyde; orta eğimli veya az verimli; tehdit altında değil, kullanma korumadan daha öncelikli	
3	Toprak koşulları turistik gelişimi ve turistik kullanımı belli bir ölçüde tolere edebilecek düzeyde; dik eğimli veya verimli; sınırlı bir tehdit altında, koruma daha öncelikli	
4	Toprak koşulları turistik gelişime ve turistik kullanıma karşı çok duyarlı; dik eğimli veya çok verimli; çok yönlü tehdit altında, koruma çok önemli	
<b>Koruma Değeri</b>		4
<b>Ağırlıklı Koruma Değeri (Koruma Değeri x Ölçütün Ağırlıklı Katsayısı)</b>		3,2
<b>Kullanılabilir Turistik potansiyel (Kullanım Değeri-Koruma Değeri)</b>		-4
<b>Ağırlıklı Kullanılabilir Turistik-Potansiyel (Ağırlıklı Kullanım Değeri-Ağırlıklı Koruma Değeri)</b>		-3,2

### 3.1.6. İklim Koşulları ve Değerlendirme

Altındere Vadisi Milli Parkı, Karadeniz'e paralel olarak uzanan sıra dağların kuzeye ve deniz bakan yamaçları üzerinde yer almaktadır. Karadeniz'e uzanan paralel sırtlar yüksek Zigana Dağları ile birleşerek alanın Doğu Karadeniz İklim Tipi içinde yer almasına neden olmaktadır (Menteş, 1992). Ancak, bu iklim tipine bağlı olarak görülen yüksek yağış miktarlarının alanın kuzey kesimleri için geçerli olmamasından ötürü Doğu Karadeniz İklimi ile Orta Karadeniz İklim arasında bir özellik göstermektedir.

Altındere Vadisi Milli Park'ı sahip olduğu kendine özgü arazi yapısı ve topografyası nedeniyle Milli Park ile ilgili iklimsel verilerin o bölgede konumlanmış istasyonlardan elde edilmesi gerekmektedir. Ne var ki, 1988 yılına kadar kullanılan Meryemana Özel Büyük Klima İstasyonu'nun ekonomik sebeplerden kapatılmasının ardından 2008 yılına kadar yörede herhangi bir istasyon kurulmamıştır. 2008 yılında yurtdışı kaynaklı özel bir şirket tarafından bir istasyon kurulmuştur ancak henüz devlete devri gerçekleştirilmediğinden

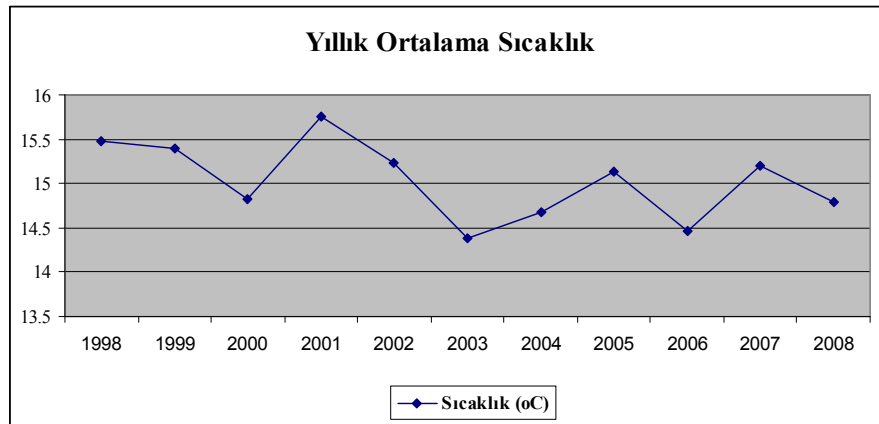
Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü'ne veri gönderilememektedir. Altındere Vadisi Milli Parkı bulunduğu konum nedeniyle kendine özgü bir meteorolojik yapıya sahiptir. Dolayısıyla, gerek Maçka ve gerekse Trabzon'daki istasyonlar Milli Park'taki iklimsel koşulları tam anlamıyla ortaya koyamamaktadır. Maçka ve Meryemana İstasyonları'nın kapatılmasından ötürü bu alanın iklimsel verilerini en sağlıklı ve güncel şekilde ortaya koyabilmek için ötürü iklimsel verileri ortaya koyabilmek açısından Trabzon Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden tarafından verilen ve Trabzon-Meydan Bölgesi ile Trabzon Bölge'de konumlandırılan iki ayrı istasyondan elde edilen veriler kullanılmıştır.

Tablo 27. İncelen istasyonların konumları ve özellikleri.

İstasyon Adı	İstasyon No	Kuruluş	İstasyon Tipi	Yükseklik	Enlem	Boylam
<b>Trabzon Bölge</b>	17037	1929-	Büyük Klima	30	41°.00'	39°.43'
<b>Trabzon-Meydan</b>	17038	1955-	Sinoptik, Büyük Klima, Otomatik İstasyon	39	41°.00'	39°.43'

### 3.1.6.1. Sıcaklık

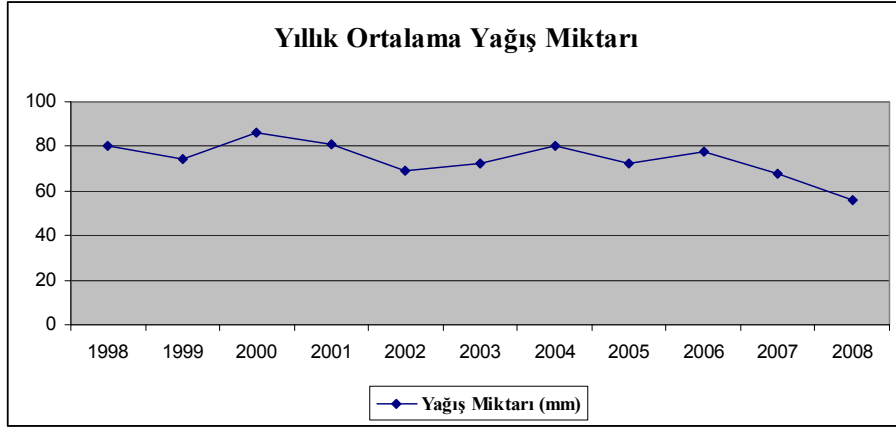
Altındere Vadisi Milli Parkı'nda, değerlendirmeye yardımcı olan istasyonlardan elde edilen veriler doğrultusunda, ortalama sıcaklığın 15 °C, en yüksek sıcaklığın 25 °C ve en düşük sıcaklığın 4 °C olduğu saptanmıştır (Şekil 19). Sıcaklık alanın yüksekliğine bağlı olarak değişmektedir. Bu ise havadaki neme bağlı olarak değişmektedir.



Şekil 19. Yıllara göre ortalama sıcaklık

### 3.1.6.2. Yağış

Turistik etkinlikler ile yağış tipi arasında ilişki bulunmaktadır. Yaz turizmi ile yağış arasında ters orantı bulunurken, kış turizmi ile yağış arasında doğru orantı bulunmaktadır. İncelenen istasyonlardan elde edilen verilere göre karla örtülü aylar Ocak, Şubat ve Aralık'tır. Yıllık ortalama yağış miktarı 911 mm.'dir. Yılın en yağışlı ayı ise Mayıs ve Haziran'dır (Şekil 20).

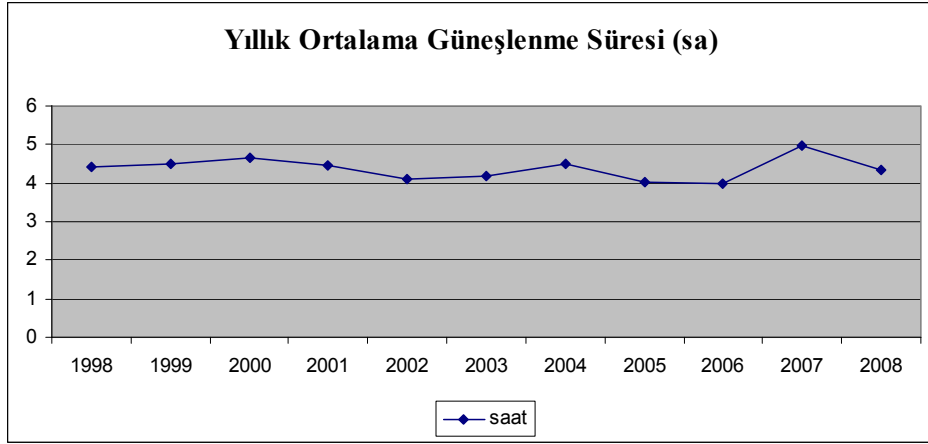


Şekil 20. Yıllık Ortalama Yağış Miktarı

### 3.1.6.3. Bulutluluk ve Güneşlenme

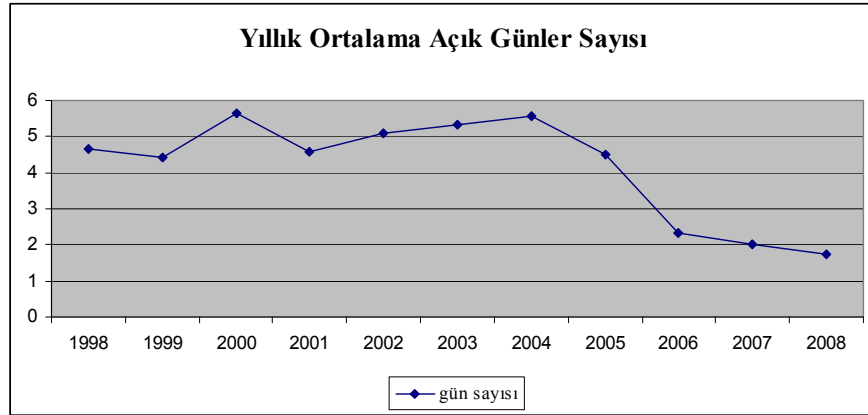
Bir alanda gerçekleştirilen turistik etkinliklerin çoğunlukla açık ve güneşli havalarda yapıldığı bir gerçektir. Dolayısıyla o alanın bulutluluk süresinin az oluşu ya da güneşlenme süresinin fazla oluşu istenilen bir durumdur. İstasyonlardan elde edilen veriler doğrultusunda en çok güneşlenme Haziran ve Temmuz aylarında olmakta ve yıllık ortalama 8 saati aşmamaktadır. Bu durum, Ocak ve Şubat aylarında tam tersi olup ortalama 2-3 saat arasında değişmektedir (Şekil 21).





Şekil 21. Yıllara göre ortalama günlük toplam güneşlenme süresi (sa)

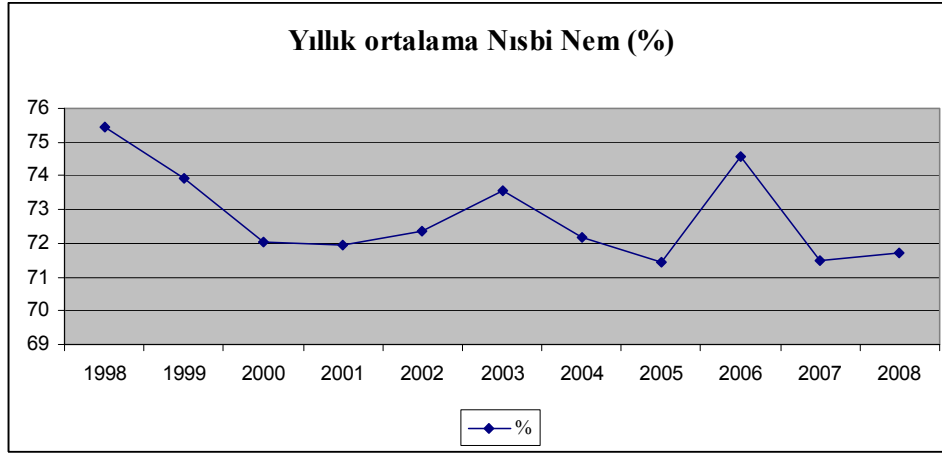
1998-2005 yıllarına kadar ortalama açık gün sayısı 4 günün altına düşmezken 2005 yılından itibaren bir düşüş gözlemlenmektedir. Özellikle 2008 yılında yıllık ortalama açık gün sayısı 1,75'tir (Şekil 22).



Şekil 22. Yıllara göre ortalama açık günler sayısı

#### 3.1.6.4. Nisbi Nem

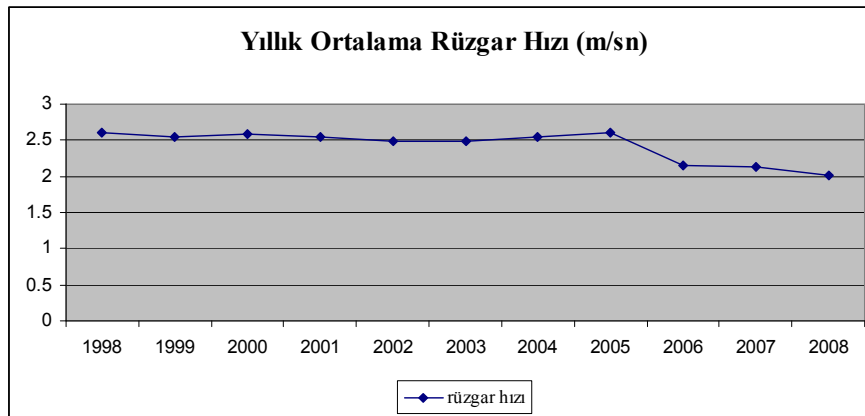
Havadaki bağıl nemin fazla oluşu, nefes alma ya da rahat hareket etmede bir engel olarak görülmektedir. Eşik değer olarak kabul edilen % 80'lik nisbi (bağıl) nemin üzerinde seyreden hava koşulları turizm ve turistler için arzu edilmeyen bir durumdur. Gözlemlenen istasyonlardan elde edilen veriler incelendiğinde, eşik değer kabul edilen % 80 oranını geçmediği görülmektedir. Bu değer, % 71 ile %75,5 arasında değişmektedir. Küresel ısınmanın etkisi ile nisbi nem oranı azalma eğilimi göstermektedir (Şekil 23)..



Şekil 23. Yıllık Ortalama Nisbi Nem Oranı (%)

### 3.1.6.5. Rüzgar

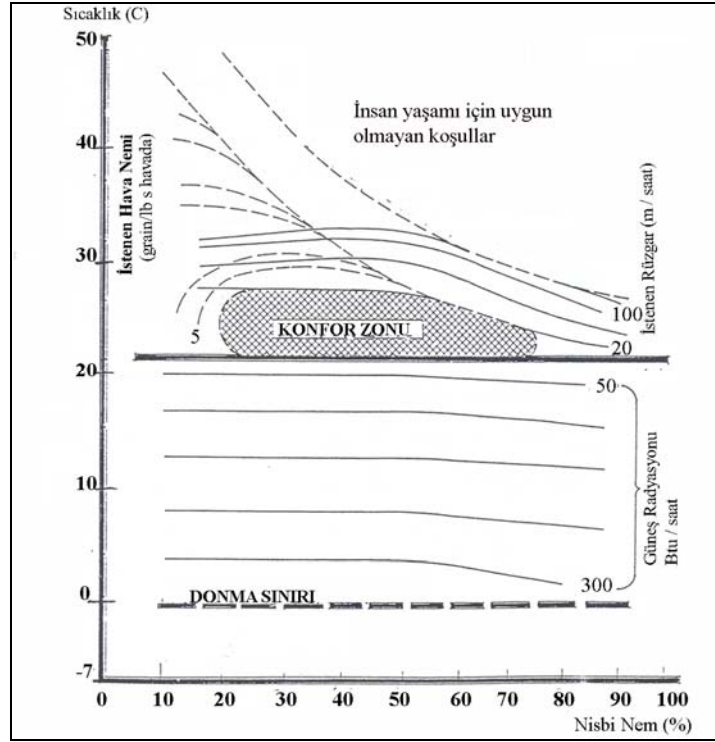
Genel anlamda rüzgarın fazla oluşu istenmeyen bir olgudur. Ancak, yamaç paraşütü gibi rüzgara dayalı sportif etkinliklerde aranan bir etmendir. Meteorolojik veriler incelendiğinde yıllık ortalama rüzgar hızının 2 m/sn'nin altına düşmediği ve 2,7 m/sn'nin üstüne çıkmadığı görülmektedir. Yıllara göre ortalama rüzgar hızının dağılımı Şekil 24'te izlenebilir.



Şekil 24. Yıllara göre ortalama rüzgar hızı (m/sn)

İklim ile turizmin birbiriyle karşılıklı ilişkisi vardır. Bu ilişki kimi turizm türlerinde doğru orantılı, kimisinde de ters orantılıdır. Örneğin, kış turizminin yapıldığı yerlerde kar yağışının uzun süre olması ya da kar örtüsünün uzun süre kalması beklenen bir olgudur. Dolayısıyla düşük sıcaklıkların seyretmesi ile kış turizmi doğru orantılıdır.

Sıcaklık, yağış, nem ve rüzgar gibi iklimsel olaylar insan konforunu etkilemektedir. Şekil 25’de insanların turistik etkinliklerini elverişli düzeyde gerçekleştirebilmeleri için konfor zonu belirlenmiştir. Taralı alan insan için en uygun koşulları göstermektedir. İnsan için en uygun sıcaklık 22-27 °C, en uygun deniz suyu sıcaklık değerleri 22-25 °C, en uygun radyasyon 50 btu/saat, en uygun nem % 20-75, en uygun rüzgar hızı 15-20 m/sattir.



Şekil 25. Walker (1991)’e göre konfor zonları (Kabaş, 2007)

Aşağıdaki tabloda turistik etkinlikler için kabul edilen eşik değerlere göre Altındere Vadisi Milli Parkı’nın her bir iklim elemanı açısından puanı elde edilmiştir. Bu puanların toplanmasıyla “turistik iklim puanı” elde edilmekte ve bu değerın karasal bölgeler için kabul edilen maksimum iklim puanı olan “84”e bölünerek “turistik iklim konfor değeri (%)” hesaplanmıştır. Bu doğrultuda, çalışma alanının turistik iklim konfor değeri 51’dir (Tablo. 28)

Tablo 28. Altındere Vadisi Milli Parkı'nın turistik iklim konfor değeri

İklim Elemanı	Göstergeler	Eşik Değerler	Ay	Puan
Sıcaklık	Aylık ort. hava sıcaklığı	> 15 °C	5	5
Yağış	Aylık ort. yağış	< 60 mm	5	5
	Aylık karlı gün sayısı	> 7 gün	0	0
Güneşlenme ve Bulutluluk	Aylık ort. güneşlenme süresi	> 9 saat/gün	0	0
	Aylık ort. açık gün sayısı	> 7 gün	1	1
Bağıl Nem	Aylık ort. bağıl nem	< %75	8	8
Rüzgar	Aylık ort. esme hızı	< 35 m/sn	12	12
	Aylık ort. esme sayısı	< 500	12	12
<b>Turistik İklim Puanı</b>				43
<b>Maksimum İklim Puanı</b>				84
<b>Turistik İklim Konfor Değeri (%)</b>				51

Yapılan değerlendirmede, iklimsel elemanların bir alanda koruma değeri üzerinde bir etkisi olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla, Tablo 29'da da gösterildiği gibi kullanım değeri 2 olarak hesaplanmıştır. Yapılan anket sonucunda elde edilen cevaplar; % 6,25 önemsiz, % 75 önemli ve % 18,75 çok önemli şeklinde olmuştur. Bu doğrultuda ölçütün ağırlık katsayısı 1,1'dir. Böylece, ölçütün ağırlıklı kullanım değeri 2,2'dir. Koruma değeri bu ölçüt için geçerli olmadığından, kullanılabilir turistik potansiyeli 2, ağırlıklı kullanılabilir turistik potansiyeli 2,2'dir (Tablo 29).

Tablo 29. İklim koşulları karnesi

Ölçütün No: 6 İklim Koşulları		Alan Değeri
Ölçütün Ağırlık Katsayısı: 1,1		
<b>Puan</b>	<b>I. Kullanım Değeri ile İlgili Göstergeler</b>	
-	Turistik iklim konfor değeri %0-20	
1	Turistik iklim konfor değeri %21-40	
2	Turistik iklim konfor değeri %41-60	
3	Turistik iklim konfor değeri %61-80	
4	Turistik iklim konfor değeri %81-100	
<b>Kullanım Değeri</b>		<b>2</b>
<b>Ağırlıklı Kullanım Değeri (Kullanım Değeri x Ölçütün Ağırlıklı Katsayısı)</b>		<b>2,2</b>
<b>Puan</b>	<b>II. Koruma Değeri İle ilgili göstergeler</b>	
-		
1		
2	Koruma değeri ile ilgili göstergeler bu ölçüt için geçerli değil	
3		
4		
<b>Koruma Değeri</b>		<b>0</b>
<b>Ağırlıklı Koruma Değeri (Koruma Değeri x Ölçütün Ağırlık Katsayısı)</b>		<b>0</b>
<b>Kullanılabilir Turistik potansiyel (Kullanım Değeri-Koruma Değeri)</b>		<b>2</b>
<b>Ağırlıklı Kullanılabilir Turistik-Potansiyel (Ağırlıklı Kullanım Değeri-Ağırlıklı Koruma Değeri)</b>		<b>2,2</b>

### 3.1.7. Hidrolojik Durum ve Değerlendirme

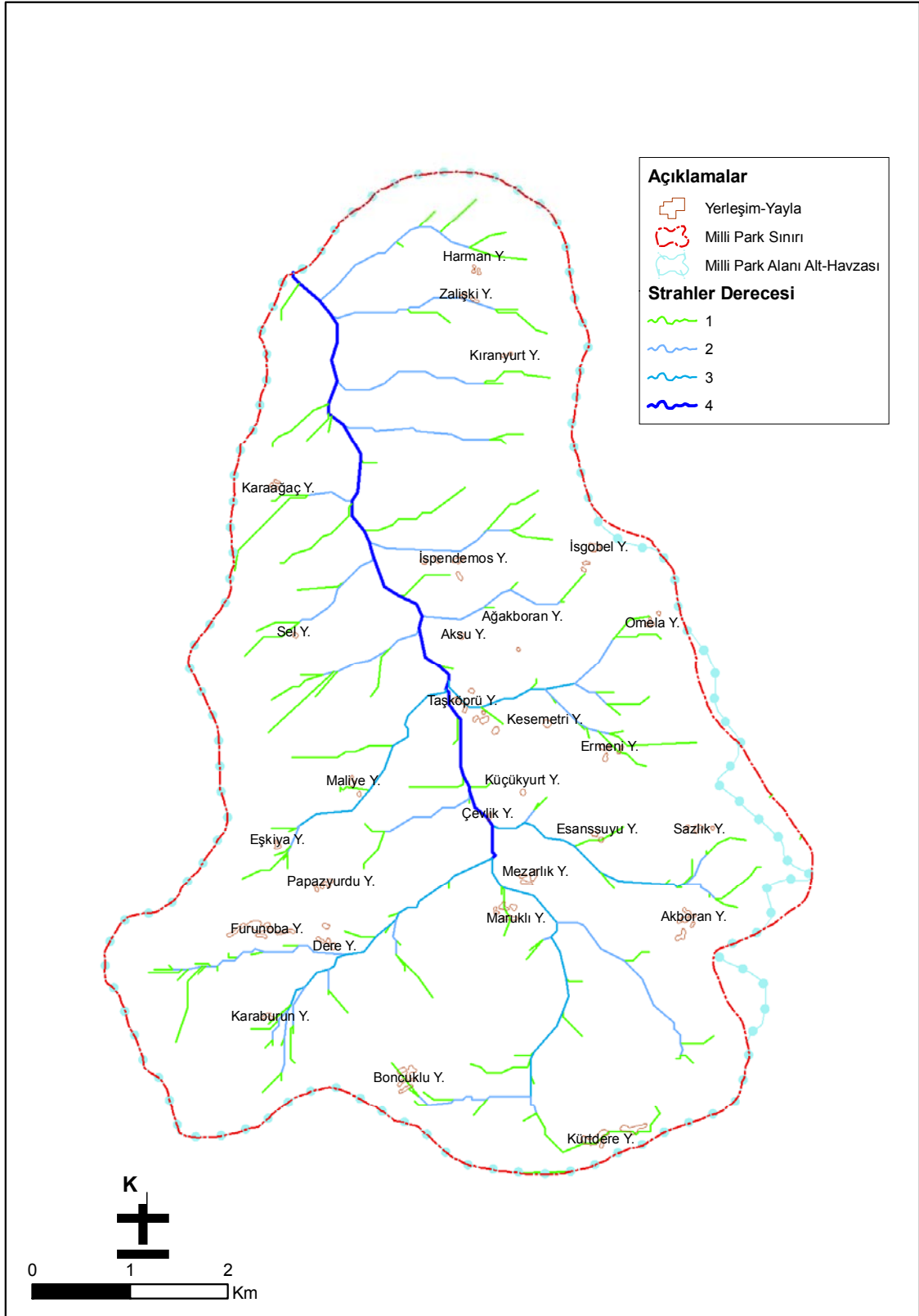
Altındere Vadisi Milli Parkı su potansiyeli bakımından zengin bir alandır. Meryemana Deresi Havzası'nın alt havzası konumundaki vadede, kışın yağın karların baharla birlikte erimesiyle derelerde yüksek akımlar meydana gelmektedir. Vadiyi kuzeyden güneye ikiye bölen Meryemana Deresi, güneyde Deveboynu Tepe, kuzeyinde ve Çakır Gölü yakınlarından doğan ana akarsu akışı boyunca bünyesine yan kollardan gelen Aksu deresi, Haliya deresi, İncesu deresi, Mays Deresi, Kürtdere, Karataş Manıklı, Gırlavu, Seslikaya ve Zalişki Derelerinden gelen suları almakta ve kuzeyde havza çıkışında Maçka Deresi ile birleşmektedir.

Meryemana Deresi ve yan kolları ile kaynakların beslenme alanını yaylaların yerleşke olarak seçtiği yüksek alanlar ve civarındaki yükseltiler oluşturmaktadır. Milli Park alanının genel eğim yönü veya bakışı Kuzey (Kuzey, Kuzeydoğu, Kuzeybatı) yönlüdür. Bu durum, birikmiş olan kar kitlesinin erime zamanı ve hızı üzerinde etkilidir ve yavaşlatmaktadır. Diğer taraftan, eriyen kar sularının ilkbahar ve yaz başlarında derelerde yüksek akımlar oluşturmaktadır (Anonim, 2001).

USGS tarafından akarsu kolu derecelendirme analizi için uygulanan ve uluslararası platformda standartlaşın Strahler (1975) yöntemine göre, Meryemana Deresi ana kolu en çok 2. dereceden yan kolların birleşiminden oluşmaktadır. Bu yöntemde göre, drenaj alanının doruklara en yakın kesimindeki ilk kollar 1. derece, bu kolların akış aşağıya doğru birleşmesi ile oluşan kol 2. derece, 2. dereceden bir kol ile 2. dereceden veya 1. dereceden diğer bir kolün birleşmesiyle oluşan kol 3. derece vb. şeklinde derecelendirilmektedir. Milli Park alt havzasında gelişen drenaj ağı toplam uzunluğu (DL) 85,29 km olarak hesaplanmıştır (Anonim, 2005).



Şekil 26. Meryemana deresini besleyen yan kollardan görünüm



Şekil 27. Altındere Vadisi Milli Parkı Havzası'nın Strahler yöntemine göre derecelendirilmiş drenaj ağı (Anonim, 2001).

Hidrolojik özellikleri oluşturan nehirler, göller ve akarsular gibi hidrolojik özellikler, o alanın turistik kullanımına imkan veren ve turistik kullanımı arttıran değerlerden birisidir. Ancak, tıpkı diğer ölçütlerde olduğu gibi koruma-kullanım dengesinin mutlaka gözetilmesi gerekmektedir.

Hidrolojik ölçütü ile ilgili sorulara cevapların %12,5'i önemli ve %87,5'i çok önemli şeklindedir. Bu doğrultuda, ölçütün ağırlık katsayısı 1,9'dur. Alan, rafting, keşif, fotoğraf çekme gibi turistik etkinlikler için sunduğu olanaklar açısından hidrolojik öğelerinden sadece akarsuları barındırdığından kullanım değeri 1 ve ağırlıklı kullanım değeri 1,9'dur. Alandaki akarsuların peyzaj değeri ve ekolojisi sınırlı bir tehdit altında ancak, turistik etkinlikleri belli bir ölçüde tolere edebilecek durumda olduğu için doğa koruma da önemlidir. Koruma değeri 2 ve ağırlıklı koruma değeri 3,8'dir. Sonuç olarak alanın kullanılabilir turistik potansiyeli -1 ve ağırlıklı kullanılabilir turistik potansiyeli -1,9'dur (Tablo 30).

Tablo 30. Hidrolojik durum karnesi

<b>Ölçütün No: 7 Hidrolojik Durum</b>		<b>Alan Değeri</b>
Ölçütün Ağırlık Katsayısı: 1,9		
<b>Puan</b>	<b>I. Kullanım Değeri ile İlgili Göstergeler</b>	
-	Ölçüt, alan için geçerli değil (Alanda termal kaynaklar, akarsular, deniz ve göller yok)	
1	Alan, turistik etkinlikler* için sunduğu olanaklar açısından hidrolojik unsurlardan (termal kaynaklar, akarsular, deniz ve göller) yalnız birine sahip	
2	Alan, turistik etkinlikler* için sunduğu olanaklar açısından hidrolojik unsurlardan (termal kaynaklar, akarsular, deniz ve göller) ikisine sahip	
3	Alan, turistik etkinlikler* için sunduğu olanaklar açısından hidrolojik unsurlardan (termal kaynaklar, akarsular, deniz ve göller) üçüne sahip	
4	Alan, turistik etkinlikler* için sunduğu olanaklar açısından hidrolojik unsurlardan (termal kaynaklar, akarsular, deniz ve göller) hepsine sahip	
<b>Kullanım Değeri</b>		<b>1</b>
<b>Ağırlıklı Kullanım Değeri (Kullanım Değeri x Ölçütün Ağırlıklı Katsayısı)</b>		<b>1,9</b>
<b>Puan</b>	<b>II. Koruma Değeri ile ilgili göstergeler</b>	
-	Ölçüt, alan için geçerli değil (Alanda termal kaynaklar, akarsular, deniz ve göller yok)	
1	Hidrolojik unsurların (termal kaynaklar, akarsular, deniz ve göller) peyzaj değeri ve ekolojisi** çok yönlü tehdit altında değil; her türlü turistik etkinliği tolere edebilecek durumda (hassas değil); kullanma korumadan daha öncelikli	
2	Hidrolojik unsurların (termal kaynaklar, akarsular, deniz ve göller) peyzaj değeri ve ekolojisi** sınırlı bir tehdit altında; ancak turistik etkinlikleri belli bir ölçüde tolere edebilecek durumda; doğa koruma da önemli	
3	Hidrolojik unsurların (termal kaynaklar, akarsular, deniz ve göller) peyzaj değeri ve ekolojisi** tehdit altında; ancak turistik etkinlikleri çok sınırlı bir ölçüde tolere edebilecek durumda; doğa koruma daha öncelikli	



Tablo 30'un devamı

4	Hidrolojik unsurların (termal kaynaklar, akarsular, deniz ve göller) peyzaj değeri ve ekolojisi** çok yönlü tehdit altında ve turistik kullanıma karşı çok duyarlık; doğa koruma çok daha önemli	
<b>Koruma Değeri</b>		<b>2</b>
<b>Ağırlıklı Koruma Değeri (Koruma Değeri x Ölçütün Ağırlık Katsayısı)</b>		<b>3,8</b>
<b>Kullanılabilir Turistik potansiyel (Kullanım Değeri-Koruma Değeri)</b>		<b>-1</b>
<b>Ağırlıklı Kullanılabilir Turistik-Potansiyel (Ağırlıklı Kullanım Değeri-Ağırlıklı Koruma Değeri)</b>		<b>-1,9</b>
* <b>Turistik etkinlikler</b> : termal banyo, rafting, yüzme, keşif, fotoğraf, balıkçılık, vb.		
** <b>Peyzaj değerleri ve ekolojisi</b> : şelale, göl, sazlık, deniz, vb.		

### 3.1.8. Bitki Örtüsü ve Değerlendirme

Altındere Vadisi Milli Parkı, içinde bulunduğu vejetasyon zonları bakımında Mayr'ın Orman Zonlarına göre Piceatum, Alpinetum zonlarında yer almaktadır (Menteş, 1992). Davis'e göre ise, Holartik Bölge'nin, Avrupa-Sibirya fitocoğrafik alanının Karadeniz Provensinin Kolşik kesimine girmektedir (Anonim, 2005).

Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün Altındere Vadisi Milli Parkı'nda yürüttükleri çalışma doğrultusunda, 102 familyaya ait 339 cins, 535 tür, 30 alttür ve 9 varyete tespit edilmiştir. Bitkilerin fitocoğrafik bölgelere dağılımı ise İran-Turan 4, Avrupa-Sibirya 119, Hyrcano-Öksin 12 ve Akdeniz 14 şeklindedir. Vadi sınırları içerisinde 10 endemik bitki türü bulunmaktadır. Bu türler;

- Delphinium formosum (Hazeran),
- Papaver lateritium (Gelincik),
- Onobrychis armena (Korunga),
- Trifolium pannonicum ssp. elongatum (Üçgül),
- Achillea sintenisii (Arslan pençesi),
- Sempervivum armenum var. armenum,
- Lonicera caucasica ssp. orientalis (Hanımeli),
- Senecio platyphyllos var. glandulosus (Kanarya otu),
- Campanula betulifolia (Çan çiçeği),
- Betula browicziana (Huş ağacı) dir.

Endemik olamayıp tehlike kategorisi önemli olan 5 bitki türü ise;

- Senecio fluviatilis (Kanarya otu),
- Myosotis lazica (Unutmabeni çiçeği),

- *Galanthus rizehensis* (Kardelen),
- *Erysimum deflexum* (Erisimum)
- *Lilium carnolicum* ssp. *ponticum* var. *ponticum* (Zambak) dir.

### 3.1.8.1. Vejetasyon Yapısı

Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün Altındere Vadisi Milli Parkı'nda yürüttükleri çalışma doğrultusunda Altındere Vadisi Milli Park alanını orman vejetasyonu, nemli dere vejetasyonu ve subalpin ve alpin vejetasyonu olarak 3'e ayırmak mümkündür. Orman vejetasyonu *Carpino betulus-Quercetum petraea*, *Quercus petrae-Picetum orientalis*, *Junipero oxycedri-Pinetum sylvestris* ve *Fago orientalis-Abietum nordmannianae* birlikleri olmak üzere 4 grupta toplanmaktadır. Nemli dere vejetasyonunu, *Thelipteri limbospermae-Alnetum barbato* birlikleri, subalpin ve alpin vejetasyonunu ise *Vaccinio myrtilli-Rhododendron caucasici* birlikleri oluşturmaktadır.

1. *Carpino betulus-Quercetum petraea*  
1100-1500 m. yükseltiler arasında bulunmaktadır. *Quercus petraea* subsp. *iberica* ve *Carpinus betulus*, *Fraxinus angustifolia* subsp. *oxycarpa* ve *Crataegus microphylla*, dan oluşmaktadır
2. *Quercus petrae-Picetum orientalis*  
1100-1550 m yükseltiler arasında yer alır. *Quercus petrae* subsp. *iberica* ve *Picea orientalis*'ten oluşmaktadır.
3. *Junipero oxycedri-Pinetum sylvestris*  
1300-1400 m yükseltiler arasındadır. *Pinus sylvestris* ve *Juniperus oxycedrus* subsp. *Oxycedrus*, *Lathyrus roseus* ve *Hieracium sabaudum*'dan oluşmaktadır.
4. *Fago orientalis-Abietum nordmannianae*  
1800-1900 m yükseklikler arasında bulunmaktadır. *Abies nordmanniana* ssp. *nordmanniana*, *Ranunculus caucasica* ssp. *Subleiocarpus*, *Daphne mezereum* ve *Fagus orientalis*'ten oluşmaktadır.
- 5- *Thelipteri limbospermae-Alnetum barbato*  
1400-1800 m yükseltilerde yer alır. *Alnus glutinosa* ssp. *Barbata*, *Thelipteris limbosperma*, *Impatiens noli-tangere* ve *Petasites hybridus*'tan oluşmaktadır.

#### 6- *Vaccinio myrtilli-Rhododendron caucasicum*

2000-2100 m yükselteler arasında bulunmaktadır. *Vaccinium myrtillus*, *Rhododendron caucasicum* ve *Deschamsia caespitosa*'dan oluşmaktadır.

#### 3.1.8.2. Orman Yapısı

Alanda orman sınırı 900-2000 m. arasında değişmektedir. Doğu Kayını (*Fagus orientalis*), Doğu Karadeniz Göknaarı (*Abies nordmanniana*), Doğu Ladini (*Picea orientalis*) ve Kızılağaç (*Alnus glutinosa* sub. *berbata*) çalışma alanında hakim olan türlerdendir. Diğer türler ise ıhlamur, Akçaağaç, kestane, gürgen, ceviz, karaağaç, titrek kavak ve huştur. Alanın geneline bakıldığında Ladin ağırlık kazanmaktadır. Yükseltelere bağlı olarak yer yer Göknaar, Ladinlerle birlikte görülmektedir.



Şekil 28. Alana hakim olan türlerden Doğu Ladini

Milli Park sınırı 900 m.'den itibaren başlamakta ve 2000 m.'ye kadar ulaşmaktadır. Yapraklı türlerin, güney bakılarda azaldığı ve kuzey bakılarda çoğaldığı görülmektedir. Su ve dere boyları kenarlarında Kızıılçam bulunmaktadır. 2000 m. yükseklikte hakim tür olarak Doğu Ladini bulunmaktadır.



Şekil 29. Orman Üst Sınırı (2000 m.)

Alanın kuzey kesimlerinde Ladin yapraklı türlerle meşcereler halinde, güney kesimlerinde ise daha çok Sarı Çam bulunmaktadır. Göknar, doğu ve batı bakılarda, Kayın, kuzey bakılarda, ladinin ağırlıkta olduğu karışık meşcereler halinde bulunmaktadır.



Şekil 30. Ladinin karışık meşcereler halinde bulunuşu



Şekil 31. Ladin ve Kayının karışık meşcereler halinde bulunuşu

Milli Park içerisinde öne çıkan bazı türleri Tablo 31 'de verilmektedir.

Tablo 31. Altındere Vadisi Milli Parkı'nda önde gelen türler (Menteş, 1992)

Tür Adı	Türkçe Adı
<i>Abies nordmanniana</i>	Doğu Karadeniz Göknarı
<i>Acer trautvetteri</i>	Kayın Gövdeli Akçaağaç
<i>Acer cappadocicum</i>	Doğu Karadeniz Akçaağacı
<i>Acer platanoides</i>	Çınaryapraklı Akçaağaç
<i>Acer campastre</i>	Ova Akçaağacı
<i>Alnus glutinosa</i> ssp. <i>Barbata</i>	Sakallı Kızılağaç
<i>Betula litwingwii</i>	Tüylü Huş
<i>Betula pendula</i>	Siğilli huş
<i>Carpinus betulus</i>	Adi Gürgen
<i>Castanea sativa</i>	Anadolu Kestanesi
<i>Corylus avellana</i>	Adi Fındık
<i>Euonymus europaeus</i>	Adi Papazkühü
<i>Fagus orientalis</i>	Doğu Kayını
<i>Hedera colchica</i>	Kafkas Orman Sarmaşığı
<i>Ilex colchica</i>	Çoban Püskülü
<i>Juglans regia</i>	Adi Ceviz
<i>Laurocerasus officinalis</i>	Karayemiş
<i>Lonicera caucasica</i>	Hanımeli
<i>Picea orientalis</i>	Doğu Ladini
<i>Populus tremula</i>	Titrek Kavak
<i>Quercus petraea</i> ssp. <i>Iberica</i>	Çoruh Meşesi
<i>Ribes biebersteinii</i>	Frenk Üzüümü
<i>Rhododendron ponticum</i>	Mor Çiçekli Ormangülü

Tablo 31'in devamı

Rhododendron luteum	Sarı Çiçekli Ormangülü
Sambucus nigra	Siyah Mürver
Sorbus aucuparia	Kuşüvezi
Tilia rubra	Kafkas İhlamuru
Ulmus glabra	Dağ Karaağacı
Vaccinium lantana	Trabzon Çayı
Viburnum lantana	Tüylü Kartopu
Agrostis tenuis	Narin Tavusotu
Ballarochloa polychroa	Çokrenkli Salımotu
Deschampsia caespitosa	Çayır Timsahotu
Festica ovina	Koyun Yumağı
Helictotrichon pratense	Çayır Yulafı
Lotus corniculatus	Adigüzel Boynuzu
Nardus stricta	Topuk Otu (Hasır Otu)
Phleum alpinum	Alpin Kelkuyruğu
Trisetum flavescens	Altın Yulaf
Trifolium hybridum	Melez Üçgül

Altındere Vadisi Milli Parkı'nda bulunan hakim türlerden bazılarının ekolojik özellikleri aşağıdaki tabloda açıklanmaktadır.

Tablo 32. Altındere Vadisi Milli Parkı'nda bulunan hakim türlerden bazıları ve ekolojik özellikleri

Bitki Türü	Ekolojik Özellikleri
Doğu Ladini ( <i>Picea orientalis</i> )	Milli Park sınırları olan 900 m.-2000 m. arasında hakim türdür. Rutubetli ve besince zengin, humuslu topraklarda yayılış göstermektedir. Budamaya yatkın olan bu tür, selüloz ve kereste amaçlı olarak kullanılmaktadır.
Doğu Kayını ( <i>Fagus orientalis</i> )	Doğu ladininde olduğu gibi nemi yüksek yerleri tercih etmektedir. Soğuğa karşı dayanıklı olan bu tür derin kök yapısına sahip oluşu ve milli park alanının toprak derinliğinin fazla olmaması nedeniyle yaygın bir tür değildir. 900-1650 m. yüksekliğe kadar olan yüksekliklerde Kızılağaç ile karışık meşçereler oluşturmaktadır.
Kızılağaç ( <i>Alnus glutinosa</i> sup. barbata)	Milli Park alanında su ve dere boyları kenarlarında bulunan kızılğaç, Meryemana Deresi boyunca ve Taşköprü ve Zalişki Yaylalarında 1700 m.'ye kadar yetişebilmektedir.
Doğu Karadeniz Göknarı ( <i>Abies nordmanniana</i> )	2000 m. yüksekliklere kadar çıkabilen göknar, 1350-1700 m. yüksekliklerde Ladin ile karışık olarak bulunmaktadır. Gölge, yarı-gölge ağacıdır. Dekoratif bir görünüme sahiptir.
Dağ Karaağacı ( <i>Ulmus glabra</i> )	Milli park alanında meşçere oluşturamamış bir türdür ve genellikle diğer yapraklı ağaçlarla birlikte bulunmaktadır.
Akçaağaç ( <i>Acer trautvetteri</i> , <i>A. cappadocicum</i> )	Donmalara karşı dayanıklı ona bu iki tür, ışık, yarı-gölge ağacıdır. Sadece diğer yapraklı türlerle karışık meşçerelerde halinde bulunmaktadır.
Sarıçam ( <i>Pinus silvestris</i> )	Milli Park'ın daha çok güney kesimlerinde ve 1600 m civarında ve Porsuk ( <i>Taxus baccata</i> ) ise 1300 m civarında ender olarak bulunan ve meşçere oluşturmayan ağaç türleridir.
Huş ( <i>Betula litwinowii</i> )	Kuzey ve kuzey-doğu bakılarda 1600- 2000 m yüksekliklerde ender olarak bulunmaktadır.

Bir alana ait bitki örtüsü, flora ya da vejetasyon terimleri ile ifade edilmektedir. Ancak, bu terimler Atalay (1994)'a göre farklılıklar göstermektedir. Flora, herhangi bir alanda bulunan ağaç, çalı, ot ve yosun gibi bitkisel varlıkları kapsamaktadır. Vejetasyon ise bir alanda bulunan bitkilerin, fizyonomik görünümüne göre ağaç, çalı ve ot gibi topluluklar halinde sınıflandırılmasını kapsamaktadır (Kalem, 2001). Alan içerisinde bulunan floristik yapının zenginliği, doğallığı, olgunluğu ve nadirliği o alanın turistik kullanımını artırıcı özelliktedir.

Bitki örtüsünün doğa koruma açısından değerlendirilmesinde, WWF tarafından "Akdeniz Ormanları Gap Analizi"nde kullanılan metodolojiden yararlanılmıştır. Bu metodolojiye göre, öncelikle yukarıda da belirtildiği gibi çalışma alanının bitki örtüsü hakkında genel bilgi verilmektedir. Ardından aşağıda belirtilen ölçütler doğrultusunda değerlendirme yapılmaktadır.

1. Floristik Önem: Alanın bitki coğrafyası, botanik bilimi ve endemik bitki türleri açısından önemidir.
2. Nadirlik: Nadir orman tiplerini ve bitki türlerini içermektedir.
3. Doğallık: Bitki örtüsünün el değmemişliğini, bakırlığını ifade etmektedir.
4. Olgunluk: Ormanların yaşlılığını ve olgunluk düzeyini ifade etmektedir.
5. Hassaslık: Dış etkilere karşı duyarlılığını, nesli tükenmiş veya tehlike altındaki türleri ve tehditlerin düzeyini ifade etmektedir.
6. Zenginlik: Ekosistem, habitat ve tür çeşitliliğini içermektedir.

WWF Gap Analizinde, her bir ölçüte doğa koruma açısından önemine göre bilim adamları ve araştırmacılarca belirli bir katsayı verilmiştir. Bunlar, floristik önem (1,9), nadirlik (2,2), doğallık (1,2), olgunluk (1,7), hassaslık (1,8) ve zenginlik (1,2) katsayılarıdır.

Çalışma alanının her ölçüt açısından 10 üzerinden verilen değeri, ilgili ölçütün katsayısı ile çarpılarak gerçek değeri bulunmaktadır. Ardından her ölçütün gerçek değeri toplanarak alanın bitki örtüsü açısından doğa koruma değeri (%) olarak ortaya konmaktadır.

Yapılan değerlendirmede, çalışma alanının floristik açıdan doğa koruma değeri aşağıdaki tabloda belirtilmektedir (Tablo 33).

Tablo 33. Altındere Vadisi'nin floristik açıdan doğa koruma değeri

Ölçüt	Değer	İndeks	Gerçek Değer
Floristik Önem	7	1,9	13,3
Nadirlik	6	2,2	13,2
Doğallık	8	1,2	9,6
Olgunluk	8	1,7	15,6
Hassaslık	7	1,8	12,6
Zenginlik	8	1,2	9,6
<b>Doğa Koruma Değeri (%)</b>			<b>73,9</b>

Ölçütle ilgili cevapların % 6,25'i önemli ve % 93,75'i çok önemli şeklindedir. Bu ölçütle ilgili kimse önemsiz cevabını işaretlememiştir. Ölçütün ağırlık katsayısı 1,9'dur. Alanın, peyzaj değeri yüksek çok çeşitli vejetasyon formasyonlarına sahip ve doğa yürüyüşü, dinlenme, piknik, fotoğraf, bitki koleksiyonu, çok çeşitli turistik ve rekreasyonel etkinliklere olanak sunabilecek nitelikte olması nedeniyle kullanım değeri 4, ağırlıklı kullanım değeri 7,6'dır. Doğa koruma değeri ise %73,9 olduğundan ötürü koruma değeri 3, ağırlıklı koruma değeri 5,7'dir. Dolayısıyla, alanın kullanılabilir turistik potansiyeli 1 ve ağırlıklı kullanılabilir turistik potansiyeli 1,9'dur (Tablo 34).

Tablo 34. Bitki örtüsü karnesi

Ölçütün No: 8 Bitki Örtüsü		Alan Değeri
Ölçütün Ağırlık Katsayısı: 1,9		
<b>Puan</b>	<b>I. Kullanım Değeri ile İlgili Göstergeler</b>	
-	Ölçüt alan için geçerli değil (Bitki örtüsü yok)	
1	Alan, peyzaj değeri yüksek olmayan belirli vejetasyon formasyonlarına* sahip ve sınırlı turistik ve rekreasyonel etkinliklere** olanak sunabilecek nitelikte	
2	Alan, peyzaj değeri yüksek belirli vejetasyon formasyonlarına* sahip ve sınırlı turistik ve rekreasyonel etkinliklere** olanak sunabilecek nitelikte	
3	Alan, peyzaj değeri yüksek çeşitli vejetasyon formasyonlarına* sahip ve çeşitli turistik ve rekreasyonel etkinliklere** olanak sunabilecek nitelikte	
4	Alan, peyzaj değeri yüksek çok çeşitli vejetasyon formasyonlarına* sahip ve çok çeşitli turistik ve rekreasyonel etkinliklere** olanak sunabilecek nitelikte	
<b>Kullanım Değeri</b>		<b>4</b>
<b>Ağırlıklı Kullanım Değeri (Kullanım Değeri x Ölçütün Ağırlıklı Katsayısı)</b>		<b>7,6</b>
<b>Puan</b>	<b>II. Koruma Değeri İle ilgili göstergeler</b>	
-	Ölçüt alan için geçerli değil (Bitki örtüsü yok)	
1	Doğa koruma değeri %40-55	
2	Doğa koruma değeri %56-70	
3	Doğa koruma değeri %71-85	
4	Doğa koruma değeri %86-100	



Tablo 34'ün devamı

<b>Koruma Değeri</b>	<b>3</b>
<b>Ağırlıklı Koruma Değeri (Koruma Değeri x Ölçütün Ağırlık Katsayısı)</b>	<b>5,7</b>
<b>Kullanılabilir Turistik potansiyel (Kullanım Değeri-Koruma Değeri)</b>	<b>1</b>
<b>Ağırlıklı Kullanılabilir Turistik-Potansiyel (Ağırlıklı Kullanım Değeri-Ağırlıklı Koruma Değeri)</b>	<b>1,9</b>
* <b>vejetasyon formasyonları:</b> orman tipleri, çayırliklar, makilikler, kumluk vejetasyonu, step, vb	
** <b>Turistik ve rekreasyonel etkinlikle:</b> doğa yürüyüşü, dinlenme, piknik, fotoğraf, bitki koleksiyonu, vb.	

### 3.1.9. Yaban Hayatı ve Değerlendirme

Altındere Vadisi Milli Parkı'nın hayvan varlığını inceleyebilmek için bir takım sınıflara ayırmak yararlı olacaktır. Bu sınıflar; iki yaşamlılar, sürüngenler, memeliler ve kuşlardır.

#### 3.1.9.1. İki Yaşamlılar

Altındere Milli Parkı ve ekolojik sınırları içerisinde 11 tür iki yaşamlı (amfibia) belirlenmiştir. Belirlenen amfibi türlerinden 5 tanesi Bern sözleşmesi EK II (Kesin koruma altındaki fauna türleri) listesinde, 6 tanesi de EK III (Korunan fauna türleri) listesinde yer almaktadır.

Tablo 35. Bölgede belirlenen Amphibia (İki Yaşamlı) türleri (Anonim, 2005).

SINIF	TAKIM	AİLE	TÜR (Latince, Türkçe)	BERN		
AMPHIBIA	Urodela	Salamandridae (Semenderler)	Mertensiella caucasica (Kafkas Semenderi)	EK III		
			Triturus vittatus (Şeritli Semender)	EK III		
			Triturus karelinii (Taraklı Semender)	EK II		
			Anura	Bufonidae	Bufo bufo (Siğilli Kurbağa)	EK III
					Bufo viridis (Gece Kurbağası)	EK II
	Hylidae	Hyla arborea (Ağaç Kurbağası)			EK II	
	Pelodytidae	Ranidae	Pelodytes caucasicus (Kafkas Kurbağası)	EK II		
			Rana camerani (Şeritli Kurbağa)	EK III		

Tablo 35'in devamı

Rana dalmatina (Çevik Kurbağa)	EK II
Rana macrocnemis (Uludağ Kurbağası)	EK III
Rana ridibunda s.l. (Ova Kurbağası)	EK III

### 3.1.9.2. Sürüngenler

Milli Park alanı ve ekolojik sınırları içerisinde 21 tür belirlenmiştir. Belirlenen sürüngen türlerinden 9 tanesi Bern sözleşmesi EK II (Kesin koruma altındaki fauna türleri) listesinde, 12 tanesi de EK III (Korunan fauna türleri) listesinde yer almaktadır (Anonim 2005).

Tablo 36. Bölgede belirlenen sürüngen türleri (Anonim, 2005).

SINIF	TAKIM	AİLE	TÜR	BERN	
REPTILIA	Squamata	Anguidae	Anguis fragilis (Yılanımsı Kertenkele)	EK III	
			Pseudopus apodus (Oluklu Kertenkele)	EK II	
			Hemidactylus turcicus (Geniş Parmaklı Keler)	EK III	
		Lacertidae	Gekkonidae	Lacerta viridis (Yeşil Kertenkele)	EK II
				Darevskia derjugini (Artvin Kertenkelesi)	EK III
				Darevskia parvula (Gürcü Kertenkelesi)	EK III
				Darevskia rudis (Trabzon Kertenkelesi)	EK III
				Darevskia sp.	EK III
				Darevskia valentini (Valentin Kertenkelesi)	EK III
				Ophisops elegans (Tarla Kertenkelesi)	EK II
		Colubridae	Coronella austriaca (Avusturya Yılanı)	EK II	
			Elaphe hohengeri (Kafkas Yılanı)	EK III	
			Elaphe quatuorlineata (Sarı Yılan)	EK II	
			Elaphe longissima (Eskülap Yılanı)	EK II	
			Haemorrhois ravergieri (Kocabaş Yılan)	EK III	
			Natrix natrix (Yarı Sucul Yılan)	EK III	

Tablo 36'ın devamı

	Platyceps najadum (İnce Yılan)	EK III
Typhlopidae	Typhlops vermicularis (Kör Yılan)	EK III
Viperidae	Vipera ammodytes (Boynuzlu Engerek)	EK II
	Vipera barani (Baran Engereği)	EK II

### 3.1.9.3. Memeliler

Milli Park alanı ve ekolojik sınırları içerisinde 58 memeli türü belirlenmiştir (Tablo 37).

Tablo 37. Alanda belirlenen memeli türleri (Anonim, 2005).

TAKIM	AİLE	TÜR (Latince, Türkçe)	BERN
ARTIODACTYLA (Toynaklılar)	Suidae	Sus sucrofa Yaban Domuzu	-
	Cervidae	Capreolus capreolus Karaca	EK III
		Cervus elaphus Kızıl Geyik	EK III
	Bovidae	Rupicapra rupicapra asiatica Çengel Boynuzlu Dağkeçisi	EK III
		Capra aegagrus Yaban Keçisi	EK II
CARNIVORA (Etçiller)	Canidae	Canis lupus Kurt	EK II
		Canis aureus Çakal	-
		Vulpes vulpes Tilki	-
	Mustelidae	Mustela nivalis Gelincik	EK III
		Martes martes Ağaç Sansarı	EK III
		Martes foina Kaya Sansarı	EK III
		Meles meles Porsuk	EK III
		Lutra lutra Susamuru	EK II
	Ursidae	Ursus arctos Ayı	EK II
	Felidae	Lynx lynx Vaşak	-
		Felis silvestris Yaban kedisi	EK II

Tablo 37'nin devamı

RODENTIA	Sciuridae	Sciurus vulgaris (Mavi Sincap)	EK III
		Sciurus anomalus (Kızıl Sincap)	EK II
		Spermophilus xanthoprymnus (Gelengi)	
	Muridae	Cricetulus migratorius (Cüce Aurtlak)	
		Clethrionomys glareolus (Kızıl Orman Faresi)	
		Microtus rossioasubmeridionalis	
		Microtus sp. (Tarla faresi)	
		Chionomys roberti (Robert Karfaresi)	
		Chionomys nivalis (Karfaresi)	EK III
		Microtus majori	
		Apodemus iconicus	
		Apodemus mystacinus (Kayalık faresi)	
		Apodemus sylvaticus (Orman faresi)	
		Apodemus uralensis (Orman faresi)	
		Apodemus flavicollis (Sariboyunlu orman faresi)	
		Rattus rattus (Çatı Sıçanı)	
		Rattus norvegicus (Lağım Sıçanı)	
		Mus domesticus (Evfaresi)	
		Mus macedonicus (Evfaresi)	
	Gliridae	Dryomys nitedula (Hasancık )	EK III
		Glis glis (Yediuyur)	EK III
		Muscardinus avellanarius (Fındık Faresi)	EK III
LAGOMORPHA	Leporidae	Lepus europaeus (Yabani Tavşan)	-
CHIROPTERA	Rhinolophidae	Rhinolophus ferrumequinum (Nalburunlu Büyükyarasa)	EK II
		R. hipposideros (Nalburunlu Küçükyarasa)	EK II
		R. euryale (Akdeniz Nalburunlu yarasası)	EK II
	Vespertilionidae	Myotis myotis (Farekulaklı Büyükyarasa)	EK II
		Myotis mystacinus (Bıyıklı Küçük yarasa)	EK II
		Eptesicus serotinus (Genişkanatlı Yarasa)	EK II
		Pipistrellus pipistrellus (Cüce Yarasa)	EK III
		Hypsugo savii (Savi'nin Cüce Yarası)	EK II
	Miniopteridae	Miniopterus schreibersii (Uzunkanatlı Yarasa)	EK II
	Molossidae	Tadarida teniolis (Buldog Yarasa)	EK II

Tablo 37'nin devamı

INSECTIVORA	Erinaceidae	Erineceus concolor (Doğu Kirpisi)	-
	Soricidae	Crocidura gueldensteadti (Sivrifare)	EK III
		Crocidura leucodon (Beyazdişli Sivrifare)	EK III
		Crocidura suaveolens (Sivriburunlu Bahçefaresi)	EK III
		Neomys teres (Bataklık Sivrifare)	EK III
		Sorex raddei (Radde Sivrifare)	EK III
		Sorex satunini (Kafkas Sivrifare)	EK III
		Sorex volnuchini (Kafkas Sivrifare)	EK III
	Talpidae	Talpa levantis (Anadolu Köstebeği)	-

### 3.1.9.4. Kuşlar

Doğu Karadeniz Bölgesi Palearktiğin en önemli üç göç yolundan birisi üzerinde bulunmaktadır. Milli Park ekosistemini de içine alan bölge, Batı Palearktiğin en önemli kuş göç yollarından birisi üzerinde kalmakta ve özellikle yırtıcı kuş türlerinin kuzey-güney göçü esnasında yoğun olarak kullandıkları bir güzergahta yer almaktadır. Alanda 52 kuş türü saptanmıştır (Anonim 2005).

Tablo 38. Alanda belirlenen kuş türleri (Anonim, 2005).

Latince Adı	Türkçe Adı
Accipiter nisus	Atmaca
Buteo rufinus	Kızıl Şahin
Buteo buteo	Şahin
Pernis apivorus	Arı Şahini
Aquila chrysaetos	Kaya Kartalı
Falco tinnunculus	Kerkenez
Falco subbuteo	Delice Doğan
Athena noctua	Kukumav
Dendrocopos major	Orman Alaca Ağaçkakan
Galerida cristata	Tepeli Toygar
Alauda arvensis	Tarlakuşu
Eremophila alpestris	Kulaklı Toygar
Ptyonoprogne rupestris	Kaya Kırılancısı
Delichon urbica	Ev Kırılancısı
Anthus trivialis	Ağaç İncirkuşu
Anthus spinoletta	Dağ İncirkuşu
Anthus pratensis	Çayır İncirkuşu
Motacilla cinerea	Dağ Kuyruksallayanı

Tablo 38'in devamı

Latince Adı	Türkçe Adı
Motacilla flava feldegg	Sarı kuyruksallayan
Motacilla alba	Ak Kuyruksallayan
Cinclus cinclus	Dere Kuşu
Troglodytes troglodytes	Çıt Kuşu
Prunella modularis	Dağ bülbülü
Erethacus rubecula	Kızılgardan
Luscinia megarhynchos	Bülbül
Phoenicurus ochruros	Kara Kızılkuyruk
Saxicola rubetra	Çayır Taşkuşu
Oenanthe oenanthe	Kuyrukkakan
Oenanthe finschii	Ak Sırtlı Kuyrukkakan
Oenanthe hispanica	Kara Kulaklı Kuyrukkakan
Turdus torquatus	Boğmaklı Ardiç
Turdus merula	Karatavuk
Turdus philomelos	Öter Ardiç
Turdus viscivorus	Ökse Ardicı
Phylloscopus collybita	Çıvgın
Phylloscopus trochiloides nitidus	Yeşil Söğüt Bülbülü
Regulus regulus	Çalikuşu
Parus ater	Çam Baştankarası
Parus major	Büyük Baştankara
Garrulus glandarius	Alakarga
Corvus corax	Kuzgun
Sitta tephronota	Büyük kaya sıvacıkuşu
Sitta neumayer	Kaya sıvacıkuşu
Passer domesticus	Serçe
Fringilla coelebs	Ispinoz
Serinus pusillus	Kara İskete
Carduelis spinus	Karabaşlı İskete
Carduelis cannabina	Ketenkuşu
Carduelis flavirostris	Sarı gagalı ketenkuşu
Loxia curvirostra	Çaprazgaga
Carpodacus erythrinus	Çütre
Pyrrhula pyrrhula	Şakrak Kuşu

Bir alanın hayvan varlığı ya da yaban hayatı, turistlerin maceracı ruhunu ortaya koyabildikleri, gözlem ve çeşitli araçlarla safari yapabildikleri bir takım etkinliklere imkan veren değerlerdendir.

Hayvan varlığının koruma açısından değerlendirilmesinde bitki örtüsü ölçütünde açıkça anlatılan WWF tarafından “Akdeniz Ormanları Gap Analizi”nde kullanılan metodolojiden yararlanılmıştır. Metodolojiye göre kullanılan ölçütler şunlardır;

1. Faunistik Önem: Alanın zooloji bilimi, hayvan habitatları ve endemik hayvan türleri açısından önemini göstermektedir.

2. Nadirlik: Nadir türleri ve habitatları ifade etmektedir.

3. Doğallık: Habitatların ve canlı türlerinin doğallığını ifade etmektedir.
4. Olgunluk: Habitatların geçmişini ve olgunluk düzeyini belirtmektedir.
5. Hassaslık: Habitatların dış etkilere karşı duyarlılığını, nesli tükenmiş veya tehlike altındaki türleri ve tehditlerin düzeyini göstermektedir.
6. Zenginlik: Habitat ve tür çeşitliliğini ifade etmektedir.

WWF Gap Analizinde her bir ölçüte doğa koruma açısından önemine göre bilim adamları ve araştırmacılarca belirli bir katsayı verilmiştir. Bu doğrultuda, faunistik önem (1,9), nadirlik (2,2), doğallık (1,2), olgunluk (1,7), hassaslık (1,8) ve zenginlik (1,2) katsayıları verilmiştir.

Her ölçüt açısından 10 üzerinden verilen değeri, ilgili ölçütün katsayısı ile çarpılarak gerçek değeri bulunmaktadır. Ardından, her ölçütün gerçek değeri toplanarak alanın hayvan varlığı açısından doğa koruma değeri (%) olarak ortaya konmaktadır.

Bu doğrultuda çalışma alanının faunistik açıdan doğa koruma değeri aşağıdaki tabloda belirtilmektedir.

Tablo 39. Altındere Vadisi'nin faunistik açıdan doğa koruma değeri

Ölçüt	Değer	İndeks	Gerçek Değer
<b>Faunistik Önem</b>	7	1,9	13,3
<b>Nadirlik</b>	5	2,2	11,0
<b>Doğallık</b>	7	1,2	8,4
<b>Olgunluk</b>	6	1,7	10,2
<b>Hassaslık</b>	6	1,8	10,8
<b>Zenginlik</b>	6	1,2	7,2
<b>Doğa Koruma Değeri (%)</b>			60,9

Ölçütle ilgili ankete verilen cevapların % 50'si önemli ve %50'si çok önemli şeklinde olmuştur. Dolayısıyla, ölçütün ağırlık katsayısı 1,5'tir. Alanın faunistik önemi yüksek, yaban hayatı bakımından zengin fakat envanter çalışması ve buna dayalı bir yaban hayatı yönetim planı olmadığından ötürü kullanım değeri 2, ağırlıklı kullanım değeri 3'tür. Doğa koruma değeri 60,9 olduğundan koruma değeri 2 ve ağırlıklı koruma değeri 3'tür. Bu durumda alanın kullanılabilir turistik potansiyeli ve ağırlıklı kullanılabilir turistik potansiyeli 0'dır (Tablo 40).

Tablo 40. Yaban hayatı karnesi

<b>Ölçütün No: 9 Yaban Hayatı</b>		<b>Alan Değeri</b>
Ölçütün Ağırlık Katsayısı: 1,5		
<b>Puan</b>	<b>I. Kullanım Değeri ile İlgili Göstergeler</b>	
-	Ölçüt alan için geçerli değil	
1	Alanın faunistik önemi düşük, yaban hayatı bakımından zengin değil, envanter sonuçlarına dayalı bir yaban hayatı yönetim planı ve izleme programları yok	
2	Alanın faunistik önemi yüksek, yaban hayatı bakımından zengin, envanter çalışması ve buna dayalı bir yaban hayatı yönetim planı yok	
3	Alanın faunistik önemi yüksek, yaban hayatı bakımından zengin, envanter sonuçlarına dayalı bir yaban hayatı ve izleme programları var, plan belirli bir ölçüde uygulanıyor	
4	Alanın faunistik önemi olağanüstü, yaban hayatı bakımından çok zengin, çok iyi hazırlanmış envanter sonuçlarına dayalı bir yaban hayatı yönetim planı ve izleme programları var ve plan etkin bir şekilde uygulanıyor	
<b>Kullanım Değeri</b>		<b>2</b>
<b>Ağırlıklı Kullanım Değeri (Kullanım Değeri x Ölçütün Ağırlıklı Katsayısı)</b>		<b>3</b>
<b>Puan</b>	<b>II. Koruma Değeri İle ilgili göstergeler</b>	
-	Ölçüt alan için geçerli değil (Bitki örtüsü yok)	
1	Doğa koruma değeri %40-55	
2	Doğa koruma değeri %56-70	
3	Doğa koruma değeri %71-85	
4	Doğa koruma değeri %86-100	
<b>Koruma Değeri</b>		<b>2</b>
<b>Ağırlıklı Koruma Değeri (Koruma Değeri x Ölçütün Ağırlık Katsayısı)</b>		<b>3</b>
<b>Kullanılabilir Turistik potansiyel (Kullanım Değeri-Koruma Değeri)</b>		<b>0</b>
<b>Ağırlıklı Kullanılabilir Turistik-Potansiyel (Ağırlıklı Kullanım Değeri-Ağırlıklı Koruma Değeri)</b>		<b>0</b>

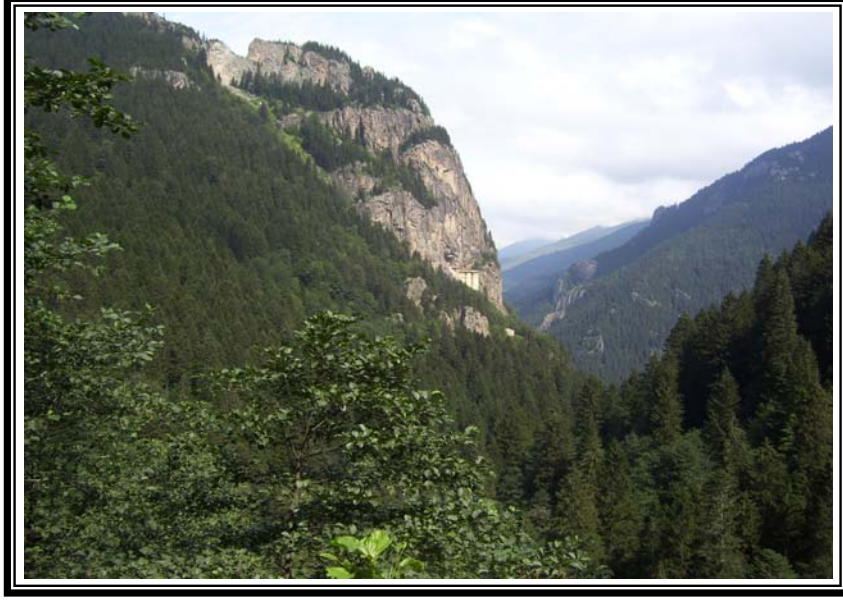
### 3.1.10. Rekreasyon Alanları ve Değerlendirme

Altındere Vadisi Milli Parkı'nın rekreatif değerlerini ortaya koyabilmek için alanın doğal, kültürel ve rekreasyonel peyzaj değerlerini incelemek gerekir (Ek-8).

#### 3.1.10.1. Doğal Peyzaj Değerleri

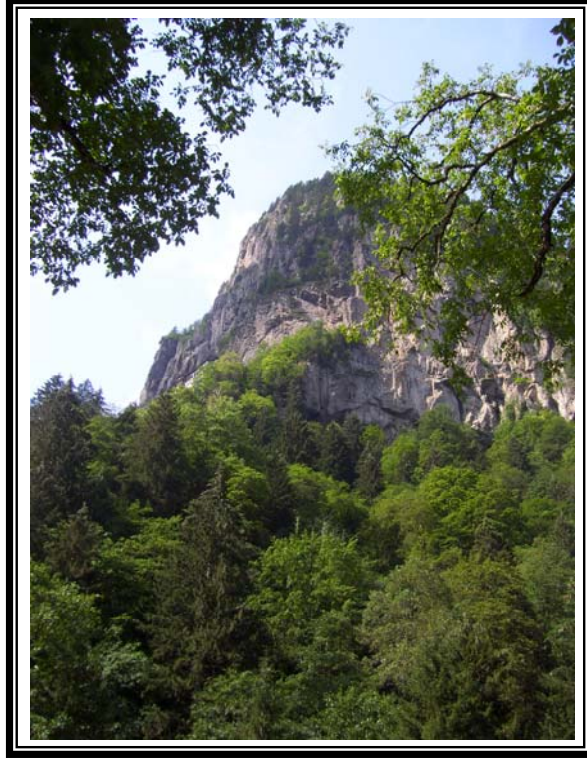
Milli Park'ın doğal peyzaj değerlerini, jeolojik ve jeomorfolojik oluşumlar, göl ve dereler ile bünyesinde barındırdığı flora ve fauna oluşturmaktadır. Yükseltiye göre çeşitlilik gösteren türleri ve bu türlerin mevsimsel olarak sergiledikleri görsel kompozisyonlar, alanın imkanları dahilinde sunduğu panoramik görüşler ve bakı noktalarıyla etkileyici güzelliklere sahiptir. Milli Park'ın hakim türü ve sembolü olan Doğu Ladini kışın karlı havalarda veya sisli havalarda eşsiz bir manzara sunmaktadır. Milli Park'ın kuzey noktasından Taşköprü Yaylası'na kadar giden kesimin ladinlerle kaplı oluşu, ziyaretçileri hayranlık içinde bırakmaktadır.





Şekil 32. Bakı noktasından Sümela Manastırı'na bakış

Sahip olduğu engebeli ve dik arazi yapısıyla doğa yürüyüşü, tırmanma, doğa gözlemciliği gibi etkinliklere olanak sağlamaktadır. Yüksek kesimlerde kış boyu karın kalkmaması, yaylalarda kış sporlarının yapılmasına imkan vermektedir. Altındere Vadisi Milli Parkı, kuşların geçiş güzergahları üzerinde konumlanmaktadır. Doğu Karadeniz'in doğusunda kuş gözlemcilerinin sık sık geldiği ve fotoğraf çekimi yaptıkları alan bu nedenle, Doğal Hayatı Koruma Derneği ve Bird Life International tarafından ülkemizin 100 önemli kuş alanlarında birisi olarak ilan edilmiştir. Ayrıca, sahip olduğu botanik, etnoğrafik ve tarihi bileşenleri ile ekoturizm olanağı sağlamaktadır.



Şekil 33. Dik arazi yapısı

Milli Park içerisinde birçok yürüyüş güzergahları ve çok iyi kurgulanmayan kamp alanları bulunmaktadır. Özellikle, Seslikaya-İspandemos Yaylası arasındaki 5 km. uzunluğundaki yürüyüş yolu, doğal yaşlı ormanlarıyla ilgi çeken bir güzerağ özelliği göstermektedir. Aynı zamanda, Milli Park sınırları dahilinde bulunmamasına rağmen kayak merkezi olarak planlanması beklenen Çakırgöl'ün, rekreasyonel kaynak değeri olması umulmaktadır.

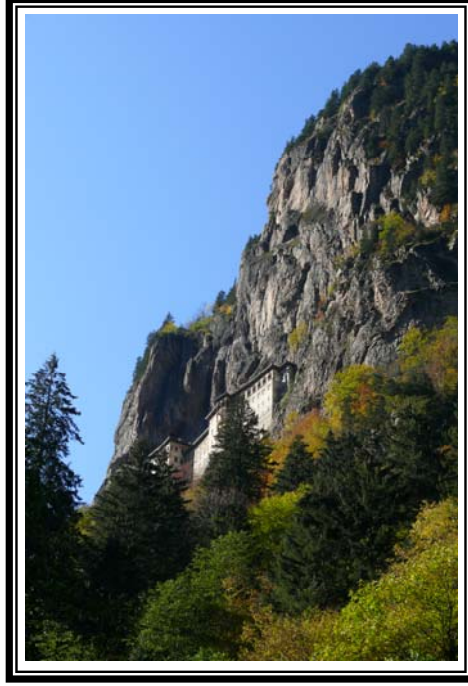


Şekil 34. Seslikaya-İspandemos Yaylası'ndaki yürüyüş parkuru

### 3.1.10.2. Kültürel Peyzaj Değerleri

Altındere Vadisi Milli Parkı'nın kültürel peyzaj değerlerini tarihsel değerleri, yaylaları ve arazi kullanımı ile ulaşım oluşturmaktadır.

Alanın, tarihsel değerlerini Meryemana (Sümela) Manastırı ve Santa Harabeleri oluşturmaktadır. Turistik açıdan en çok ziyaret edilen Sümela Manastırı büyük bir mağaraya kurulmuş olup Milli Park'ın en önemli odak noktası olmuştur. Gerek Vadi'nin alt noktalarında ve gerekse Manastır'a çıkan yol güzergahında pasif rekreasyonel etkinliklere olanak vermektedir.



Şekil 35. Sümela Manastırı



Şekil 36. Başka bir açıdan Sümela Manastırı

Altındere Vadisi Milli Parkı'nın bir diğer tarihsel değeri olan Santa Harabeleri Meryemana yöresine 17 km uzaklıktadır. Mimari açıdan benzerlikler gösteren 7 farklı yerde konumlanmış (Binatlı, Çakallı, İşhanlı, Pişvotlu, Terzili, Zurnalı) kilise kalıntısından oluşan Santa Harabeleri'nin günümüzde büyük bir çoğunluğunun zarar gördüğü, bir kısmının hayvanlar için barınak olarak kullanıldığı görülmektedir.



Şekil 37. Santa Harabelerinden Bir görünüm

Geleneksel mimarisi ve dokusu ile yayla yerleşimleri alanın bir başka kaynak değerini ortaya koymaktadır. İklim ve arazi şartları doğrultusunda dağınık olarak yerleşen yayla konutları, genel olarak iki kattan oluşmaktadır. İlk kat ahır olarak kullanılmaktadır ve arazinin eğimine yedirilerek tesis edilmiştir. İkinci kat ise konut sahiplerinin yaşama alanı olarak kullanılmaktadır.



Şekil 38. Yayla yerleşimleri



Şekil 39. Yayla Evleri

### 3.1.10.3. Rekreatiyonel Peyzaj Değerleri

Altındere Vadisi Milli Parkı içerisinde, özellikle Sümela Manastırı'nın eteklerinde az eğime sahip alanlarda, oturma, dinlenme ve piknik yapma gibi rekreatiyonel etkinlikleri karşılayacak piknik masaları, oturma birimleri ve ocaklar bulunmaktadır.



Şekil 40. Milli Park içerisinde bulunan piknik alanları

Alanda, Milli Parklar Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü denetiminde özel sektörün işlettiği 40 yatak kapasiteli konaklama niteleri bulunmaktadır. Milli Park Alanı, “A” tipi Ormaniçi Rekreasyon Alanı olup, 2000kişi/gün kapasiteli piknik alanlarına sahiptir.



Şekil 41. Park alanında hizmet veren bungalovlar

Maçka İlçesi’nde bulunan fakat park sınırları dışında olan 5 yıldızlı Sümela Hotel, Maçkam Otel ve Vazelon Otel’i Milli Park’a bir anlamda hizmet veren konaklama birimleri arasında yer almaktadır. Yılda ortalama 150.000 kişinin geldiği Altındere Vadisi Milli Parkı, özellikle Temmuz-Ağustos ayları arasında tercih edilmektedir. Milli Park’a gelen ziyaretçiler ile ilgili herhangi bir kayıt tutulmadığından, alanı kullanan kişi sayısı hakkında bir bilgi mevcut değildir. Ancak, Milli Park’a giriş yapan araç tipleri ve sayılarına göre kabaca bir sayı söylenebilmektedir. Bu sayı, otomobil için 3 yolcu/araç, minibüs için 7 yolcu/araç, midibüs için 20 yolcu/araç, otobüs için 35 yolcu/araç ve motosiklet için de 1,5 yolcu/araç hesaplaması doğrultusunda tahmin edilmektedir.

Alanda yapılan anket çalışmaları doğrultusunda, alanın ziyaretçilerle yoğun bir şekilde kullanıldığı dönem Mayıs-Ağustos ayları arasındadır. Ancak, turist sayısının yoğun bir şekilde hissedildiği aylar Temmuz ve Ağustos’tur. Alana gelen ziyaretçilerin %79.3’ü alanı günübirlik olarak kullanmaktadır.

Rekreasyon alanları, bir yerin bünyesinde barındırdığı doğal ve kültürel kaynak değerleri ile bir yandan bilimsel araştırmalara imkan verirken bir yandan da insanların günlük ya da kısa süreli dinlenme, rahatlama ve tatil yapmalarına olanak sağlamaktadır.

Ölçüte verilen cevaplar; % 43,75 önemli ve % 56,25 çok önemli şeklinde olmuştur. Kimse bu ölçüte önemsiz cevabı vermemiştir. Ağırlık katsayısı, alınan cevaplar

doğrultusunda 1.6 olarak hesaplanmıştır. Alanda, yukarıda belirtilen rekreasyonel olanaklar doğrultusunda rekreasyonel kullanıma açık alanlar mevcuttur. Ancak, bu alanların planları tamamlanmadığından ve fiziki altyapıları yetersiz olduğundan kullanım değeri 2, ağırlıklı kullanım değeri ise 3,2'dir. Koruma açısından doğal değerlerin korunması sayısal ve alansal olarak yeterli olsa da planları tamamlanmadığı ve etkin bir şekilde korunamadığı açıktır. Dolayısıyla, koruma değeri 3, ağırlıklı koruma değeri 4,8'dir. Bu durumda, kullanılabilir turistik potansiyeli -1 ve ağırlıklı kullanılabilir turistik potansiyeli -1,6'dır (Tablo 41).

Tablo 41. Rekreasyon alanları karnesi

<b>Ölçütün No: 10 Rekreasyon Alanları</b>		<b>Alan Değeri</b>
Ölçütün Ağırlık Katsayısı: 1,6		
<b>Puan</b>	<b>I. Kullanım Değeri ile İlgili Göstergeler</b>	
-	Ölçüt alan için geçerli değil (Rekreasyon alanı yok)	
1	Rekreasyonel kullanıma açık çok az alan var, planları tanımlanmamış, fiziki alt yapısı yetersiz	
2	Rekreasyonel kullanıma açık alanlar var, planları tanımlanmamış, fiziki alt yapısı yetersiz	
3	Rekreasyonel kullanıma açık alanlar var, planları tanımlanmış, fiziki alt yapısı yeterli	
4	Rekreasyonel kullanıma açık alan var, planları tanımlanmış, fiziki alt yapısı yeterli	
<b>Kullanım Değeri</b>		<b>2</b>
<b>Ağırlıklı Kullanım Değeri (Kullanım Değeri x Ölçütün Ağırlıklı Katsayısı)</b>		<b>3,2</b>
<b>Puan</b>	<b>II. Koruma Değeri İle ilgili göstergeler</b>	
-	Ölçüt alan için geçerli değil (Rekreasyon alanı yok)	
1	Doğa koruma alanları doğal değerlerin korunması açısından sayısal ve alansal olarak yeterli, planları tamamlanmış ve etkin bir şekilde korunuyor	
2	Doğa koruma alanları doğal değerlerin korunması açısından sayısal ve alansal olarak yeterli, planları tamamlanmış ancak etkin bir şekilde korunamıyor	
3	Doğa koruma alanları doğal değerlerin korunması açısından sayısal ve alansal olarak yeterli ancak planları tamamlanmamış ve etkin bir şekilde korunamıyor	
4	Doğa koruma alanları doğal değerlerin korunması açısından sayısal ve alansal olarak yeterli değil, planları tamamlanmamış ve etkin bir şekilde korunamıyor	
<b>Koruma Değeri</b>		<b>3</b>
<b>Ağırlıklı Koruma Değeri (Koruma Değeri x Ölçütün Ağırlık Katsayısı)</b>		<b>4,8</b>
<b>Kullanılabilir Turistik potansiyel (Kullanım Değeri-Koruma Değeri)</b>		<b>-1</b>
<b>Ağırlıklı Kullanılabilir Turistik-Potansiyel (Ağırlıklı Kullanım Değeri-Ağırlıklı Koruma Değeri)</b>		<b>-1,6</b>

### 3.1.11. Çevre Sorunları ve Değerlendirme

Altındere Vadisi Milli Parkı, çevresel açıdan tehdit altındadır. En önemli nedenleri şu şekilde özetlenebilir;

- Milli Park planının iyi yapılmaması ve tamamlanmaması



- Alt yapı sistemlerinin tamamlanmaması
- Yörede yaşayan insanların bilinçsizce veya bilinçli olarak doğa üzerinde meydana getirdikleri tahribatlar

Çalışma alanında meydana gelen çevresel sorunlardan en önemlisi, alanda orman tahripleri sonucu meydana gelen heyelanlardır. Yol açma çalışmalarından ve yöre insanının geçimlerini sağlamak amacıyla ormanlar üzerinde meydana getirdikleri tahribatlardan meydana gelen heyelanlar alan için büyük bir risk oluşturmaktadır. Yörede yaşayan insanların kontrolsüzce aşırı otlatma yapmaları, yakacak elde etmek amacıyla bilinçli ya da bilinçsizce ormanlara zarar vermeleri tehdidi arttırmaktadır. Taşköprü Yaylası, İspantamos Yaylası, Çevlik Yaylası ve Haliya Yaylası buna örnek gösterilebilir. Ancak, günümüzde artık buna izin verilmemektedir. Ayrıca, motorlu taşıtların alan içine girerek vejetasyon yapısında meydana getirdikleri aşırı ezilmeler orman ekosistemi açısından tehlikeli sonuçlar doğurmaktadır. Bu durum, özellikle yayla alanlarında daha çok görülmektedir. Furunoba ve Bocuklu Yaylalarında özellikle İsraili turistler tarafından yapılan jeep safariler örnek olarak verilebilir.

Milli Park'ın odak noktası olan Sümela Manastırı'na gelen turistlerin alan içerisinde bıraktıkları katı atıklar sonucu oluşan kirlilik ise göz ardı edilemeyecek düzeydedir. Özellikle, çöp kutularının ve bilgilendirme tabelalarının yetersizliği buna neden olmaktadır.



Şekil 42. Manastıra çıkan yol

Bir diğ er çevresel kirlilik ise altyapı yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Birçok yayla konutlarında ve Sümela Manastırı eteklerinde bulunan sosyal tesislerde büyük bir kanalizasyon sorunu olduğu ve Meryemana Deresi'ne sızdığı görülmektedir.

Alanı kullanan kişilere yapılan anket sonucunda alanın teknik altyapısının yeterlilik düzeyinin orta düzeyde olduğu, geliştirilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Özellikle temizlik ve donatı düzeyinde eksikliklerin olduğu ortaya çıkmıştır. Yapılan arazi çalışmalarında da donatı ve bilgilendirme levhalarının eksikliği göze çarpmıştır (Ek-9).

Çevre sorunları ile o alanın turistik kullanımı arasında ters orantı bulunmaktadır. Çünkü, çevre sorunlarının yoğun olarak yaş andığı yerlerde turistik kullanımlar azalmaktadır. Turistik kullanımın yoğun olduğu alanlarda çevre sorunlarının artabileceği bir gerçektir. Ancak, gerekli altyapı planlarının yapılması ve önlemlerin alınması, bu sorunları en aza indirebilir hatta ortadan kaldırılabilir. Böylece o alanın turistik potansiyeli üzerinde herhangi bir azalma olmayabilir.

Yapılan anket sonucunda çevre sorunlarına ilişkin verilen cevaplar; %31,25 önemli ve %68,75 çok önemli şekilde olmuştur. Çalışma alanında hava, toprak ve su kirliliği ile bunlara neden olabilecek herhangi bir sanayi, yoğun nüfus veya yoğun trafik olmadığından kullanım değ eri 3, ağırlıklı kullanım değ eri 5,1'dir. Alanda, nüfus artışı ve endüstriyel gelişim yavaş ve yol yapımı gibi yapılaşmalar ve gelişmeler plansızdır. Fakat çevreyi tehdit edecek herhangi bir yatırım projesi olmadığından koruma değ eri 2, ağırlıklı koruma değ eri 3,4'tür. Dolayısıyla kullanılabilir turistik potansiyelinin 1 ve ağırlıklı kullanılabilir turistik potansiyelinin 1,7 olduğu görülmektedir (Tablo 42).

Tablo 42. Çevre sorunları karnesi

<b>Ölçütün No: 11 Çevre Sorunları</b>		<b>Alan Değ eri</b>
Ölçütün Ağırlık Katsayısı: 1,7		
<b>Puan</b>	<b>I. Kullanım Değ eri ile İlgili Göstergeler</b>	
-	Ölçüt alan için geçerli değil	
1	Hava, su ve/veya toprak kirliliği yoğun bir şekilde yaşanıyor ve bunlara neden olabilecek faktörler* çok sayıda; çöp, kanalizasyon, atık gibi sorunlara karşı altyapı yok	
2	Hava, su ve/veya toprak kirliliği yer yer yaşanıyor ve bunlara neden olabilecek faktörler* var; çöp, kanalizasyon, atık gibi sorunlara karşı altyapı yetersiz	
3	Hava, su ve toprak kirliliği ile bunlara neden olabilecek faktörler* önemsiz; ancak çöp, kanalizasyon, atık gibi sorunlara karşı altyapı yetersiz	
4	Hava, su ve toprak kirliliği ile bunlara neden olabilecek faktörler* yok; çöp, kanalizasyon, atık gibi sorunlara karşı altyapı hazır	
<b>Kullanım Değ eri</b>		<b>3</b>
<b>Ağırlıklı Kullanım Değ eri (Kullanım Değ eri x Ölçütün Ağırlık Katsayısı)</b>		<b>5,1</b>

Tablo 42'nin devamı

Puan	II. Koruma Değeri İle ilgili göstergeler	
-	Ölçüt alan için geçerli değil	
1	Nüfus artışı ve endüstriyel gelişim yavaş, doğal kaynak kullanımı** yapılaşma ve gelişme planlı, çevreyi tehdit eden yatırım projeleri yok	
2	Nüfus artışı ve endüstriyel gelişim yavaş, doğal kaynak kullanımı** yapılaşma ve gelişme plansız, çevreyi tehdit eden yatırım projeleri yok	
3	Nüfus artışı ve endüstriyel gelişim hızlı, doğal kaynak kullanımı** yapılaşma ve gelişme planlı, çevreyi tehdit eden yatırım projeleri var	
4	Nüfus artışı ve endüstriyel gelişim hızlı, doğal kaynak kullanımı** yapılaşma ve gelişme plansız, çevreyi tehdit eden yatırım projeleri var	
<b>Koruma Değeri</b>		<b>2</b>
<b>Ağırlıklı Koruma Değeri (Koruma Değeri x Ölçütün Ağırlık Katsayısı)</b>		<b>3,4</b>
<b>Kullanılabilir Turistik potansiyel (Kullanım Değeri-Koruma Değeri)</b>		<b>1</b>
<b>Ağırlıklı Kullanılabilir Turistik-Potansiyel (Ağırlıklı Kullanım Değeri-Ağırlıklı Koruma Değeri)</b>		<b>1,7</b>
*enerji santralleri, sanayi, yoğun trafik, yoğun nüfus		
** kum, çakıl, taş ve maden ocakları, yoğun ormancılık, barajlar, yol yapımı		

### 3.2. Kültürel Ölçütler

#### 3.2.1. Alan Kullanımı ve Değerlendirme

Altındere Vadisi Milli parkı'nın arazi dağılımını, orman ve orman içi açıklıklar ile mera ve yerleşim alanları oluşturmaktadır. Bu alanların yüzölçümleri Tablo 43'te gösterilmektedir. Milli Parkı sınırları içimde 27 yayla bulunmaktadır (Ek-10). Bunlar alfabetik sıraya göre;

- Ağakboran Yaylası
- Aksu Yaylası
- Boncuklu Yaylası
- Çevlik Yaylası
- Dere Yaylası
- Ermeni Yaylası
- Esansuyu Yaylası
- Eşkiya Yaylası
- Furnoba Yaylası
- Haliya Yaylası
- Harman Yaylası
- İsgobel Yaylası
- İspendemos Yaylası
- Karaağaç Yaylası
- Karaburun Yaylası
- Kıranyurt Yaylası
- Küçükyurt Yaylası
- Kürtdere Yaylası
- Manıklı Yaylası
- Mezarlık Yaylası
- Omela Yaylası
- Papazyurdu Yaylası
- Sazlık Yaylası
- Sel Yaylası
- Taşköprü Yaylası
- Zalişki Yaylası
- 

Park sınırları dahilinde yaşayan yöre halkı, geçiminin bir kısmını tarımla bir kısmını ise hayvancılıkla sağlamaktadır. Hayvancılıkla uğraşan kesim belli dönemlerde köylerde otlakların azalması nedeniyle yaylalara çıkmakta ve hayvanlarını buralarda

otlatmaktadırlar. Dolayısıyla buralara küçük konaklama birimleri yaptıkları gözlenmektedir. Geleneksel mimari ile yapılmış konutlar eğim ve diğer jeomorfolojik şartlar doğrultusunda dağınık bir yerleşim göstermektedir. Aşağıdaki tabloda Altındere Vadisi Milli Parkı'nın arazi dağılımı gösterilmektedir. Alandaki en büyük yerleşim yeri Furunoba Yaylası'dır. Hemen hemen tüm yaylaların merkezinde konumlanmış Furunoba Yayla'sında, bir adet cami ve köy kahvesi bulunmaktadır. Yörede yaşayan insanlar yaylaları mevsimsel olarak kullanmaktadırlar.

Tablo 43. Altındere Vadisi Milli Parkı arazi dağılımı (Anonim, 2005).

<b>Altındere Vadisi Milli Parkı</b>	<b>Ha</b>	<b>Oran (%)</b>
Orman ve Orman İçi Açıklık	909,5	18,9
Mera	3812	79,4
İskan Alanı	78,5	1,6
<b>Toplam</b>	<b>4800</b>	<b>100</b>

Bir alanın, orman, tarım, yerleşim ve diğer kullanım biçimleri arasında paylaşımı ve bunun belli bir plana ve düzene sahip olması, turistik gelişimin yanında koruma açısından da önemlidir. Turizmin gelişmesi için uygun alanlar, turistik etkinliklere konu olabilecek orman, yayla ve sulak alanlar ile korunması gereken doğal ve kültürel miras arasında yer alan doğa parçaları ve yerleşim alanları, alan kullanımının gerek turistik gelişim gerekse koruma açısından önemini ortaya koyan örnekleridir (Kalem, 2001).

Anket sonucunda verilen cevapların %56,25'i önemli ve % 43,75'i çok önemli şeklinde olmuştur. Alanda turizme yönelik herhangi bir alan kullanım planlaması bulunmamaktadır. Yerleşim alanlarının sınırlı oluşu ve orman ve yayla gibi silvapastoral alan kullanımlarının zengin oluşu alanın kullanım değerini 2, ağırlıklı kullanım değerini 2,8 yapmaktadır. Yine korumayla ilgili herhangi bir alan kullanım planlaması veya düzenlemesi olmadığından ve doğal alanların az bir bölümünün başka kullanımlara açıldığından ötürü koruma değeri 2 ve ağırlıklı koruma değeri 2,8'dir. Bu durumda kullanılabilir turistik potansiyeli 0 ve ağırlıklı kullanılabilir turistik potansiyeli 0'dır (Tablo 44).

Tablo 44. Alan kullanımı karnesi

<b>Ölçütün No: 12 Alan Kullanımı</b>		<b>Alan Değeri</b>
Ölçütün Ağırlık Katsayısı: 1,4		
<b>Puan</b>	<b>I. Kullanım Değeri ile İlgili Göstergeler</b>	
-	Ölçüt alan için geçerli değil	
1	Turizmin gereksinim duyabileceği alan kullanım planlaması ve düzenlemesi yok, yerleşim alanları yetersiz, silvapastoral alan kullanımı sınırlı	
2	Turizmin gereksinim duyabileceği alan kullanım planlaması ve düzenlemesi yok, yerleşim alanları sınırlı, silvapastoral alan kullanımı zengin	
3	Turizmin gereksinim duyabileceği alan kullanım planlaması ve düzenlemesi var, yerleşim alanları sınırlı, silvapastoral alan kullanımı zengin	
4	Turizmin gereksinim duyabileceği alan kullanım planlaması ve düzenlemesi var, yerleşim alanları yeterli, silvapastoral alan kullanımı çok zengin	
<b>Kullanım Değeri</b>		<b>2</b>
<b>Ağırlıklı Kullanım Değeri (Kullanım Değeri x Ölçütün Ağırlıklı Katsayısı)</b>		<b>2,8</b>
<b>Puan</b>	<b>II. Koruma Değeri İle ilgili göstergeler</b>	
-	Ölçüt alan için geçerli değil	
1	Korumanın gereksinim duyabileceği alan kullanım planlaması ve düzenlemesi var, doğal alanların çok az bir kısmı başka kullanımlara dönüştürülmüş	
2	Korumanın gereksinim duyabileceği alan kullanım planlaması ve düzenlemesi yok, doğal alanların az bir bölümü başka kullanımlara dönüştürülmüş	
3	Korumanın gereksinim duyabileceği alan kullanım planlaması ve düzenlemesi yok, doğal alanların büyük bölümü başka kullanımlara dönüştürülmüş	
4	Korumanın gereksinim duyabileceği alan kullanım planlaması ve düzenlemesi yok, doğal alanların hemen tamamı başka kullanımlara dönüştürülmüş	
<b>Koruma Değeri</b>		<b>2</b>
<b>Ağırlıklı Koruma Değeri (Koruma Değeri x Ölçütün Ağırlık Katsayısı)</b>		<b>2,8</b>
<b>Kullanılabilir Turistik potansiyel (Kullanım Değeri-Koruma Değeri)</b>		<b>0</b>
<b>Ağırlıklı Kullanılabilir Turistik-Potansiyel (Ağırlıklı Kullanım Değeri-Ağırlıklı Koruma Değeri)</b>		<b>0</b>

### 3.2.2. Sosyo-Ekonomik Durum ve Değerlendirme

Altındere Vadisi Milli Parkı, Maçka İlçesi Coşandere ve Altındere köylerinin bir bölümünü içine alan ve 27 yaylayı barındıran bir alana sahiptir. Yaylalar sadece yaz aylarında kullanılmakta olup, özellikle Maçka, Yomra İlçe merkezi ve Trabzon İl merkezi tarafından kullanılmaktadır. Altındere Vadisi Milli Parkı Analitik Etüt Raporu'na göre, 27 yaylada toplam 259 hane bulunmaktadır. En kalabalık yayla ise Furunaba Yaylası'dır. 405 kişi yaylacılık faaliyetlerini yürütmektedir.

Tablo 45. Altındere Vadisi Milli Parkı sınırları içerisinde kalan yaylalar ve bu yaylaları kullanan köyler ve kullanan kişi sayıları (Anonim, 2001).

No	Yayla Adı	Yararlanan Köyler	Toplam Hane Sayısı	Açık Hane Sayısı	Mevcut Nüfus	Hanedeki Kişi Sayısı
1	Ağakboran	Yomra	4	3	11	3,67
2	Akboran	Trabzon Merkez, Karakaya	14	6	23	3,83
3	Aksu	Çoşandere	5	0	0	0,00
4	Boncuklu	Trabzon Merkez, Yomra	11	5	22	4,40
5	Çevlik	*	4	0	0	0,00
6	Dere	Trabzon Dolaylı	8	6	14	2,33
7	Ermeni	Altındere, Kapıköy, Bakırcılar	8	3	15	5,00
8	Esensuyu	Çoşandere	3	0	0	0,00
9	Eşkiya	Trabzon Merkez	7	5	17	3,40
10	Furnoba	Trabzon Dolaylı, Zambur, Yorma, Oymaltepe, Tepeköy	45	28	97	3,46
11	Haliya	Çoşandere, Kayabaşı, Yomra	5	2	13	6,50
12	Harman	*	6	0	0	0,00
13	İsgobel	*	15	8	34	4,25
14	İspendemos	Çoşandere, Altındere	10	2	6	3,00
15	Karaağaç	Altındere	6	0	0	0,00
16	Karaburun	Trabzon Merkez, Yomra	10	6	23	3,83
17	Kesemetri	Trabzon Merkez	2	0	0	0,00
18	Kıranıyurt	*	4	0	0	0,00
19	Küçükyurt	Çoşandere	3	0	0	0,00
20	Kürtdere	Trabzon Merkez, Karlık, Yomra	28	12	51	4,25
21	Manıklı	Yomra, Özdil	10	3	9	3,00
22	Mezarlık	Yomra, Özdil	8	0	0	0,00
23	Omela	Maçka, Yazlık	2	0	0	0,00
24	Papazyurdu	Trabzon Merkez, Karakaya, Yomra	14	5	16	3,20
25	Sazlık	Trabzon Merkez, Yorma, Özdil, Beziktan	8	5	22	4,40
26	Sel	Çoşandere, Altındere	6	0	0	0,00
27	Taşköprü	Çoşandere, Altındere	10	6	32	5,33
28	Zalışki	*	3	0	0	0,00
Toplam			259	105	405	3,86

Tablo 46. Maçka İlçesi nüfus oranı (URL-16)

1990 Genel Nüfus Sayımı	1997 Genel Nüfus Sayımı	2000 Nüfus Sayımı Geçici Sonucu
42.324	41.439	43.085

Köylerde halk geçimini tarım ve hayvancılıkla sağlamaktadır. Tarımla uğraşanlar genellikle fındık, patates, mısır, fasulye, kültür alabalığı ve kültür mantarı yetiştirmektedir. Ancak, milli park sınırları dahilinde mera hayvancılığı dışında başka bir tarımsal ya da hayvansal faaliyetlere izin verilmemektedir.

Milli Park'ın ekonomik girdisini, alanı kullanan yerli ve yabancı turistler oluşturmaktadır. Türkiye'deki ilk ücrete tabi girişe sahip Milli Park özelliği taşıyan Altındere Vadisi Milli Parkı, gelirini girişlerden ve alan içerisinde bulunan konaklama ve sosyal tesislerden elde etmektedir. Alan içerisinde Milli Parklar Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü kontrolünde olan ve özel sektör tarafından işletilen 40 yatak kapasiteli konaklama birimleri restaurant ve satış üniteleri bulunmaktadır (Şekil 43-44). Yerli ve yabancı turistler alan daha çok Temmuz ve Ağustos aylarında gelmektedir.



Şekil 43. Milli Park içerisinde bulunan restaurant

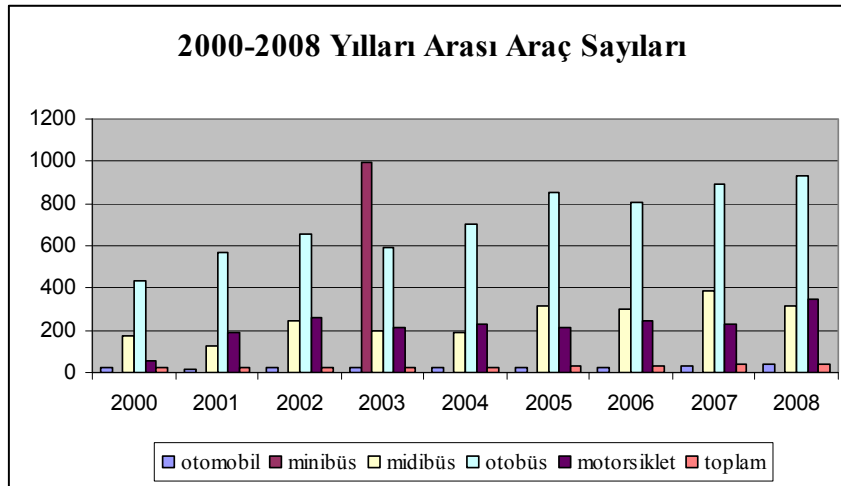


Şekil 44. Park alanı içerisinde bulunan satış reyonları

Park'a gelen ziyaretçi sayısında herhangi bir net kayıt bulunmamaktadır. Ancak alana giren araç sayısı bilgisi net olduğundan otomobil için 3 yolcu/araç, minibüs için 7 yolcu/araç, midibüs için 20 yolcu/araç, otobüs için 35 yolcu/araç ve motosiklet için 1,5 yolcu/araç varsayımları yapılmaktadır. Bu doğrultuda 2000-2008 yılları arasında alana giriş yapan araç sayısı ve elde edilen gelir şu şekilde olmuştur;

Tablo 47. 2000-2008 yılları arasında giriş yapan araç sayıları

	Otomobil Sayısı	Minibüs Sayısı	Midibüs Sayısı	Otobüs Sayısı	Motorsiklet Sayısı	Toplam Araç
2000	19.815	1.146	172	432	56	21.621
2001	19.143	1.235	129	572	191	21.270
2002	20.112	1.103	244	653	262	22.374
2003	21.701	992	194	590	217	23.694
2004	24.748	1.060	188	706	226	26.928
2005	25.054	1.650	316	852	211	28.094
2006	26.953	1.077	299	803	246	29.378
2007	32.944	1.641	390	889	230	36.094
2008	35.642	1.136	314	935	348	38.375



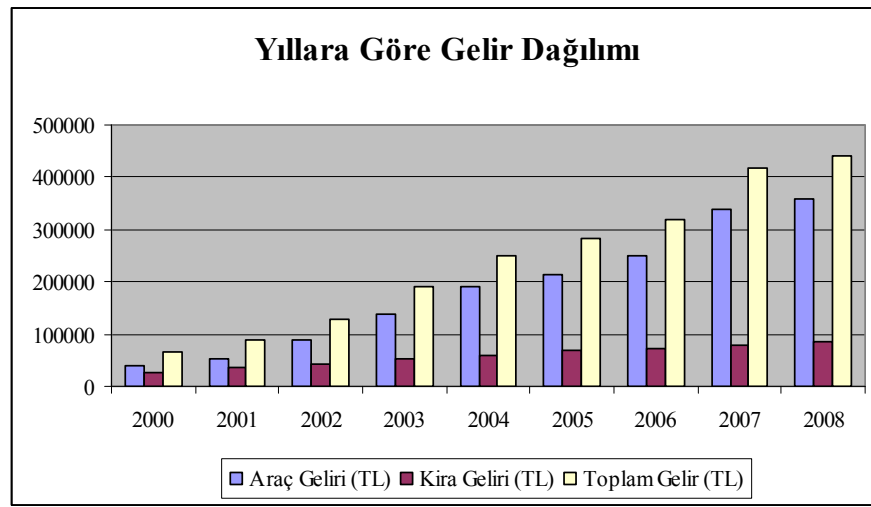
Şekil 45. 2000-2008 yılları arası Milli Park'a gelen araç tipleri ve sayıları

Milli Park alanında girişlerden ve içeride bulunan sosyal tesislerden elde edilen gelir tablosu aşağıda gösterilmektedir.



Tablo 48. 2000-2008 yılları arası elde edilen gelir

Yıllar	Araç Girişi Gelirleri (TL)	Kira Gelirleri ( TL)	Toplam (TL)
2000	40.675.00	25.035.00	65.710.00
2001	51.963.00	37.300.00	89.263.00
2002	87.421.00	42.100.00	129.521.00
2003	138.706.00	52.000.00	190.706.00
2004	189.536.00	59.750.25	249.286.00
2005	215.147.00	67.882.00	283.029.00
2006	248.633.00	70.986.00	319.619.00
2007	337.750.00	79.740.00	417490.00
2008	357.740.00	84.302.00	442.042.00



Şekil 46. Yıllara göre gelir dağılımları

Bir alanın sosyo-ekonomik durumu o alan için koruma-kullanım dengesi bakımından önemli bir değer taşımaktadır. Sosyo-ekonomik etmenleri oluşturan nüfus, ekonomi, turizm sektörü, ticaret ve istihdam sürdürülebilir kalkınmada ve sürdürülebilir turizmde önemli rol oynamaktadır.

Anket sorularına verilen yanıtlar; % 6,25 önemsiz, % 56,25 önemli, % 37,5 çok önemli şeklinde olmuştur. Dolayısıyla, ölçütün ağırlık katsayısı 1,3 'tür. Alanda, turistik arz ve turizm sektörünün gereksinim duyabileceği nüfusun oranı ve ekonomik birikim çok düşük, turizme destek olabilecek sektörler gelişmemiş olduğundan ötürü kullanım değeri 2 ve ağırlıklı kullanım değeri 2,6'dır. Alanda, turistik talep çok düşük, nüfus yoğunluğu çok düşük ve düşme eğiliminde, turistik potansiyeli tehdit edebilecek sürdürülebilir olmayan kaynak kullanımı ve endüstriyel gelişim olmadığından koruma değeri 1, ağırlıklı koruma

değeri 1,3'tür. Dolayısıyla kullanılabilir turistik potansiyeli 1 ve ağırlıklı kullanılabilir turistik potansiyeli 1,3'tür (Tablo 49).

Tablo 49. Sosyo-ekonomik durum karnesi

<b>Ölçütün No: 13 Sosyo-Ekonomik Durum</b>		<b>Alan Değeri</b>
<b>Ölçütün Ağırlık Katsayısı: 1,3</b>		
<b>Puan</b>	<b>I. Kullanım Değeri ile İlgili Göstergeler</b>	
-	Ölçüt alan için geçerli değil	
1	Turistik arz ve turizm sektörünün gereksinim duyabileceği üretken nüfusun oranı ve ekonomik birikim çok düşük, turizme destek olabilecek sektörler gelişmemiş	
2	Turistik arz ve turizm sektörünün gereksinim duyabileceği üretken nüfusun oranı ve ekonomik birikim ile turizme destek olabilecek sektörler sınırlı düzeyde	
3	Turistik arz ve turizm sektörünün gereksinim duyabileceği üretken nüfusun oranı ve ekonomik birikim yüksek, turizme destek olabilecek sektörler gelişmiş	
4	Turistik arz sektörünün gereksinim duyabileceği üretken nüfusun oranı ve ekonomik birikim çok yüksek, turizme destek olabilecek sektörler çok gelişmiş	
<b>Kullanım Değeri</b>		<b>2</b>
<b>Ağırlıklı Kullanım Değeri (Kullanım Değeri x Ölçütün Ağırlıklı Katsayısı)</b>		<b>2,6</b>
<b>Puan</b>	<b>II. Koruma Değeri İle ilgili göstergeler</b>	
-	Ölçüt alan için geçerli değil	
1	Turistik talep çok düşük, nüfus yoğunluğu çok düşük ve düşme eğiliminde, turistik potansiyeli tehdit edebilecek sürdürülebilir olmayan kaynak kullanımı ve endüstriyel gelişim yok	
2	Turistik talep düşük, nüfus yoğunluğu düşük ve durağan, turistik potansiyeli tehdit edebilecek sınırlı düzeyde sürdürülebilir olmayan kaynak kullanımı ve endüstriyel gelişim var	
3	Turistik talep yüksek, nüfus yoğunluğu yüksek ve artma eğiliminde, turistik potansiyel sürdürülebilir olmayan kaynak kullanımı ve endüstriyel gelişimin tehdidi altında	
4	Turistik talep çok yüksek, nüfus yoğunluğu ve artma eğiliminde çok yüksek, turistik potansiyel sürdürülebilir olmayan kaynak kullanımı ve endüstriyel gelişimin olağanüstü tehdidi altında	
<b>Koruma Değeri</b>		<b>1</b>
<b>Ağırlıklı Koruma Değeri (Koruma Değeri x Ölçütün Ağırlık Katsayısı)</b>		<b>1,3</b>
<b>Kullanılabilir Turistik potansiyel (Kullanım Değeri-Koruma Değeri)</b>		<b>1</b>
<b>Ağırlıklı Kullanılabilir Turistik-Potansiyel (Ağırlıklı Kullanım Değeri-Ağırlıklı Koruma Değeri)</b>		<b>1,3</b>

### 3.2.3. Sosyal Altyapı ve Değerlendirme

Altındere Vadisi Milli Park alanı içerisinde hiçbir eğitim birimi bulunmamaktadır. Önceleri Coşandere Köyü'nde 3 ve Altındere Köyü'nde 1 adet olmak üzere faal olan ilkokullar, günümüzde kapalıdır. Dolayısıyla, Maçka ilçe merkezinde bulunan okullar kullanılmaktadır.

Coşandere Köyü'nde toplam 5 adet cami bulunmaktadır. Bunlardan biri Furunoba Yaylası'ndadır. Alanda herhangi bir sağlık altyapısıyla ilgili sorun bulunmamaktadır. Coşandere Köyü'nde bir adet sağlık ocağı vardır.

Maçka İlçesi dahil olmak üzere Milli Park alanı güvenlik açısından Jandarma denetimindedir. Bugüne kadar yöre insanının hoşgörüsü ve huzurlu ortamları sebebiyle herhangi bir sorun meydana gelmemiştir. Güvenlik altyapısı olarak nüfusa oranla yeterli düzeydedir.

Turizm üzerinde önemli bir etken olan sosyal altyapı eğitim, sağlık, güvenlik gibi unsurları içermektedir. Bilinçli ve eğitilmiş bir toplum, içinde yaşadıkları doğal ve kültürel değerlerin korunması konusunda önemli rol oynamaktadır. Aynı şekilde, güvenlik altyapısının sağlanması turistlerin o alana ön yargısız ve huzurlu bir şekilde gelmesi sağlamaktadır.

Ölçüte verilen cevapların % 6,25'i önemsiz, % 62,5'i önemli ve %31,25'i çok önemli şeklinde olmuştur. Bu durumda ölçütün ağırlık katsayısı 1,3'tür. Alanda, turizmin gereksinim duyabileceği eğitim, sağlık ve güvenlik kurumları nüfusa oranla hem nicelik hem de nitelik olarak yeterli düzeyde olması nedeniyle kullanım değeri 3 ve ağırlıklı kullanım değeri 3,9'dur. Alanda, korumanın gereksinim duyabileceği eğitim ve güvenlik kurumları nicel ve nitel olarak yeterli düzeydedir. Dolayısıyla koruma değeri 2 ve ağırlıklı koruma değeri 2,6'dır. Sonuç olarak ölçütün kullanılabilir turistik potansiyeli 1 ve ağırlıklı kullanılabilir turistik potansiyeli 1,3'tür (Tablo 50).

Tablo 50. Sosyal altyapı karnesi

<b>Ölçütün No: 14 Sosyal Altyapı</b>		<b>Alan Değeri</b>
Ölçütün Ağırlık Katsayısı: 1,3		
<b>Puan</b>	<b>I. Kullanım Değeri ile İlgili Göstergeler</b>	
-	Ölçüt alan için geçerli değil	
1	Turizmin gereksinim duyabileceği eğitim, sağlık ve güvenlik kurumları hem nicelik hem de nitelik olarak (personel, donanım, vb.) yetersiz	
2	Turizmin gereksinim duyabileceği eğitim, sağlık ve güvenlik kurumları nicelik olarak sınırlı ve nitelik olarak (personel, donanım, vb.) yetersiz	
3	Turizmin gereksinim duyabileceği eğitim, sağlık ve güvenlik kurumları hem nicelik hem de nitelik olarak (personel, donanım, vb.) yeterli	
4	Turizmin gereksinim duyabileceği eğitim, sağlık ve güvenlik kurumları hem nicelik olarak bol ve yaygın hem de nitelik olarak (personel, donanım, vb.) mükemmel	
<b>Kullanım Değeri</b>		<b>3</b>
<b>Ağırlıklı Kullanım Değeri (Kullanım Değeri x Ölçütün Ağırlıklı Katsayısı)</b>		<b>3,9</b>

Tablo 50'nin devamı

Puan	II. Koruma Değeri İle İlgili Göstergeler	
-	Ölçüt alan için geçerli değil	
1	Korumanın gereksinim duyabileceği eğitim ve güvenlik kurumları hem nicelik olarak bol ve yaygın hem de nitelik olarak mükemmel (personel, ekipman, vb.)	
2	Korumanın gereksinim duyabileceği eğitim ve güvenlik kurumları hem nicelik hem de nitelik olarak yeterli (personel, ekipman, vb.)	
3	Korumanın gereksinim duyabileceği eğitim ve güvenlik kurumları nicelik olarak yeterli ancak nitelik olarak yetersiz (personel, ekipman, vb.)	
4	Korumanın gereksinim duyabileceği eğitim ve güvenlik kurumları hem nicelik hem de nitelik olarak yetersiz (personel, ekipman, vb.)	
<b>Koruma Değeri</b>		<b>2</b>
<b>Ağırlıklı Koruma Değeri (Koruma Değeri x Ölçütün Ağırlık Katsayısı)</b>		<b>2,6</b>
<b>Kullanılabilir Turistik potansiyel (Kullanım Değeri-Koruma Değeri)</b>		<b>1</b>
<b>Ağırlıklı Kullanılabilir Turistik-Potansiyel (Ağırlıklı Kullanım Değeri-Ağırlıklı Koruma Değeri)</b>		<b>1,3</b>

### 3.2.4. Folklor ve Değerlendirme

Doğu Karadeniz Bölgesi geçmişten bu yana birçok kültüre, dine ve dile ev sahipliği yapmıştır. Bu durum, bölgenin etnoğrafik ve folklorik yapısını etkilemiştir. Yöre insanı, farklı renklerde özellikle bordo ve mavi renklerle bezenmiş yöresel kıyafetleri giymektedir. Kadınların giydiği peştamal, günümüzde Doğu Karadeniz Bölgesi'nin simgesi haline gelmiştir. Erkeklerin kıyafetleri başlık, aba, yelek, zıpka, gömlek, sabuk, hamayıl, yağdanlık, kavlık, sırma silahlık ve bıçaktan kadınların ki ise baş örtüsü, zibun, şalvar, peştamal, kuşak ve çarıktan oluşmaktadır.



Şekil 47. Yöresel kıyafetlerden peştamal

Doğu Karadeniz müziği, Karadeniz'in sahip olduğu jeomorfolojik yapıdan etkilenerek kendine özgü bir üslup edinmiştir. Karadenizin çılgınlığı, hırçınlığı ve coğrafyasının zorlukları anlatılmaktadır. Halk dansı horon olan yöre insanı, kişiliklerinde barındırdıkları aceleciliği ve değişkenliği kemençe eşliğinde bu oyuna yansıtmaktadır.



Şekil 48. Halk dansı horon

Milli Park'ın odak noktası olan ve ziyaretçiler tarafından en çok ziyaret edilen Sümela Manastırı, efsaneye göre Atina'lı Barnabas ile Sophronios adlı iki keşişin burayı aynı rüyada görmeleri üzerine bu alan gelip ilk kilisenin temelini atmasıyla yapılmıştır. Daha sonraları burası kent savunmasında karakol görevi üstlenmiştir. Bunun dışında halk arasında bilinen bir söylence ya da efsane bulunmamaktadır.

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda, ölçüte verilen cevapların % 18,75'i önemsiz, %62,5'i önemli ve %18,75'i çok önemli şeklinde olmuştur. Ölçütün ağırlık katsayısı 1 olarak hesaplanmıştır. Alan, efsaneler ve efsanelere konu mekanlar, yerel halk müziği ile geleneksel giyim açısından zengin bir dağarcığa sahip olmasına rağmen turizm açısından yeterince değerlendirilemediğinden kullanım değeri 3, ağırlıklı kullanım değeri 3'dür. Alan, efsaneler ve efsanelere konu mekanlar, yerel halk müziği ve geleneksel giyim açısından zengin olup dış kültürün sınırlı bir tehdidi altında olduğundan ötürü koruma değeri 1, ağırlıklı koruma değeri 1'dir. Sonuç olarak, folklorik değerler ölçütünün kullanılabilir turistik potansiyeli 2, ağırlıklı kullanılabilir turistik potansiyeli 2'dir (Tablo 51).

Tablo 51. Folklor karnesi

<b>Ölçütün No: 15 Folklor</b>		<b>Alan Değeri</b>
Ölçütün Ağırlık Katsayısı: 1		
<b>Puan</b>	<b>I. Kullanım Değeri ile İlgili Göstergeler</b>	
-	Ölçüt alan için geçerli değil	
1	Alan, efsaneler ve efsanelere konu mekanlar, yerel halk müziği ile geleneksel giyim açısından sınırlı bir dağarcığa sahip ve turizm açısından değerlendirilebilmiş durumda değil	
2	Alan, efsaneler ve efsanelere konu mekanlar, yerel halk müziği ile geleneksel giyim açısından sınırlı bir dağarcığa sahip ve turizm açısından değerlendirilebilmiş durumda	
3	Alan, efsaneler ve efsanelere konu mekanlar, yerel halk müziği ile geleneksel giyim açısından zengin bir dağarcığa sahip ve turizm açısından değerlendirilebilmiş durumda değil	
4	Alan, efsaneler ve efsanelere konu mekanlar, yerel halk müziği ve geleneksel giyim açısından çok zengin bir dağarcığa sahip ve turizm açısından değerlendirilebilmiş durumda	
<b>Kullanım Değeri</b>		<b>3</b>
<b>Ağırlıklı Kullanım Değeri (Kullanım Değeri x Ölçütün Ağırlık Katsayısı)</b>		<b>3</b>
<b>Puan</b>	<b>II. Koruma Değeri İle ilgili göstergeler</b>	
-	Ölçüt alan için geçerli değil	
1	Alan, efsaneler ve efsaneler konu mekanlar, yerel halk müziği ve geleneksel giyim açısından zengin ve bunlar dış kültürün sınırlı bir tehdidi altında	
2	Alan, efsaneler ve efsaneler konu mekanlar, yerel halk müziği ve geleneksel giyim açısından sınırlı bir zenginliğe sahip ve bunlar dış kültürün sınırlı bir tehdidi altında	
3	Alan, efsaneler ve efsaneler konu mekanlar, yerel halk müziği ve geleneksel giyim açısından zengin ve bunlar dış kültürün çok yönlü tehdidi altında	
4	Alan, efsaneler ve efsaneler konu mekanlar, yerel halk müziği ve geleneksel giyim açısından sınırlı bir zenginliğe sahip ve bunlar dış kültürün çok yönlü tehdidi altında	
<b>Koruma Değeri</b>		<b>1</b>
<b>Ağırlıklı Koruma Değeri (Koruma Değeri x Ölçütün Ağırlık Katsayısı)</b>		<b>1</b>
<b>Kullanılabilir Turistik potansiyel (Kullanım Değeri-Koruma Değeri)</b>		<b>2</b>
<b>Ağırlıklı Kullanılabilir Turistik-Potansiyel (Ağırlıklı Kullanım Değeri-Ağırlıklı Koruma Değeri)</b>		<b>2</b>

### 3.2.5. Geleneksel Mimari-El Sanatları ve Değerlendirme

Milli Park alanı içersinde bulunan yaylalarda mevsimsel olarak yaşayan yöre insanının, inşa ettikleri yayla evlerini geleneksel mimari doğrultusunda zilliyetlik esasına göre yaptıkları gözlenmektedir. Yayla evleri birbirlerinden ya ahşap ya da tel çitlerle ayrılmakta ve göreceli olarak birbirlerinden uzaktadır. Her bir konutun kendine has bahçesi ve yeşil alanı bulunmaktadır. Genel itibariyle iki kattan oluşan yayla evlerinin en alt katı hayvan barınağı, üst katı ise yaşam alanı olarak kullanılmaktadır. Ancak alt kat araziye yedirildiğinden ötürü tek katlı olarak algılanmaktadır. Malzeme olarak ahşap ve taş kullanılmakla birlikte yeni yapılan yayla konutlarında tuğla ve briket de kullanılmaya başlamıştır.



Şekil 49. Yayla evleri

Yayla konutlarının oluşmasında öncelikle yöre insanının yaşayışını büyük bir etkisi vardır. İkincil ve üçüncül etmenleri arazi yapısı, güneş, malzeme, manzara ve çevre koşulları oluşturmaktadır.

Genel itibariyle bakıldığında yayla yerleşimleri ve mimarisi açısından bir bozulma görülmemektedir. Ne var ki, Sümela ve Ayavarvara etrafında turistik amaçlı yapılaşmalar arazi dokusuna ve mimarisine uymamakta olup Milli Park'a zarar verici niteliktedir.

Günümüzde tüm Anadolu'da olduğu gibi Trabzon'da da el sanatlarında bir gerileme görülmektedir. Trabzon ve çevresinde geleneksel el sanatı olarak dokumacılık, bakırcılık, taş ve ahşap işçiliği, bıçakçılık, yorgancılık ve hasır bilezik yapımı sürmektedir. Dokumacılıkta yöre insanının yaşantısında önemli bir yer tutan peştamal, geleneksel yaşantılarını gözler önüne sermektedir. Önceleri kendir ipliğinin dokunmasıyla elde edilen peştamal, daha sonraları pamuktan dokunmaya başlamıştır. Günümüzde biri başa dolanan "baş peştamalı" ve bele dolanan "dolay peştamal" olmak üzere iki tip peştamal vardır ve turistik talep oluşturduğundan halen devam etmektedir. Devam eden bir diğer el sanatı ise taş işçiliğidir. Buğday ve mısır yarması öğütmek amacı ile el değirmenleri kullanılmaktadır.



Şekil 50. Geleneksel el sanatları örnekleri (hasır bilezik, bakırcılık, dokumacılık, el değirmeni)

Geleneksel mimari ve el sanatlarının turistik açıdan en fazla potansiyel oluşturan etmenlerden bir olduğu söylenebilir. Uzak şehirlerden ve ülkelerden gelen insanlar için her zaman çekici bir özellik arz etmektedir.

Yapılan anket çalışması sonucunda cevapların % 6,25'i önemsiz, % 31,25'i önemli ve % 62,5'i çok önemli şeklinde olmuştur. Ölçütün ağırlık katsayısı 1,6 olarak hesaplanmıştır. Yukarıda anlatılanlar doğrultusunda alanın kendine has çok sayıda zengin ve özgün mimarisi bulunmaktadır ve iyi korunmuş durumdadır. Ancak, tanıtımı iyi yapılamamıştır. Geleneksel el sanatları ise zengin ve üretimi sürdürüldüğünden ötürü alanın kullanım değeri 3, ağırlıklı kullanım değeri 4,8'dir. Geleneksel mimari ve el sanatları örnekleri bol ve dış etkenlere karşı dayanıklı olduğu için koruma değeri 1 ve ağırlıklı koruma değeri 1,6'dır. Sonuç olarak ölçüt için geçerli olan kullanılabilir turistik potansiyeli 2 ve ağırlıklı kullanılabilir turistik potansiyeli 3,2'dir (Tablo 52).

Tablo 52. Geleneksel mimari ve el sanatları karnesi

<b>Ölçütün No: 16 Geleneksel Mimari ve El Sanatları</b>		<b>Alan Değeri</b>
Ölçütün Ağırlık Katsayısı: 1,6		
<b>Puan</b>	<b>I. Kullanım Değeri ile İlgili Göstergeler</b>	
-	Ölçüt alan için geçerli değil	
1	Alanda, özgün bir geleneksel mimari ve bunu yansıtan az sayıda yapılar var, bunlar yeterince korunamamış ve tanıtılamamış durumda, geleneksel el sanatları zengin değil, yerel üretimi sürdürülüyor	
2	Alanda, özgün bir geleneksel mimari ve bunu yansıtan az sayıda yapılar var, bunlar belli bir oranda korunmuş ancak iyi tanıtılamamış durumda, geleneksel el sanatları koleksiyonu zengin ancak yerel üretimi sürdürülüyor	
3	Alanda, zengin ve özgün bir geleneksel mimari ve bunu yansıtan çok sayıda yapılar var, bunlar iyi korunmuş ancak iyi tanıtılamamış durumda, geleneksel el sanatları koleksiyonu zengin, yerel üretimi sürdürülüyor	
4	Çok zengin ve özgün bir geleneksel mimari ve bunu yansıtan çok sayıda yapılar var, bunlar çok iyi korunmuş, tanıtılmış ve geleneksel mimari anlayışı modern yapılarda da kullanılıyor, geleneksel el sanatları koleksiyonu çok zengin, yerel üretimi sürdürülüyor ve iyi bir şekilde turizme sunuluyor	
<b>Kullanım Değeri</b>		<b>3</b>
<b>Ağırlıklı Kullanım Değeri (Kullanım Değeri x Ölçütün Ağırlıklı Katsayısı)</b>		<b>4,8</b>
<b>Puan</b>	<b>II. Koruma Değeri İle ilgili göstergeler</b>	
-	Ölçüt alan için geçerli değil	
1	Geleneksel mimari ve el sanatları örnekleri bol ve dış etkileri tolere edebilecek durumda	
2	Geleneksel mimari ve el sanatları örnekleri bol ancak dış etkilerle dejenere olabilecek hassaslıkta	
3	Geleneksel mimari ve el sanatları örnekleri nadir ve dış etkilerle dejenere olabilecek derecede hassas	
4	Geleneksel mimari ve el sanatları örnekleri çok nadir ve dış etkilerle dejenere olabilecek veya ortadan kalkabilecek derecede hassas	



Tablo 52'nin devamı

<b>Koruma Değeri</b>	<b>1</b>
<b>Ağırlıklı Koruma Değeri (Koruma Değeri x Ölçütün Ağırlık Katsayısı)</b>	<b>1,6</b>
<b>Kullanılabilir Turistik potansiyel (Kullanım Değeri-Koruma Değeri)</b>	<b>2</b>
<b>Ağırlıklı Kullanılabilir Turistik-Potansiyel (Ağırlıklı Kullanım Değeri-Ağırlıklı Koruma Değeri)</b>	<b>3,2</b>

### 3.2.6. Tarih-Arkeoloji ve Değerlendirme

Milli Park'ın en önemli tarihi değerini oluşturan Sümela Manastırı, dere yatağına göre 300 m. yükseklikte konumlanmış, yaklaşık olarak 1200 m. yükseklikte sarp bir kayanın içine kurulmuş bir yapıdır. Sümela, Yunanca'da "siyah", "karanlık" anlamına gelen "melas" sözcüğünden türemektedir. Melas sözcüğünün kullanılmasının nedenlerinden biri konumlandığı kayanın esmer renkli olması ya da Manastır içerisinde bulunan Meryem betimlemesinin siyah renkli olması gösterilmektedir.



Şekil 51. Sümela Manastırı ve konumlandığı kayalık

Manastır'ın tarihine yönelik ayrıntılı bir araştırma ve arkeolojik kazı söz konusu olmayıp efsanelere dayanılarak bir açıklama yapılmaya çalışılmaktadır. Sümela Manastırı, bölge içerisinde bulunan diğer manastırlara (Ayavarvara Kilisesi, Vazelon Manastırı, Kuştul Manastırı ve Sanata Kiliseler Grubu) kıyasla daha görkemli ve ünlüdür.

Milli Park sınırları kapsamında hiçbir arkeolojik buluntu ya da arkeolojik sit tanımına uyabilecek eski yerleşim izlerine literatür araştırmaları ve arazi çalışmaları doğrultusunda rastlanılmamıştır.

Tarih ve arkeoloji, inanç ve kültür turizmi gibi turizm türleri açısından potansiyel oluşturan unsurlardandır. Turistlerin bir kısmı rekreatif etkinlikler için korunan alanları tercih ederlerken, bir kısmı ise sadece o alana ait tarihi ve arkeolojik değerleri görmek için gelmektedirler.

Ankete verilen cevapların % 6,25'i önemsiz, % 18,75'i önemli ve % 75'i çok önemli şeklinde olup ölçütün ağırlık katsayısı 17'dir. Alanın tarihsel önemi uluslararası düzeydedir. Herhangi bir arkeolojik çalışma olmamasına rağmen olası arkeolojik değerlerin bol olması beklenmektedir. Dolayısıyla kullanım değeri 4, ağırlıklı kullanım değeri 6,8'dir. Alanın turistik önemi yüksek olmakla beraber sahip olduğu tarihi yapı ve özellikler tehdit altındadır ve turistik etkinlikleri sınırlı bir ölçüde tolere edebilecek düzeydedir. Bu nedenle, koruma kullanımdan daha önceliklidir. Ölçütün koruma değeri 3, ağırlıklı koruma değeri 5,1'dir. Sonuç olarak kullanılabilir turistik potansiyeli 1 ve ağırlıklı kullanılabilir turistik potansiyeli 1,7 olarak hesaplanmıştır (Tablo 53).

Tablo 53. Tarih ve arkeoloji karnesi

<b>Ölçütün No: 17 Tarih ve Arkeoloji</b>		<b>Alan Değeri</b>
Ölçütün Ağırlık Katsayısı: 1,7		
<b>Puan</b>	<b>I. Kullanım Değeri ile İlgili Göstergeler</b>	
-	Ölçüt alan için geçerli değil	
1	Alanın tarihsel önemi düşük, ortaya çıkarılmış veya çıkarılması olası arkeolojik değerleri çok az ve turistik kullanıma çok az elverişli	
2	Alanın tarihsel önemi görece düşük, ortaya çıkarılmış ve çıkarılması olası arkeolojik değerleri ve bunların turistik kullanıma elverişliliği sınırlı düzeyde	
3	Alanın tarihsel önemi orta düzeyde (ulusal düzeyde), ortaya çıkarılmış ve çıkarılması olası arkeolojik değerleri çok sayıda ve ilginç, turistik kullanıma elverişli	
4	Alanın tarihsel önemi çok yüksek (uluslararası), ortaya çıkarılmış ve çıkarılması olası arkeolojik değerleri bol ve olağanüstü, turistik kullanıma çok elverişli	
<b>Kullanım Değeri</b>		<b>4</b>
<b>Ağırlıklı Kullanım Değeri (Kullanım Değeri x Ölçütün Ağırlıklı Katsayısı)</b>		<b>6,8</b>

Tablo 53'ün devamı

Puan	II. Koruma Değeri İle ilgili göstergeler	
-	Ölçüt alan için geçerli değil	
1	Alanın turistik önemi görece düşük, arkeolojik değerler nadir, hassas veya tehdit altında değil, her türlü turistik etkinlikleri tolere edebilecek düzeyde, kullanma korumadan daha öncelikli	
2	Alanın turistik önemi orta düzeyde, arkeolojik değerler nadir değil ve bunlar sınırlı bir tehdit altında, turistik etkinlikleri belli bir ölçüde tolere edebilecek düzeyde, koruma da önemli	
3	Alanın turistik önemi yüksek, buna karşılık nadir arkeolojik değerler var ve bunlar tehdit altında, turistik etkinlikleri sınırlı bir ölçüde tolere edebilecek düzeyde, koruma kullanımdan daha öncelikli	
4	Alanın turistik önemi çok yüksek, buna karşılık çok nadir arkeolojik değerler var ve bunlar çok yönlü tehdit altında, turistik etkinliklere karşı çok duyarlı, koruma kullanımdan çok daha öncelikli	
<b>Koruma Değeri</b>		<b>3</b>
<b>Ağırlıklı Koruma Değeri (Koruma Değeri x Ölçütün Ağırlık Katsayısı)</b>		<b>5,1</b>
<b>Kullanılabilir Turistik potansiyel (Kullanım Değeri-Koruma Değeri)</b>		<b>1</b>
<b>Ağırlıklı Kullanılabilir Turistik-Potansiyel (Ağırlıklı Kullanım Değeri-Ağırlıklı Koruma Değeri)</b>		<b>1,7</b>

### 3.2.7. Ulaşım-İletişim ve Değerlendirme

Altındere Vadisi Milli Parkı, Trabzon İli'ne 48 km., Maçka İlçesi'ne 18 km. uzaklıkta bulunmaktadır. Yolun tamamı asfaltla kaplı olup tur otobüsleri, minibüsler ve özel araçlarla ulaşmak mümkündür. Sümela Manastırı'na ulaşım Milli Park içerisinde iki yolla olmaktadır. Biri yayaların kullandığı patika yol, diğeri ise yaklaşık 500-600 m. mesafeye kadar minibüslerle sağlanmaktadır. Bu yollar dışında Milli Park içinde kalan diğer yollar stabilize edilmiştir.



Şekil 52. Milli Park girişi

Milli Park sahası içerisinde yapılan arazi çalışmalarında levha eksikliği göze çarpmıştır. Bu durum, alanda farklı güzergahların farklı amaçlar doğrultusunda kullanılmasına ve arazide yol dışı alanlar ulaşım amaçlı kullanılıp yeşil alanların tahribine neden olmaktadır. Ayrıca, bu yolların kalitesinin de oldukça düşük olduğu görülmüştür.



Şekil 53. Milli Park içerisinde bulunan yön ve bilgilendirme levhaları

Yapılan arazi çalışmalarındaki gözlemler doğrultusunda Milli Park sınırları dahilinde hemen her evde telefon ve televizyon bulunmaktadır. Ayrıca, cep telefonunun Park alanının önemli bir bölümünde çektiği saptanmıştır. Milli Park girişinde bulunan sosyal tesis ve çevresinde iletişimi sağlamak amacıyla PTT ve Türk Telekom üniteleri bulunmaktadır.



Şekil 54. Park girişinde bulunan iletişim birimleri

Ulaşım ve iletişim, turizm açısından hem olumlu hem de olumsuz etkileye sahiptir. Ulaşımın, başka bir ifadeyle erişebilirliğin kolay ve rahat olduğu alanlar, her zaman için daha fazla turist çekmektedir. Ancak, ulaşım ve iletişim açısından yapılan altyapı çalışmaları doğa üzerinde büyük ve küçük ölçekte tahribatlara yol açmaktadır. Bu nedenle, ulaşım güzergahlarının ve iletişim altyapılarının iyi bir plan dahilinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Ankete verilen cevaplar; % 6,25 önemsiz, % 37,50 önemli ve % 56,25 çok önemli şeklindedir. Ölçütün katsayısı 1,5'dir. Alan, sadece kara ulaşımına elverişli şartlara sahiptir. Ulaşımı sağlayan yollar her yayla yerleşkesine uzanabilmektedir. Yerleşkelerde telefon, TV ve radyo mevcut olup yerel gazeteler bulunabilmektedir. Dolayısıyla kullanım değeri 2 ve ağırlıklı kullanım değeri 3'tür. Karasal jeomorfoloji, doğal peyzaj ve ekosistemler ile tarihi ve arkeolojik değerler, kara ve havayolu altyapısının geliştirilmesine karşı çok hassastır. Bu durumda koruma değeri 2 ve ağırlıklı koruma değeri 3'tür. sonuç olarak ölçütün kullanılabilir turistik potansiyeli 0, ağırlıklı kullanılabilir turistik potansiyeli 0'dır (Tablo 54).

Tablo 54. Ulaşım ve iletişim karnesi

<b>Ölçütün No: 18 Ulaşım ve İletişim</b> Ölçütün Ağırlık Katsayısı: 1,5		<b>Alan Değeri</b>
<b>Puan</b>	<b>I. Kullanım Değeri ile İlgili Göstergeler</b>	
-	Ölçüt alan için geçerli değil	
1	Kara, hava ve deniz ulaşımından en az birisi için gerekli coğrafi şartlara ve altyapıya sahip, yolu olmayan yerleşim birimleri var, telefon hat kapasitesi yetersiz, TV ve radyo vericileri ile her türlü yerli yayınlar izlenebiliyor, yerli gazeteler bulunabiliyor	
2	Kara, hava ve deniz ulaşımından en az birisi için gerekli coğrafi şartlara ve altyapıya sahip, yolu olmayan yerleşim birimi yok, telefon hat kapasitesi mevcudu karşılayabilecek durumda, TV ve radyo vericileri ile her türlü yerli yayınlar izlenebiliyor, yerli gazeteler bulunabiliyor	
3	Kara, hava ve deniz ulaşımından en az ikisi için gerekli coğrafi şartlara ve altyapıya sahip, yolu olmayan yerleşim birimi yok, telefon hat kapasitesi ek talepleri karşılayabilecek durumda, TV ve radyo vericileri ile yerli ve yabancı yayınlar izlenebiliyor, yerli ve yabancı gazeteler bulunabiliyor	
4	Kara, hava ve deniz ulaşımından en az ikisi için gerekli coğrafi şartlara ve mükemmel bir altyapıya sahip, yolu olmayan yerleşim birimi yok, telefon hat kapasitesi ek talepleri fazlasıyla karşılayabilecek durumda, TV ve radyo vericileri ile yerli ve yabancı yayınlar izlenebiliyor, yerli ve yabancı gazeteler bulunabiliyor	
<b>Kullanım Değeri</b>		<b>2</b>
<b>Ağırlıklı Kullanım Değeri (Kullanım Değeri x Ölçütün Ağırlıklı Katsayısı)</b>		<b>3</b>

Tablo 54'ün devamı

<b>Puan</b>	<b>II. Koruma Değeri İle ilgili göstergeler</b>	
-	Ölçüt alan için geçerli değil	
1	Karasal jeomorfoloji, doğal peyzaj ve ekosistemler ile tarihi ve arkeolojik değerler, kara ve havayolu altyapısının geliştirilmesini tolere edebilecek hassaslıkta	
2	Karasal jeomorfoloji, doğal peyzaj ve ekosistemler ile tarihi ve arkeolojik değerler, kara ve havayolu altyapısının geliştirilmesine karşı hassas	
3	Karasal jeomorfoloji, doğal peyzaj ve ekosistemler ile tarihi ve arkeolojik değerler, kara ve havayolu altyapısının geliştirilmesine karşı çok hassas	
4	Karasal ve kıyasal jeomorfoloji, doğal peyzaj ve ekosistemler ile tarihi ve arkeolojik değerler, kara, deniz ve havayolu altyapısının geliştirilmesine karşı olağanüstü düzeyde hassas	
<b>Koruma Değeri</b>		<b>2</b>
<b>Ağırlıklı Koruma Değeri (Koruma Değeri x Ölçütün Ağırlık Katsayısı)</b>		<b>3</b>
<b>Kullanılabilir Turistik potansiyel (Kullanım Değeri-Koruma Değeri)</b>		<b>0</b>
<b>Ağırlıklı Kullanılabilir Turistik-Potansiyel (Ağırlıklı Kullanım Değeri-Ağırlıklı Koruma Değeri)</b>		<b>0</b>

### 3.2.8. Enerji-Su Altyapısı ve Değerlendirme

Yöre insanı, alanda enerji olarak elektrik enerjisini kullanmaktadır. Köylerde herhangi bir elektrik sorunu yaşanmamaktadır. Halen, Doğu Karadeniz Bölgesi'ne doğal gaz verebilmek amacıyla gerekli alt yapı çalışmaları devam etmektedir. Alt yapı sistemleri Milli Park alanı içerisinde de geçmektedir.

Milli Park sınırları dahilinde olan Coşandere ve Altındere köylerinde içme suyu problemi bulunmamaktadır. Furunoba, Akboran ve Kürtdere yaylalarında büyüklü küçüklü pınarlar bulunmakta ve yöre insanı bu pınarları, içme suyu ve günlük ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kullanmaktadırlar.

Köylerde ve Milli Park girişinde bulunan tesislerde herhangi bir kanalizasyon altyapısı bulunmamaktadır. Dolayısıyla yöre insanı kendi açtığı foseptik çukurlarıyla bir anlamda bu sorunun üstesinden gelmeye çalıştıkları gözlemlenmektedir. Bu durum atık suların doğaya denetimsizce salınmasına ve hem ekolojik anlamda hem de insan sağlığı anlamında büyük risk oluşturmaktadır.

Tablo 55'de Milli Park alanında bulunan yayların sahip oldukları altyapı sistemleri özetlenmektedir.

Tablo 55. Altındere Milli Parkı alanında bulunan yaylaların içmesuyu, elektrik ve telefon alt yapısı durumu (Anonim, 2005)

Yaylalar	İçmesuyu			Kanalizasyon		Elektrik		Telefon	
	Yeterli	Yetersiz	Yok	Fosseptik Var	Fosseptik Yok	Var	Yok	Var	Yok
Ağakboran	X				X	X		X	
Akboran	X				X	X		X	
Aksu	Boş								
Boncuklu	X				X	X		X	
Çevlik	X				X		X		X
Dere	X				X	X			X
Ermeni	X				X		X		X
Esensuyu	X				X		X		X
Eşkiya	X				X	X			X
Furnoba	X				X	X		X	
Haliya	X				X		X		X
Harman	Boş								
İsgobel	X				X	X			X
İspendemos	X				X		X		X
Karaağaç	X				X		X		X
Karaburun	X				X	X			X
Kesemetri	X				X		X		X
Kıran yurt	X				X		X		X
Küçük yurt	X				X		X		X
Kürt dere	X				X	X		X	
Manıklı	X				X		X		X
Mezarlık	X				X		X		X
Omela	X				X		X		X
Papazyurdu	X				X		X		X
Sazlık	X				X	X		X	
Sel	X				X	X			X
Taşköprü	X				X		X		X
Zalışki	X				X		X		X

\* “BOŞ” olarak gösterilen edilen yaylalar, yaylacılar tarafından artık kullanılmayan, her hangi bir yaylacılık faaliyetinin yapılmadığını yaylaları ifade etmektedir.

Günümüz dünyasında enerji ve su vazgeçilmez etmenlerdir. Bir yerin gelişmişliğini gösteren en önemli göstergelerdendir.

Ölçüte verilen cevapların % 18,75’i önemsiz, % 50’si önemli ve % 31,25’i çok önemli şeklindedir. Ölçütün katsayısı 1,1’dir. Alanın, enerji ve içme suyu kapasitesi ve altyapısı mevcut gereksinimleri karşılayabilecek durumda olduğundan ve rüzgar, güneş gibi alternatif enerji potansiyeli olmadığından ötürü kullanım değeri 2, ağırlıklı kullanım değer 2,2’dir. Doğal peyzaj ve doğal ekosistemler ile tarihi ve arkeolojik değerler enerji ve

su üretimi için yapılacak barajlar ve santrallerin yapımına karşı alan hassaslık göstermekte ve rüzgar, güneş gibi çevre dostu alternatif enerji potansiyeli olmadığından koruma değeri 2 ve ağırlıklı koruma değeri 2,2'dir. sonuç olarak kullanılabilir turistik potansiyeli ve ağırlıklı kullanılabilir turistik potansiyeli 0'dır (Tablo 56).

Tablo 56. Enerji ve su altyapısı karnesi

<b>Ölçütün No: 19 Enerji ve Su Altyapısı</b>		<b>Alan Değeri</b>
Ölçütün Ağırlık Katsayısı: 1,1		
<b>Puan</b>	<b>I. Kullanım Değeri ile İlgili Göstergeler</b>	
-	Ölçüt alan için geçerli değil	
1	Enerji ve içme suyu kapasitesi ve altyapısı mevcut gereksinimleri sınırlı bir düzeyde karşılayabilecek durumda, rüzgar ve güneş gibi alternatif enerji potansiyeli yok, elektriği ve içme suyu olmayan yerleşim birimleri var	
2	Enerji ve içme suyu kapasitesi ve altyapısı mevcut gereksinimleri karşılayabilecek durumda, rüzgar ve güneş gibi alternatif enerji potansiyeli yok, elektriği ve içme suyu olmayan yerleşim birimleri yok	
3	Enerji ve içme suyu kapasitesi ve altyapısı ek gereksinimleri karşılayabilecek durumda, rüzgar ve güneş gibi alternatif enerji potansiyeli yok, elektriği ve içme suyu olmayan yerleşim birimleri yok	
4	Enerji ve içme suyu kapasitesi ve altyapısı mevcut gereksinimleri fazlasıyla karşılayabilecek durumda, rüzgar ve güneş gibi alternatif enerji potansiyeli yüksek, elektriği ve içme suyu olmayan yerleşim birimleri yok	
<b>Kullanım Değeri</b>		<b>2</b>
<b>Ağırlıklı Kullanım Değeri (Kullanım Değeri x Ölçütün Ağırlıklı Katsayısı)</b>		<b>2,2</b>
<b>Puan</b>	<b>II. Koruma Değeri İle ilgili göstergeler</b>	
-	Ölçüt alan için geçerli değil	
1	Doğal peyzaj ve doğal ekosistemler ile tarihi ve arkeolojik değerler enerji ve su üretimi için yapılacak barajlar ve santrallerin yapımını tolere edebilecek hassaslıkta, rüzgar ve güneş gibi çevre dostu alternatif enerji potansiyeli var	
2	Doğal peyzaj ve doğal ekosistemler ile tarihi ve arkeolojik değerler enerji ve su üretimi için yapılacak barajlar ve santrallerin yapımına karşı hassas, rüzgar ve güneş gibi çevre dostu alternatif enerji potansiyeli yok	
3	Doğal peyzaj ve doğal ekosistemler ile tarihi ve arkeolojik değerler enerji ve su üretimi için yapılacak barajlar ve santrallerin yapımına karşı çok hassas, rüzgar ve güneş gibi çevre dostu alternatif enerji potansiyeli yok	
4	Doğal peyzaj ve doğal ekosistemler ile tarihi ve arkeolojik değerler enerji ve su üretimi için yapılacak barajlar ve santrallerin yapımına karşı olağanüstü hassas, rüzgar ve güneş gibi çevre dostu alternatif enerji potansiyeli yok	
<b>Koruma Değeri</b>		<b>2</b>
<b>Ağırlıklı Koruma Değeri (Koruma Değeri x Ölçütün Ağırlık Katsayısı)</b>		<b>2,2</b>
<b>Kullanılabilir Turistik potansiyel (Kullanım Değeri-Koruma Değeri)</b>		<b>0</b>
<b>Ağırlıklı Kullanılabilir Turistik-Potansiyel (Ağırlıklı Kullanım Değeri-Ağırlıklı Koruma Değeri)</b>		<b>0</b>

### 3.2.9. Sosyal Davranışlar ve Değerlendirme

Sosyal davranışları meydana getiren etmenler geleneksel yaşam tarzı, konukseverlik, hoşgörü ve tutumdur. Bu tür etmenler nicel olmadığından ötürü ölçüme dayalı kriterler



değildir. Yöre insanı, sahip olduğu kültür doğrultusunda yerli ve yabancı turistlere karşı konukseverliliğini hiçbir karşılık beklemeden göstermektedirler. Geleneksel yaşam tarzlarını dış kültürden etkilenmeden koruyabilmeleri, alana gelen ziyaretçiler açısından çekicilik kazandırmaktadır.

Sosyal davranışlar ölçüte anketine verilen cevaplar; % 6,25 önemsiz, % 50 önemli ve % 43,75 çok önemli şeklindedir. Ölçütün ağırlık katsayısı 1,4'tür. Yöre insanın sahip olduğu çok zengin geleneksel yaşam tarzı, hoşgörüsü ve konukseverliliği nedeniyle ve bu yönleriyle çok iyi tanınıyor olmasından ötürü kullanım değeri 4, ağırlıklı kullanım değeri 5,6'dır. Bu özellikleri dış etkenler yoluyla bozulmayacak kadar güçlü bir yapıya sahiptir. Bu sebepten koruma değeri 1 ve ağırlıklı koruma değeri 1,4'dür. dolayısıyla ölçütün kullanılabilir turistik potansiyeli 3 ve ağırlıklı kullanılabilir turistik potansiyeli 4,2'dir (Tablo 57).

Tablo 57. Sosyal davranışlar karnesi

<b>Ölçütün No: 20 Sosyal Davranışlar</b>		<b>Alan Değeri</b>
Ölçütün Ağırlık Katsayısı: 1,4		
<b>Puan</b>	<b>I. Kullanım Değeri ile İlgili Göstergeler</b>	
-	Ölçüt alan için geçerli değil	
1	Yerel halk kendine özgü bazı geleneksel yaşam tarzı öğelerine sahip, konuksever ve bu yönü ile biliniyor	
2	Yerel halk kendine özgü bazı geleneksel yaşam tarzı öğelerine sahip, konuksever ve bu yönü ile biliniyor	
3	Yerel halk zengin öğelerle dolu ve özgün bir geleneksel yaşam tarzına sahip; konuksever ve hoşgörülü; ancak bu yönü ile iyi tanınmıyor	
4	Yerel halk çok zengin öğelerle dolu ve özgün bir geleneksel yaşam tarzına sahip;çok konuksever ve hoşgörülü ve bu yönü ile çok iyi tanınmıyor	
<b>Kullanım Değeri</b>		<b>4</b>
<b>Ağırlıklı Kullanım Değeri (Kullanım Değeri x Ölçütün Ağırlıklı Katsayısı)</b>		<b>5,6</b>
<b>Puan</b>	<b>II. Koruma Değeri İle ilgili göstergeler</b>	
-	Ölçüt alan için geçerli değil	
1	Yerel halkın çok zengin öğelerle dolu geleneksel yaşam tarzı, konukseverliliği ve hoşgörüsü başka etkilerle dejenere olmayacak kadar güçlü ve uzak	
2	Yerel halkın zengin öğelerle dolu geleneksel yaşam tarzı, konukseverliliği ve hoşgörüsü güçlü ancak onu dejenere edebilecek başka etkilere yakın	
3	Yerel halkın geleneksel yaşam tarzı, konukseverliliği ve hoşgörüsü başka etkilerle yoğun iletişimi nedeniyle dejenere olabilir	
4	Yerel halkın geleneksel yaşam tarzı, konukseverliliği ve hoşgörüsü başka etkilerle yoğun iletişimi nedeniyle kaybolmak üzere	
<b>Koruma Değeri</b>		<b>1</b>
<b>Ağırlıklı Koruma Değeri (Koruma Değeri x Ölçütün Ağırlıklı Katsayısı)</b>		<b>1,4</b>
<b>Kullanılabilir Turistik potansiyel (Kullanım Değeri-Koruma Değeri)</b>		<b>3</b>
<b>Ağırlıklı Kullanılabilir Turistik-Potansiyel (Ağırlıklı Kullanım Değeri-Ağırlıklı Koruma Değeri)</b>		<b>4,2</b>

### 3.2.10. Sosyo-Kültürel Yaşam ve Değerlendirme

Bir alanın sosyo-kültürel yaşamını, yerel-basın yayın organları, sportif etkinlikler, sahip olduğu din ve dini öğeler, sivil toplum kuruluşları ve bölgede yapılan şenlikler ve etkinlikler oluşturmaktadır.

#### 3.2.10.1. Yerel Basın-Yayın

Maçka İlçesi'nde "Maçka Haber" adı altında günlük gazete çıkmaktadır. Bölgenin günlük yaşamı, siyaseti, sporu, sosyo-kültürel yaşamı hakkında bilgi vermektedir (Şekil 55). Yöreyle ait herhangi bir televizyon kanalı ya da dergi bulunmamaktadır.



Şekil 55. Maçka İlçesi'nde çıkan yerel gazete

#### 3.2.10.2. Spor

Spor günümüzde turizmi besleyen ve onu destekleyen bir faaliyet haline gelmiştir. Bölgeler arası, ulusal ya da uluslararası müsabakaların gerçekleşmesi o alana hem maddi anlamda destek olmakta ve hem de kültürel anlamda etkileşim sağlamaktadır. Sportif faaliyetler arasında yörede futbol, satranç, yamaç paraşütü, doğa yürüyüşü ve rafting yer almaktadır. Özellikle yamaç paraşütü, rafting ve doğa yürüyüşü, federasyonlar tarafından yapılmakta olup yerli ve yabancı katılımcılarla gerçekleştirilmektedir (Şekil 56).



Şekil 56. Alanda gerçekleştirilen yamaç paraşütü ve rafting sporundan bazı görüntüler

Maçka İlçesi'nde bulunan Gençlik İl Müdürlüğü'ne ait alanda bir adet kapalı spor alanı ve bir adet açık spor sahası bulunmaktadır. Bünyelerinde açılan kurslarla yöre halkına masa tenisi, gitar, ney, zurna, davul, kemeçe ve Türk Halk oyunları bazında eğitim vermektedir.



Şekil 57. Maçka Spor

Maçka Belediyesi'nin desteği ile çocuklar için satranç derneği kurulmuş olup iller arası turnuvalar düzenlenmektedir (Şekil 58).



Şekil 58. Maçka Satranç Spor Kulübü Derneği

Yukarıda belirtilen sportif etkinlikler dışında Milli Park sınırları dahilinde gerçekleştirilmesi planlanan etkinlikler de bulunmaktadır. Henüz planlama ve finansman bulma aşamasında olan bu sportif etkinlikler arasında İskobel Yaylası'nda 32 km.'lik parkurda gerçekleştirilmesi düşünülen bisiklet yarışları ve at safari yer almaktadır.

### 3.2.10.3. Din

Turizm akışına etki eden etkenlerden birisi de din olgusudur. Dünya genelinde birçok dine mensup insanlar inançları doğrultusunda önemli saydıkları alanlara bireysel ya da gruplarca ziyaretlerde bulunmaktadır. Örneğin, Müslümanların umreye ya da hacca, Yahudilerin Kudüs'e gitmeleri turizmin bir alt türü olan inanç turizmini oluşturmuştur. Buna benzer olarak, Milli Park içerisinde bulunan Sümela Manastırı'na, dünya genelinden birçok yabancı turist hac yapmak amacıyla gelmektedir. Aynı zamanda yöre ekonomisine de büyük katkı sağlamaktadır.

### 3.2.10.4. Sivil Toplum Kuruluşları

Günümüzde ülkemizde 100.000'i aşkın sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır. Sivil toplum örgütlerinin çokluğu o ülkenin demokratik yapısında önemli rol üstlenmektedir. Demokrasinin sağlanması, bu doğrultuda ülkelerin yaşam standardının yükseltilmesi ve ülke çıkarları doğrultusunda alınacak kararlarda sivil toplum kuruluşlarının katılımının sağlanması son derece önemlidir.

Maçka İlçesi'nde bulunan sivil toplum kuruluşlarının sayısı 17 'dir (Tablo 58)

Tablo 58. Maçka İlçesi'ndeki sivil örgütlenmeler

AD	ADRES	TEL
Türkiye Kızılay Derneği Maçka Şubesi	Merkez Mah Hükümet Konağı Karşıyılmazlar Pasajı Kat:3 No:2	(0 462) 535 440 5353
Maçka Din Görevlileri Derneği	Merkez Mah. Camii Sok.	(0 462) 512 1392
Çatak Köyü Eğitimi Destekleme Derneği	Çatak Köyü	(0 462) 512 2032
Maçka Liseleri Geliştirme ve Yönlendirme Derneği	Eski Erzurum Cad. No:86/A	(0 462) 512 1078
Maçka Kurs ve Okul Talebelerine Yar.Derneği	Güney Mah.	(0 462) 512 2322
Hamsiköy ve Civar Köyleri Eğitimi Destekleme Derneği	Hamsiköyü Muhtarlığı	(0 462) 542 6386
Ortaköy Köyü Kalkındırma ve Çevre Koruma Derneği	Ortaköy Köyü	(0 462) 512 1536

Tablo 58'in devamı

Atatürkçü Düşünce Derneği Maçka Şubesi	Eski Erzurum Cad.	(0 462) 512 2233 (0 462) 512 1141
Maçka Pervanoğulları Kültür ve Dayanışma Derneği	Hamsiköyü Bekçiler Mevkii	(0 462) 542 6273
Maçka Yaylabaşı Köyü Kalk. ve Güz.Der.	Yaylabaşı Köyü	(0 462) 535 412 2724
Coşandere Köyü Geliştirme ve Kalkındırma Derneği	Coşandere Köyü	(0 462) 531 1072
Çeşmeler Köyü Kalkındırma ve Güzelleştirme Derneği	Çeşmeler Köyü	(0 462) 512 1031
Maçka Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği	Merkez Mahallesi Camii Sok. Aktürk Apt.	(0 462) 512 3540
Başar Köyü Kalkındırma Güzelleştirme ve Dayanışma Derneği	Başar Köyü	(0 462) 532 8312
Öğrencilere Yardım Bilim ve Kültür Derneği	Esiroğlu Beldesi	(0 462) 533 484 5489
Temelli Köyü Koruma Güzelleştirme Kalkındırma ve Yardımlaşma Derneği	Temelli Köyü Maçka	(0 462) 532 776 0429 (0 462) 325 9085
Maçka Turizm İktisadi Kalkınma ve Sosyal Atılım Derneği	İlçe Özel İdaresi İş Merkezi Kat:3	(0 462) 512 1018

### 3.2.10.5. Şenlikler

Literatür kaynaklarına göre, 1964-1965 yıllarına kadar Sümela Manastırı'nda şenlikler yapılmakta idi. Yerel olarak "Meryemana (Sümela) Derneği olarak geçen şenlikler, Milli Park idare binalarının olduğu yerde, Manastır önünde ve içinde gerçekleşmekte idi. Şenlik esnasında havaya ateş açılır, yemekler yenir ve oyunlar oynanırdı. Manastır içerisinde şifalı su olduğuna inanılan suyun altına girilir ve ayazmaya para atılırdı. Günümüzde, bu etkinliklerden sadece ayazmaya para atıldığı görülmektedir.

Bunun dışında, 2004 yılında başlayan ve Maçka Belediyesi'nin düzenlediği Uluslararası Maçka-Sümela Kültür ve Sanat Festivali ile Maçka'nın ve yörenin uluslararası platformda tanınabilirliğini ve kültürel paylaşımı sağlamak hedeflenmektedir.



Şekil 59. Maçka İlçesi'nde düzenlenen şenlikler

Ankete verilen cevapların; % 12,5'i önemsiz, % 56,25'i önemli ve %31,25'i çok önemli şeklindedir. Ölçütün ağırlık katsayısı 1,2'dir. Turizmin gelişmesini ve yörenin tanıtımını amaçlayan sivil toplum kuruluşları, yerel basın-yayın organları, festivaller, sanatsal ve sportif etkinlikler gelişmiş ve yaygınlaşmış; hem ulusal hem uluslararası kamuoyuna ulaşabilmektedir. Dolayısıyla kullanım değeri 4, ağırlıklı kullanım değeri 4,8'dir. Doğal ve kültürel değerlerin korunmasını amaçlayan sivil toplum kuruluşları, yerel basın – yayın organları, şenlikler, sanatsal ve sportif etkinlikler gelişmiş ve yaygınlaşmış; ulusal ve uluslararası kamuoyuna ulaşabildiğinden koruma değeri 1 ve ağırlıklı koruma değeri 1,2'dir. sonuç olarak ölçütün kullanılabilir turistik potansiyeli 3 ve ağırlıklı kullanılabilir turistik potansiyeli 3,6'dır (Tablo 59).

Tablo 59. Sosyo-kültürel yaşam karnesi

<b>Ölçütün No: 21 Sosyo-Kültürel Yaşam</b>		<b>Alan Değeri</b>
Ölçütün Ağırlık Katsayısı: 1,2		
<b>Puan</b>	<b>I. Kullanım Değeri ile İlgili Göstergeler</b>	
-	Ölçüt alan için geçerli değil	
1	Turizmin gelişmesini ve yörenin tanıtımını amaçlayan sivil örgütlenme, yerel basın - yayın organları, festivaller, sanatsal ve sportif etkinlikler yok denecek kadar az	
2	Turizmin gelişmesini ve yörenin tanıtımını amaçlayan sivil örgütlenme, yerel basın - yayın organları, festivaller, sanatsal ve sportif etkinlikler var ancak sınırlı bir kitleye ulaşabiliyor	
3	Turizmin gelişmesini ve yörenin tanıtımını amaçlayan sivil örgütlenme, yerel basın - yayın organları, festivaller, sanatsal ve sportif etkinlikler gelişmiş ve yaygınlaşmış ve zaman zaman ulusal kamuoyuna ulaşabiliyor	
4	Turizmin gelişmesini ve yörenin tanıtımını amaçlayan sivil örgütlenme, yerel basın - yayın organları, festivaller, sanatsal ve sportif etkinlikler gelişmiş ve yaygınlaşmış; hem ulusal hem uluslararası kamuoyuna ulaşabiliyor	
<b>Kullanım Değeri</b>		<b>4</b>
<b>Ağırlıklı Kullanım Değeri (Kullanım Değeri x Ölçütün Ağırlık Katsayısı)</b>		<b>4,8</b>
<b>Puan</b>	<b>II. Koruma Değeri İle ilgili göstergeler</b>	
-	Ölçüt alan için geçerli değil	
1	Doğal ve kültürel değerlerin korunmasını amaçlayan sivil örgütlenme, yerel basın – yayın organları, festivaller, sanatsal ve sportif etkinlikler gelişmiş ve yaygınlaşmış; hem ulusal hem uluslararası kamuoyuna ulaşabiliyor	
2	Doğal ve kültürel değerlerin korunmasını amaçlayan sivil örgütlenme, yerel basın – yayın organları, festivaller, sanatsal ve sportif etkinlikler gelişmiş ve yaygınlaşmış ve zaman zaman ulusal kamuoyuna ulaşabiliyor	
3	Doğal ve kültürel değerlerin korunmasını amaçlayan sivil örgütlenme, yerel basın – yayın organları, festivaller, sanatsal ve sportif etkinlikler var ve sınırlı bir kitleye ulaşabiliyor	
4	Doğal ve kültürel değerlerin korunmasını amaçlayan sivil örgütlenme, yerel basın – yayın organları, festivaller, sanatsal ve sportif etkinlikler yok denecek kadar az	
<b>Koruma Değeri</b>		<b>1</b>
<b>Ağırlıklı Koruma Değeri (Koruma Değeri x Ölçütün Ağırlık Katsayısı)</b>		<b>1,2</b>
<b>Kullanılabilir Turistik potansiyel (Kullanım Değeri-Koruma Değeri)</b>		<b>3</b>
<b>Ağırlıklı Kullanılabilir Turistik-Potansiyel (Ağırlıklı Kullanım Değeri-Ağırlıklı Koruma Değeri)</b>		<b>3,6</b>

### 3.2.11. Yöre Mutfağı (Gastronomi) ve Değerlendirme

Altındere Vadisi'nin sosyo-kültürel ve folklorik değerlerini etkileyen coğrafi şartlar, yöre mutfağının şekillenmesinde de etkili olmuştur. Yayla alanlarında hayvancılık dışında tarım yapılamaması ve yöre genelinde tarım alanlarının azlığı sebebiyle göze çarpan ürünler mısır unu ile balık olmaktadır.

Balığın ve özellikle hamsinin birkaç türlü yemeği (hamsili pilav, hamsi kuşu, hamsili kaygana, hamsili ekmek, vb.) yapılmaktadır. Bunun dışında kaygana, kuymak, lahana, sarma, pazı, fasulye, fasulye turşusu, mısır ekmeği diğer gastronomik değerleri oluşturmaktadır (Şekil 60).



Şekil 60. Doğu Karadeniz mutfağından örnekler (hamsi kuşu, hamsili kaygana, hamsili ekmekek, hamsili pilav, kaygana, kuymak, lahana, mısır ekmeği)

Ölçüt ile ilgili cevap verenlerin yanıtları % 6,25 önemsiz, % 87,5 önemli ve % 6,25 çok önemli şeklindedir. Ölçütün ağırlık katsayısı 1'dir. Milli Park alanı ve yakın çevresi zengin bir geleneksel yemek kültürüne sahiptir. Ulusal düzeyde tanınırlığı olmasına karşın ancak yöreye gelen ziyaretçilerin burada bu tatları tatması sonucu tanınabilirliğin uluslararası düzeye çıktığı bir anlamda söylenebilir. Bu anlamda, ölçütün kullanım değeri 3, ağırlıklı kullanım değeri tekrar 3'tür. Sahip olduğu geleneksel yemek kültürü zengin ve dış etkilerden etkilenmeyecek kadar uzak olduğundan koruma değeri ve ağırlıklı koruma değeri 1'dir. Sonuç olarak ölçütün kullanılabilir turistik potansiyeli ve ağırlıklı kullanılabilir turistik potansiyeli 2'dir (Tablo 60).

Tablo 60. Yöre mutfağı karnesi

Ölçütün No: 22 Yöre Mutfağı		Alan Değeri
Ölçütün Ağırlık Katsayısı: 1		
Puan	I. Kullanım Değeri ile İlgili Göstergeler	
-	Ölçüt alan için geçerli değil	
1	Alan zengin bir geleneksel yemek kültürüne sahip değil ve yeterince tanınmıyor	
2	Alan zengin bir geleneksel yemek kültürüne sahip ancak bu ne ulusal ne de uluslararası düzeyde yeterince tanınmıyor	
3	Alan zengin bir geleneksel yemek kültürüne sahip ancak bu yalnız ulusal düzeyde tanınmıyor	
4	Alan çok zengin bir geleneksel yemek kültürüne sahip ve bu hem ulusal hem de uluslararası düzeyde tanınmıyor, turizm açısından değerlendiriliyor	
<b>Kullanım Değeri</b>		<b>3</b>
<b>Ağırlıklı Kullanım Değeri (Kullanım Değeri x Ölçütün Ağırlıklı Katsayısı)</b>		<b>3</b>



Tablo 60'ın devamı

Puan	II. Koruma Değeri İle ilgili göstergeler	
-	Ölçüt alan için geçerli değil	
1	Geleneksel yemek kültürü dejenere olmayacak kadar zengin ve dış etkilerden uzak	
2	Geleneksel yemek kültürü zengin değil ve dış etkilerden uzak	
3	Geleneksel yemek kültürü zengin ancak başka etkilerle yoğun iletişim nedeniyle dejenere olabilir	
4	Geleneksel yemek kültürü zengin değil ve dış etkilerle yoğun iletişim nedeniyle kaybolmak üzere	
<b>Koruma Değeri</b>		<b>1</b>
<b>Ağırlıklı Koruma Değeri (Koruma Değeri x Ölçütün Ağırlık Katsayısı)</b>		<b>1</b>
<b>Kullanılabilir Turistik potansiyel (Kullanım Değeri-Koruma Değeri)</b>		<b>2</b>
<b>Ağırlıklı Kullanılabilir Turistik-Potansiyel (Ağırlıklı Kullanım Değeri-Ağırlıklı Koruma Değeri)</b>		<b>2</b>

### 3.2.12. Kültürel Koruma Alanları ve Değerlendirme

Kültürel koruma alanları bir yandan o sahayı korurken bir yandan da o sahanın kültürel zenginliğinin ve mirasının ulusal ve uluslararası tanıtımına katkıda bulunmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından belirlenen koruma alanları; kentsel sit, tarihi sit ve arkeolojik sit alanlarıdır. Kültür Bakanlığı'nca, Sümela Manastırı'nın yakın çevresi, 26.03.1997 tarih ve 2278 sayılı karar ile II. Derece doğal sit alanı, Sümela Manastırı ve St. Barbara (Ayavayvara) Kilisesi'ni kapsayan bölge, 03.08.1998 tarih ve 3214 sayılı karar ile I. derece doğal ve arkeolojik sit ilan edilmiştir. Altındere Yerleşmesi ise 03.08.1998 tarih 3215 sayılı karar ile III. Derece doğal sit ilan edilmiştir.

Kültürel koruma alanların sahip olduğu kültürel mirasın ve zenginliğin alanın bütününde temsil edilmesinin sağlanması, turizme dönük elde edilecek olumlu etkilerin artırılmasında ve geliştirilmesinde önemli rol oynamaktadır.

Ölçüte verilen cevaplar; % 12,5 önemli ve % 87,5 çok önemli şeklindedir. bu ölçüt ile ilgili olarak kültürel koruma alanlarının turistik potansiyel açıdan önemsiz bir etmen olduğu düşünülmemektedir. Ölçütün ağırlık katsayısı 1,9'dur. Kültürel koruma alanları, alanın kültürel zenginliğini bütünüyle temsil ediyor ancak bu alanların geliştirilerek turizme sunulması için gerekli kaynakları sınırlı olduğundan ölçüt kullanım değeri 3, ağırlıklı kullanım değeri 5,7'dir. Kültürel koruma alanları, alanın kültürel zenginliğini bütünüyle temsil ediyor, ancak alanların etkin bir şekilde korunması için gerekli kaynaklar sınırlı olduğundan koruma değeri 2 ve ağırlıklı koruma değeri 3,8'dir. Dolayısıyla alanın

kullanılabilir turistik potansiyeli 1, ağırlıklı kullanılabilir turistik potansiyeli 1,9'dur (Tablo 61).

Tablo 61. Kültürel koruma alanları karnesi

<b>Ölçütün No: 23 Kültürel Koruma Alanları</b>		<b>Alan Değeri</b>
Ölçütün Ağırlık Katsayısı: 1,9		
<b>Puan</b>	<b>I. Kullanım Değeri ile İlgili Göstergeler</b>	
-	Ölçüt alan için geçerli değil	
1	Kültürel koruma alanları, alanın kültürel zenginliğini çok az bir oranda temsil ediyor ve bu alanların geliştirilerek turizme sunulması için gerekli kaynaklardan yoksun	
2	Kültürel koruma alanları, alanın kültürel zenginliğini kısmen temsil ediyor ve bu alanların geliştirilerek turizme sunulması için gerekli kaynakları sınırlı	
3	Kültürel koruma alanları, alanın kültürel zenginliğini bütünüyle temsil ediyor ancak bu alanların geliştirilerek turizme sunulması için gerekli kaynakları sınırlı	
4	Kültürel koruma alanları, alanın kültürel zenginliğini bütünüyle temsil ediyor ve bu alanların geliştirilerek turizme sunulması için gerekli kaynaklara sahip	
<b>Kullanım Değeri</b>		<b>3</b>
<b>Ağırlıklı Kullanım Değeri (Kullanım Değeri x Ölçütün Ağırlık Katsayısı)</b>		<b>5,7</b>
<b>Puan</b>	<b>II. Koruma Değeri İle ilgili göstergeler</b>	
-	Ölçüt alan için geçerli değil	
1	Kültürel koruma alanları, alanın kültürel zenginliğini bütünüyle temsil ediyor, bu alanların etkin bir şekilde korunması için gerekli kaynaklara sahip	
2	Kültürel koruma alanları, alanın kültürel zenginliğini bütünüyle temsil ediyor, ancak alanların etkin bir şekilde korunması için gerekli kaynaklar sınırlı	
3	Kültürel koruma alanları, alanın kültürel zenginliğini kısmen temsil ediyor ve alanların etkin bir şekilde korunması için gerekli kaynaklar sınırlı	
4	Kültürel koruma alanları, alanın kültürel zenginliğini çok az bir oranda temsil ediyor, bu alanların etkin bir şekilde korunması için gerekli kaynaklardan yoksun	
<b>Koruma Değeri</b>		<b>2</b>
<b>Ağırlıklı Koruma Değeri (Koruma Değeri x Ölçütün Ağırlık Katsayısı)</b>		<b>3,8</b>
<b>Kullanılabilir Turistik potansiyel (Kullanım Değeri-Koruma Değeri)</b>		<b>1</b>
<b>Ağırlıklı Kullanılabilir Turistik-Potansiyel (Ağırlıklı Kullanım Değeri-Ağırlıklı Koruma Değeri)</b>		<b>1,9</b>

### 3.3. Bulguların Değerlendirilmesi

İzlenen yöntem doğrultusunda, incelenen ölçütlerin her birinden elde edilen ağırlıksız “Kullanım, Koruma ve Kullanılabilir Turistik Potansiyel Değerleri” ile ağırlıklı Kullanım, Koruma ve Kullanılabilir Turistik Potansiyel Değerleri ve toplamından oluşan “Genel Alansal Değerler” Tablo 62’de ayrıntılı olarak gösterilmektedir.

Tablo 62. Ölçütlere göre ağırlıksız ve ağırlıklı kullanım, koruma değerleri ile kullanılabilir turistik potansiyeli

No	Ölçütler	Ağırlıksız Değerler			Ağırlıklı Değerler		
			Maks.			Maks.	
<b>Doğal</b>							
1	Coğrafi Konum Katsayı (i): 1,2	x	4	3	xi	4,8	3,6
		y	4	3	yi	4,8	3,6
		z	4	0	zi	4,8	0
2	Yüzey Şekilleri Katsayı (i): 1,6	x	4	3	xi	6,4	4,8
		y	4	2	yi	6,4	3,2
		z	4	1	zi	6,4	1,6
3	Jeolojik Oluşumlar Katsayı (i): 1,4	x	4	2	xi	5,6	2,8
		y	4	1	yi	5,6	1,4
		z	4	1	zi	5,6	1,4
4	Sismolojik Koşullar Katsayı (i): 0,5	x	4	3	xi	2	1,5
		y	4	0	yi	2	0
		z	4	3	zi	2	1,5
5	Toprak ve Yeraltı Zenginlikleri Katsayı (i): 0,8	x	4	0	xi	3,2	0
		y	4	4	yi	3,2	3,2
		z	4	-4	zi	3,2	-3,2
6	İklim Koşulları Katsayı (i): 1,1	x	4	2	xi	4,4	2,2
		y	4	0	yi	4,4	0
		z	4	2	zi	4,4	2,2
7	Hidrolojik Durum Katsayı (i): 1,9	x	4	1	xi	7,6	1,9
		y	4	2	yi	7,6	3,8
		z	4	-1	zi	7,6	-1,9
8	Bitki Örtüsü Katsayı (i): 1,9	x	4	4	xi	7,6	7,6
		y	4	3	yi	7,6	5,7
		z	4	1	zi	7,6	1,9
9	Yaban Hayatı Katsayı (i): 1,5	x	4	2	xi	6	3
		y	4	2	yi	6	3
		z	4	0	zi	6	0
10	Rekreasyon Alanları Katsayı (i): 1,6	x	4	2	xi	6,4	3,2
		y	4	3	yi	6,4	4,8
		z	4	-1	zi	6,4	-1,6
11	Çevre Sorunları Katsayı (i): 1,7	x	4	3	xi	6,8	5,1
		y	4	2	yi	6,8	3,4
		z	4	1	zi	6,8	1,7
<b>Kültürel</b>							
12	Alan Kullanımı Katsayı (i): 1,4	x	4	2	xi	5,6	2,8
		y	4	2	yi	5,6	2,8
		z	4	0	zi	5,6	0
13	Sosyo-Ekonomik Durum Katsayı (i): 1,3	x	4	2	xi	5,2	2,6
		y	4	1	yi	5,2	1,3
		z	4	1	zi	5,2	1,3
14	Sosyal Altyapı Katsayı (i): 1,3	x	4	3	xi	5,2	3,9
		y	4	2	yi	5,2	2,6
		z	4	1	zi	5,2	1,3
15	Folklor Katsayı (i): 1	x	4	3	xi	4	3
		y	4	1	yi	4	1
		z	4	2	zi	4	2
16	Geleneksel Mimari ve El Sanatları Katsayı (i): 1,6	x	4	3	xi	6,4	4,8
		y	4	1	yi	6,4	1,6
		z	4	2	zi	6,4	3,2

Tablo 62'nin devamı

17	Tarih ve Arkeoloji Katsayı (i): 1,7	x	4	4	xi	6,8	6,8
		y	4	3	yi	6,8	5,1
		z	4	1	zi	6,8	1,7
18	Ulaşım ve İletişim Katsayı (i): 1,5	x	4	2	xi	6	3
		y	4	2	yi	6	3
		z	4	0	zi	6	0
19	Enerji ve Su Altyapısı Katsayı (i): 1,1	x	4	2	xi	4,4	2,2
		y	4	2	yi	4,4	2,2
		z	4	0	zi	4,4	0
20	Sosyal Davranışlar Katsayı (i): 1,4	x	4	4	xi	5,6	5,6
		y	4	1	yi	5,6	1,4
		z	4	3	zi	5,6	4,2
21	Sosyo-Kültürel Yaşam Katsayı (i): 1,2	x	4	4	xi	4,8	4,8
		y	4	1	yi	4,8	1,2
		z	4	3	zi	4,8	3,6
22	Yöre Mutfağı Katsayı (i): 1	x	4	3	xi	4	3
		y	4	1	yi	4	1
		z	4	2	zi	4	2
23	Kültürel Koruma Alanları Katsayı (i): 1,9	x	4	3	xi	7,6	5,7
		y	4	2	yi	7,6	3,8
		z	4	1	zi	7,6	1,9
Toplam		X	92	60	Xİ	126,4	83,9
		Y	92	41	Yİ	126,4	59,1
		Z	92	18	Zİ	126,4	24,8

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, elde edilen ağırlıksız kullanım, koruma değerleri ile kullanılabilir turistik potansiyelin 92, ağırlıklı kullanım, koruma değerleri ile kullanılabilir turistik potansiyelin 130 olduğu görülmektedir. Ölçütlerin ağırlıkların genel değerleri ne ölçüde etkilediğinin görülmesi amacıyla bu değerlerin % bazına indirgenmesi gereklidir. Bu doğrultuda Tablo 63 elde edilmiştir.

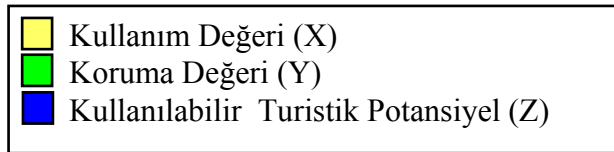
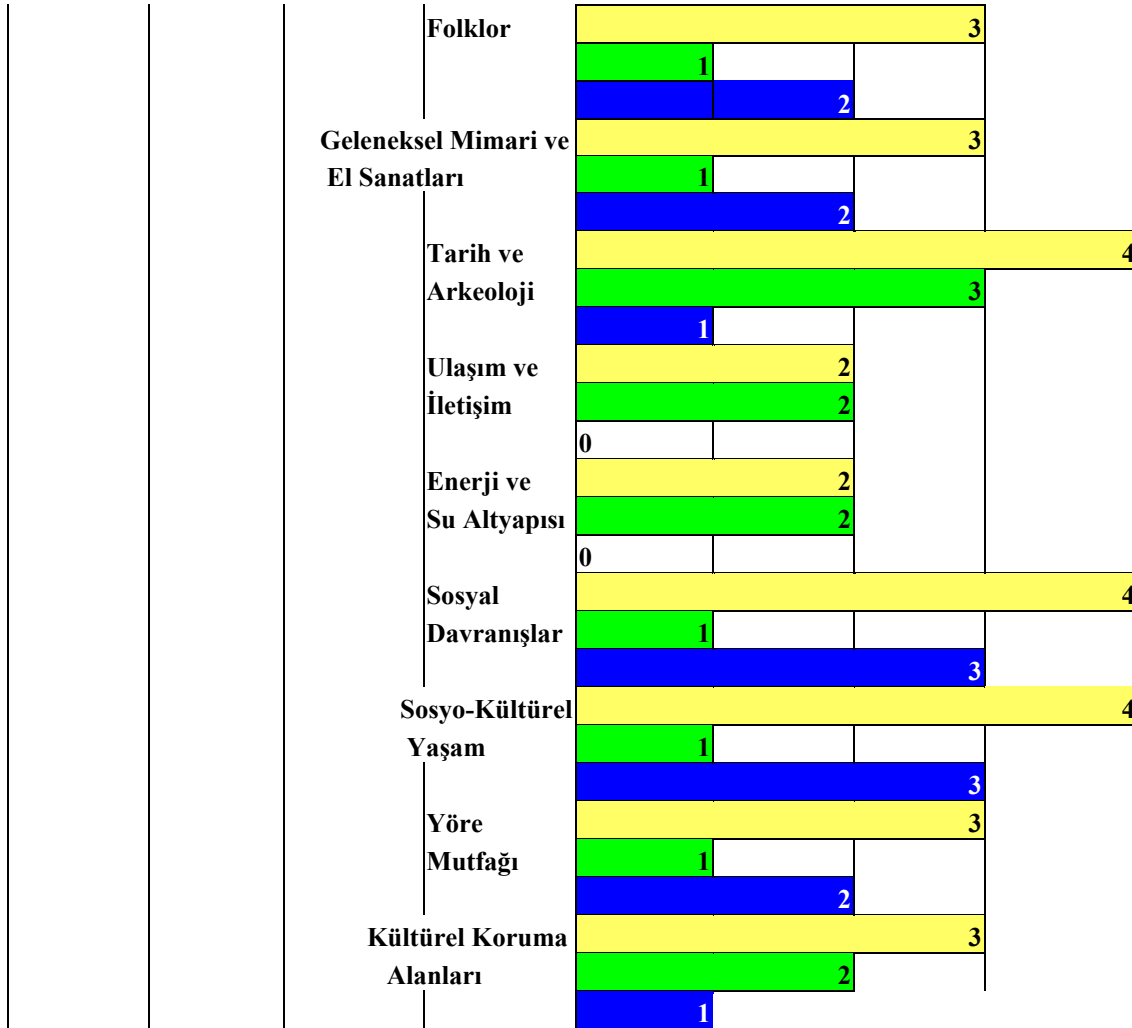
Tablo 63. Çalışma alanının genel ağırlıksız, ağırlıklı ve yüzdeye indirgenmiş kullanım, koruma değerleri ve kullanılabilir turistik potansiyeli

	<b>Toplam</b>			<b>Toplam</b>			<b>Toplam</b>	
<b>X</b>	<b>100</b>	65,2	<b>Xi</b>	<b>126,4</b>	83,9	<b>Xi (%)</b>	<b>100</b>	66,4
<b>Y</b>	<b>100</b>	44,6	<b>Yi</b>	<b>126,4</b>	59,1	<b>Yi (%)</b>	<b>100</b>	46,8
<b>Z</b>	<b>100</b>	19,6	<b>Zi</b>	<b>126,4</b>	24,8	<b>Zi (%)</b>	<b>100</b>	19,6

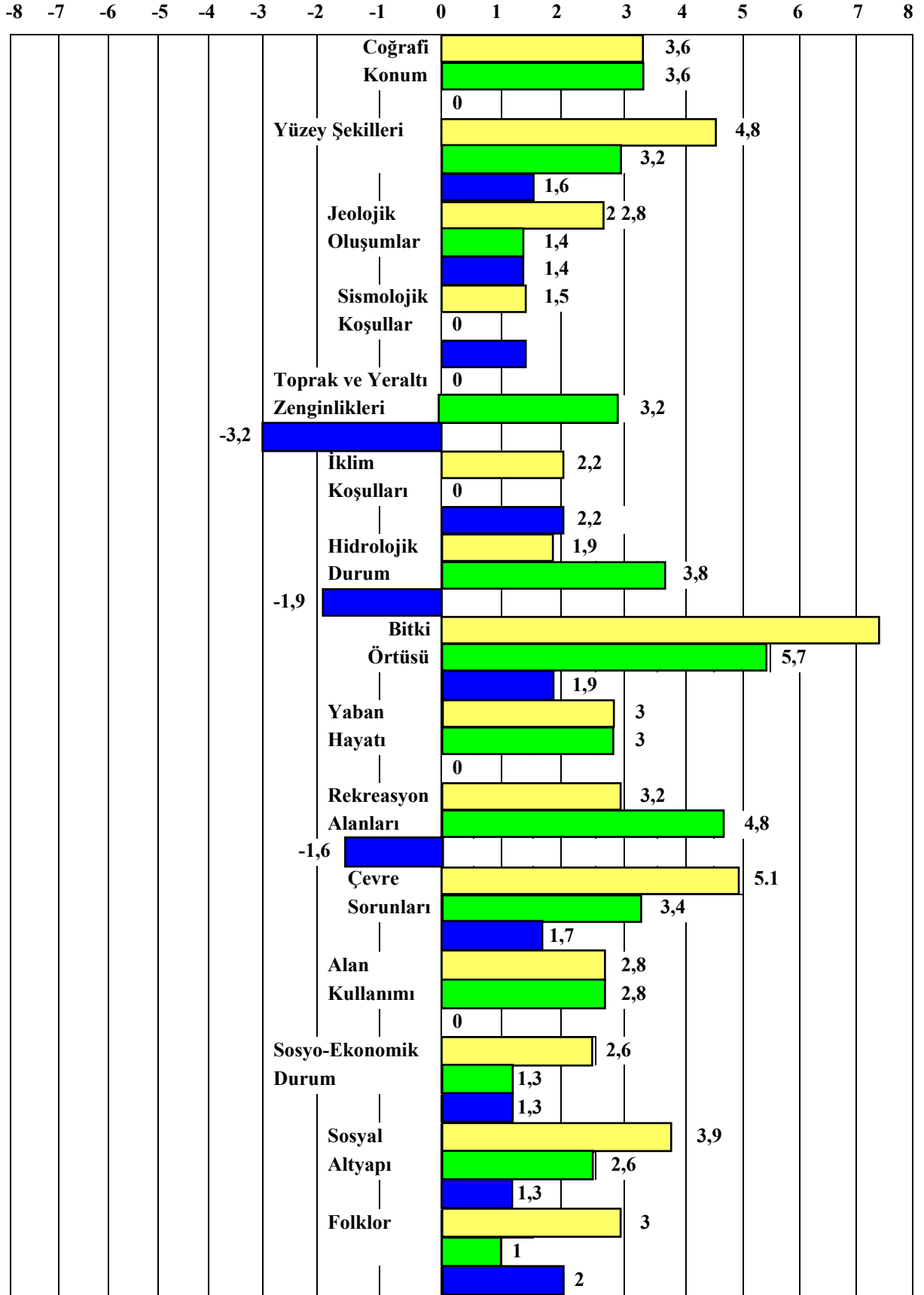
Tablo 62'de yapılan değerlendirmeler sonucunda ortaya çıkan değerler Şekil 61'de grafik olarak gösterilmektedir. Sütunlar -4'ten +4'e kadar gruplandırılmıştır. Bu sütunlar ağırlıksız; "koruma, kullanım ve kullanılabilir turistik potansiyel" değerlerini göstermektedir.



Şekil 61'in devamı

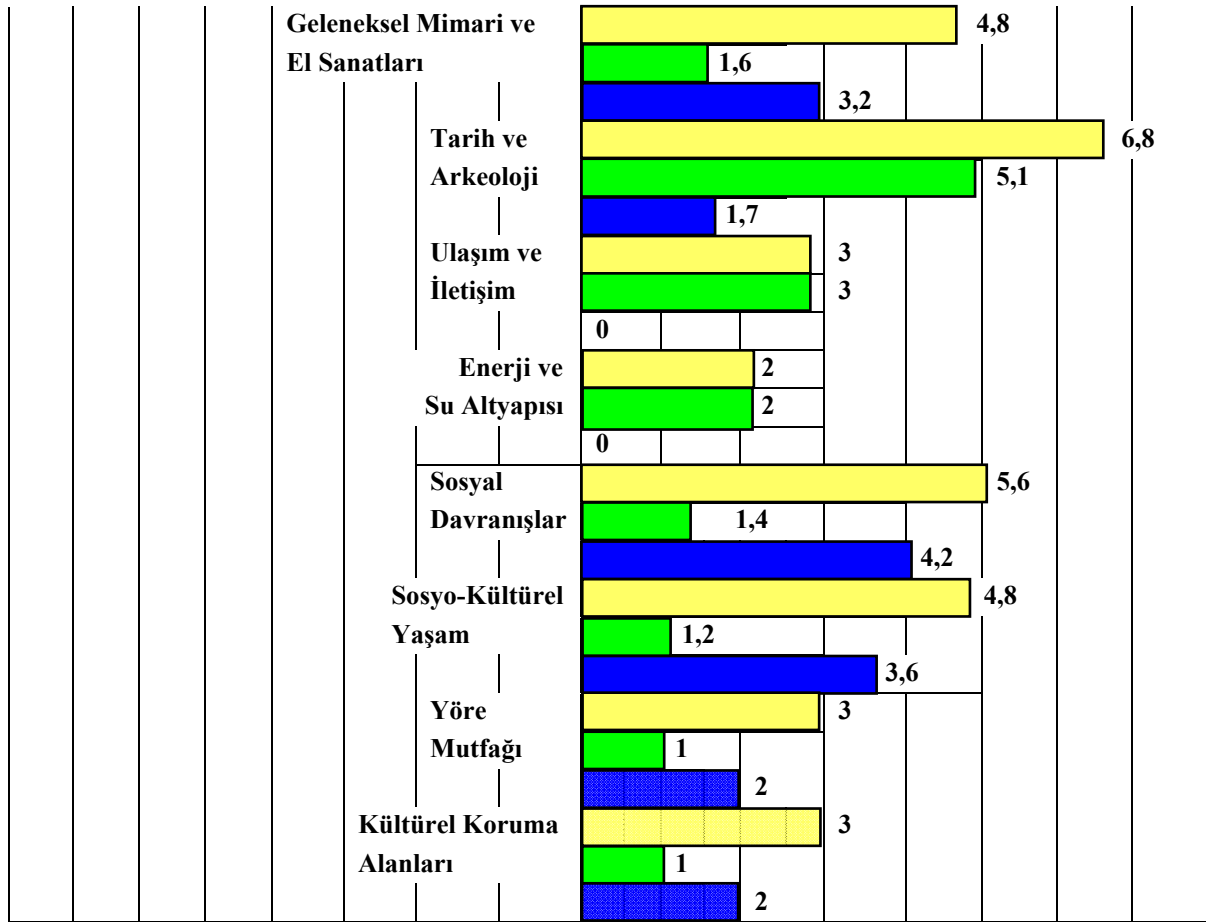


Şekil 62’de ise doğal ve kültürel değerlerin ağırlıklı; “kullanım ve kullanılabilir turistik potansiyel” değerleri gösterilmektedir.



Şekil 62. Çalışma alanının ağırlıklı koruma ve kullanım değerleri ile kullanılabilir turistik potansiyeli

Şekil 62'nin devamı



### 3.3.1. Doğal Ölçütler

Şekil 61'de belirtildiği gibi kullanım değeri en yüksek olan ölçüt bitki örtüsü (4)'tür. Alanın coğrafi konumu (3), yüzey şekilleri (3), sismolojik koşulları (3) ve çevre sorunları (3) ikinci derecede kullanım değeri yüksek olan elemanlarıdır. Kullanım değeri en düşük olan ölçüt ise hidrolojik durumdur. Toprak ölçütünün kullanım değerine katkısı bulunmamaktadır.

Alana koruma değeri açısından bakıldığında, koruma değeri en yüksek ölçütün toprak ve yeraltı zenginlikleri (4) olduğu saptanmıştır. Ardından coğrafi konum (3), bitki örtüsü (3) ve rekreasyon alanları (3) gelmektedir. Koruma değeri en düşük olan ölçüt ise jeolojik oluşumlar (1)'dir. Sismolojik koşullar ve iklim koşulları ölçütlerinin koruma değerine herhangi bir katkısı yoktur.



Kullanılabilir turistik potansiyel incelendiğinde, sismolojik koşullar (3) en yüksek değeri almaktadır. Coğrafi konum (0) ve yaban hayatı (0) ise en düşük değeri almaktadır. Toprak (-4) ölçütünün en büyük negatif değere sahip olması, kullanım özelliğinin olmamasından kaynaklanmaktadır. Hidrolojik durum ve rekreasyon alanlarının negatif değerde olması gelecekte yapılabilecek planlamalar doğrultusunda kullanılabilir turistik potansiyellerinin arttırılabileceği anlamına gelmektedir.

### 3.3.2. Kültürel Ölçütler

Şekil 61’de gösterildiği üzere, kullanım değeri en yüksek ölçütler tarih ve arkeoloji (4), sosyal davranışlar (4) ve sosyo-kültürel yaşam (4)’tür. İkinci sırada alanın sosyal altyapısı (3), folklorü (3), geleneksel mimarisi ve el sanatları (3), yöre mutfağı (3) ve kültürel koruma alanları (3) gelmektedir. Geriye kalan diğerleri ise 2 değerini almaktadır.

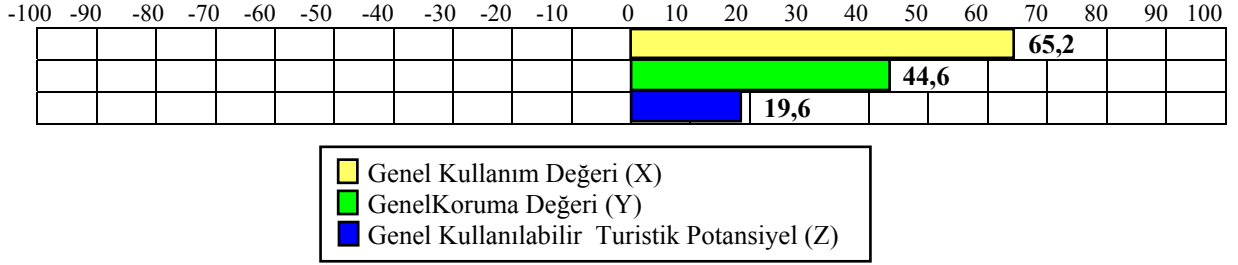
Koruma değeri açısından kültürel değerler incelendiğinde en yüksek değere tarih ve arkeoloji (3) sahiptir. Ardından, alan kullanımı (2), sosyal altyapı (2), ulaşım ve iletişim (2), enerji ve su altyapısı (2) ile kültür koruma alanları (2) gelmektedir. En düşük koruma değerini ise sosyo-ekonomik durum (1), folklor (1), geleneksel mimari ve el sanatları (1), sosyal davranışlar (1), sosyo-kültürel yaşam (1) ve yöre mutfağı (1) almaktadır.

Kullanılabilir turistik potansiyel irdelendiğinde, sosyal davranışlar (3) ile sosyo-kültürel yaşam (3) en yüksek değeri almaktadır. Ardından folklor (2), geleneksel mimari ve el sanatları (2) ve yöre mutfağı (2) ölçütleri gelmektedir. Üçüncü sırada sosyo-ekonomik durum (1), tarih ve arkeoloji (1), sosyal altyapı (1) ve kültürel koruma alanları (1) yer almaktadır. Alan kullanımı (0), ulaşım ve iletişim (0) ile enerji ve su alt yapısı (0) ölçütleri ise son sırada yer almaktadır.

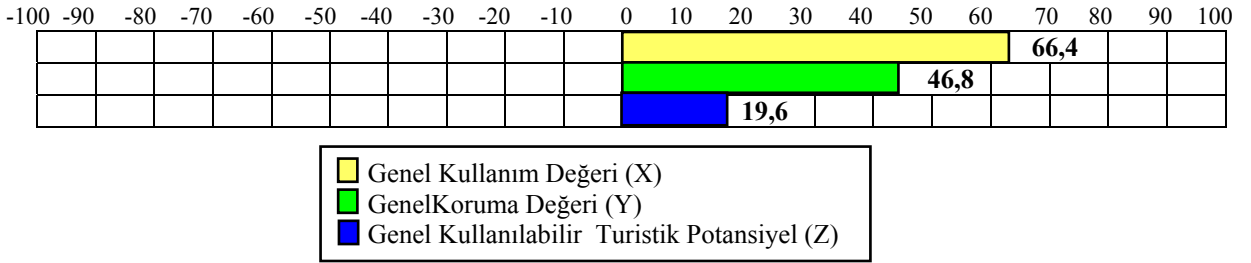
### 3.3.3. Ağırlıklı ve Ağırlıksız Değerlerin Karşılaştırılması

Tablo 63’e göre, Altındere Vadisi Milli Parkı’nın ağırlıksız genel kullanım değeri (65,2/100), genel koruma değeri (44,6/100) ve genel kullanılabilir turistik potansiyeli (19,6/100)’dür. Ancak ağırlıklı değerler incelendiğinde, genel kullanım değeri (66,4/100), genel koruma değeri (46,8/100) ve genel kullanılabilir turistik potansiyeli (19,6/100)’dür. Buna göre, ağırlık katsayıları genel kullanım değerinde (+1,2/100), genel koruma

değerinde (+2,2/100) puanlık bir artış sağlarken genel kullanılabilir turistik potansiyelinde herhangi bir artış sağlamamıştır.



Şekil 63. Ağırlıksız genel kullanım ve koruma değerleri ile kullanılabilir turistik potansiyeli



Şekil 64. Ağırlıklı genel kullanım ve koruma değerleri ile kullanılabilir turistik potansiyeli

#### 4. TARTIŞMA

Uygulama çalışmalarına temel olan yöntem, ilk defa Kalem (2001) tarafından Kastamonu İli kıyı bölgesi ve yakın çevresine uygulanmak amacıyla ortaya konmuştur. Bu yöntem, bir alanın kullanım değeri ve koruma değerinden yola çıkarak kullanılabilir turistik potansiyeli ortaya koymaktadır.

Kullanılabilir turistik potansiyelinin belirlenmesinde kullanılan ağırlık katsayılarının saptanması amacıyla 16 farklı uzman gruba anket çalışması yapılmıştır. Alanın kaynak değerlerinin yorumlanmasında destekleyici olması açısından da milli park alanını ziyaret eden yerli ve yabancı turistlere alan ile ilgili anket çalışması yapılmıştır.

Uzman anketi sonucunda doğal ve kültürel ölçütlerin koruma ve kullanım değerleri ile kullanılabilir turistik potansiyeli değerleri toplanarak alanın genel koruma, kullanım ve kullanılabilir turistik potansiyeli elde edilmiştir. Bu değerlerin yüzdelik baza indirgenmesi, aynı yöntemin uygulandığı benzer alanlar ile araştırma alanını karşılaştırılabilme olanağı sunmaktadır.

Kalem (2001)'in Kastamonu İli kıyı bölgesi ve yakın çevresinde uyguladığı yöntem sonucunda alanın kıyısız alt bölge için; kullanım değeri %61, koruma değeri %45 ve kullanılabilir turistik potansiyeli %16'dır. Aynı alanın karasal alt bölgesi için; kullanım değeri %53, koruma değeri %42 ve kullanılabilir turistik potansiyeli %11'dir. Kullanım değeri yüksek olmasına karşın koruma değeri göz önüne alındığında, aradaki %11'lik fark alanda turizme dayalı etkinliklerin gerçekleştirilmesinde kullanılabilecek ağırlık oranını ortaya koymaktadır.

Erduran (2003)'ün Ilgaz Dağı Milli Parkı'nda uyguladığı yöntem doğrultusunda, alanın kullanım ve koruma değeri %54 ve kullanılabilir turistik potansiyeli %0 çıkmıştır. Dolayısıyla alanın mevcut durumu göz önüne alınarak turistik kullanımlara yer verilmemesi ve alanın mevcut durumu ile korunması gereklidir.

Cengiz ve Çalışkan (2005)'in Artvin İli Şavşat İlçesi'nde uyguladığı yöntem sonucunda alanın kullanım değeri %62, koruma değeri %48,9 ve kullanılabilir turistik potansiyeli %13'tür. Koruma değeri dikkate alındığında alanın kullanım değerinin yaklaşık dörtte birinin kullanılabileceği görülmektedir. Dolayısıyla doğal ve kültürel ölçütlerin kullanıma en uygun olanlarının turistik ve rekreasyonel açıdan geliştirilmesi gerekmektedir.

Kabaş (2007)'ın Troya Tarihi Milli Parkı'nda uyguladığı yöntem kapsamında alanın kullanım değeri %56,7, koruma değeri %48,9 ve kullanılabilir turistik potansiyeli %7,8 çıkmıştır. Alan yüksek bir kullanım değerine sahip olsa da koruma değeri dikkate alındığında yaklaşık sekizde birinin kullanıma açık olduğu, dolayısıyla kullanılabilir turistik potansiyel açısından öncelikle ele alınması gereken ölçütlerin turizme kazandırılması gerekmektedir.

Altındere Vadisi Milli Parkı'nın doğal ve kültürel kaynak değerlerinin tek tek irdelenmesinin ardından alanın kullanım değeri %65,2, koruma değeri %44,6 ve kullanılabilir turistik potansiyeli %19,6 çıkmıştır. Kullanım değeri oldukça yüksek olan alanda koruma değeri dikkate alındığında yaklaşık üçte birinin kullanıma açık olduğu görülmektedir. Milli Parkı'nın sahip olduğu doğal ve kültürel kaynak değerlerinin her birinin kendi arasında yöntemle bağlı kalarak koruma ve kullanım ilkeleri doğrultusunda gerekli tedbirlerin alınması durumunda alanın kullanılabilir turistik potansiyelinin yükseltilebileceği bir gerçektir. Ancak ölçütler arasında kullanılabilir turistik potansiyeli yüksek olan ölçütlerin turistik potansiyelini daha fazla yükseltmek için girişimlerde bulunmak yerine kullanılabilir turistik potansiyelinin diğer ölçütlere göre en düşük olanından ya da olanlarından başlamak gerekmektedir.

#### 4.1. Doğal Ölçütler

Kullanılabilir turistik potansiyel açısından doğal değerler arasında öncelikli ele alınması gereken ölçütlerin sıralaması Tablo 64'de verilmektedir.

Tablo 64. Doğal ölçütlerin öncelik sırası

Öncelik Sırası	Ölçütün Adı	Ağırlık Katsayısı	Kullanılabilir Turistik Potansiyel Değeri	
			Ağırlıksız	Ağırlıklı
1	Toprak ve Yeraltı Zenginlikleri	0,8	-4	-3,2
2	Hidrolojik Durum	1,9	-1	-1,9
3	Rekreasyon Alanları	1,6	-1	-1,6
4	Coğrafi Konum	1,2	0	0
5	Yaban Hayatı	1,5	0	0
6	Yüzey Şekilleri	1,6	1	1,6
7	Jeolojik Oluşumlar	149	1	1,4
8	Bitki Örtüsü	1,9	1	1,9
9	Çevre Sorunları	1,7	1	1,7
10	İklim Koşulları	1,1	2	2,2
11	Sismolojik Koşullar	0,5	3	1,5

Tablo 64'e göre doğal ölçütler öncelik sırasına göre 4 farklı grupta düşünülebilir. İlk grubu “toprak”, “hidrolojik durum” ve “rekreasyon alanları”; ikinci grubu “coğrafi konum” ve “yaban hayatı”; üçüncü grubu “yüzey şekilleri”, “jeolojik oluşumlar”, “bitki örtüsü” ve “çevre sorunları”; dördüncü ve son grubu ise “iklim koşulları” ve “sismolojik koşullar” ölçütleri oluşturmaktadır.

İlk grubu oluşturan “toprak” (-4), “hidrolojik durum” (-1) ve “rekreasyon alanları” (-1) ölçütleri kullanılabilir turistik potansiyel açısından negatif değerler almıştır.

Altındere Vadisi Milli Parkı'nın toprak yapısı genel olarak kumlu balçık, balçıklı kum ve kumlu killi balçık tekstürlerinden oluşmaktadır. Eğimin fazla oluşundan dolayı erozyona karşı çoğunlukla duyarlıdır. Dolayısıyla otlatma dışında başka amaçlarla kullanılmayan toprak koşulları turistik gelişime ve turistik kullanıma karşı duyarlıdır. Özellikle Taşköprü ve Haliya yaylalarında eğimin dik oluşu ve yağışların fazla oluşundan heyelanlar meydana gelmektedir. Bu sebeple bu ölçütün turistik gelişimden uzak tutulması gerekmektedir.

Alanın hidrolojik yapısı incelendiğinde baharın gelmesi ile eriyen karların yan kollar vasıtasıyla Meryemana Deresi ile birleşerek yüksek akımlar oluşturmaktadır. Özellikle yaz aylarında havaların ısınmasıyla birlikte rafting sporu için bu alanlar son derece uygun yerlerdir.

Milli Park girişinden itibaren özellikle Sümela Manastırı eteklerinde konumlandırılmış, “A” Tipi Orman içi Rekreasyon Alanı içerisinde bulunan 2000 kişi/gün kapasiteli piknik alanları mevcuttur. Gerek alt yapı ve donatı eksikliğinden gerekse rekreasyon zonunun iyi bir şekilde planlanmadığından park alanının rekreasyonel potansiyeli ortaya konamamıştır. Milli Park ve sınırları içinde bulunan Sümela Manastırı günümüzde yerli ve yabancı turistler tarafından yoğun bir kullanıma sahne olmaktadır. Park içerisinde özellikle Seslikaya-İspandemos yaylaları arasında 5 km uzunluğundaki yürüyüş yolu başta olmak üzere birçok yürüyüş güzergahları ve kamp alanları bulunmaktadır. Fakat fiziki altyapıları yetersiz olduğundan ötürü istenilen ölçüde verim alınamamaktadır. Altındere Vadisi Milli Parkı, kuşların geçiş güzergahı üzerinde bulunmasından ötürü Doğal Hayatı Koruma Derneği ve Bird Life International tarafından Doğu Karadeniz'in doğusu 100 önemli kuş alanlarından biri olarak ilan edilmiştir. Sahip olduğu bu özellik ve botanik, etnografik ve tarihi özellikleriyle ekoturizm olanağı sağlayan alanın, etüt çalışmaları doğrultusunda zon planlamaları ve altyapı sistemleriyle turistik etkinliklere açılması gerekmektedir.

İkinci grubu oluşturan doğal ölçütleri “coğrafi konum” (0) ve “yaban hayatı” (0) oluşturmaktadır.

Alan, coğrafi açıdan Trabzon’a 48 km uzaklıktadır. 748.982 kişilik nüfus yoğunluğuna sahip olan Trabzon’un ve 43.085 kişilik nüfus yoğunluğuna sahip Maçka İlçesi’nin etki alanı içerisinde bulunmaktadır. Coğrafi konum ya da erişilebilirlik açısından ele alındığında çok uzak olmayan Milli Parkı her yıl ortalama 150.000 kişi ziyaret etmektedir. Erişilebilirliğin yakın ve kolay olması alanın ziyaretçiler tarafından yoğun kullanılması anlamına gelebilir. Ancak gerekli koruma tedbirlerinin alınması durumunda kaynak değerleri üzerinde meydana gelecek tahribatlar engellenebilir.

Milli Park, yaban hayatı bakımından zengin ve faunistik önemi yüksek olan bir alandır. Bu özelliği ile av turizmi, kuş gözlemi ve olta balıkçılığı gibi rekreatif etkinliklere olanak sağlamaktadır. Ancak alanın, herhangi bir yaban hayatı izleme programı olmadığından ötürü sahip olduğu hayvan varlığı etkili bir şekilde korunamamaktadır.

Üçüncü grubu oluşturan doğal ölçütler, “yüzey şekilleri” (1), “jeolojik oluşumlar” (1), “bitki örtüsü” (1) ve “çevre sorunları” (1)’dir.

Milli Park, dağ, vadi, göl gibi çeşitli jeomorfolojik özellikler sergilemektedir. 1000 m.’den 3000 m.’ye kadar farklı yükselti basamaklarına sahip olan alan yer yer derin vadilerle ayrılmış olup aşağıya doğru inildikçe yamaç eğimleri artmaktadır. Batıya doğru bakan yamaçlardaki eğim ise doğuya oranla daha fazladır. Sahip olduğu bu özellikler dikkate alındığında tırmanma, doğa yürüyüşü, yaban hayatı izleme, fotoğraf çekme ve yamaç paraşütü gibi gerçekleştirilen etkinlikler ile bisikletli turlar, at safari gibi gerçekleştirilmesi planlanan rekreatif etkinliklerin koruma değeri göz önünde tutularak hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Toprak yapısındaki kayma etkisinin yüksekliği eğimli alanlarda önemli ölçüde zararlı etkileri olabilmekte ve park alanı, heyelan, kaya düşmesi ve çığ gibi doğal afetlere açık bir görünüm arz etmektedir. Özellikle Taşköprü Yaylası ve etrafı bu etkiye açıktır. Alanda özellikle korunması gereken herhangi bir jeolojik oluşuma rastlanmadığından ötürü turistik açıdan her türlü kullanımı tolere edebilecek düzeydedir.

Floristik açıdan alan irdelendiğinde, sahip olduğu endemik ve tehlike altında olan bitki türleri ile bitki tür ve çeşitliliği, hassas ekosistemleri, doğal ve yaşlı ormanları alana kullanım değeri açısından çok çeşitli turistik ve rekreasyonel etkinliklere imkan vermektedir. Fakat yörede yaşayan insanların kontrolsüzce aşırı otlatma yapmaları yakacak elde etmek amacıyla bilinçli veya bilinçsizce ormanlara zarar vermeleri, alan içerisine

giren araçların ve jeep safari için gelen turistlerin vejetasyon yapısında meydana getirdikleri aşırı ezilmeler flora üzerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır. Bu sebeple dikkat edilmesi gereken nokta, tehlike altındaki türler başta olmak üzere bitki örtüsünün etkin bir şekilde korunmasıdır. Aksi takdirde, alanın florası üzerinde meydana gelebilecek zararlar geri dönüşü olmayan olumsuz etkilere neden olabilir.

Altındere Vadisi Milli Parkı çevresel sorunlar açısından ele alındığında, milli park uzun devreli gelişme planının alanın gerçekleriyle tam olarak örtüşmemesi yanında farklı kesimlerin görüşlerini de tam olarak plana yansıtılmadığı görülmektedir. Ayrıca, altyapı sistemlerinin koruma alanlarında gereği gibi planlanmaması ve geçirilmemesi gerek görsel gerekse doğal hayata zarar vermesi açısından olumsuz bir durum oluşturmaktadır. Özellikle birçok yayla konutlarında ve Sümela Manastırı eteklerinde bulunan sosyal tesislerin kanalizasyon sularının Meryemana Deresi'ne sızdığı saptanmıştır. Ancak ciddi anlamda bir tehdit oluşturduğu söylenemez. Bu etkilerin dışında alandaki mevcut donatıların ve planlamaların yetersiz oluşu çevresel tehditleri destekleyici niteliktedir.

Dördüncü ve son grubu oluşturan doğal ölçütler ise “iklim koşulları” (2) ve “sismolojik koşullar” (3)’dür.

Altındere Vadisi Milli Parkı'nın sahip olduğu arazi yapısı nedeniyle iklimsel özellikler Trabzon İli'ne ve Maçka İlçesi'ne göre farklılıklar göstermektedir. Dolayısıyla, iklimsel verilerin alandan elde edilen veriler olması gerekmektedir. Ne var ki, 1998 yılında Meryemana Özel Büyük Klima İstasyonu'nun ekonomik sebeplerden dolayı kapatılmasıyla iklimsel veriler alanın gerçek verilerini yansıtmasa da yararlanabilmek adına Trabzon Bölge ve Trabzon Meydan istasyonlarından alınmıştır. İklim koşulları turistik açıdan dikkate alınması gereken bir ölçüttür. Güneşlenme süresi, yağış, nem, sıcaklık ve rüzgar gibi etmenlerin titizlikle incelenerek iklimsel şartlara uygun turistik etkinliklerin yapılması gerekmektedir.

Milli Park, sismolojik verilere göre 4. derece deprem bölgesindedir. Dolayısıyla deprem riski çok düşüktür. Fakat alan içerisinde yapılan yapıların deprem şartlarına göre tekrar gözden geçirilmesi ve yapılması planlanan yapıların da alan seçiminde bu özellik göz önünde tutularak inşa edilmesi gerekir.

## 4.2. Kültürel Ölçütler

Kullanılabilir turistik potansiyel açısından kültürel ölçütler incelendiğinde öncelik sırasına göre ele alınması gerek ölçütler Tablo 65’de gösterilmektedir.

Tablo 65. Kültürel ölçütlerin öncelik sırası

Öncelik Sırası	Ölçütün Adı	Ağırlık Katsayısı	Kullanılabilir Turistik Potansiyel Değeri	
			Ağırlıksız	Ağırlıklı
1	Alan Kullanımı	1,4	0	0
2	Ulaşım ve İletişim	1,5	0	0
3	Enerji ve Su Altyapısı	1,1	0	0
4	Sosyo-Ekonomik Durum	1,3	1	1,3
5	Sosyal Altyapı	1,3	1	1,3
6	Tarih ve Arkeoloji	1,7	1	1,7
7	Kültürel Koruma Alanları	1,9	1	1,9
8	Folklor	1	2	2
9	Geleneksel Mimari ve El Sanatları	1,6	2	3,2
10	Yöre Mutfağı	1	2	2
11	Sosyal Davranışlar	1,4	3	4,2
12	Sosyo-Kültürel Yaşam	1,2	3	3,6

Tablo 65’e göre öncelikle değerlendirmeye alınması gereken ölçütler “alan kullanımı”, “ulaşım ve iletişim” ve “enerji ve su altyapısı”dır. İkinci grupta “sosyo-ekonomik durum”, “sosyal altyapı”, “tarih ve arkeoloji” ve “kültürel koruma alanları” ele alınmalıdır. Üçüncü grupta “folklorik değerler”, “geleneksel mimari ve el sanatları” ile “yöre mutfağı” değerlendirilmelidir. Son grupta ise “sosyal davranışlar” ve “sosyo-kültürel yaşam” ele alınmalıdır.

Kültürel ölçütlerden hiçbiri kullanılabilir turistik potansiyel açısında eksi değer almamıştır. İlk grubu oluşturan kültürel ölçütler “alan kullanımı” (0), “ulaşım ve iletişim” (0) ve “enerji ve su altyapısı” (0)’dır.

Park alanı içerisinde yaşayan yöre halkı geçimini tarım ve hayvancılıkla sağlamaktadır. Hayvancılıkla uğraşan kesim, hayvanlarını otlatma amacıyla yaylalara çıkmakta ve buralarda yayla evleri ve hayvan barınakları inşa etmektedir. Bu yapıların arazinin topografik yapısına göre dağılım gösterdiği ancak yaylalardaki yapıların bir



kısımının alt yapısının yetersiz olduğu görülmektedir. Turistik açıdan alan kullanımını incelendiğinde herhangi bir planlamanın ve düzenlemenin olmadığı göze çarpmaktadır.

Yeterli düzeyde ulaşım ve iletişim alt yapısından yoksun olan alanın ulaşım ve altyapı olanaklarının geliştirilmesi gerekmektedir. Park alanına asfalt yolla ulaşılmasına rağmen alan içerisindeki yollar toprak ve stabilize edilmiştir. Tabela ve yönlendirme levhalarının da eksikliğinden dolayı araçlar kimi zaman yol dışına çıkarak yeşil alanlarda tahribatlara yol açmaktadır.

Enerji ve su altyapısı, alanda yaşayan ve alana gelen turistlerin mevcut gereksinimlerini karşılayabilecek durumda olsa da ek talepleri karşılayacak kadar yeterli değildir. Ayrıca alandaki mevcut su varlığı, hidroelektrik santralleri için uygun debi ve akıma sahip olsalar da su rezervuarlarının ihtiyaç duyduğu geniş düzlükleri karşılamaktan uzak bir görünüm sergilemektedir.

İkinci grubu “sosyo-ekonomik durum” (1), “sosyal altyapı” (1), “tarih ve arkeoloji” (1) ve “kültürel koruma alanları” (1) ölçütleri oluşturmaktadır.

Alanın sosyo-ekonomik durumu incelendiğinde özellikle turizme destek olabilecek sektörlerin sınırlı olduğu görülmektedir. Genç nüfusun belli bir yaştan sonra büyük şehirlere göç ettikleri düşünüldüğünde, nüfus yapısının azalma seyri gösterdiği ve genel itibariyle de nüfus yoğunluğunun az olduğu gözlemlenmektedir. Alanda herhangi bir endüstriyel gelişimin olmaması, doğal kaynak değerleri üzerinde herhangi bir olumsuz etki oluşturmamakta ve koruma açısından elverişli bir durum yansıtmaktadır.

Milli Park alanı içerisinde eğitim ve sağlık birimleri bulunmamaktadır. Bu tür ihtiyaçlar, Maçka İlçesi ve Coşandere Köyü ile Altındere Köyü’ndeki birimlerden karşılanmaktadır. Ancak, Maçka İlçesi dahil olmak üzere Milli Park alanı jandarma denetiminde olan bir bölgedir. Güvenlik altyapısı nüfusa oranla yeterli düzeydedir. Aynı zamanda eğitim ve sağlık birimleri de nicelik ve nitelik bakımından yeterlidir.

Milli park alanı, tarihsel açıdan özellikle Sümela Manastırı ile oldukça büyük bir öneme sahip ve uluslararası platformda tanınırlığı olan, dünyanın dört bir yanından yabancı turistlerin ziyaret edildiği bir alandır

Altındere Vadisi Milli Parkı’nın odak noktasını oluşturan Sümela ve yakın çevresi 2. derece doğal sit alanı, Sümela Manastırı ile Ayavarvara kilisesini kapsayan bölge 1. derece doğal ve arkeolojik sit alanı ve Altındere yerleşkesi 3. derece doğal sit alanı ilan edilmiştir. Bu koruma alanları, bütünde kültürel zenginliği temsil etse de bu alanların turizme sunulması için gerekli kaynaklar sınırlıdır.

Üçüncü grubu “folklor” (1), “geleneksel mimari ve el sanatları” (2) ile “yöre mutfağı” (2) ölçütleri oluşturmaktadır.

Doğu Karadeniz Bölgesi sahip olduğu zengin kültür ve tarihiyle uluslararası platformda tanınan bir bölgedir. Trabzon halkının yerel kültürünü oluşturan hikayeler, efsaneler , halk oyunları ve müzikler turizm açısından değerlendirilebilmiş durumda ve dış etkilere karşı sınırlı bir ölçüde tehdit altındadır.

Geleneksel mimari ve el sanatları turistik açıdan en fazla potansiyel oluşturan unsurlardan birisidir. Genel olarak iki katlı yayla konutlarına sahip milli park alanında konutlar geleneksel yapı elemanları olan taş, ve ahşaptan yapılmaktadır. Özgünlüğünü ve gelenekselliğini koruyan bu yapıların dışında kimi yaylalarda yeni yapılan konutların geleneksel mimariye göre yapılmadığı gözlemlenmiştir. Dokumacılıktan bakırcılığa, taş ve ahşap işçiliğinden bıçakçılığa yorgancılıktan hazır bilezik yapımına kadar pek çok el sanatları bölgede dış etkilerden uzak devam etmektedir ve örnekleri bol miktarda bulunmaktadır.

Yöre mutfağı açısından alan, çok zengin bir geleneksel yemek kültürüne sahiptir. Gerek coğrafi şartlar gerekse yaşam tarzları yemek kültürlerinin şekillenmesine katkıda bulunmuştur. Özellikle, hamsi ile özdeşleşen bölgenin hamsi ve türevine ait pek çok yemeği yapılmaktadır.

Dördüncü ve son grubu ise “sosyal davranışlar” (3) ve “sosyo-kültürel yaşam” (3) ölçütleri oluşturmaktadır.

Altındere Vadisi Milli Parkı ve çevresinde yaşayan yöre halkı çok zengin öğelerle dolu, özgün geleneksel yaşam tarzına sahiptir. Konukseverliği ve hoşgörülü oluşlarıyla alan gelen yerli ve yabancı turistlerin ilgisini kazanmaktadır.

Bölgenin, ulusal ve uluslararası platformda iyi bir şekilde tanıtılması sahip olduğu sivil toplum kuruluşları, yerel basın ve etkinlikleri (şenlikler, festivaller, hamsi şöleni, özel günler, vb.) ile sportif faaliyetleri sayesinde olmaktadır. Bu değerlerin korunması ve turizmin geliştirilebilmesi için girişimlerin daha da arttırılması gerekmektedir. Özellikle rafting, yamaç paraşütü ve jeep safari gibi sportif faaliyetler federasyon bazında yapılarak özellikle yaz aylarında yerli ve yabancı ekiplerin alana gelmesini sağlamakta, böylece ekonomik anlamda gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Bunun dışında, Maçka Belediyesi ve Maçka Turizm Meslek Yüksekokulu'nun işbirliği ile her sene yapılan şenlikler kapsamında yurt içi ve yurt dışından birçok ünlü sanatçı getirilerek bölgenin uluslararası düzeyde tanınırlılığının arttırılması sağlanmaktadır.

## 5. SONUÇLAR

Ölçüt karneleri yöntemi, araştırma alanındaki doğal ve kültürel değerlerin turistik ve rekreasyonel amaçlı kullanımdaki ağırlıklarını ve niteliklerini ortaya koymada kullanılan bir tekniktir. Çalışma alanına ait doğal ve kültürel verilerin kullanılabilir turistik potansiyelinin saptanmasında kullanılan yöntem, Kalem (2001) tarafından Kastamonu İli kıyı bölgesi ve yakın çevresinde uygulanan matematiksel değerlendirme esasına dayanmaktadır.

Çalışma alanı olarak seçilen Altındere Vadisi Milli Parkı sahip olduğu doğal ve kültürel kaynak değerleri ve henüz el değmemiş doğal görünümü ile bölgede doğa turizmi, ekoturizm ve alternatif turizm gibi turizm etkinliklerinin gerçekleştirilebileceği ayrıcalıklı potansiyel alanlardan birisidir. Doğal ve kültürel değerlerin çeşitliliği ve niteliği bakımından dört mevsim farklı turistik etkinliklere imkan veren alanda yayla şenlikleri, doğa yürüyüşleri, tırmanma, safari, su sporları, yaban hayatı izleme, kara avcılığı, yamaç paraşütü gibi etkinlikler yapılmaktadır.

Alanın kaynak değerlerinin kullanılabilir turistik potansiyelinin belirlenebilmesi amacıyla 16 farklı uzman grubuna anket uygulaması yapılmıştır. Ayrıca Milli Park alanına gelen yerli ve yabancı turistlere alan ilgili anket çalışması yapılarak doğal ve kültürel kaynak değerlerinin koruma-kullanım ilişkisi göz önünde bulundurularak kullanılabilir turistik potansiyelinin belirlenmesinin desteklenmesi sağlanmıştır.

Alanla ilgili toplam 23 ölçüt geliştirilerek her bir ölçüt için ölçüt karnesi hazırlanmış ve her birinin koruma ve kullanım değerleri ile kullanılabilir turistik potansiyel değeri matematiksel olarak ifade edilmiştir. Yöntem doğrultusunda elde edilen kullanılabilir turistik potansiyel değerleri ışığında önerilen turistik ve rekreasyonel etkinliklerin, koruma değeri dikkate alınarak alanın kullanılabilir turistik potansiyelinin üzerine geçmemesine özen gösterilmiştir.

Altındere Vadisi Milli Parkı'nın sahip olduğu doğal ve kültürel kaynak değerlerinin koruma ve kullanım değerleri ile kullanılabilir turistik potansiyel değerleri ayrı ayrı matematiksel olarak değerlendirilmiş ve sonuçlar toplanarak, alanın genel kullanım değerinin %65,2, genel koruma değerinin %44,6 ve genel kullanılabilir turistik potansiyelinin %19,6 olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre, Milli Park'ın kullanım değeri

yüksek olmasına rağmen koruma değeri dikkate alındığında ancak yaklaşık üçte birlik kısmının kullanıma açık olduğu saptanmıştır.

Araştırma sonucunda Altındere Vadisi Milli Parkı'nın doğal ve kültürel değerlerinin kullanılabilir turistik potansiyel değerleri sonuçları şu şekilde ortaya çıkmıştır:

Doğal ölçütler arasından kullanılabilir turistik potansiyel değeri en düşük olandan en yüksek olanına doğru, "toprak ve yer altı zenginlikleri" (-4), "hidrolojik durum" (-1), "rekreasyon alanları" (-1), "coğrafi konum" (0), "yaban hayatı" (0), "yüzey şekilleri" (1), "jeolojik oluşumlar" (1), "bitki örtüsü" (1), "çevre sorunları" (1), "iklim koşulları" (2) ve "sismolojik koşullar" (3) şeklinde sıralanmaktadır.

Kültürel ölçütler arasında ise kullanılabilir turistik potansiyel değeri en düşük olandan en yüksek olanına doğru "arazi kullanımı" (0), "ulaşım ve iletişim" (0), enerji ve su alt yapısı" (0), "sosyo-ekonomik durum" (1), "sosyal altyapı" (1), "tarih ve arkeoloji" (1), "kültürel koruma alanları" (1), "folklor" (2), "geleneksel mimari ve el sanatları" (2), "yöre mutfağı" (2), "sosyal davranışlar" (3) ve "sosyo-kültürel yaşam" (3)'tür.

Ayrıca Milli Park alanına gelen yerli ve yabancı turistlere Milli Park ile ilgili uygulanan anket sonuçları ise şu şekilde olmuştur:

- Alana gelen yerli ve yabancı turistlerin yaş durumlarının %45,7'sini 16-25 yaş grubu, %25'ini 26-35 yaş grubu, %12,9'unu 36-45 yaş grubu, %12,1'ini 46-65 yaş grubu ve %6'sını ise 66 yaş ve üstü oluşturmaktadır.
- Alana gelen ziyaretçilerin %50'sini bayanlar ve %50'sini erkekler oluşturmaktadır.
- Alanı kullanan ziyaretçilerin eğitim durumunun, %66,4'ünü üniversite, %20'sini lise, %9,3'ünü lisansüstü, %4,3'ünü ilköğretim mezunları oluşturmaktadır.
- Alana gelenlerin %33,6'sı öğrenci, %19,3'ü memur, %18,6'sı özel sektör, %7,1'i emekli, %3,6'sı işçi, %0,7'si köylü ya da çiftçi, %11,4'ü diğer meslek gruplarındandır. %5,7'si ise herhangi bir işte çalışmamaktadır.
- Alanı %67,9 oranında yerli turist kullanmaktadır. Yabancı turistleri n oranı ise %2,9'dur. Alana gelen turistlerin %9'u günübirlik kullanmak amacıyla, %1,4'ü ise araştırmacı sıfatıyla gelmektedir. %20'si ise diğer amaçlar için alanı ziyaret etmektedir.
- Alan daha çok Mayıs-Ağustos ayları arasında kullanılmaktadır. Yoğun kullanıma sahne olduğu aylar ise Temmuz ve Ağustos'tur.

- Alana ulaşım sırasıyla turlarla (%47,9), otobüsle (%18,6), özel oto ile (%16,4), minibüsle (%7,9), yaya olarak (%7,9) ve diğer ulaşım yolları ile (%0,7) sağlanmaktadır.
- Milli Park büyük bir yoğunlukla günübirlik kullanımlara sahne olmaktadır (%79,3). 1 hafta ve üzerini kalmak amacıyla gelenlerin oranı ise oldukça düşüktür (%2,8).
- Yerli ve yabancı turistlerin alana geliş nedenlerini yoğunlukla %30 oranında ziyaret amacı oluşturmaktadır.
- Alan daha çok günübirlik kullanımlara sahne olduğundan ötürü konaklama imkanlarından yararlananların sayısı oldukça düşüktür (%85,7).
- Konaklamak amacıyla gelenlerin tercihi ise, çadır %(2,1), karavan (%1,4), bungalov (%1,4)'dur. Yerel imkanlardan yararlananların oranı %0,7'dir.
- Alana gelen yerli ve yabancı turistlerin Milli park alanı ile ilgili bilgilerinin çok olmadığı saptanmıştır. Altındere Vadisi Milli Parkı ile ilgili bilgi sahibi olanların oranı %23,6, kısmen bilgi sahibi olanların oranı %26,4 ve bilgi sahibi olmayanların oranı ise %50'dir.
- Milli Parka gelenler sırasıyla Sümela Manastırı'nı (%23,6), tarihi yapıları (%15), flora ve faunayı(%10), jeolojik oluşumları(%10), doğal güzellikleri (%5,7) görmek amacıyla ziyaret etmektedir.
- Alanı kullanan ziyaretçilerin %33,6'sı turizm çeşitliliğinin arttırılmasını, %24,3'ü yürüyüş güzergahlarının geliştirilmesini, %5,7'si festival ve yayla şenlikleri gibi kültürel faaliyetlerin arttırılması ve geliştirilmesini, %2,9'u su sporlarının ve %2,1'i kara ve su avcılığının geliştirilmesini istemektedir.

## 6. ÖNERİLER

Trabzon İli, Maçka İlçesi'nde bulunan Altındere Vadisi Milli Parkı, gerek doğal güzellikleri (henüz bozulmamış orman alanları, zengin bitki örtüsü ve yaban hayatı, ilginç jeomorfolojik özellikleri, mağaraları, vb), kültürel zenginliği (yaylaları, halk oyunları, şiirleri, müziği, geleneksel mimarisi ve el sanatları, zengin mutfağı ve tarihi, Sümela Manastırı ve kiliseleri geleneksel olarak düzenlenen şenlikleri ve sportif etkinlikleri, vb.), gerekse rekreasyonel ve turistik etkinlikleri (doğa yürüyüşü, tırmanma, jip safari, su sporları, yamaç paraşütü, fototurizm, yaban hayatı izleme, kamp ve piknik yapma, tarihi alanları ziyaret etme, vb.) bakımından son derece elverişli bir konuma sahip olup ülkemizde kültür ve turizm hareketlerinin önemli bir kaynağı durumundadır.

Çalışılan “ölçüt karneleri yöntemi” doğrultusunda, Altındere Vadisi Milli Parkı'nın doğal ve kültürel değerleri tek tek irdelenerek her bir ölçütün kendi arasında ve alanın genel kullanılabilir turistik potansiyeli koruma-kullanım dengesi gözetilerek matematiksel ifadelerle ortaya konmuştur.

Alanın kullanılabilir turistik potansiyelinin koruma değeri göz önünde bulundurularak yükseltilebilmesi ve geliştirilmesi için şu öneriler getirilmiştir:

- **Doğal Ölçütler**

Park alanının eğiminin fazla oluşu çoğunlukla erozyonlara neden olmaktadır. Bu sebepten ötürü, alanın yöre halkı tarafından otlatma dışında başka amaçlarla kullanılması, korumaya gerekçe oluşturan önemli unsurlar arasındadır. Turistik kullanım yoğunluğuna karşı hassas olan toprak koşullarının turistik gelişimden uzak tutulması gerekmektedir.

Bahar aylarının gelmesiyle birlikte eriyen karların hidrolojik yapı üzerinde yüksek akımlar oluşturması, alanda özellikle rafting yapılması açısından oldukça uygundur. Bunun dışında kano, göl bisikleti gibi alternatif su sporlarının gerekli fizibilite çalışmalarının yapılmasının ardından hayata geçirilmesi alanın turizm potansiyelini arttıracaktır.

Altyapı ve donatı eksikliğinin gözle görülür bir biçimde hissedildiği rekreasyon zonunun iyi bir şekilde planlanması gerekmektedir. Özellikle yerli ve yabancı turistlerin Mayıs-Ağustos ayları arasında geldikleri Milli Parkın en önemli rekreatif kaynak değerini Sümela Manastırı oluşturmaktadır. Sümela Manastırı'nın bir an evvel restorasyon

çalışmalarının tamamlanması, ulaşım altyapısının iyileştirilmesi sağlanarak turistik değerinin yükseltilmesi gerekmektedir. Ayrıca Seslikaya-İspandemos Yaylaları arasında kalan ve doğa yürüyüşü açısından dünyada sayılı alanlardan biri olan yürüyüş parkurunun ulaşım ve altyapı sistemlerinin planlanarak hayata geçirilmesi gerekmektedir. Yine aynı alanda kampçılık, yaban hayatı izleme gibi rekreatif etkinliklerin geliştirilmesi gerekmektedir. Şu an planlama aşamasında bulunan at safari ve bisiklet parkurlarının tekrar altyapı sistemlerinin gözden geçirilerek rekreasyon planlamalarının yapılması gerekmektedir. Etüt çalışmaları doğrultusunda ve yaban hayatı izleme programlarıyla 100 önemli kuş alanlarından biri olan Altındere Vadisi Milli Parkı'nın kuş gözlemcileri için gözlem kuleleri-gözlem alanları, gibi zon planlarının yapılarak kullanım değerinin artırılması gerekmektedir.

Yaban hayatı bakımından zengin bir faunaya sahip olan Milli Park alanının yaban hayatı izleme programlarının hazırlanması, envanter planlarının çıkarılması, bunlara bağlı olarak gözlem alanlarının oluşturulması, ve alanın hayvan varlığı ile ilgili broşürlerin farklı dillerde hazırlanarak ziyaretçilerin bilgilendirilmesi ile hayvan varlığı ile ilgili turistik potansiyel artırılabilir. Alanın 100 önemli kuş alanlarından biri olması turistik açıdan biri olması kuş gözlemcileri için cazibe noktasıdır. Bununla ilgili alt yapının geliştirilerek kullanım değerinin artırılması sağlanmalıdır. Ayrıca kara avcılığı kanunu gereği av yasaklarının etkili bir şekilde uygulanması sağlanmalı ve yaban hayatı koruma bölgeleri oluşturulmalıdır.

Milli Park alanının kendine özgü topografik yapısı, doğa yürüyüşü, tırmanma, fotoğraf çekme, yaban hayatı izleme ve yamaç paraşütü gibi birçok açık hava etkinliklerine imkan vermektedir. Özellikle amatör ve profesyonel fotoğrafçılar için eğitim ve bakıdan faydalanarak, alanın sahip olduğu doğal peyzaja ait görünümleri sergilemek amacıyla seyir noktaları oluşturulmalıdır.

Alanda ilginç jeolojik oluşumların bulunmamasından ötürü kullanım değeri yüksek çıkmamıştır. Dolayısıyla turistik kullanım değerini arttırabilmek adına alanda bulunan mağaraların mağarabilimciler tarafından saptanarak turizme kazandırılması ve bu alanlara yeni güzergahlar oluşturularak ziyaretçilere sunulması sağlanabilir.

Altındere Vadisi Milli Parkı, içerdiği zengin bitki örtüsü, nadir ve endemik türleri ve alanın sembolü haline gelen ladinleriyle hem doğal peyzaj açısından hem de turistik kullanım açısından yüksek bir floristik öneme sahiptir. Bu sebepten ötürü, öncelikle alanda gerçekleştirilen aşırı otlatma ve yerel halk tarafından yakacak elde etmek amacıyla

ormanlar üzerinde meydana gelen zararların önlenmesi gereklidir. Doğal peyzaj değeri ve vejetasyon formları ile farklı yaş gruplarına hitap edecek şekilde doğa okulları, doğa eğitimi gibi çeşitli turistik etkinliklere olanak sağlayacak şekilde koruma değeri dikkate alınarak kullanılabilir turistik potansiyeli yükseltilebilir.

Çok ciddi anlamda çevresel tehdidin bulunmadığı alanda alt yapı sistemlerinin tamamlanması, çevre dostu yaklaşımların hayata geçirilmesi ve donatı eksikliğinin giderilmesi ile turistik kullanım değeri arttırılabilir.

Dört mevsim kullanım olanağına sahip Milli Parkın iklimsel özellikleri dikkate alınarak, yaz ve kış sporlarının ve turistik etkinliklerin (kayak, yamaç paraşütü, çim kayağı, avcılık ) geliştirilmesi sağlanmalıdır.

Deprem riski düşük olan alanın içerisinde bulunan yapıların deprem yönetmeliklerine göre tekrar gözden geçirilmesi ve yapılması planlanan yeni yapıların da bu çerçevede inşa edilmesi gereklidir.

- **Kültürel Ölçütler**

Alan kullanımının topografik yapıya göre dağılım gösterdiği Altındere Vadisi Milli Parkı'nda, yayla konutlarındaki alt yapı sorunlarının giderilmesi, konutların geleneksel mimariye göre inşa edilmesi için teşvik edilmesi ve yayla turizminin geliştirilmesi gereklidir.

Nitelikli ulaşım ve iletişim altyapısına sahip olmayan alanın, ulaşım ve iletişim altyapısının doğal ve kültürel değerler zarar vermeden geliştirilerek tamamlanması gereklidir. Yönlendirici ve bilgilendirici levhaların alan içerisine yerleştirilmesiyle, araçlarıyla gelen ziyaretçilerin yol dışına çıkarak yeşil alanlar üzerinde meydana getirdiği tahribatlar engellenebilir.

Milli Park alanında turizme destek olabilecek sektörler sınırlı olduğundan dolayı bu sektörlerin geliştirilmesi, turistik arz ve talebin ve bölgeye yapılan yatırımların arttırılması yönünde bir ivme kazandırabilir. Resmi kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği ile sosyo-ekonomik kalkınma projeleri geliştirilmelidir.

Alan içerisinde ve yakın çevresindeki eğitim ve sağlık birimleri nicelik ve nitelik olarak yeterli gözükse de sayıları arttırılabilir. Yöre halkının ekoturizm gibi turizm konularında bilinçlendirilerek turizmde sürdürülebilirlik sağlanmalıdır.



Oldukça eskiye dayanan tarihe geçmişe sahip Altındere Vadisi Milli Parkı uluslararası platformda tanınırlığı olan bir alandır. Alanda herhangi bir arkeolojik çalışma gerçekleştirilmediğinden sahip olduğu tarihi desteklemesi ve bu konu ile ilgilenen kişilerin buraya çekilebilmesi amacıyla kazı çalışmaları yapılmalıdır. Sümela Manastırı, Santa harabeleri ve diğer tarihi kiliselerin restorasyon çalışmalarının tamamlanıp turizme sunulması gereklidir.

Kültürel zenginliklerin korunması ve geliştirilmesi için gerekli finansman kaynakları sınırlıdır. Bu nedenle, bu alanları etkin bir şekilde koruyabilmek için sürdürülebilir mekanizmaların kurulması gerekmektedir.

Yöre halkının sahip olduğu zengin kültürü, müziği, halk oyunları ve hikayeleri turistik açıdan önemli kaynak değeri oluşturmaktadır. Bu unsurların dış etkilere karşı sınırlı ölçüde tehdit altında olduğu düşünülürse gerekli altyapının oluşturulup geliştirilerek kullanılabilir turistik potansiyelinin artırılması sağlanmalıdır.

Geleneksel mimarisi ve el sanatlarıyla yüksek bir kullanım değerine sahip olan alanda geleneksel mimarinin korunması amacıyla yöre halkını teşvik eden politikaların geliştirilmesi gereklidir. Ayrıca dış etkilere uzak bıçakçılık, dokumacılık, hasır bilezik yapımı, taş ve ahşap işçiliği gibi el sanatlarının resmi kuruluş ve özel sektörlerce desteklenerek turistik değeri artırılmalıdır.

Yöre mutfağı açısından çok zengin bir geleneksel yemek kültürüne sahip olan bölgenin, tanıtımı daha etkin bir şekilde yapılmalıdır.

Zengin motiflerle dolu ve kendilerine has yaşam tarzları, hoşgörüler ve konukseverlilikleri ile şimdiden yerli ve yabancı turistlerin beğenisini kazanan yerel halkın bu özelliklerinin daha iyi bir şekilde tanıtılması ve yaşatılması için gerekli girişimlerin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi gereklidir.

Gerek resmi kuruluşlarca gerekse sivil toplum kuruluşlarınca gerçekleştirilen yamaç paraşütü, rafting, jeep safari, yayla şenlikleri ve festivaller gibi etkinliklerin finansman desteğinin yükseltilerek ulusal ve uluslararası düzeyde daha çok insana ulaşılması sağlanmalıdır.

## 7. KAYNAKLAR

- Acuner, Ş., A., 2006, Alternatif Turizm Türlerinin Doğu Karadeniz Bölgesi Turizm Potansiyelinin Gelişmesine Etkisi, Milli Prodüktivite merkezi Yayınları No: 689, Bizim Büro Basımevi Yayın Dağıtım Ltd. Şti., Ankara.
- Albayrak, D., 1993, Cunda/Alibey Adası (Ayvalık)'ın Turistik ve Rekreatif Potansiyelinin Saptanması ve Değerlendirilme Olanakları Üzerine Araştırmalar, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bornova, İzmir.
- Anonim, 1996, Küresel Komşuluk, küresel Yönetim komisyonu'nun Raporu, Türkiye, Çevre Vakfı Yayını, Belkıs Çorakçı Dişbudak, Oxford University Pres, Önder Matbaa, Ankara.
- Anonim, 1989, Ortak Geleceğimiz, Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı, Ankara.
- Anonim, 2000, Türkiye'nin Tabiatı Koruma Alanları, Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği, Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği Yayını No:9, Ankara.
- Anonim, 2001, Altındere Vadisi Milli Parkı Uzun Devreli Gelişme Planı Analitik Etüt Çalışması, Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi, Trabzon.
- Anonim, 2005, T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Altındere Vadisi Milli Parkı Uzun Devreli Gelişme Planı Analitik Etüt Raporu, Belda Proje ve Danışmanlık Ticaret Limited Şirketi, Ankara.
- Anonim, 1968, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968–1972), D.P.T. Yayınları, Ankara.
- Anonim, 1973, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973–1977), D.P.T. Yayınları, Ankara.
- Anonim, 1979, Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979–1983), D.P.T. Yayınları, Yayın No: 1664, Ankara.
- Anonim, 1984, Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985–1989), D.P.T. Yayınları, Yayın No: 1974 Ankara.
- Anonim, 1989, Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990–1994),D.P.T. Yayınları, Yayın No: 2174, Ankara.
- Anonim, 1995, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996–2000), D.P.T. Yayınları, Ankara.
- Anonim, 2000, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001–2005), D.P.T. Yayınları, Ankara.

- Anonim, 2007, Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007–2013), D.P.T. Yayınları, Yayın No: 2727, Ankara.
- Aran, S., 1977, Peyzaj Mimarisi “Temel Prensipleri”, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları: 635, Ders Kitabı: 198, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Arslan, M. ve Kiper, T., 2006, Kırsal Alan-Turizm İlişkisinin Ekonomik Boyutları, TMMOB Şehir Plancıları Odası, Kent Planlama ve Koruma Etkinlikleri II. Koruma Sempozyumu, Aralık, Trabzon, Bildiriler Kitabı, 167-168.
- Avcıoğlu, B. ve Kalem, S., 2006, Doğa Koruma ve Planlama Çalışmalarında Ekolojik Bölge Ölçeği ve Kafkasya, TMMOB Şehir Plancıları Odası, Kent Planlama ve Koruma Etkinlikleri II. Koruma Sempozyumu, Aralık, Trabzon, Bildiriler Kitabı, 230-240.
- Barutçugil, İ., S., 1986, Turizm Ekonomisi ve Turizmin Türk Ekonomisindeki Yeri, Yayın No: 84, Ekonomi Dizisi: 8, 1. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- Bayer, M. Z., 1990, Turizm ve :Çevre Dengesi, Turizm ve Çevre Konferansı, Türkiye çevre Sorunları Vakfı Yayını, Ekim, 135-161.
- Bayer, M., Z., 1973, Tabiatı Koruma ve Milli Parklar, Turizm İlişkileri, İktisadi Coğrafya ve Turizm Enstitüsü Konferansları, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 1838, İktisat Fakültesi No: 320, İktisadi Coğrafya ve Turizm Enstitüsü No: 2, Gülez Matbaası, İstanbul.
- Bayer, M., Z., 1992, Turizme Giriş, İşletme Fakültesi Yayın No: 253, İşletme İktisadi Enstitüsü yayın No: 146, İstanbul.
- Baytekin, C., 2004, Akseki İlçesinin Turizm ve Rekreasyon Potansiyelinin Peyzaj Planlama İlkeleri Doğrultusunda Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Beyhan, Ş., G., 2002, Isparta Şarkikaraağaç İlçesi Kızıldağ Milli Parkının Ekoturizm açısından İncelenmesi ve Mevcut Dağ Mimarisi Yapı Kimliğinin Tespiti, Türkiye Dağları 1. Ulusal Sempozyumu, Haziran, Kastamonu, Bildiriler Kitabı, Cilt No, 369-373.
- Brown, K., 1998, The Political Ecology of biodiversity, Conservation and Development in Nepal's Terai: Confused Meanings, Means and Ends, Ecological Economics, 24, 73-87.
- Çelikyay, S., Çorbacı, L. ve Koçan, N., 2006, Doğal ve Kaynakların Korunmasına Yönelik Yasal Çerçeveye İlişkin Görüşler, TMMOB Şehir Plancıları Odası, Kent Planlama ve Koruma Etkinlikleri II. Koruma Sempozyumu, Aralık, Trabzon, Bildiriler Kitabı, 95-107.
- Cengiz, T. ve Çalışkan, E., 2005, Şavşat İlçesi Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi, Hürriyet Ofset, Artvin.

- Çepel, N., 2006, Biyolojik Çeşitlilik, Önemi ve Korunması, Erozyon, Doğa ve Çevre, Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı yayını No: 51, 1. Basım, İstanbul.
- Chape, S., Blyth, S., Fish, L., Foz, P. ve Spalding, M., 2003, United Nations List of Protected Areas, IUCN, Gladn, Switzerland and Cambridge, UK and UNEP-WCMC, Canbridge, UK.
- Çıdam, F., B., 2007, Diyarbakır Kent Dokusunun Turizm ve Rekreasyon Kaynaklarının Peyzaj Mimarlığı Açısından Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çolak, A., H., 2001, Ormanda Doğa Koruma (Kavramlar-Prensipiler-Stratejiler-Önlemler), Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü Yayını, 1. Baskı, Lazer Ofset Matbaa Tesisleri San. ve Tic. Lim. Şti., Ankara.
- Convery, F.J. ve Flanagan, S., 1994, Tourism and Environment, Impact and Solutions, Tourism Research Unit, Environmental Institute, UCD, Dublin, Ireland.
- Demirel, Ö. ve Ejder, N., 1995, Çamlıhemşin Yaylaları ve Doğa Turizmi Etkinlikleri, Ekoloji Çevre Dergisi, Ekim-Kasım-Aralık, 17, 4-8.
- Demirel, Ö., 1997, Çoruh Havzası (Yusufeli Kesimi) Doğal ve kültürel Kaynak Değerlerinin Turizm ve Rekreasyon Potansiyeli Açısından Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, K.T.Ü, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Demirel, Ö., 2005, Doğa Koruma ve Milli Parklar, Karadeniz Teknik Üniversitesi Rektörlüğü Orman Fakültesi, Genel Yayın No: 219, Fakülte Yayın No: 37, Karadeniz Teknik Üniversitesi Matbaası, Trabzon.
- Doğaner, S., 2001, Türkiye Turizm Coğrafyası, 1. Baskı, Çantay Kitabevi, İstanbul.
- Eagles, P.,F.,J., McCool, S., F. ve Haynes, C., D., 2002, Sustainable Tourism in Protected Areas, Guidelines for Planning and Management, World Commission on Protected Areas (WCPA), Best Practice Protected Area Guidlines Series No: 8, UNEP, IUCN, WTO Yayınları.
- Erduran, F., 2003, Ilgaz Dağı Milli Parkı'nın Koruma ve Kullanım İlkeleri Açısından Turizm-Rekreasyon Potansiyelinin Saptanması Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ermert, A., Görgünel, H., Öztok, D., Tapan, D., Ş. ve Üzel, C., 2000, Doğadaki Ayak İzlerimiz, Türkiye Doğal Hayatı Koruma Derneği/Doğal Hayatı Koruma Vakfı (DHKV), İstanbul.
- Gadgil, M., 1990, India's Deforestation: Patterns and Process, Society and Natural Resources, 3, 2, 131-143.

- Geray, U., 1996, Sürdürülebilir Kalkınma, Orman Kaynaklarının Yönetimi, Ulusal Çevre Eylem Planı, Ormancılık Çalışma Grubu, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi, İstanbul.
- Güleç, S., 1979, Doğu Karadeniz Kıyı Şeridinde Rekreasyon Potansiyelinin Saptanması ve Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, K.T.Ü., Trabzon.
- Güleç, S., 1992, Doğu Karadeniz Bölgesi için Yeşil Turizm Planlama İlkeleri, Doğu Karadeniz Turizmi Konferansı Workshop Bildirisi, Trabzon.
- Güleç, S., 1998, Doğal Varlıklarımızın Koruma-Kullanma Dengeleri Gözetilerek Turizme Kazandırılması, 1. Turizm Şurası, Bildiri ve Görüş Metinleri, T.C. Turizm Bakanlığı, Ankara.
- Gümüş, C., 2000, Ormancılık Politikası, K.T.Ü. Orman Fakültesi Ders Notları, Yayın No: 62, Trabzon.
- Gürpınar, T., 1989, Turizm Faaliyetlerinin Doğal Çevre Üzerine Etkileri, Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı, Kasım, Ankara, Bildiriler Kitabı, 65-73.
- Güven, İ.H., 1998, 1:100.000 ölçekli, açınsama nitelikli Türkiye Jeoloji Haritaları, Trabzon C29 ve D29 paftaları. No :58., MTA yayınları.
- Işık, K., 2006, Biyolojik Çeşitlilik, Erozyon, Doğa ve Çevre, Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı yayın No: 51, 1. Basım, İstanbul.
- Işık, K., 1999, Çevre Sorunları Biyolojik Çeşitlilik ve Orman Gen Kaynaklarımız, Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı Yayınları: 25, Genişletilmiş İkinci Baskı, Doyuran Matbaası, İstanbul.
- Işık, K., 1997, Yaltrık, F. ve Akesen, A., Ormanlar, Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Mirasın Korunması, XXI. Yüzyıla Doğru Sürdürülebilir Kalkınma İçin Ormancılık, XI. Dünya Ormancılık kongresi Bildirileri, Ekim, Antalya, Bildiriler Kitabı, 3-27.
- İnal, S., 1949, Tabiatı Koruma Karşısında Biz ve Ormancılığımız, T.C. Tarım Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü Yayını, Sayı: 84, Osmanbey Matbaası, İstanbul.
- Kabaş, S., 2007, Troya Tarihi Milli Parkı'nın Turizm Ve Rekreasyon Potansiyelinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Kahraman, N. ve Türkay, O., 2006, Turizm ve Çevre, 2. Baskı. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Kalem, S., 2001, Doğal ve Kültürel Değerlerin Korunabilmesi İçin Turizm Potansiyelinin Belirlenmesinde Bir Yöntem Yaklaşımı ve Kastamonu İli Kıyı Bölgesi ve Yakın Çevresinde Uygulanması, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Keleş, N., 2001, Isparta-Yalvaç, Pisidia Antiocheia antik Kenti ve Yakın Çevresinin Peyzaj Mimarlığı ve Turizm Potansiyeli Açısından Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kence, A., 1989, Biyolojik Çeşitlilik ve Kalkınma, Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı, Kasım, Ankara, Bildiriler Kitabı, 199-207.
- KIRÇEV, 2000, Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği, Türkiye'nin Tabiatı Koruma Alanları, KÇOSAD Yayın No: 9, 1. Baskı, United Nations Development Programme (GEF/SGP), Ankara.
- Kolcu, H., 1993, Doğal, Tarihi, Kültürel Açından Turizm Potansiyelini Değerlendirme Modeli: Ayvalık Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kuntay, O., 2004, Sürdürülebilir Turizm Planlaması, Yayın No:21, Turizm Serisi:1, Alp Yayınevi, Ankara.
- Lovins, L., H., 2008, Üretimi Yeniden Düşünmek, Dünyanın Durumu 2008, Sürdürülebilir Bir Ekonomi İçin Yenilikler, Worldwatch Enstitüsü, 25.Yıl Özel Baskı, Yayın No: 54, İstanbul.
- Montanari, A., 1994, Tourism and the Environment: Limitations and Contradictions in the EC's Mediterranean Region, National Research Council of Italy, Naples.
- Menteş, İ., 1992, Altındere Vadisi Ulusal Parkı Uzun Devreli Gelişme Planlamasına Yönelik Araştırmalar, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Oruç, O., 2004, Bir Alternatif Turizm Türü olan Doğa-Atlı Spor Turizminin Kastamonu Örneği Üzerinde İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özer, S., 2004, Sarıkamış (Kars) Ormanlarının Doğa Koruma Kriterleri Yönünden İncelenmesi, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Resmi Gazete, 1956. Orman Kanunu, Başbakanlık Basımevi 2457.
- Resmi Gazete, 1983. Milli Parklar Kanunu, Başbakanlık Basımevi 508.
- Resmi Gazete, 1983. Kültür ve Tabiat Varlıklarını koruma Kanunu, Başbakanlık Basımevi 18113.
- Resmi Gazete, 1983. Çevre Kanunu, Başbakanlık Basımevi 499.
- Resmi Gazete, 2003. Kara Avcılığı Kanunu, Başbakanlık Basımevi 25165.
- Resmi Gazete, 1971. Su Ürünleri Kanunu, Başbakanlık Basımevi 13799.

Rodrigues, A., S., L., Andelman, S., J., Bakar. M., I., Boitani, L., Brooks. T., M., Cowling. R., M., Fishpool, L., D., C., da Fonseca, G., A., B., Gaston, K., J., Hoffmann, M., Long, J., S., Marquet. P., A., Pilgrim, J., D., Pressey, R., L. Schipper, J., Sechrest, W., Stuart, S., N., Underhill, L., G., Waller, R., W., Watts, M., E., J. ve Yan, X., 2004, Effectiveness of The Global Protected Area Network in Representing Species Diversity, *Nature*, 428, 640-643.

Sekhar, N., U., (2003), Local People's Attitudes Towards Conservation and Wildlife Tourism around Sariska Tiger Reserve, India, Journal of Environmental Management, 69, 339-347.

Sertkaya, Ş., 2001, Bartın İli kıyı Bölgesinin Turizm ve Rekreasyon Potansiyelinin Saptanması ve Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Taşlı, K., Özer, E. ve Yılmaz, C., 1999, Biostratigraphic and Environmental Analysis of the Upper Jurassic- Lower Cretaceous Carbonate Sequence in the Başoba Yayla Area (Trabzon, NE Turkey). *Turk J Earth Sci.*, 8, 125-135.

Tuxill, J. ve Bright, C., 1998, Yaşam Dokusunun Kayıpları, Dünyanın Durumu 1998, Sürdürülebilir Bir Toplum İçin Worldwatch Institute Raporu, İdil Eser, Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı Yayınları 23, Lebib Yalkın Yayınları ve Basım İşleri A.Ş., İstanbul.

TÜİK, 2007, Türkiye İstatistik Yıllığı, Turkey's Statical Yearbook 2007, Yayın No: 3144, Ankara.

Türk, A., 2000, Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik Alanların Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi: Göller Bölgesi Örneği, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

URL-1,

<http://www.kultur.gov.tr/TR/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EFEC596974C97DC28D>, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı, 05 Ocak 2009.

URL-2,

[http://www.ecotourism.org/site/c.orLQKXPCLmF/b.4835303/k.C64B/What\\_is\\_Ecotourism.htm](http://www.ecotourism.org/site/c.orLQKXPCLmF/b.4835303/k.C64B/What_is_Ecotourism.htm), The International Ecotourism Society, 04 Şubat 2009.

URL-3, <http://www.ekolojimagazin.com/?s=magazin&id=96>, 04 Şubat 2009.

URL-4, <http://www.iucn.org/about/>, IUCN, 18 Şubat 2009.

URL-5, <http://www.unesco.org.tr/index.php?gitid=1>, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu, 19 Şubat 2009.

URL-6, <http://www.wwf.org.tr/wwf-tuerkiye-hakkinda/>, WWF, 19 Şubat 2009.

URL-7, <http://www.greenpeace.org/turkey/about>, Greenpeace, 19 Şubat 2009.

- URL-8, <http://www.milliparklar.gov.tr/>, T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, 20 Şubat 2009.
- URL-9, <http://www.cevreorman.gov.tr/mevzuat/3167.htm>, 20 Şubat 2009.
- URL-10,  
<http://rega.basbakanlik.gov.tr/main.aspx?home=http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2003/05/20030508.htm&main=http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2003/05/20030508.htm>, T.C. Resmi Gazete, 21 Şubat 2009.
- URL-11, <http://www.tema.org.tr/Sayfalar/Hakkimizda/AmacVeHedefler.html>, TEMA, Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı, 12 Mart 2009.
- URL-12, [http://www.ttkder.org.tr/Sayfa\\_Modul.asp?nedir=sayfa&id=18](http://www.ttkder.org.tr/Sayfa_Modul.asp?nedir=sayfa&id=18), Türkiye Tabiatını Koruma Derneği, 12 Mart 2009.
- URL-13, <http://www.dhkd.org/01.htm>, Doğal Hayatı Koruma Derneği, 12 Mart 2009.
- URL-14, <http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/map/tr/oneyear.html>, Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü, 21 Mart 2009.
- URL-15, <http://www.icbp.org/about/mission.html>, The International Center for Birds of Prey, 18 Mayıs 2009.
- URL-16, <http://www.macka.bel.tr/icerik.asp?id=38>, Maçka Belediyesi, 20 Mayıs 2009.
- Uslu, O., 1990, Turizm ve Çevresel Etkileri, Turizm ve Çevre Konferansı, Ekim, 19-47, İstanbul.
- Uslu, O., 1989, Sanayileşme ve Kentleşmenin Getirdiği Çevre Sorunları Sürekli ve Dengeli Kalkınma Kavramı Açısından Bir Tartışma, Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı, Kasım, Ankara, Bildiriler Kitabı, 62-81.
- Uzun G. ve Altunkasa, M., F., 1991, Rekreasyonel Planlamada Arz ve Talep, Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yardımcı Ders Kitabı Genel Yayın No:6, Yayın no: 1, Adana.
- Ülker, İ., 1992, Dağ Turizmi, Planlama Yöntemleri, Yüksek Dağlarımız, Kayak Merkezleri, Turizm Bakanlığı, Devran Matbaacılık, Ankara.
- Yıldız, K., Sipahioğlu, Ş. ve Yılmaz, M., 2005, Çevre Bilimi, Genişletilmiş 2. Baskı, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.
- Yıldız, Z. ve Kalağan, G., 2008, Alternatif Turizm Kavramı ve Çevresel Etkileri, Yerel Siyaset, Aylık Bilimsel Siyasi Dergi, 11,35.
- Yücel, M., 1999, Doğa Koruma Alanları ve Planlaması, Çukurova Üniversitesi Fakültesi Genel Yayın No: 104, Yardımcı Ders Kitapları Yayın No. B-9, 2. Baskı, Adana.



- Yücel, M. ve Babuş, D., 2005, Doğa Korumanın Tarihçesi ve Türkiye'deki Gelişmeler, Doğu Akdeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, DOA Dergisi, 11, 151-175.
- Yücel, M., 2005, Doğa Koruma, Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Genel Yayın No: 265, Ders Kitapları Yayın No: A-85, Adana.
- Zafer, B., 1991, Türkiye'de Doğa Koruma Alanları ve Doğal Sitlerin Belirleme ve Sınıflandırılmasında Kullanılacak Kriterlerin Saptanması Amacıyla İzmir/Kemalpaşa Örneklemeine Dayalı Yöntem Araştırması, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Zilelioğlu, H., 1989, Sürdürülebilir Kalkınma Yönünden Çevre Hukuku, Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı, Kasım, Ankara, Bildiriler Kitabı, 239-249.

## 8. EKLER

Ek-1. Uzman Anketi

### **Altındere Vadisi Milli Parkı'nın Koruma ve Kullanım Açısından Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi İle İlgili Anket**

Sayın Öğretim Üyesi;

Bu anket Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde yapılan bilimsel bir araştırma için hazırlanmıştır. Anketin doldurulmasında kimlik belirtilmeyecek ve bilgiler kesinlikle gizli tutulacaktır. Katkılarınız için teşekkürler.

Anket No:

Anketin Yapıldığı Tarih:

Altındere Vadisi Milli Parkı'nın aşağıda belirtilen doğal ve kültürel kaynak değerlerinin sizin için önemi nedir?

#### **1. DOĞAL ÖLÇÜTLER**

A. Park'ın turistik açıdan coğrafi konumu ve Trabzon kent merkezine uzaklığı;  
( ) Önemsiz ( ) Önemli ( ) Çok önemli

B. Park'ın jeomorfolojik özellikleri ( dağları, ovaları, akarsuları, vs );  
( ) Önemsiz ( ) Önemli ( ) Çok önemli

C. Park'ın jeolojik oluşumları ( kaya dokusu, mağaraları);  
( ) Önemsiz ( ) Önemli ( ) Çok önemli

D. Park'ın deprem riski;  
( ) Önemsiz ( ) Önemli ( ) Çok önemli

E. Park'ın toprak koşulları ve yer altı zenginlikleri;  
( ) Önemsiz ( ) Önemli ( ) Çok önemli

F. Park'ın iklim koşulları;  
( ) Önemsiz ( ) Önemli ( ) Çok önemli

G. Park'ın hidrolojik durumu ( akarsular, göller);  
( ) Önemsiz ( ) Önemli ( ) Çok önemli

H. Park'ın doğal bitki örtüsü ( orman, orman altı bitkileri, çayirlik) zenginliği;  
 Önemsiz  Önemli  Çok önemli

I. Yabani hayvan varlığı;  
 Önemsiz  Önemli  Çok önemli

İ. Park'ın rekreasyon alanları ( kamping, piknik alanları; dinlenme yerleri vb.);  
 Önemsiz  Önemli  Çok önemli

J. Park'ın çevre sorunları;  
 Önemsiz  Önemli  Çok önemli

## 2. KÜLTÜREL ÖLÇÜTLER

K. Park'ın arazi kullanım durumu ( orman, yayla, tarım, yerleşim vb.);  
 Önemsiz  Önemli  Çok önemli

L. Park'ın sosyo-ekonomik durumu ( nüfus yapısı, ekonomi, turizm sektörü, ticaret, istihdam vb.);  
 Önemsiz  Önemli  Çok önemli

M. Park'ın sosyal altyapısı ( eğitim, sağlık, güvenlik vb);  
 Önemsiz  Önemli  Çok önemli

N. Park'taki folklorik değerler ( efsaneler, halk müziği, halk oyunları, enstrümanlar, kıyafetler vb.);  
 Önemsiz  Önemli  Çok önemli

O. Park'ın geleneksel mimari ve el sanatları;  
 Önemsiz  Önemli  Çok önemli

Ö. Park'ın tarihi ve arkeolojik zenginliği;  
 Önemsiz  Önemli  Çok önemli

P. Park'taki ulaşım ve iletişim;  
 Önemsiz  Önemli  Çok önemli

R. Enerji ve su altyapısı;  
 Önemsiz  Önemli  Çok önemli

S. Park alanı ve çevresindeki sosyal davranışlar ( geleneksel yaşam tarzı, konukseverlik vb.);  
 Önemsiz  Önemli  Çok önemli

Ş. Park'ın sosyo-kültürel yaşamı (sivil örgütlenme, yerel basın-yayın, sportif ve kültürel etkinlikler vb.);  
 Önemsiz  Önemli  Çok önemli

T. Park'ın gastronomik zenginliği;

( ) Önemsiz ( ) Önemli ( ) Çok önemli

U. Park yakın çevresindeki kültürel mirasın korunması için ayrılmış koruma alanları ( kentsel sit, tarihi sit, vb.);

( ) Önemsiz ( ) Önemli ( ) Çok önemli

Arş. Gör. Ertan DÜZGÜNEŞ  
K.T.Ü Orman Fakültesi  
Peyzaj Mimarlığı Bölümü

## Ek-2. Halk Anketi

## Altındere Vadisi Milli Parkı'nın Koruma ve Kullanım Açısından Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi İle İlgili Anket

Bu anket Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde yapılan bilimsel bir araştırma için hazırlanmıştır. Anketin doldurulmasında kimlik belirtilmeyecek ve bilgiler kesinlikle gizli tutulacaktır. Katkılarınız için teşekkürler.

Anket No:	Anketin Yapıldığı Tarih:
-----------	--------------------------

## 1. Yaşınız

16-25       26-35       36-45       46-65       66 ve yukarısı

## 2. Cinsiyetiniz

Kadın       Erkek

## 3. Eğitim Durumunuz

Yok       İlköğretim       Lise       Üniversite  
 Lisansüstü (Master, Doktora)

## 4. Mesleğiniz

Çalışmıyorum       Öğrenci       İşçi       Memur  
 Köylü-Çiftçi       Özel Sektör       Emekli       Diğer

## 5. Gelir Düzeyiniz

0-500 YTL       500-1000YTL       1000-1500 YTL  
 1500-3000 YTL       3000 YTL ve üzeri

## 6. Ziyaretçi Profili

Yerli Turist       Yabancı Turist       Günöbirlikçi  
 Araştırmacı       Diğer .....

7. Altındere Vadisi Milli Parkı'na daha çok hangi aylarda gitmeyi tercih ediyorsunuz?  
(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

Ocak-Şubat       Mart-Nisan       Mayıs       Haziran       Temmuz  
 Ağustos       Eylül       Ekim       Kasım-Aralık

## 8. Milli Park'a ne şekilde ulaşıyorsunuz?

Yaya       Bisiklet       Motosiklet       Özel oto  
 Minibüsle       Otobüsle       Tur organizasyonuyla       Diğer .....

9. Bu alanda kalış süreniz nedir?

- Günübirlik     1 gün     2-5 gün     1 hafta     2 hafta ve üzeri

10. Milli Park'a geliş nedeniniz nedir? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- Doğa yürüyüşü, gözlemeleme     Araştırma yapmak  
 Su sporları (kano, rafting, vb.)     Yöre halkını tanıma, inceleme  
 Fotoğraf çekmek     Piknik     Kamp  
 Tarihsel yerleri ziyaret etme     Balık avlama     Kara avcılığı  
 Kentten kaçış     Yayla turizmi     Diğer .....

11. Milli Park alanında konaklıyor musunuz?

- Evet     Hayır

12. Konaklıyorsanız tercihiniz nedir?

- Çevredeki yerel imkanlar (köy, yayla vb.)     Bungalovlarda  
 Bu bölgede yaşıyorum     Akrabalarım var     Karavanda  
 Çadirda     Diğer .....

13. Altındere Vadisi Milli Parkı hakkında yeterli derecede bilgiye sahip misiniz?

- Evet     Hayır     Kısmen

**(cevabınız evet veya kısmen ise aşağıdaki soruları cevaplayınız)**

14. Sizce turizm açasından Milli Park'ın hangi özelliği daha önemlidir?

- Jeolojik oluşumlar (göl, şelale-çağlayan-çavlan, mağaralar) hayatı  
 Orman içi etkinlikler (piknik, mangal, doğa yürüyüşü, vb.)  
 Tarihsel eserler bakımından zengin olması     El sanatları     Mağaralar  
 Zengin bitki örtüsü ve yaban     Santa Harabeleri     Folklor  
 Meryemana ( Sümela) Manastırı     Doğal güzellikler  
 Yayla şenlikleri

15. Sizce Altındere Vadisi aşağıdaki kriterlere göre nasıl tanımlanabilir?

	İyi	Orta	Kötü
Ulaşım olanakları	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Konaklama olanakları	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Teknik altyapı (elektrik, su vb.)	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Tarihsel-Kültürel değerleri koruma	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Turizm çeşitliliği	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Bitki ve Hayvan varlığı	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

16. Altındere Vadisi Milli Parkı'nda aşağıdakilerden hangisinin geliştirilmesi daha önceliklidir?

- Su sporlarının geliştirilmesi  
 Kara ve sportif balık avcılığının geliştirilmesi  
 Yürüyüş güzergahlarının zenginleştirilmesi     Turizm çeşitliliğinin sağlanması  
 Festival ve yayla şenliklerinin geliştirilmesi     Diğer .....

17. Milli Park alanında kullanım ünitelerinden hangilerinin eksik olduğunu belirtiniz.
- |   |   |  |
|---|---|--|
| <input type="checkbox"/> Danışma ve bilgilendirme üniteleri | <input type="checkbox"/> Çöp kutusu     | <input type="checkbox"/> Piknik ocakları |
| <input type="checkbox"/> Yönlendirme levhası                | <input type="checkbox"/> Oturma yerleri | <input type="checkbox"/> Piknik masası   |
| <input type="checkbox"/> Aydınlatma                         | <input type="checkbox"/> Büfe           | <input type="checkbox"/> Çesme           |
| <input type="checkbox"/> Otopark                            | <input type="checkbox"/> Tuvalet        | <input type="checkbox"/> Diğer .....     |

Arş. Gör. Ertan DÜZGÜNEŞ  
K.T.Ü Orman Fakültesi  
Peyzaj Mimarlığı Bölümü

Ek-3. Anket Değerlendirme Cetveli

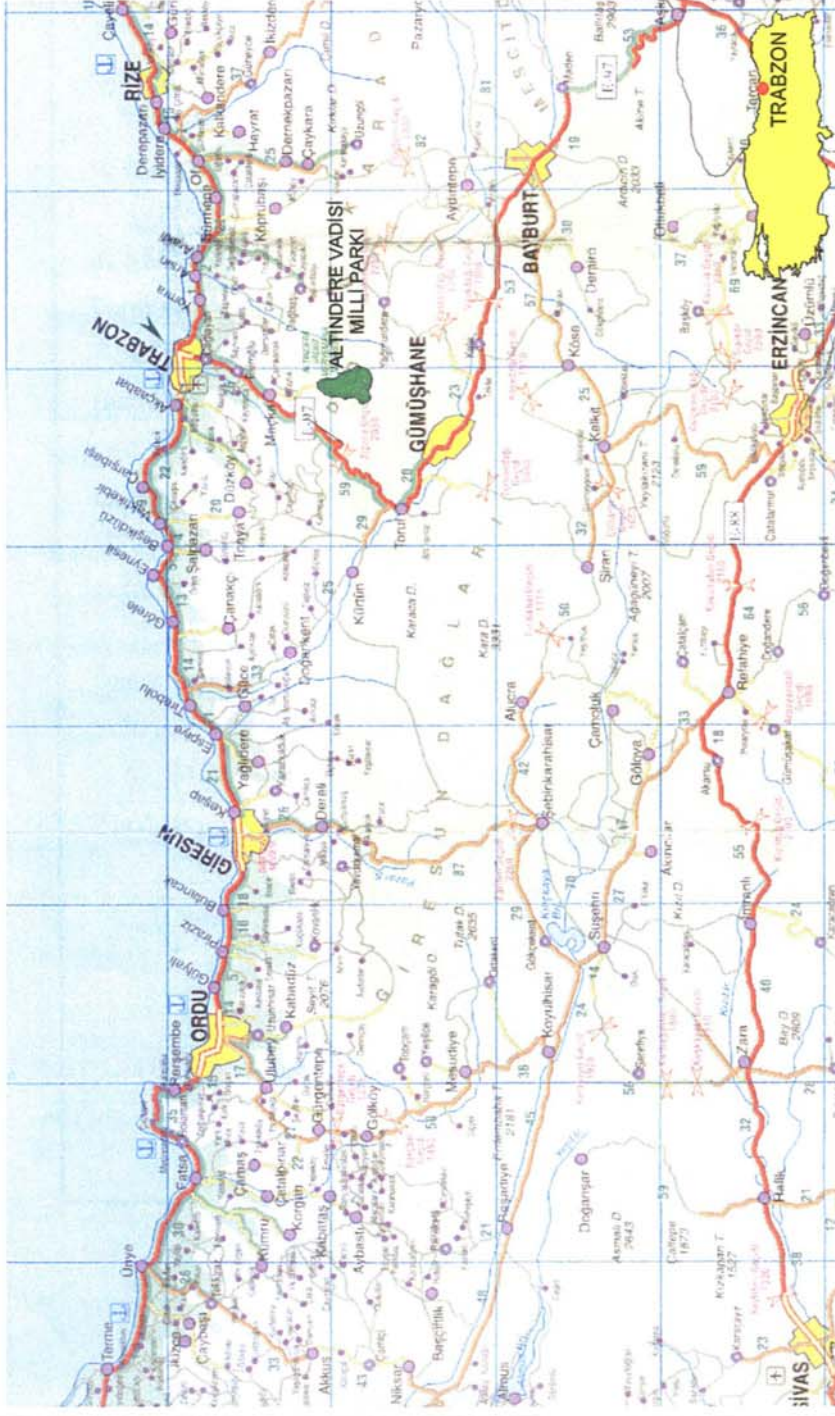
Ölçütler		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	Sonuç		
Doğal Ölçütler																				
1	Coğrafi Konum	a			X			X					X	X					4	
		b	X				X			X		X	X							5
		c		X	X			X			X					X	X	X		7
2	Yüzey Şekilleri	a																	0	
		b	X			X	X		X	X	X							X		7
		c		X	X			X				X	X	X	X	X	X			9
3	Jeolojik Oluşum	a												X					1	
		b			X	X	X	X			X	X						X		7
		c	X	X					X	X			X	X		X	X			8
4	Sismolojik Koşullar	a			X	X	X		X	X	X		X	X	X		X	X	11	
		b	X									X								2
		c		X				X								X				3
5	Toprak ve Yeraltı Zenginlikleri	a				X				X		X			X			X	5	
		b	X	X	X		X				X		X	X		X	X			9
		c						X	X											2
6	İklim Koşulları	a												X					1	
		b		X	X	X	X		X	X	X	X	X			X	X	X		12
		c	X					X						X						3
7	Hidrolojik Durum	a																	0	
		b		X			X													2
		c	X		X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	14
8	Bitki Örtüsü	a																	0	
		b					X												1	
		c	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	15
9	Yaban Hayatı	a																	0	
		b		X	X		X	X	X	X							X	X		8
		c	X			X					X	X	X	X	X	X				8
10	Rekreasyon Alanları	a																	0	
		b	X		X	X	X				X						X	X		7
		c		X				X	X	X	X		X	X	X	X				9
11	Çevre Sorunları	a																	0	
		b			X		X		X								X	X		5
		c	X	X		X		X		X	X	X	X	X	X	X				11
12	Alan Kullanımı	a																	0	
		b			X	X	X	X			X			X		X	X	X		9
		c	X	X					X	X		X	X		X					7
13	Sosyo-Ekonomik Durum	a			X														1	
		b		X			X	X	X	X		X	X			X		X		9
		c	X			X					X			X	X		X			6
14	Sosyal Altyapı	a				X													1	
		b		X	X		X				X	X	X	X	X		X	X		10
		c	X					X	X	X						X				5
15	Folklor	a		X								X							3	
		b			X	X	X	X		X	X	X		X			X	X		10
		c	X											X		X				3
16	Geleneksel Mimari ve El Sanatları	a				X													1	
		b					X	X	X	X							X			5
		c	X	X	X						X	X	X	X	X	X		X		10
17	Tarih ve Arkeoloji	a						X											1	
		b					X	X									X		3	








		c	X	X	X	X				X	X	X	X	X	X	X	X	12	
18	Ulaşım ve İletişim	a				X												1	
		b					X	X	X		X		X			X		6	
		c	X	X	X			X			X		X		X	X		X	9
19	Enerji ve Su Altyapısı	a				X	X									X		3	
		b					X	X	X		X	X	X	X			X	8	
		c	X	X	X						X					X			5
20	Sosyal Davranışlar	a						X										1	
		b	X		X		X			X	X	X	X			X		8	
		c		X		X		X		X				X	X		X	7	
21	Sosyo-Kültürel Yaşam	a				X		X										2	
		b	X	X	X		X	X		X	X		X			X		9	
		c								X			X		X	X		X	5
22	Yöre Mutfağı	a							X									1	
		b	X	X	X	X	X	X	X		X	X		X	X	X	X	X	14
		c											X						1
23	Kültürel Koruma Alanları	a																0	
		b					X		X									2	
		c	X	X	X	X		X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	14

No	Ölçütler	Sonuç			
		Sayı	%	Ağırlık Katsayısı	
1	Coğrafi Konum	a	4	25	1.2
		b	5	31.25	
		c	7	43.75	
2	Yüzey Şekilleri	a	0	0	1.6
		b	7	43.75	
		c	9	56.25	
3	Jeolojik Oluşum	a	1	6.25	1.4
		b	7	43.75	
		c	8	50	
4	Sismolojik Koşullar	a	11	68.75	0.5
		b	2	12.5	
		c	3	18.75	
5	Toprak ve Yeraltı Zenginlikleri	a	5	31.25	0.8
		b	9	56.25	
		c	2	12.5	
6	İklim Koşulları	a	1	6.25	1.1
		b	12	75	
		c	3	18.75	
7	Hidrolojik Durum	a	0	0	1.9
		b	2	12.5	
		c	14	87.5	
8	Bitki Örtüsü	a	0	0	1.9
		b	1	6.25	
		c	15	93.75	
9	Yaban Hayatı	a	0	0	1.5
		b	8	50	
		c	8	50	
10	Rekreasyon Alanları	a	0	0	1.6
		b	7	43.75	
		c	9	56.25	
11	Çevre Sorunları	a	0	0	1.7
		b	5	31.25	

		c	11	68.75	
12	Alan Kullanımı	a	0	0	1.4
		b	9	56.25	
		c	7	43.75	
13	Sosyo-Ekonomik Durum	a	1	6.25	1.3
		b	9	56.25	
		c	6	37.5	
14	Sosyal Altyapı	a	1	6.25	1.3
		b	10	62.5	
		c	5	31.25	
15	Folklor	a	3	18.75	1
		b	10	62.5	
		c	3	18.75	
16	Geleneksel Mimari ve El Sanatları	a	1	6.25	1.6
		b	5	31.25	
		c	10	62.5	
17	Tarih ve Arkeoloji	a	1	6.25	1.7
		b	3	18.75	
		c	12	75	
18	Ulaşım ve İletişim	a	1	6.25	1.5
		b	6	37.5	
		c	9	56.25	
19	Enerji ve Su Altyapısı	a	3	18.75	1.1
		b	8	50	
		c	5	31.25	
20	Sosyal Davranışlar	a	1	6.25	1.4
		b	8	50	
		c	7	43.75	
21	Sosyo-Kültürel Yaşam	a	2	12.5	1.2
		b	9	56.25	
		c	5	31.25	
22	Yöre Mutfağı	a	1	6.25	1
		b	14	87.5	
		c	1	6.25	
23	Kültürel Koruma Alanları	a	0	0	1.9
		b	2	12.5	
		c	14	87.5	



**LEJAND**

-  Şehir merkezleri
-  Ulusal arası karayolları ve mesafeler (km)
-  Ulusal yollar
-  İlçe merkezleri
-  Geçitler

**ALTINDERE VADİSİ MİLLİ PARKI  
UZUN DEVRELİ GELİŞME PLANI**

T.C ORMAN BAKANLIĞI  
MİLLİ PARKLAR ve AV-YABAN HAYATI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ  
MİLLİ PARKLAR DAİRESİ BAŞKANLIĞI



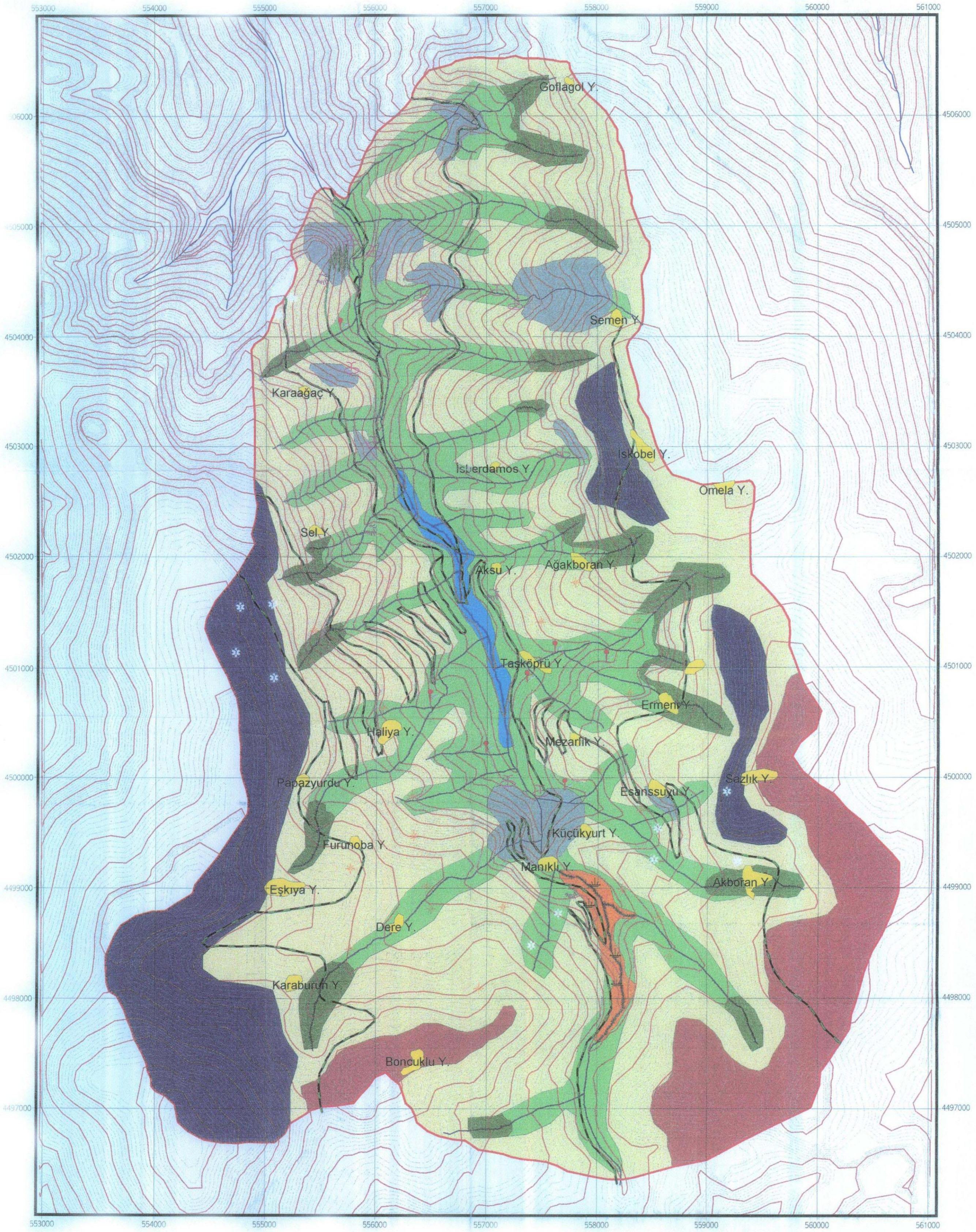
ALTINDERE VADİSİ  
MİLLİ PARKI

TÜRKİYE VE BÖLGEDEKİ YERİ  
KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ  
ORMAN FAKÜLTESİ

Pafta No: 1  
Harita: 1



ÖLÇEK: 1/100 000



### LEJAND

- Aktif heyelan bölgesi
- Birikinti konileri
- Çiğ tehlikesi
- Erozyon alanları
- Potansiyel heyelan bölgesi
- Taş-kaya akıntıları, yamaç döküntüleri
- Çok dik kayalık sırtlar ve dar geçitler
- Dağlık arazi
- Aşınım düzlükleri
- Düz tepeler
- Kuru dere yatakları ve derin yarılmış dik yamaçlar
- Sirt ve tepelikler
- Dere kenarı düzlükleri ve yamaç etekleri
- Vadi tabanları - yamaç etekleri
- Yerleşim alanları
- Orman yolu
- Patika yol
- Eşyüksekti eğrileri (10 m)
- Dereler
- Milli park sınırları

## ALTINDERE VADİSİ MİLLİ PARKI UZUN DEVRELİ GELİŞME PLANI

T.C ORMAN BAKANLIĞI  
MİLLİ PARKLAR ve AY-YABAN HAYATI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ  
MİLLİ PARKLAR DAİRESİ BAŞKANLIĞI



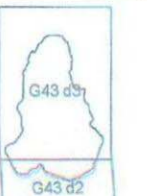
ALTINDERE VADİSİ  
MİLLİ PARKI

### JEOMORFOLOJİ

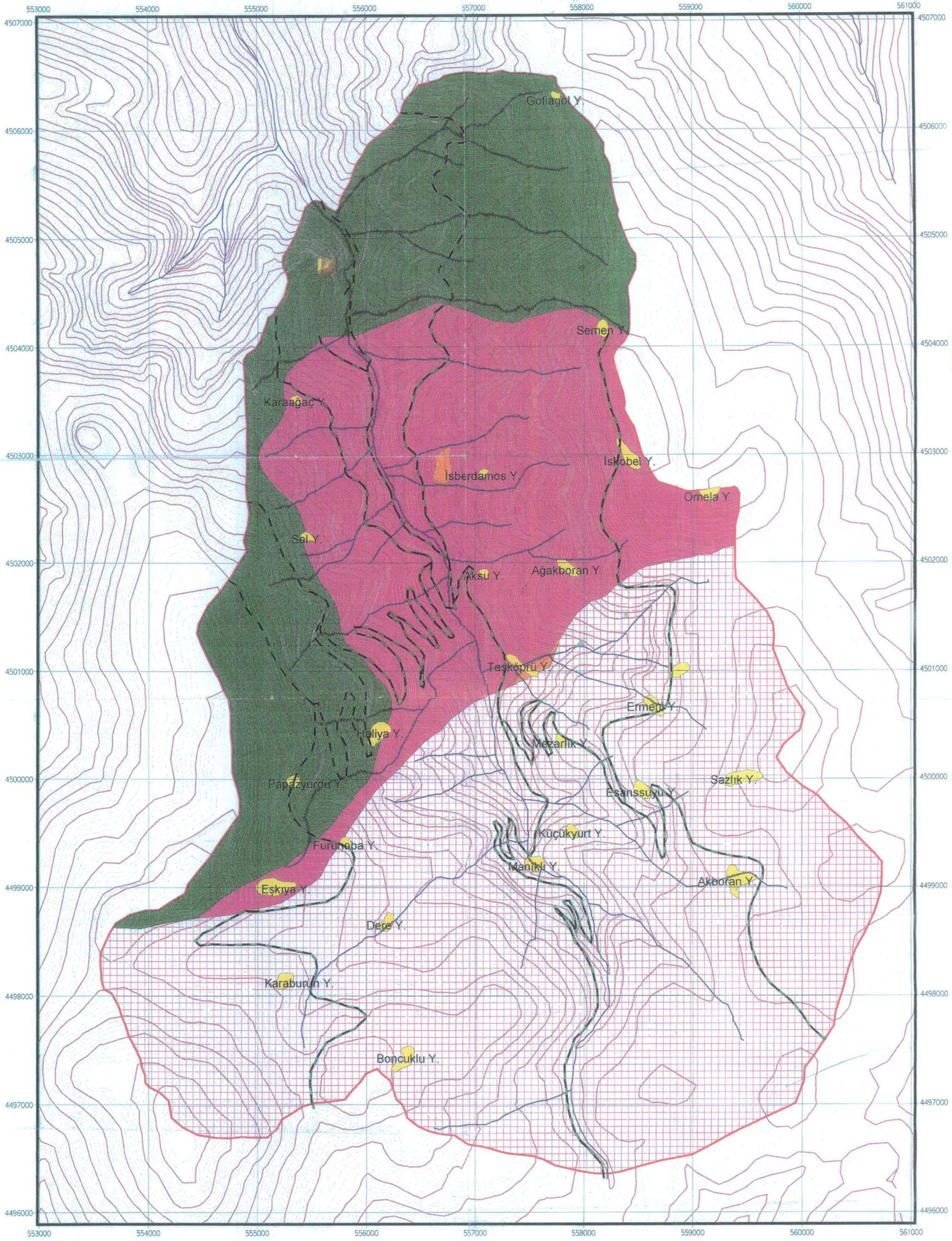
KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ  
ORMAN FAKÜLTESİ



PAFTA NO: 1  
Harita : II.3



ÖLÇEK: 1/25 000



**AÇIKLAMALAR**

- Dasit Lav Piroklastları (Üst Kretase)
- Andezit-Bazalt Lav ve Piroklastları (Jura-Alt Kretase)
- Granitoid (Oligosen)
- Dasit Daykı (Oligosen)

**LEJAND**

- Dasit Lav
- Andezit-Bazalt Lav
- Granitoid
- Dasit Daykı
- Orman yolları
- Patika yol
- Dereler
- Eşyükselti eğrileri (10 m)
- Milli park sınırları

**ALTINDERE VADİSİ MİLLİ PARKI  
UZUN DEVRELİ GELİŞME PLANI**

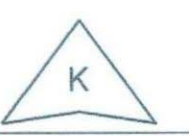
T.C. ORMAN BAKANLIĞI  
MİLLİ PARKLAR ve AV-YABAN HAYATI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ  
MİLLİ PARKLAR DAİRESİ BAŞKANLIĞI



ALTINDERE VADİSİ  
MİLLİ PARKI

**JEOLOJİ**

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ  
ORMAN FAKÜLTESİ



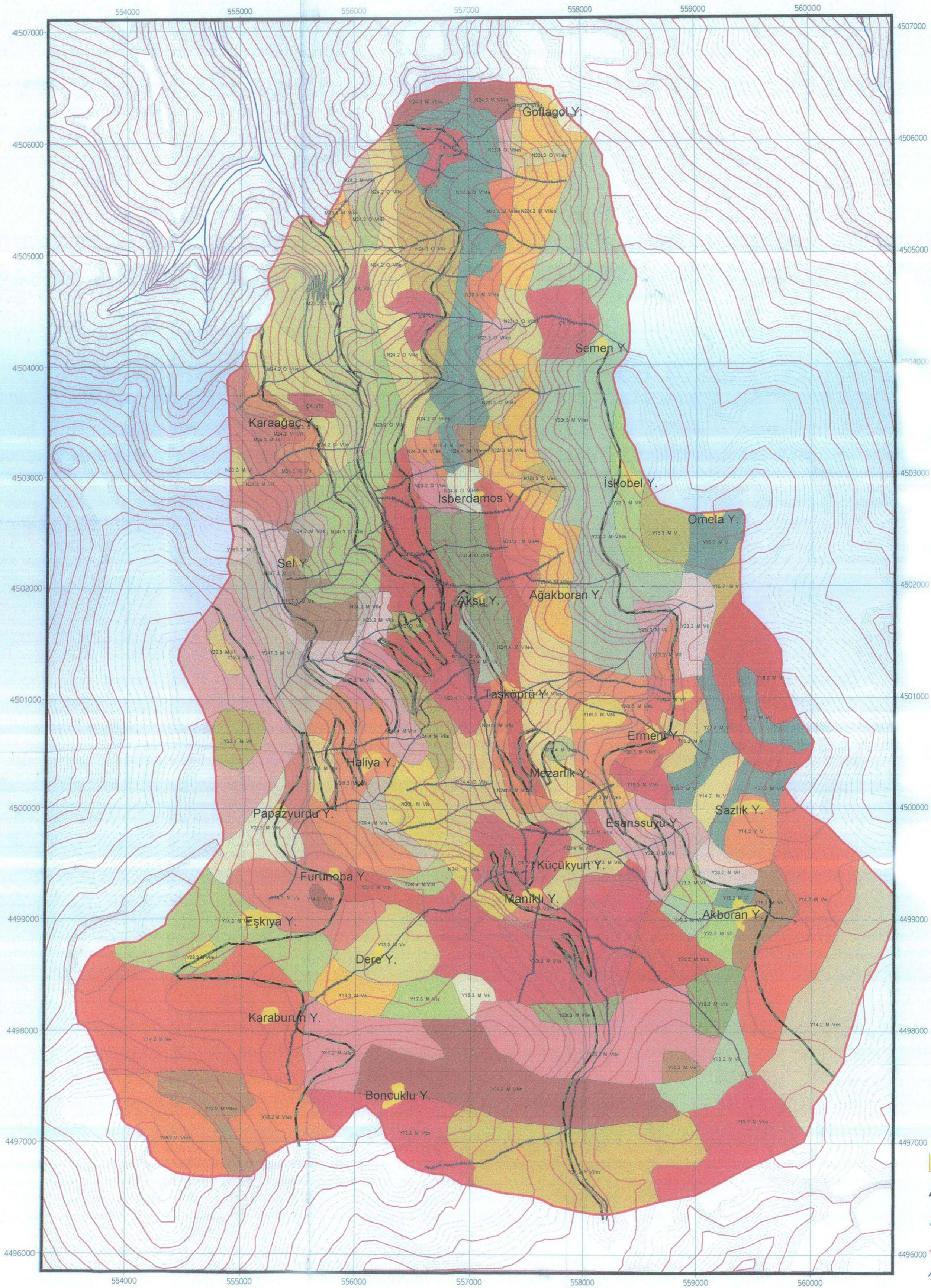
PAFTA NO: 1  
Harita : II-2



ÖLÇEK: 1/25 000

**TOPRAK KABİLİYETİ**

- ÇK VIII
- M23.2 M Vlle
- M23.2 O Vlle
- M24.2 M VII
- M24.2 M Vlle
- M24.2 O VII
- M24.2 O Vlle
- M24.2 O Vlle
- M24.3 M VII
- N15.4 O Vs
- N15t.3 O Ves
- N16.4 M Ves
- N16t.3 M Ve
- N19.2 O Vls
- N19t.3 M Vles
- N20.3 M VI
- N20t. M Vls
- N23.2 M Vlls
- N23.2 O Vles
- N23.2 O Vlle
- N23.2 O Vlls
- N23.3 M Vlls
- N23.3 O Vlls
- N23.4 M Vlls
- N23.4 M Vlls
- N23.4 O Vlls
- N23t.3 M Vlls
- N23t.3 O Vlls
- N23t.4 M Vlls
- N24.2 M Vlle
- N24.2 M Vlls
- N24.2 O Vlle
- N24.2 O Vlls
- N24.3 M VII
- N24.3 M Vlls
- N24.3 O Vlle
- N24.3 O Vlls
- N24.4 M Vlls
- N24.4 M Vlls
- N24.4 O Vlls
- N24t. M Vlls
- N24t.3 M VII
- N24t.3 M Vlls
- N24t.3 O Vlle
- N24t.4 M Vlls
- N24t.4 M Vlls
- N24t.4 O VlleS
- Y13.2 M Ve
- Y13.2 M Ves
- Y13.3 M Ve
- Y13.3 M Vs
- Y14.2 M Ve
- Y14.2 M Ves
- Y14.2 Y V
- Y14.2 M VI
- Y14.3 M Ve
- Y14.3 M Vs
- Y14.3 Y Vs
- Y15.2 M V
- Y15.2 M V
- Y15.2 M Ve
- Y15.3 M V
- Y15.3 M Vs
- Y16.2 M V
- Y16t.3 M Ves
- Y16t.3. M V
- Y17.2 M Vlle
- Y17.3 M Vlls
- Y18.2 M VI
- Y18.2 M Vlls
- Y18.3 M VI
- Y19.2 M Vlle
- Y19.3 M VI
- Y19.3 M Vlls
- Y19t.3 M Vlls
- Y19t.3 M Vlls
- Y20.3 M VlleS
- Y20.4 M Vlls
- Y20t.3 M Ves
- Y20t.3 M Vlls
- Y20t.4 M Vlls
- Y20t.4 M Vlls
- Y21.2 M Vlle
- Y21.2 N Vlls
- Y22.2 M VII
- Y22.2 M Vlls
- Y22.3 M VII
- Y22.3 M Vlls
- Y22.3 M VII
- Y22.3 M Vlle
- Y23.2 M VII
- Y23.2 M Vlle
- Y23.3 M VII
- Y23.3 M Vlls
- Y23t.2 M VII
- Y23t.3 M VII
- Y23t.3 M Vlle
- Y23t.3 M Vlls
- Y23t.4 M Vlls
- Y23t.4 M Vlls
- Y24.2 M VII
- Y24t.3 M VII
- Y24t.3 M Vlls
- Y24t.4 M Vlls



**LEJAND**

- Yerleşim alanları
- Orman yolu
- Patika yol
- Eşyüksekti eğrileri (10 m)
- Dereler
- Milli park sınırları

**ALTINDERE VADİSİ MİLLİ PARKI  
UZUN DEVRELİ GELİŞME PLANI**

T.C ORMAN BAKANLIĞI  
MİLLİ PARKLAR ve AY-YABAN HAYATI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ  
MİLLİ PARKLAR DAİRESİ BAŞKANLIĞI



ALTINDERE VADİSİ  
MİLLİ PARKI

**TOPRAK KABİLİYETİ**

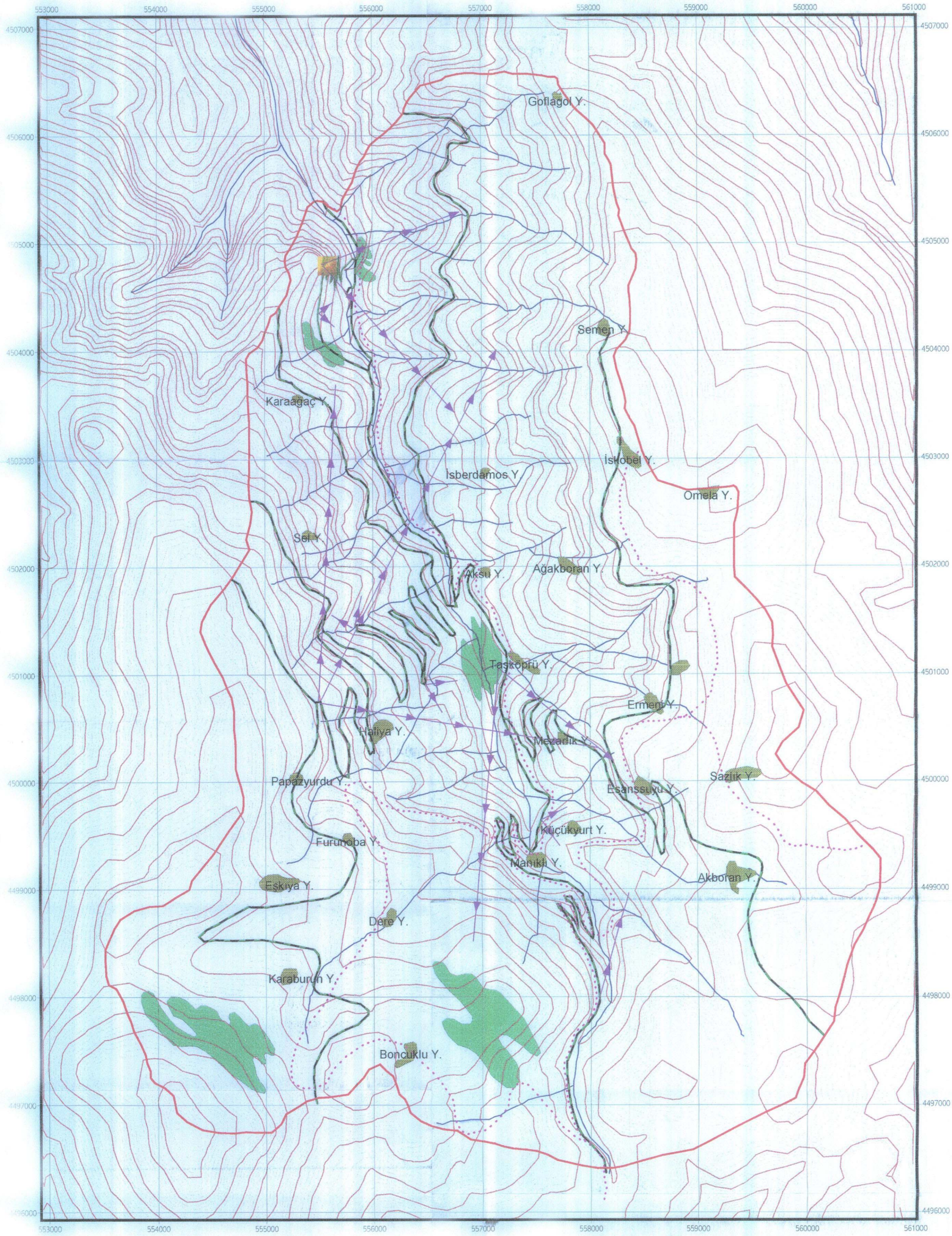
KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ  
ORMAN FAKÜLTESİ



PAFTA NO: 1  
Harita : II-5-1



ÖLÇEK: 1/25 000



## ALTINDERE VADİSİ MİLLİ PARKI UZUN DEVRELİ GELİŞME PLANI

T.C. ORMAN BAKANLIĞI  
MİLLİ PARKLAR ve AV-YABAN HAYATI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ  
MİLLİ PARKLAR DAİRESİ BAŞKANLIĞI

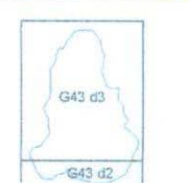


ALTINDERE VADİSİ  
MİLLİ PARKI

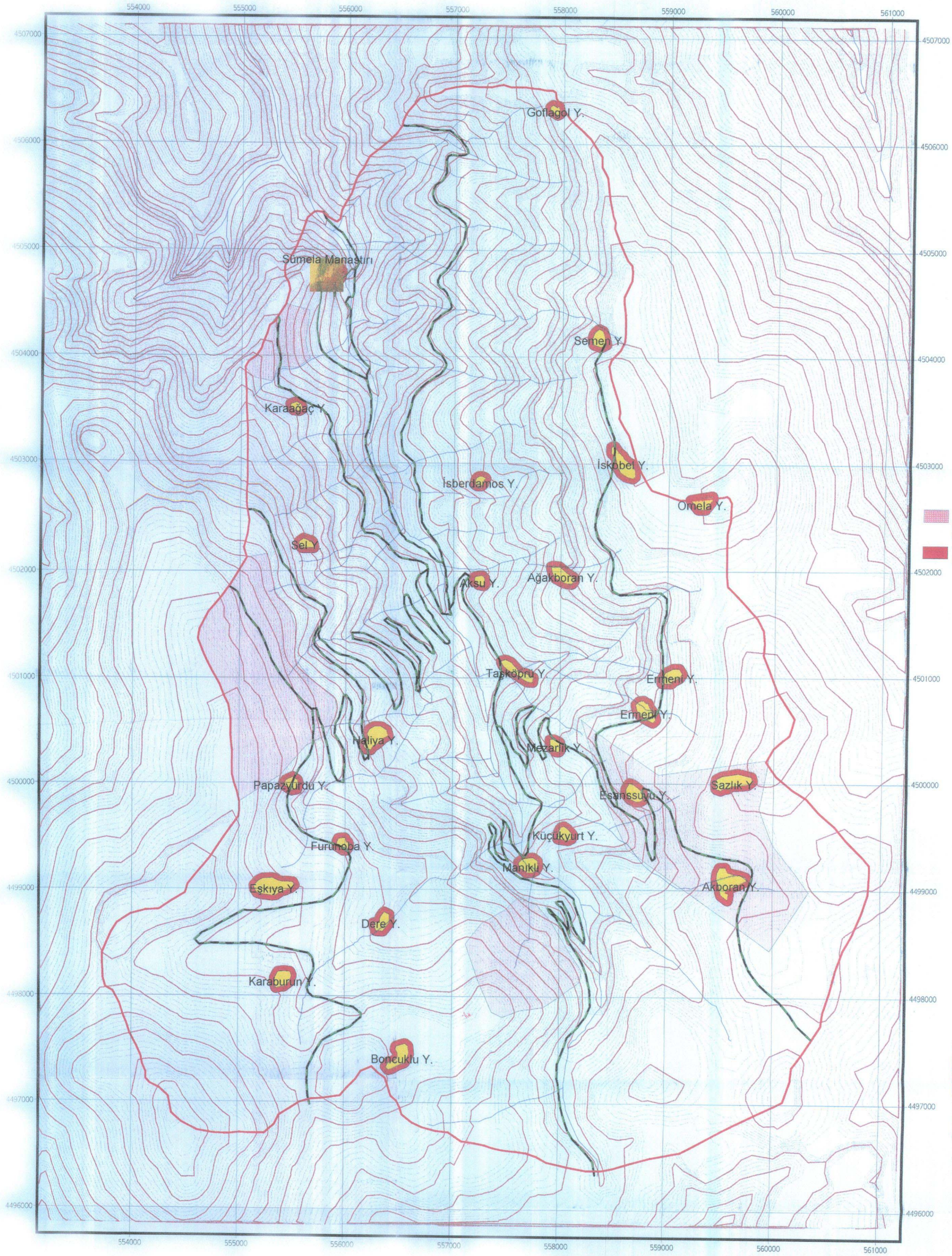
PEYZAJ ANALİZ PAFTASI

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ  
ORMAN FAKÜLTESİ

K  
PAFTA NO:1  
Harita : V



ÖLÇEK: 1/25 000



**ALTINDERE VADİSİ MİLLİ PARKI  
UZUN DEVRELİ GELİŞME PLANI**

T.C. ORMAN BAKANLIĞI  
MİLLİ PARKLAR ve AV-YABAN HAYATI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ  
MİLLİ PARKLAR DAİRESİ BAŞKANLIĞI



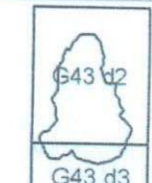
ALTINDERE VADİSİ  
MİLLİ PARKI

ÇEVRE SORUNLARI

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ  
ORMAN FAKÜLTESİ

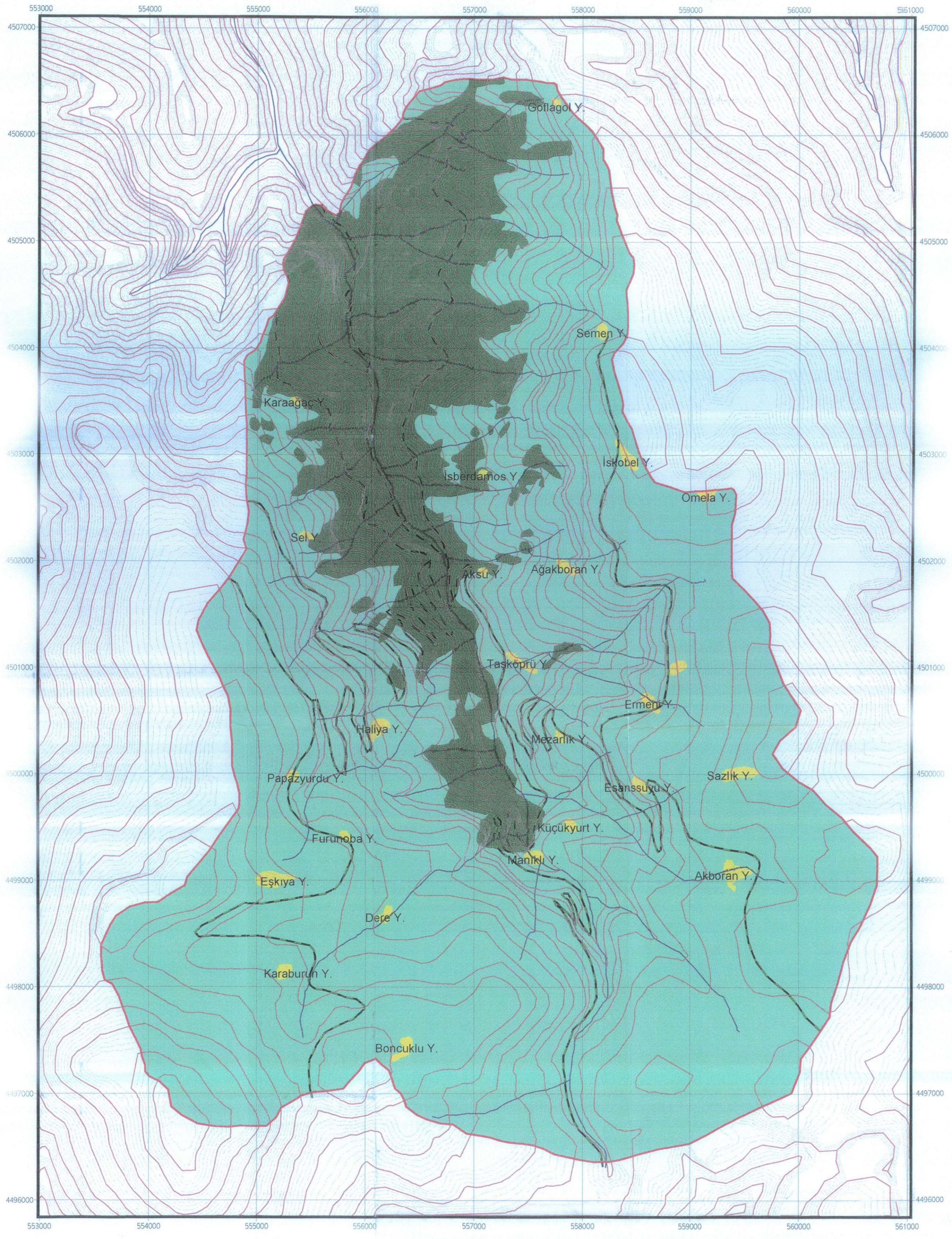


PAFTA NO: 1  
Harita : VIII



ÖLÇEK: 1/25 000





- LEJAND**
- Orman alanları
  - Mera alanları
  - Yerleşim alanları
  - Orman yolu
  - Patika yol
  - Eşyüksekti eğrileri (10 m)
  - Dereler
  - Milli park sınırları

**ALTINDERE VADİSİ MİLLİ PARKI  
UZUN DEVRELİ GELİŞME PLANI**

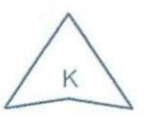
T.C ORMAN BAKANLIĞI  
MİLLİ PARKLAR ve AY-YABAN HAYATI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ  
MİLLİ PARKLAR DAİRESİ BAŞKANLIĞI



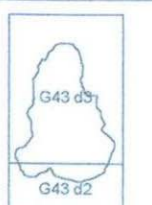
ALTINDERE VADİSİ  
MİLLİ PARKI

**ARAZİ KULLANIMI**

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ  
ORMAN FAKÜLTESİ



PAFTA NO: 1  
Harita : II.4



ÖLÇEK: 1/25 000

## ÖZGEÇMİŞ

1982 yılında Ankara’da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Trabzon’da tamamladıktan sonra 2001 yılında üniversite öğrenimine başladığı K.T.Ü Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü’nden 2005 yılında “Peyzaj Mimarı” ünvanı ile mezun oldu. Aynı yıl K.T.Ü Fen Bilimleri Peyzaj Mimarlığı AnaBilim Dalı’nda yüksek lisans öğrenimine başladı. 2007 yılında K.T.Ü Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü’nde araştırma görevlisi kadrosuna atandı. Aynı yıl ERASMUS programı ile Bodenkültür Üniversitesi (Viyana-AVUSTURYA)’nde altı ay süreli olarak “Korunan Alanlarda Çelişkiler Stratejsi” ve “Turizmin Yayla Alanlarında Meydana Getirdiği Negatif Etkiler” konularında çalışmalarda bulundu. Halen aynı bölümde çalışmalarını sürdürmekte olup çok iyi derecede İngilizce bilmektedir.